Sext⁹ decre

talium liber per Bonifaci=
um octauum pōtificē
sanctissimū in Lug
dunensi consi=
lio edi=
tus.

¶ Vendūtur parisius apud Frā
ciscū regnault: in vico diui Ia=
cobi sub itersignio sancti Clau
dij commorante.

15 · 25

Bonifaci⁹ Episcop⁹ seruus seruoꝝ dei dilectis filijs doctoribus ⁊ scholaribus vniuersis Bononie. commorantibus salutem et apostolicam benedictionem.

Sacrosācte ro. eccl'ie q̄ imperscrutabil' diuine ꝓuidētie altitudo vniuersis dispositiōe icōmutatabili ptulit eccl'ijs ⁊ toti⁹ orbis p̄cipuū obtineri voluit ingratū: regimini p̄sidētes: sollicitamur curis: ꝯtinuis ⁊ assidua meditatione vrgemur: vt iuxta credite nobis dispēsatiōis officiū subditorū cōmodis in quoꝝ ꝓsperitate vtiq̄ ꝓsperamur iugi[q̄ntū nobis ex alto ꝯcessū fuerit] sollicitudinis studio intendamus. ¶ Amplectimur quippe voluntarios ꝓ ipsorum quiete labores ⁊ noctes quandoq̄ transimus insomnes: vt scandala remoueamus ab ipsis. Et quas hūana natura [nouas semꝑ de ꝓperās edere

forma⁹]lites quotidie īueīre conaꝛ:nūc antiquoꝝ declaratiōe: nunc vero nouorum editiōe iuriū[ꝓut nobis possibile] repmamus. ¶ Sane cū post volumē decretaliū a feli.re.gre.pa.ix.pre. no. tā ꝓuide q̄ viriliter compilatū nōnulle ab eo ⁊ ab alijs romanis pōti.successiue super diuersis dicerentur articulis edite decretales: de quarum aliquibus an decretales existerent: earūq; auctoribus dubitabaꝛ sollicite in iudicijs ⁊ in scholis.

¶ Nos ad apicē sūmi pōtificat⁹: supna. dispositiōe vocati: sup hoc cū istantia req̄siti a multis ābiguitatē ⁊ icertitudinē hmōi dispēdiū pluribus afferētē omnino tollere ac elucidare: q̄ de decretalib⁹ ipsis teneri que deberent in posteꝝ refutari g̃tia suffragāte diuia: ꝓ vtilitate publica desiderabiliter affectantes ꝑ venerabiles fratres nr̄os Guillelmū archiepiscopū ebreduneñ. ⁊ berēgariū episcopū biterreñ. ac dilectū filiū magistrū richardū de senis sancte romane ecclesie vice cancellarium iurisvtriusq; doctorem decretales huiusmodi diligentius fecimus recenseri: et tandem pluribus ex ipsis

[cum aut temporales: aut sibiipsis vel aliis iuribus contraire seu oino superflue viderentur] penitus resecatis: reliquas quibusdā ex eis abbreuiatis: et aliquibus in toto vel in parte mutatis. mltisq; correctionibus: detractionibus: et additionibus prout expedire vidimus factis in ipsis in vnum librum: cum nonnullis nostris cōstitutionibus: in quibus ad correctionem morū subditorūq; quietem multa statuunt salubria fructus vberes de propicio i domo dñi allatura: et plurima in iudicis et extra frequentata dubia deciduntur: redigi mandauimus: et sub debitis titul collocari. ¶ Quem librum v. libris aliis dictis voluminis decretalium annectendum censuimus sextū nūcupari: vt idem volumen: senarium [qui numerus est perfectus] librorum illo adiuncto numerum comprehendens perfectam in rebus agendis formam tribuat: et in moribus disciplinam. Nec sine causa morem predecessorum nostrorum [qui cum constitutiones aliquas promulgabāt: nouit eas mā dabāt sub ātiqꝫ serie situari] omisim⁹ i hac pte suare. hec em̄

fecimꝰne ĩfinitos libros destrui: ⁊ alios non sine maximis dispendijs laboribus ⁊ expensis de nouo fieri oporteret.
¶ Uniuersitati vr̃e igitur ꝑ apostolica scripta mãdamus: quatenus librũ hmõi cũ multa maturitate digestũ: quẽ sub bulla nr̃a vobis transmittimus prõpto suscipientes affectu eo vt ai de cetero ĩ iudicijs et scholis nullas alias preter illas q̃ inserunt: aut specialiter reseruantur ĩ eo decretales aut ꝯstitutiões a quibuscũqȝ nostris predecessoribus ro. põ. post editionẽ dicti voluminis ꝓmulgatas receptu⸗ri vlteriꝰ: aut ꝓ decretalibus habiturt.
Grego. x. in gñali concilio lugdunen.
¶ Rubrica de summa trinitate ⁊ fide catholica. Capitulum vnicum
Fideli ac deuota ꝓfessiõe fatemur qꝫ spiritusanctus eternaliter ex patre et filio non tanqȝ ex duobus principijs sed tanqȝ ex vno principio: nõ duabus: sed vnica spiratiõe ꝓcedit. Hoc professa est hactenus predicauit ⁊ docuit hoc firmiter tenet: ⁊ predicat profitetur et docet sacros. roma. eccle. mater omnium fideliũ ⁊ magistra. hoc habet ortho

doxoꝝ patrū atq̃ doctoꝝ latinoꝝ pariṫ
⁊ grecorum incommutabilis ⁊ vera sen=
tentia. ¶ Sed qꝛ nonnulli propter irre=
fragabilis p̄misse ꝟitatis ignorantiā in
errores varios sunt ꝓlapsi. ¶ Nos hu
iusmodi erroꝛib⁹ viā ꝯcludere cupiētes
hoc sacro apꝓbāte ꝯcilio dānamus ⁊ re
probamus oēs: q̇ negare p̄sumpserint.
eternaliṫ spiritū sctm̄ ex patre filio ꝓce=
dere: siue etiā temerario ausu asserere.
qꝫ spiritus sctūs ex p̄re ⁊ filio tāq̃ ex duo
bus p̄ncipijs ⁊ nō tanq̃ ex vno ꝓcedat.
Idem Bonifacius octauus.
¶ De constitutionibus Capit. I.

Icet ro. pon. q̇ iura om̄ia in
scrinio pectoris sui censetur
habere: constitutionem con
dendo post erroꝛē ti p̄orez q̃
uis de ip̄a mensonē: non fa
ciat reuocare nocatur. qꝛ tm̄
locoꝝ ⁊ p̄sonaꝝ singulariū ꝯsuetudines
⁊ statuta cū sint facti ⁊ in facto ꝯsistāt p̄t
ꝓbabiliṫ ignoꝛare. Ipsis dum tamē sint
rōnabilia ꝑꝯstitutionē a se nouiter editā
nisi expꝛesse caueaṫ in ip̄a non intelligiṫ
in aliquo derogare. Idem.

Capitulum primum.

UT animarum periculis obuiet: sentētijs per statuta quorumcunq ordinariorum prolatis: ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina.

¶ Statuto epī quo in omnes qui furtū commiserint: excommunicationis sentētia pmulgatur: subditi eius furtū extra ipsius dioc. commitentes minime ligari dinoscuntur: cum extra territorium ius dicenti non pareatur impugne.

¶ Gregorius nonus.

¶ De rescriptis. Cap.j.

Ipso iure rescriptuz vel processus per ipsū habitus nō valeat: si ab excōmunicato [sup alio quā excōicationis vel appellationis articulo] fuerit impetratum.

Inno.iiij. in concilio lugdunē. Capi.ij.

CUm in multis iuris articulus infinitas reprobetur: prouide duximus statuēdū: vt per illā generalē clausulam: quidam alij: que frequēter in lit

teris nostris inserit: vltra tres vel quat
tuor in iudicium non trahantur.
¶ Quorum noia in primo citatorio exprimat
impetrato: ne locus fraudi forsitan reli-
quatur. si circa ea possit libere variare.

¶ Idem in eodem.
Capitulum tertium.

DIspēdia litium equitatis compen-
dio volētes qua possumus idustria
coartare: statum fe. re. gregorij. pape. ix.
pre. n. super hoc editū ampliātes. ¶ De
cernimus vt si quos contra aliū plures
personales mouere voluerit questiones
non ad diuersos iudices sed ab eosdem
super omnibus huiusmodi questionib9
litteras studeat impetrare. Qui vero cō
trarium fecerit omni cōmodo careat lra
rum: nec pcessus habitus valeat p easdē
reo: si eum p ipas fatigauerit in expēsis
legitimis odēnād9. ¶ Reus quoque si eo
dē durante iudicio actorē sibi obnoxium
dixerit recōueūtiōis bñficio vel cōuentio
nis. si contra euz lras ipetrare maluerit
de iure suo dz apud eosdē iudices expe-
riri: nisi eos vt suspectos poterit recusa-
re: sit pēs [si otra hoc fecerit] puniēdus

¶ Cum aliq̃bus recipiẽdi aliquẽ i cano
nicũ alicuius eccl'ie nõ obstãtib⁹ eiusdẽ
ecclesie ꝑuilegiis cõsuetudinib⁹ vl' statu
tis iuramẽto: ꝯfirmatione apostolica vl'
quacũq; firmitate alia roboratis: ꝑ nr̃as
lr̃as concedimus facultatẽ: si canonicoꝝ
receptio alios in ipsa eccl'ia nonspectat
ad eos: q̃bus hmõi littere dirigunt: sed
ex earum viribus recipiunt potestatem
is q̃ recipit auctoritate apostolice dinosci
tur esse receptus. ¶ Si vero canonicoꝝ
receptio alias ꝑtineat ad eosdẽ nõ apo=
stolica sed recipiẽtiũ censetur auctorita=
te receptus: nisi ꝙ eũ auctoritate nr̃a re=
cipẽt: i nr̃is lr̃is cauẽt exp̃sse. Idẽ.cap.v.
¶ Si gratiose tibi a romano põtifice cõ
cedatur vt beneficia que tempore tue ꝓ
missionis obtinebas: posses vsq; ad sue
voluntatis bñplacitũ retinere hmõi gr̃a
per eius obitum per quem ipsius bene
placitũ oĩno extinguitur eo ipso expirat
¶ Secus autem si vsq; ad apo.se.bene=
placitum gratia concedatur predicta:
tunc enim quia sedes ipsa non moue=
tur durabit perpetuo nisi a successore

fuerit reuocata. ¶ Preterttu vero talis concessiõis que debet [cũ sit ambitiosa] restringit ea solũ bñficia q̃ canonice obtines: potes licite retinere. Idẽ.cap.vj.

Susceptũ ab ap. se mãdatũ vt ab aliquo bñficii quod obtinet resignatione recepta: ipm alii ↄferas ⁊ assignes: adiplere non potes si ille anteq̃ resignet rebus eximatur humanis ¶ Cũ non p resignationem vocauerit sʒ per mortem. ¶ Nisi de intentione mandãtis aliud appeteret expsse. ¶ Si duo super eodẽ beneficio litteras impetrant primo eorum per illius obitum qui tenebat: secundo vero per concessionẽ eiusdẽ ipsum proponente vacare secundus. ¶ [Cum beneficium ipsum cessione nõ morte vacauerit:] debet primo in ipsius assecutione preferri. Idem.ca.vij.

Gratia quaʒ super beneficio a se.ap. te impetrasse proponis: vitiosa reputari non debet: quamuis de alio beneficio ab episcopo tuo antea tibi absenti ⁊ ignoranti collato nullã [cũ tpe impetrationis nescires] feceris mentionem. ¶ Utrũq3 tñ si talia sint bñficia q̃ sit neq̃

aut de iure teneri]habere nõ potest: sed eligas quod ex eis malueris retinere.

¶ Idem. Cap.xiij.

Quamuis is cui⁹ grã p quã mandabatur in certa ecclesia ꝓuideri sibi de bñficio ꝓxime vacaturo per nos fuerat reuocata restituat a nobis denuo ad eãdẽ: nõ tñ ei cui p̃t reuocationem: et añ restitutionẽ p̃dicta similis in eadem ecclĩa grã facta fuit. [¶ Nisi hoc exp̃sse dixerimus] anteferri debebit. ¶ Cu3 talis restõ[vbi aliud nõ exp̃mit] itelligat fieri sine iuris preiudicio alieni.

¶ Idem. Capitulum.ix.

Si eo tp̃e q̃ tibi de bñficio cu3 cura vt sine cura mãdam⁹ ꝓuideri: ad obtinendum curatũ bñficium idoneam nõ habeas etatẽ: tibi licet nunc legittime effectus sis etatis auctoritate lrã hmõi [cũ tp̃e date ip̃arũ adhuc nõ eẽ idone⁹] de bñficio curã aiarũ habente: nequaꝗ̃ poterit ꝓuideri. ¶ Beneficium autem sine cura[cũ ad ip̃m sufficiẽtẽ tunc etatem haberes] p eas licite poteris obtinere.

Idem Cap.x.

¶ Si propter tua debita p̃soluenda: fru

ct⁹ bñficiorum pmi ãni: q̄ i tua vacabũt dio cesi: tibi[nõ obstãtibus pbusts psuetudi nib⁹ puilegijs vel statutis p q̄ nr̃a ipedi ri possz pcessio] vsq; ad q̄nq̄nniũ de spũa li gr̃a pcedim⁹. ¶ Intẽtionis nr̃e neq̃q̃ existit si fruct⁹ hmõi eccl'ie tue fabrice vl' alteri vsui seu cuicunq; singulari psone de spãli psuetudine puilegio vel statuto forsitan debeant: q eis p pcessionẽ ipam ¶ Nisi[hoc expsse cautatur in ea] piu- diciũ aliquod generetur. Idẽ. Ca.xi.
¶ Statutum quod circa iudices a sede ap. deputãdos nuper edidimus cũ q̃dã contenta in eo que p cõi vtilitate crede bant inducta[sicut experientia docuit] tendere dinoscantur ad noxã: sanctione pñti[q̃ irrefragabilit' obsuari manda- mus] suadente vtilitate in melius duxi- mus reformandum. ¶ Sãcimus igr̃ vt nullis nisi dignitate pdictis aut psonatum obtinẽtibus seu ecclesiarũ cathedraliũ canonicis cause auctoritate litterarũ se. ap. vel legatorum eiusdem de cetero cõmit tant nec audiantur alibi quam in ciuita tibus vel locis insignibus: vbi possit cõ- mode copia peritorum haberi. ¶ Acto-

re ⁊ reo eiusdē dioce. existētib⁹ cā ꝯmit=
tit nō dꝫ extra illā nisi ī sex casib⁹.ī qbus
tñ nō trahet vltra vnā dietā. Et nisi ī duo
bus casibus ī petrāt ꝑ iuramētū fidē fe=
cerit de illis repellet a iudice:⁊ ī epē.cō=
demnabitur. hoc di.vsqꝫ ad.§.cū xāt Do
¶ Cum vero eiusdem ciuitatis seu dio.
fuerit actor ⁊ reus: extra ipsas causa nō
committatur nec cōueniat aliqs eorūdē
nisi ab episcopo cōtra aliquē de sua dio.
vel ab aliquo contra eum aut cōtra eius
capitulum seu contra vniuersitatem ciui
tatis ville aut castri fuerit.actio dirigen=
da vel nisi actor eandem ciuitatē seu dio
cesim intrare non audens aut sui aduer
sarij potentiam merito perhorrescēs eū
infra ipsas nequeat conuenire secure.
In his quippe casibus extra dictas ciui
tatem ⁊ dioc.possit contra predictos cau
sa cōmittit:nullus tamē eorum vltra vnā
dietam a fine sue dioce .valeat conueniri
sed ⁊ in duobus vltimis casibus:nisi im=
petrās de predictis timore[quē litteris
cōmissionis exprimere teneatur]pmo fi=
dem iudici faciat: saltē ꝑ ꝓpriū iuramē=
tū iudex ipe nullatenus ī cā ꝓcedat sꝫ ꝑ

tes a sua iurisditione dimittens impetrantem eundem in expensis legitimis alteri parti condemnet.
¶ Cum aut̄ actor et reus ciuitatū et diocesū fuerint diuersarū: sic actor in ciuitate vel diocesi rei iudicē habere recuset: ipsū nō in sua sz in alia ciuitate vel dio. libere impetrare valeat: reūq̄ trahē ad eādē dūmō locus ad quē eū traxerit vltra vnā dietā in casu alio p̄mittit minime sit remotus
¶ In nullo q̄ꝫ casuū p̄dictoꝝ iudex extra ciuitatem seu dioc. in quibus deputatus fuerit citet partes. nec de cā sibi commissa cognoscat. ¶ Nisi ad id exp̄ssus accesserit earūdē asses⁹. ¶ Neqꝫ alibi q̄ infra illas et psonis dūtaxat designatis superius committat quolibet vices suas.
¶ Insup vt gtis et cū oī puritate iudiciū corā ipo pcedat nllū mun⁹ vel q̄cq̄d aliud ¶ Nisi forsā esculētū vel poculentū mera liberalitate oblatū qd paucis ꝯsumi possit dieb⁹: vel nisi cū ipz pp̄ter causam sibi cōmissā cōtigerit extra suum domicilium proficisci moderatas expensas recipere ab eisdem partibus qualitercunqꝫ presumat. ¶ Prouisurus attēte q in

ipsis expensis modū nequaquā excedat nec plus ab vna parte ꝙ ab alia exigat: cum cōe gerat negociū vtriusqꝫ. quodqꝫ [vbi cause sibi commisse vtilitas vel necessitas non exegerit] occasionem ꝓpter habendas expensas ꝓficiscendi extra domiciliū nō assumat: sed ⁊ vbi notabiliter fuerint pauperes litigantes: etiam pro expensis nil prorsus exigat ad eisdem. ¶ Assessores autē: vt qnqꝫ faciunt aliqui fraudulenter [nisi eo indigeat. quod cōscientie relinquatur eiusdē] sibi nequaꝙ adiungat: alioquin de suo ꝓprio ꝓuidere teneat eidē. ¶ Si autē indigeat: ipsuꝫ neutri pti suspectū assumēs eide cōpetēti salario ꝓuide moderando ab eo: faciat a partibus communiter ꝓuideri. ¶ Notariū vero vel notarios i cā sibi cōmissa scribētes: q̄ vt plurimū in exigēdo salario metas ratiōis excedūt [vt ad ipsius spectat officiū] prudēt refrenet: nec cū ipsis aut cū accessore p̄fato lucrū pticipet vllo mō. ¶ Si qd aūt ꝯ ꝯstitutionē p̄sentē recepit ad ipi⁹ restitutionē integrā teneat. ¶ Nulla eoꝝ qb⁹ restitutio faciēda fuerit r̄missiōe vlla ten⁹ ꝓ futura eidē

Proferēdo quoq3 testimonio ꝑtextu cu=
ius aliqd alios fraudulēter interdū a iu
dicib⁹ vocari ꝓcurāt vt eos laboribus et
expēsis fatigēt aut extorqant aliqd ab eis
dē: nullū vllaten⁹ cōuocet nisi qñ cōditio
ꝛ status cause requirēt. ¶ Sz nec tūc ni=
si a ꝓducēte cōpetētes vocato ꝓ testimo
nio veniēdo: stādo: ꝛ redeūdo faciat mi=
nistrari expēsas. ¶ Quicqd aūt cōtra ꝑ=
missa vel eorū aliqd cōtigerit attētari sit
ipso iure irrituz ꝛ inane.

¶ Idem. Capi.xij.

Tibi q̃ gr̃az in bitureñ. eccl'ia
impetrasti a nobis certo exe
cutore cōcesso: q̃ te i canōicū
recipi faceret ꝛ de ꝑbēda ti=
bi [si q̃ in eadē eccl'ia tūc vacabat: alioqn
de vacatura ꝓxime] ꝓuideret: ali⁹ similē
gratiā post tuā impationē obtinēs in ea
dē: licet priusq3 tu suas litteras presenta
uerit: ꝛ in canonicū sit receptus: in prebē
da tempore tue receptiōis: vel etiā post
vacāte [ex q̃ alteri añ tuā receptionē col
lata nō extitit] anteferri nō debet ¶ Idē
quoq3 si āte receptionē tuā in canonicuz
vacuisset ꝑbēda ꝑ ꝓcessum tui executo=

ris q̄ ei ad quē p̄bende collatio ptinebat notificauerat q eū volebat p huiusmōi ptātē cōferre: aut iterdixerat ne cōferret eandē: seu illā sue reseruauerat collationi p̄serti cū iterpositione decreti affecta tūc ei tibi ꝛ nō alteri dꝫ p̄bēda hmōi assignari. ¶ Quinimo si añ receptione ꝛ p̄sentationē etiā tua p̄benda vacauit: idez erit censendū si in hmōi grā tibi facta decretū a nobis fuerat irritū et ianē: quod cōtra ipam cōtigeret attētare. ¶ In p̄dictis itaqꝫ casib⁹ debes tu p̄bēdā vacātez poti⁹ q̄ȝ ipator vltim⁹ obtinere dū tñ dolus tibi nō possit vel notabilis negligentia imputari. ¶ Idem. Ca.xiij.
¶ Si pro te alicui directa fuerint scripta nostra: vt tibi de canonicatu ꝛ prebenda ecclesie bitureñ· si ad id accederet epi et capli eccl'ie p̄libate assensus auctoritate aplica puideret: alr̄ postmodū ipetrās qui ex collatione apl'ice sedis vel executoris sup hoc deputati puisiōe priusq̄ȝ epi ꝛ capituli p̄dictorū assensus ad puisionē tibi accederet faciendā canonicatū obtinuit bitureñ. [lꝫ tu interueniente postea p̄dictorū assensu dicti p̄oris mandati au=

ctoritate in canonicum ipsius ecc'ie sis re
cept⁹] in p̄benda vacante tibi merito an
tefertur. ¶ Idem. Capitulum.xiiij

D Uobus super ꝓuisione simili sibi
facienda in eadē eccl'ia lr̄as a no=
bis obtinētibus vna die certis eis execu
toribus deputatis: si nō appareat quis
primo impetrauerit ex eisdem: is eorū
cui canonicatū contulimus est in p̄bēda
p̄ferēdus alteri: quia a nobis canonica
tū non extitit assecutus: lz priusq̄ alius
eis ad q̄s spectat canonicorū receptio &
collatio prebendarū: suas p̄ñtauerit lit
teras & ab eis i canonicum sit receptus
Si vero neutri eorū vl' vtriq̄ canonicatū
cōtulimus tūc ex q̄ in gr̄a sunt eq̄les is
q̄ p̄mo p̄ñtauerit erit portior in prebēda
¶ Q̄d si forsan ambo simul in presentā
do cōcurrāt: hi ad q̄s [vt p̄mittit'] spe=
ctat canonicorū receptio et collatio p̄ben
darū: vel eorum maior pars: ex eis alte
rum quem voluerint eligere teneantur
quo electo alius omnino careat impe=
tratis: nisi ex tenore litterarum ipsius ex
p̄sse appeat q̄ vtriq̄ ipsorū voluerim⁹ ꝓ
uidere. ¶ Idem. Cap.xv.

Quia per ābitiosā ipoꝛtuni-
tatem petentium tam nos
ꝙꝫ nonnulli pꝛedecessoꝛes
nostri roma.pon.indulgen
tias perpetuas multis cō-
cessimus de percipiēdis fru
ctibus beneficioꝛum suoꝛum [distribu-
tionibus quotidianis dumtaxat exce-
ptis] siue in scholis essent: siue in eccle-
siarum suarum altero residerent: aut in
romana curia moꝛam traherēt seu alio
certo loco. vel etiam vbicunqꝫ: ex quo in
solentie oꝛiuntur vagandi ⁊ dissolutio-
nis pꝛeparatur materia: minuitur cul-
tus diuinus: quem desideramus auge-
ri ⁊ officium plerūqꝫ [pꝛopter quod bñ-
ficium ecclesiasticum datur [omittitur
¶ Nos volentes emendare pꝛeterita et
quantū possumus aduersus futura ca
uere: oēs huiusmōi ⁊ similes idulgenti
as [psonis nō ecclesijs vel dignitatibus
datas] penitus reuocamus. ⁊ earum cō
cessione nr̄is volum⁹ exulare tp̄ib⁹ ꝗdqꝫ
nobis licere ñ patimur nr̄is successoꝛib⁹
indicamus. Bonifacius.viij.

Capitulum pꝛimum.

Consuetudinē quā in vestra eccl'ia seruatā asseritis tāto tempore q̄ in contrariū memoria non existit. videlicet q̄ ipsi9 ecclesie canonici duos p̄sonatus aut duas dignitates vl' p̄posituras seu administrationes aut duo officia. vel eorū alterū cū reliquo insimul ꝛ p̄bēdam possit in ea licite absq̄ dispēsatione sedis apostolice obtinere corruptelam [cum sacris sit inimica canonibus. ꝛ de ambitionis radice p̄cesserit] merito reputantes eam auctoritate apo. reprobamus. vosq̄ ad ipsius obseruantiam: etiam si iuramento firmata extiterit [cum iuramentum iniq̄tatis vinculum non existat] decernimus. non teneri statuentes. ¶ Ut cum vnum offi. vix: digne valeat aliquis ad imple' nulli liceat de cetero nisi vnicū p̄sonatū vl' dignitatē aut p̄positurā siue administratiōez vl' officiū ppetuū q̄cūq̄ noīe cēseāt cū p̄bēda īsimul absq̄ dispēsatiōe dicte sedis i eadē eccl'ia obtinē. vt iā obtēta tent. q̄d si a q̄quā sec9 p̄sūptū fuerit

irritum sit oino Idē. Capitulū.ij.

NOn putamus illā cōsuetudinem quātocūq; tempore de facto fua= tam consonam rōni q ab officiali epi ad eūdem episcopuz valeat appellari ne ab eadē ad seipsū cuz sit idem auditorium vtriusq; appellatio interposita videtur.

¶ Idem. Capitulum.iij.

¶ Non est duz tamen alias sit p̄scripta canonice consuetudo quam allegat eps reprobanda. q in iquirendis puniēdis et corrigendis subditorum excessibus cō siliū sui capituli reqrer minie teneatur

¶ Idem. Capitulum.iiij.

CUm in tua ecclesia in qua consue tudo habetur q antiqores cano= nici gduati meliores si voluerit possint cum vacant p se vt p alios optare p̄ben das puideri mādamus alicui de p̄ben da nulli aliij de iure debita primo insbi vacatura.huiusmodi nō obstante mēda to poterunt ipsi antiquiores iuxta con= suetudinem eandem optare. cum prebē da vacabit. et illa que optata non fuerit si nulli sit debita. erit illi pro quo scri= psim9 cōferēda.¶ In p̄bēdis pro apd se

dem aplicā vacantibus cū de ipis p romanū pōtificē ordinat loc⁹ p̄dicte ꝯsuetudini nō existit. ¶ Ne aūt ptextu eiusdem cōsuetudinis ꝓuisiones auctoritate ap. faciende vltra debitū differant. statuimus vt executores super ipis ꝓuisionibus deputati optare volētes.p.xx.dies dumtaxat expectent. q̄bus elapsis libere in non optatis ad exequenda sibi mandata procedāt prefata consuetudine nō obstante.

¶ Bonifa.viij.

¶ De postulatiōe p̄la.

Capitulū vnicum

PErpetuo ꝓhibem⁹ edicto ne subaliq̄ ex his formis q̄s ꝑniciosa curiositas adinuenit eligo postulādo ⁊ postulit. eligēdo aut eligo postulādū seu postulo eligēdū.cū nec vera electio nec vera postulatio resultet ex ipis qui sibi poti⁹ inuicē aduersāt.aut sub illis verbis eligo i postulādū. vł postulo l eligēdū.cū rē iperfectam significare noscātur.ad faciēdas electiōes vł postulatiōes decreto ꝓcedat

si cecus actũ fuerit eo ipo irritũ decernẽ
tes. ¶ Sub ea etiã forma elegio ꝛ postu
lo ꝓut potest melius de iure valere [cũ
incertitudinẽ cõtineat] queq̃ postulari
vel elegi ꝓhibem⁹ statuẽtes: quod con=
tra facto fuerit viribus oĩo carere, nisi
qñ ꝓbabiliter dubitatur vtrũ quis sit eli
gẽdus vel poti⁹ postuland⁹: quo casu is
qui sic postulatus fuerit ꝛ electus cõsẽ=
sus tpe viã electionis vel postulationis
ne in incerto vagetur eligire necessario
teneatur: redeũdi ad aliam [postq̃ vnã
elegerit] sibi licẽtia penitus interdicta.
¶ Innocẽtii.iiij.in cõcil.ge.lugdu. ¶ De
electione ꝛ electi pot. Capitulũ.i.

STatuimus vt si quis electio
nem postulationẽ vel proui=
sionem factã ĩpugnari in for=
mã obijciens aliqd vel pso=
nam ꝛ ꝓpter hoc ad nos ap=
pellari cõtigerit. tam is qui opponit q̃
qui defendit. ꝛ generaliter omẽs quorũ
interest et quos causa contingit per se.
vel per procuratores ad causam instru
ctos ad sedem apostolicã a die obiectio
nis iter arripiant infra mensem. ¶ Sed

si pars alia non venerit per viginti dies
post aduentū alterius expectata in ele-
ctionis negocio non obstante cuiusquaꝫ
absentia sicut de iure fuerit procedatur.
¶ Hec autem in dignitatibus personati
bus et canonijs obseruari volumus et
mandamus ¶ Adijcientes: vt qui plene
non probauerit quod in formam oppo-
nit ad expensas quas propter hoc pars
altera si fecisse docuerit: condemnetur.
¶ Qui vero i probatione defecerit eius
quod obijcit in personā: a beneficijs ec
clesiasticis triennio nouerit se suspensū
ad que si infra illud tempus propria te
meritate se ingesserit eis ipso iure ppe-
tuo sit priuatus: nullā super hoc de mi-
sericordiā spem aut fiduciaꝫ habiturus
nisi manifestissimis constiterit documē
tis: q̄ ipm a calumnie vicio causa proba
bil'. ꝛ sufficiēs excusaret. ¶ Idē. Ca.ij.

IN electionibus ꝛ postulationibꝰ
ac scrutinijs ex quibus ius oritur.
eligendi vota cōditionalia alternatiua
vel incerta penitus reprobamꝰ. ¶ Sta
tuentes vt huiusmodi votis pro nō ab-
iectis habitis ex puris consensibus ce-

lebretur electio: voce illorum qui nõ pu
re consenserint: ea vice in alios residen=
te. Gregorius. x. i generali concilio lug=
duneñ. Capitulum. iij.

Ubi piculũ maius intenditur: ibi
pculdubio est plenius consulen=
dum q̃ grauibus autẽ sit onusta dispẽ=
diis quot et q̃tis sit plena periculis ec
clesie ro. plixa vacatio exacti considera=
tio tẽporis edocet: & cõsiderata pruden=
ter illius tpis discrimina manifestant.
Hinc nos euidẽs euocat rõ: vt dum refor
mandis etiã minoribus nostra solerter
vacat intentio: ea q̃ periculosiora sunt
nequaq̃ absq̃ remedio reformatiõis ac
cõmode relinquamus. ideoq̃ oia q̃ p vi
tanda discordia in electione romani põti
ficis a nris retro sũt pdecessoribus: & p=
cipue a felicis recordationis alexandro
papa tertio salubriter instituta oino im
mota in sua firmitate manere cẽsentes
nihil em̃ detrahere illis itẽdimus: sz qd
experientia deesse probauit: psenti con=
stitutione supplere.

¶ Hoc sacro concilio approbante statui
mus vt si eũdẽ põtificẽ in ciuitate i qua

cũ sua curia residebat diē claudere ɔtin=
gat extremũ:cardinales q̄ fuerit in ciui=
tate ipa p̄ntes:absentes expectare decē
diebus tm̄mō teneant: q̄bus elapsis si=
ue absentes venerit siue nō ex tūc oēs cō
ueniāt in palatio in q̄ idē pontifex habi=
tabat:ɔtenti singuli singul' tm̄modo ser=
uiētib⁹ clīcis vl' laicis ꝑut duxerit eligē=
dũ.illis tñ q̄b⁹ ꝑtātes necessitas id sug=
gerit idulgeri duos hr̄e ꝑmittim⁹ eiusdē
electiōis arbitrio reseruato. ¶ In eodē
aũt palatio vnũ cōclaue nullo interme=
dio pariete seu alio velamine oēs inhabi=
tēt ī cōi:quod reseruato libero ad secre=
tā camerā aditu ita claudat' vndiq3:vt nl'
lus illud itrare valeat vl' exire. ¶ Nulli
ad eosdē cardiales adit⁹ pateat vl' facul=
tas secrete loq̄ndi cum eis:nec ipsi aliq̄s
ad se veniētes admittāt:nisi eos q̄ de vo
lũtate oīm cardinaliũ inibi p̄ntiũ ꝑ his
tm̄ q̄ ad lectiōis istantis negociũ ꝑtinēt
vocarēt. ¶ Nulli ēt fas sit ipis cardinali
bus vl' eorũ alicui nũciũ mittere vel scri=
pturā. Qui vo ɔ̄ fecerit scripturā mittē=
do vl' nũciũ: aũt cũ aliq̄ ipoꝝ secrete lo=
quēdo:ipso facto sniam excōmunicatio=

dinales accelerande ꝓuisioni sic vacent attētius: q̄ se nequaq̄ de alio negocio intromittāt nisi forsan necessitas a deo vrgens incideret: q̄ eos oporteret de terra ipsius eccl'ie deferēda vel eius pte aliq̄ ꝓuidere: vel nisi aliqd̄ tā grande ⁊ tam euidēs piculū iminere t. quod oib⁹ ⁊ singulis cardinalibus p̄ntibus cōcorditer videretur illi celeriter occurrēdū. ¶ Sane si aliquis ex predictis cardinalib⁹ cōclaue p̄dictū [vt supra exp̄mit] nō intrauerit: aut intrans absq̄ manifesta cā infirmitatis exierit] ip̄o minime requisito nec i eisdē electionis negocio vlteri⁹ admittendo p alios ad eligendū substituendū pōtificē libere ꝓcedat. ¶ Si vero ifirmitate superueniēte idē cōclaue exeis aliquē exire cōtingat: ip̄a etiā infirmitate durante poterit eis suffragio nō req̄sito ꝓcedi. sed si ad alios. post sanitatem sibi redditam seu ante redire voluerit. vel etiam si alij absentes / quos p decem dies diximus expectandos / superuenerint re integra: videlicet anteq̄ eidez ecclesie sit de pastore prouisum in eodem negocio in illo statu in quo ipsum inue

plene ac inuiolabiliter sine fraude ac do=
lo aliquo faciant obseruari:nec cardina=
les vltra quã pmittitur artare psumant.
¶ Sup his aũt taliter obseruandis sta
tim audito summi pon. obitu coraʒ clero
et populo vniuerso ciuitatis ipius ad hoc
specialiter conuocandis pstent corpora
liter iuramentũ. ¶ Quod si premissa di=
ligẽter non obseruauerint: aut fraudem
in eis vel circa ea cõmiserint cuiuscunqꝫ
sint preeminentie cõditionis aut statꝰ: oĩ
cessante priuilegio eo ipso sniaʒ excõica=
tionis incurrãt et perpetuo sint infames
nec vnqꝫ eis porte dignitatis pateãt: nec
ad aliquod publicum officiũ admittant
¶ Ipsos insuper feudis et bonis ceteris
q ab eadẽ ro.ec.vel qbuslibʒ aliis eccle=
siis obtinent ipo facto decernimꝰ eẽ pua
tos: ita qꝫ ad ecclesias ipsas plene ac li=
bere reuertantur administratorũ earũ=
dem ecclesiarũ arbitrio sine cõtradictio
ne aliqua disponenda. ¶ Ciuitas vero
pdicta nõ solũ sit interdicto supposita: sʒ
et põtificali dignitate priuata. ¶ Ceterũ
qꝫ cũ arbitriũ vel iordinatus captiuat af
fectus: vl' ad certũ aliqd obligatiõis cu=

ſuſqꝫ neceſſitas adigit:ceſſat electio: duz
libertas admittitur eligendi:cardinales
eoſdem obſecrantes per viſcera mīe dei
noſtri ꝑ aſperſionē ſui precioſi ſāguinis
obteſtamur . vt penſantes attētius quid
eis imminet:cum agitur de creatione vi
carij ieſu chriſti ſucceſſoris petri rectoris
vniuerſalis eccl'ie gregi: dñici directoris
ōmi ꝑuate affectiōis in ordinatiōe depo=
ſita: ⁊ cuiuſlibet pactionis: cōuentionis:
obligationis neceſſitate:necnō cōdicti ⁊ i
tendimenti contemplatione ceſſantibus
non in ſe reciprocent conſideratiōis ītui
tum vel in ſuos:non que ſua ſūt querāt:
nō cōmodis ꝑuatis intendant: ſed nullo
artante ipſorum in eligendo iudiciuꝫ niſi
deo puris et liberis mentibus nuda ele
ctionis conſcientia vtilitatē publicam li=
bere ꝓſequant̄:omni conatu et ſollicitu=
dine ꝓut poſſibilitas patitur: id acturi
tantummodo vt eorū miniſterio accelere
tur vtilis ⁊ ꝑ neceſſaria totius mundi ꝓ=
uiſio idoneo celeriter eidē eccleſie ſpon=
ſo dato. ¶ Qui aūt ſecus egerint diuine
ſubiaceant vltioni: eorū culpa [niſi gra=
ui ꝓpter hoc pacta pnīa] nullaten⁹ abo=

lenda. ¶ Et nos nihilominus pactiões: cōuētiones: cōdita & intēdimenta omnia siue iuramenti siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis innexa: cassamus: irritamus: & viribus decernimus oino carere: ita q nullus ad illa obseruāda quolibet sit astrictus: nec quisquam ex eorū trāsgressiōe notā vereat fidei nō seruate: sz nō indigne laudis titulū potius mereatur / cū lex etiā humana testet: de magis trāsgressiōes hmōi q iusiurādi obseruationes acceptas.

¶ Quia vero fidelibus nō est tā de sollicita quātūcūq inuentione fidendū q de instantia orationis humilis & deuote sperandū: huic adiicimus sanct: oni: vt i oibus ciuitatibus ceterisq locis isignibus vbi primū de memorati pontificis obitu certitudo claruerit: a clero & populo solennibus p eo exequiis celebratis singulis dieb⁹ [donec de ipsius ecclesie puisione indubitanter rumor ptulerit veritatem] humiles preces fūdātur ad dominum: apud eum deuotis orationibus insistatur: vt ipse qui concordiā facit in sublimibus suis sic efficiat eorum

dem cardinalium corda in eligendo cō cordia: ꝙ ꝓuisio celer cōcors ⁊ vtilis [ꝓ ut aīarum salus exigit: ⁊ totius orbis re quirit vtilitas] ex ipsorū vnanimitate se quatur. ¶ Et ne tā salub: ꝑsentis sācti onis edictū ignorantie negligi ꝑtextu cō tingat/districte ꝑcipimus: vt patriarche archiepiscopi/epī/⁊ alii ecclīarū ꝑlati: ce teriꝗ quibus cōcessum est ꝓponere ver bū dei clerū ⁊ populū ꝓpter hoc specia liter frequentius ꝯgregandos i suis ser monibus ad supplicū ꝑcū suffragia ꝓ cleri et felici exitu tāti negocii frequētā da solerter hortēt: ⁊ ipis eadē auctorita te nō solū orōnū frequētiā sed obseruā tiā [ꝓvt circūstātie pensāde suaserit] ie iuniorū: indicant. ¶ Idem in eodem.

Capitulum .iiii.

Ut circa electiones p ostulationes e prouisiones ecclesiasticas viam malíciis [ꝓut ē possibile] ꝑcludamus: ne diutius periculose vacēt: ecclesie: vel ꝑsonatū dignitatū ⁊ aliorū ecclīasticoꝝ bnficioꝝ ꝓuisio differat. Edicto ꝑpetuo ꝓuidemus: vt si qn̄ aliq̄ electionib⁹ postu lationib⁹ vł ꝓuisionib⁹ se opponāt ꝓpo

nēdo aliq̄ cōtra electionis postulationis
seu ꝓuisionis formā:aut ꝑsonas eligē-
tiū vel electi siue illius cui erat ꝓuisio fa
ciēda:siue facta:et ꝓpter hoc contigerit
appellari appellātes in instrumento pu
blico seu litteris super appellatiōe cōfe
ctis omnia ⁊ singula exprimant: q̄ infor
mā intēdūt obiicere vel ꝑsonas corā per
sonis autenticis aut persona:que super
hoc testimoniū ꝑhibeant veritati:corpo
ralis ꝓstito iuramēto: ꝙ credūt ea q̄ sic
exprimūt/esse vera:⁊ se posse probare.
¶ Alioquin tam opponēt eis: ꝗ tp̄e ap-
pellationis iterposite:vel postmodū ad
herētes eisdē obiiciēdi aliq̄ q̄ nō fuerit i
hmōi lr̄is vel instrumētis expssa:et pote
statem sibi nouerunt interdictam nisi
aliquid postea forsan emerserit vel su-
per antiquis superuenerit probandi fa
cultas:aut aliqua antiqua in opponen-
tium noticiam de nouo peruenerit: que
appellantes appellationis tempore mis
se verisimiliter ignorare potuerint: et
etiam ignorarint. Super huiusmo-
di autem ignorantia et superueniēte fa
cultate probandi fidem per proprium

prestandum corporaliter faciāt iuramē tū hoc adiiciendo i iuramēto eodē quod ad ea pbāda credūt sufficiētes pbationes habere. ¶ Ille sane q̄ felicis recordationis Inno. papa q̄rt⁹ ꝯ nō plene pbātes ea q̄ i formā vel psonā obiecerunt statuit: i suo volumus robore pmanere.

Idem in eodē. Capitu. v.

Auaricie cecitas et dānande ābitio nis iprobitas aliquorum animos occupantes eos i illā temeritatē ipellūt vt q̄ sibi a iure interdicta nouerit: exq̄sitis fraudibus vsurpare conent. ¶ Nōnulli siquidē ad regimē ecclesiarū electi [q: eis iure phibēde nō licet] se āte cōfirmationē electionis celebrate: de ipsis administratione ecclesiarū / ad quas vocantur ingerere: ipsam sibi tanq̄ procuratoribus seu iconomis comitti procurant. ¶ Cum itaq̄ non sit maliciis hominum indulgendum: nos latius prouidere volentes hac generali constitutione sancimus: vt nullus decetero administrationem dignitatis ad quam electus est prius q̄ celebrata de ipso electio confirmetur: sub iconomatus vel

procurationis nomie aut alio de nouo quesito colore in spiritualibus vel temporalibus per se vel per alium pro parte vel in totum gerere vel recipere aut illis se immiscere presumat. ¶ Omnes illos qui secus fecerint iure [si quod eis per electionem quesitum fuerit] decernentes eo ipso priuatos. ¶ Idem in eodem. Capitulum.vi.

Quam sit ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio: & periculosa etiam esse soleat animabus: non solum iura testantur: sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. ¶ Cupientes itaque competentibus remediis vacationem diuturnitatibus obuiare: hoc perpetuo decreto statuimus vt si quando fuerit electio in aliqua ecclesia celebrata: electores electionem ipsam [quam citius commode poterunt] electo presentare ac petere consensum ipsius procurent. ¶ Electus vero illum adhibere infra mensem a tempore presentationis huiusmodi teneatur. Quem si electus ipse vltra prestare distulerit iure [si quod ei ex sua electione fuerat aquisitum] ex tunc

se nouerit eo ipso priuatum. Nisi forsan ea sit electe persone conditio vt electioni de se celebrata absq superioris sui licentia ex prohibitione seu quauis prouisione sedis apostolice cōsētire nō possit: quo casu idē electus seu electores ipsius cōsentiēdi licentiā ab eius superiore cū ea celeritate quā superioris ipsius presentia vel absentia permiserit: petere studeant et habere. Alioquin si lapso tempore pro eiusdē superioris presentia vel absētia: [vt premittitur] moderando: huiusmodi licentiaꝫ eos nequaq̄ꝫ obtinere cōtingat: electores extūc ad electionē aliā procedendi liberam habeant facultateꝫ
¶ Ceteruꝫ quiuis electus īfra tres mēses post cōsensum electioni de se celebrate p̄stitū: cōfirmationem electiōis ipsius petere non omittat. Quod si iusto impedimento cessante infra huiusmodi trimestre tempus omiserit: electio eadem eo ipso viribus vacuetur.

¶ Idem in eodem.

Capitulum septimum.

Perpetuo sanctionis oraculo declaramus q̄ scienter in electionibus

nominantes indignum propter suffragium in scrutinio prestitum[nisi adeo in eo prestiterint: ꝙ ex votis eoꝝ cōmunis electio subsequatur] nequaq̄ʒ eligēdi potestate priuetur. ¶ Licet ꝓ eo ꝙ indignuʒ nominando scienter cōtra cōsciētias suas agunt: ⁊ diuinam vindictam ⁊ apostolice vltionis metū queʒ qualitas facti suaserit possint non immerito formidare.

¶ Idē in eodē. ca.viii.

NUlli licere decernim⁹ postq̄ī scrutinio nominauerit aliquē ⁊ electio fuerit subsecuta: vel postq̄ p̄stiterit electiōi de ipō ab aliis celebrate ꝯsensū: illū sup electione ipa. ¶ [Nisi ex causis postea emergētibus] impugnare. vel nisi i morū ipsius antea celata de nouo pādat improbitas seu alicuius alterius latētis vitii vel defectus que verisimiliter ignorare potuerit veritas reueletur.

¶ De huiusmodi autē ignorātia fidem faciat proprio iuramento.

¶ Idem in eodem. capitu.ix.

SI quando contingerit duabus electionibus celebratis partes

alterā eligentiū duplo maiorē numero
inueniri: cōtra electores qui ptē reliquā
sic excedūt ad extenuationem zeli meriti
vel auctoritatis ipsoꝝ reliqs vel electo
ab eis aliquid opponēdi oēz p̄senti decre
to iterdicimus facultatē. ¶ Si qd autē
opponere voluerit quod votū illius cui
opponitur nullū redderet ipso iure id
eis non intelligimus interdictum.

¶ Idem i eodem.
Capitulum .x.

Quāuis cōstitutio felicis re
cordatiōis Alexā. pape q̄rti
p̄decessoris nr̄i causas ele
ctionū episcopaliū seu sup electionibus
epōꝝ exortas nō imerito maioribus cau
sis annumerās cognitiōes ipaꝝ p appel
latiōes q̄slibet deuolui asserat ad ap. se.
examen. Nos tn̄ ⁊ temerariū appellātiū
audaciā ⁊ effrenatā appellatiōnū frequē
tiā refrenare volentes hac gn̄ali consti
tutione duximus puidendū vt si extra
iudiciū in p̄dictis electōibus vel in aliis
dignitatibus episcopatu maioribus cele
bratis expressa causa manifeste friuola
contigerit appellari per appellationem

hmōi nequaq̄z ad sedē eādē negociū de uoluat. ¶ Sed cū in electionū earūdez negociis in iudicio vel extra iudiciū appellat in scriptis ex cā ꝓbabili q̄ ꝓbata deberet legitima reputari ad sedē ipsaz hmōi negocia deferātur. ¶ Ceterū in p̄missis oib⁹ casib⁹ liceat ptibus ab hmōi appellatiōibus [nulla tñ interueniente priuate] recedere: añq̄z p̄fate sedi fuerit presentare. ¶ Inferiores autez iudices [q̄z erat ipsarū causarū cognitio appellatione cessāte] an i hoc prauitas itercesserit añ oia diligēter iquirāt ⁊ si eā itercessisse reppererit: se de causis ipsis nullatenus itromittāt s̄z p̄figāt dictis ptib⁹ terminū peremtoriū cōpetētē in quo cū oib⁹ actis ⁊ munimētis suis aplico se cōspectui rep̄sentēt. ¶ Idē i eodē. Cap. xi.

SI forte inter cetera q̄ obiiciunt electo aut pastulato: seu alīs ꝓmouendo ad aliquā dignitatē euidētem scientie vel aliū p̄sone defectū opponi contingat in discussiōe obiectoꝝ illū statuim⁹ ordinē incōmutabilit̄ obseruādū: vt ꝓmouēdus sup defectu ipso añ oia subiiciatur examini: cuius euētus examinādis aliis

aut dabit initiū aut negabit. ¶ Ceterū si ꝑmissi examinis exitus hmōi opposi-tiones docuerit veritate destitui opponē-tes a ꝓsecutione cause in qua talia obie-cerīt excludimus: et perinde puniri de-cernimus: ac si penitus in probatiōe oīs que obiecerant defecissent.

¶ Idem in eodem. Capitulum.xii.

Sciāt cūcti ꝙ clericos vel q̄sli-bet alias ꝑsonas ecclesiasticas ad q̄s i aliq̄bus ecclesiis mo-nasteriis aut aliis piis locis spectat ele-ctio pro eo ꝙ rogati seu alias inducti cū pro quo rogabantur siue inducebantur eligere noluerint. vel consanguineos eo-rum: aut ipsas ecclesias monasteria seu loca cetera beneficiis siue aliis bonis su-is per se vel per alios spoliando: seu ali-as iniuste prosequendo grauare p̄sum-pserint: se ipso facto excommunicationis sententia innodatos.

¶ Idem in eodem. Capitulum.xiii.

Genali ɔstitutiōe sācimus: vniuersos: singl'es ꝙ regalia custodiā siue guardiā

aduocationis seu defēsiōis titulū i eccle. siis mōasteriis: q̄buslibȝ aliis piis locis de nouo vsurpare conā: es bona ecclesiarū mōasterioꝝ aut locorū ipsorū vacātium occupare p̄sumūt: quātecūq; dignitatis honore p̄fulgeāt. ¶ Clericos etiā ecclesiarū / mōachos monasteriorū: ꝛ personas ceteras locorū eorūdē q̄ hoc fieri ꝓcurāt eoip̄o excōmunicationis snīe decernimus subiacere. ¶ Illos vero q̄ se. vt deberent talia faciētibus nō opponūt de prouentibus ecclīarū seu locorū ipsorū ꝓ tp̄e quo premissa sine debita cōtradictione ꝑmiserit: aliquid percipere districtus īhibemus. ¶ Qui aūt ab ip̄arū ecclesiarū ceterorūq; locoꝝ fūdatiōe. vel ex antiq̄ ꝯsuetudie iura, sibi hmōi vēdicāt ab illorū abusu sic prudenter absti neāt. et suos mīstros i eis solicite faciāt abstinere: ꝙ ea q̄ nō ꝑtinēt ad fructus siue redditꝰ ꝓueniētes vacatiōis tp̄e non vsurpēt: nec bona cetera quoꝝ se asserūt habere custodiā dilabi permittant: sed i bono statu ꝯseruēt. Idē. i eodē. ca. xiiii. ¶ Licȝ canō s felicis recordatiōis. Ale. pa. iii. p̄decess. no. editus int̄ cet̄a statuerit

put cā rationabilis id exposcit. ¶ Idez in eodem. Capitulum.xv.

Nemo deinceps prochialē ecclesiam alicui non constituto in etate legitima et sacerdotio commendare presumat: nec tali etiam nisi vnā: et euidēti necessitate vel vtilitate ipsius ecclesie suadēte ¶ Hmōi aūt cōmendā [vt pmittit] rite factā declaramus vltra semestris tēporis spaciū nō durare. ¶ Statuentes qcqd secus de cōmendis ecclesiarū prochialium actū fuerit esse irritū ipo iure.

Nicolaus tertius.

Capitu.xvi.

Cupiētes ecclesiarū vacationibus piculosis occurrere ac malignantium subterfugiis obuiare. iam prouisis remediis alia q̄ patenter ipa rerum experientia ad earum expeditionem indicauit vtilia remedia experta subiūgimus: et quod felicis recordatiōis Greg. pap.x. prede.no. de electionibus p̄sentādis electis et ipsorū electoruz petēdo ac ad hibēdo cōsensu salubriter statuit: in suo robore cū infra scripti tpis moderatione in p̄sentādis electionibus perma-

nere volētes: sʒ qđ de trimestri tp̄e post
cōsēsū ad petēdas ꝯfirmatiōes instituit:
q̄ ad illas que petūtur vł peti debēt a se
de a po.tēperātes: cū iterdū aliquoꝝ lo
coꝝ vicinitas min⁹ exigat: aliquoꝝ distā
tia pli.i⁹ tp̄s exposcat: hac generali ꝫin
perpetuū valitura cōstitutione fácimus
vt omnes electi cathedraliū/ vel regula
riū ecclesiarū quoꝝ electionū cōfirma
tiones vel ifirmationes ad ipsi⁹ sedis ex
amē deducit imediata subiectio: vel ab
pellatio ieriecta deuoluit: ifra vnū men
sē post cōsēsū vel post obtētā de ipsoꝝ
electiōe noticiā si eā debito tp̄e nō conti
gerit p̄stari: ad sedē ipsā iter arripiant
⁊ ex tūc siue ifra prescriptū tempus iter
arripuerint siue non: absq; fraude q̄ci
to poterūt cōmode [locoꝝ considerata
distātia] petituri suarū electionū cōfir
mationes: vł psecuturi electiones suas
q̄bus poterūt modis licitis comparere
cū oībus actis iurib⁹ ⁊ munimētis suis
⁊ pcess⁹ suos cōtigētib⁹ corā nobis pso
nalit teneat. ¶ q̄ si p vigiti dies post la
psū ex qualitate locoꝝ moderādi tp̄is
expectati: siue eligentes siue opponētes

venerit siue nō psonalit̄ cōparere: ⁊ sua
rū electionū cōfirmationē vl' p̄secutiōes
seu executionē petere nulla iusta cā īter
ueniēte cōtēpserit: de qua ifra p̄dictos.
xx. dies ꝓposita ifra xv. dies post tēpus
huiusmodi corā nobis vel alio seu aliis
deputando vel deputādis a nobis si ad
mittēda videbitur teneant apud sedem
ipsam facere plenā fidē nisi vel ifra eos=
dem vinginti dies seu predictos quidē
eo casu tm̄: cum ad predictam causā pro
positam [vt predicitur] ⁊ ad missam pro
bandam concessi fuerint: talia et tam ve
risimilia proponi contingeret: que iudi=
cio presidentis electos ipsos ab ifra scri
pta pena merito excusarent et propter
quod forsitan videretur eidem ad pre=
dictam comparationem tempus proliri
us indulgendum.

¶ Insuper etiam eo casu quo ad per so
nalem electorum comparationem excu
sandam aliquam iustam causam pro=
poni contingerit vel admitti: nisi tunc
infra idem tempus iusto impedimen=
to cessante per procuratorem ad pre=
missa omnia sufficienter instructum

& nihilominus ipa cā cessāte [vt pmittit] se psonalit pstauerit: electiones de ipis factas eo ipso viribus vacātes: ipsos ol lure [si quod eis p electiōez hmōi qsitū eēt] decernimus eē puatos. Electos vero q se sine actis iuribus & munimentis suis. et pcessus suos ptigētibus psonaliter vel p pcuratorē [vt pmittit] psentauerint: ea volumus ex cōtēptu constitutionis huiusmodi eo casu pena percelli: vt p exhibendis illis alibi q̄ apud sedem ipsam [nisi ex iusta causa] non possint dilationem aliam obtinere. ¶ Ad hec vt diligens inquisitio super electionibus & eligentibus & electis ac aliis p missa contigentibus plena informatio possit haberi: quam informationem per procuratores [vt plurimum constitutū tur absētes & pcessus ignari] cursus cā ruz nō sēit de facili puenire: de ipis electoribus due psone adminus sup negocio ipō [vt de electis pmittit] sufficiēter instructe: quando electionem concordē esse contingerit: infra idez tempus per capitulum in expensis de bonis ad prelatum ipsius ecclesie de cuius electio-

ne agitur pertinentibus: si sint discreta:
alioquin de communibus: vel p ipsum
capitulū aliū de ꝓuisis: si de ipis discre
tis vel cōibus tūc haberi non possint ad
oia instructi plenarie trāsmittant. ¶ Si
vero in discordia electio vel electiões ipe
ꝓcesserint: tunc due psone ad minus de
parte qualibet cum sint plures vel de p
te electi: cū electio vna ꝓcesserit: in neces
sariis ⁊ moderatis expensis electorū: q̄s
si electi exhibere contempserint [nisi for
san ipos facultatū impotētia ꝓ qualita
te negocii excusaret] omni iure ipis ex ta
li electione q̄sito ꝑuentur ⁊ q̄n vnicus ē
electus: cui aliq̄s vel aliq̄ se opponūt in
expēsis ipoꝝ ꝓpriis eo cāu tā opponēs q̄z
opponētes hmōi: si duo tm̄ vel si plures
duo ad minus ex ipis opponētibus i ex
pēsis ipsorū opponentiū plene [vt dictū
est] cū actis ⁊ munimētis instructi cōpa
reant: vt p p̄missas psonas vel negociū
plenarie istrui: vel sedes eadē valeat in
formari an ecclesiarū vtilitate pensata ⁊
aliis inspectis circūstantiis sup haben
dis aliquibus probationibus: seu qui
buscūq aliis sit alibi facienda cōmissio:

vel equitate suadēte ptes potius apud sedē ip̄az in pbationibus ⁊ aliis sint arcande. ¶ Ceterū si eligētes electiōes ipsas concorditer vel in discordia celebratas infra octo dies [postq̄ cōmode potuerunt] electis p̄ntare distulerit: ip̄os qui culpabiles ī hoc extiterint: quo ad se ea pcessus psecutione totaliter excludētes oībus beneficiis suis que in ipsa ecclesia [de cuius electione agitur] obtinēt: per triennium continuū et tunc inchoandum volumus eo ip̄o fore suspensos: ad q̄ si infra illud tēpus se pp̄a temeritate/ vel alio q̄sito colore igesserint illis ip̄o iure perpetuo sint p̄uati. ¶ Uel si personas instructas [vt p̄mittit etiā si opponētes vel electi mittere vel venire seu expēsas ministrare contemnāt] destinare neglexerint [nisi eos capituli vel contradicentiū paucitas: seu alia iusta ⁊ probabilis causa euidenter excuset: in quo casu procuratorē sufficienter instructū mittere: et nihilominus cessante causa dictas psonas dirigere teneant] ⁊ a totali [quo ad se] psecussione pcessus: ⁊ a prouentuum bn̄ficiorū q̄ in ecclia ip̄a obtinent p trien-

nisi cõtinua pcepnõe puetur opponẽtis vel opponẽtiũ: cũ vnicus est electus ɔtumacia simili pena plectẽda: nihilominus tñ in pmissis casibus qb9 eligẽtes vel opponẽtes q̃ ad se pcessus psecutiõe ptinẽt electis p hoc in psecutione sui iuris nullũ piudiciũ gñet. ¶ Denique cũ ad postulationẽ cõcordẽ vel discordẽ pcedi ɔtigerit: ⁊ al'q patiẽtes in ordinibus vel etate defectũ vel his similes postulẽtur: nõ q̃ aliis eccliis alligati liberũ nõ habeant sine nr̃a pmissiõe volũtã: circa q̃s talit allẽgatos nihil de veteris iuris obseruãtia immutamus postulatos huiusmodi ⁊ postulantes eosdẽ ea moderata districtiõe ɔstrigimus: vt eo saluo q̃ postulasti huiusmodi nec suis postulationibus presta re cõsensum: nec [vt de electis dictũ est] exhibere expẽsas aliqbus teneãtur: sed postulãtes ipsi cõcorditer vel discorditer expensas ipsas personis talibus subministrent: postulatos in veniẽdo [si nõ dissenserint] ⁊ postulantes in mittẽdo personas instructas: vt in concordi vel discordi electione per omnia. [Ut supra premittitur] moderatio premissa cõstrin

gat: negligentes statuta ibidem similis pena percellat. nec p hoc q' de postulatis pro celeri ecclesiarum expeditione statuit postulationes ipe minus depēdere intelligantur a gratia q̄z añā depēdebāt ¶ Porro i singulis casibus supradictis i recuperādis vel reddēdis expēsis eligētiū electorū postulantium et etiam postulati illud seruari decernimus quod iustū fuerit seu eq̄tas canonum iudicabit.

¶ Idem. Capitulum. xvii.

Fundamenta militantis ecclesie in mōtibus sanctis pphēta rememorans per montes apostolos et p̄dicatores patēter isinuat q̄bus tota hmōi edificii fabrica confidēter mittit̄ q̄ firme bases ecclesie sup fūdamēto: p̄ter q̄d nemo aliud ponere p̄t: quod ē ip̄s iesus veluti sūmo āgulari lapide solidet̄: vt veritas q̄ ātea legis et pphetarū p̄conio vehebatur p apostolicā tubā i salutē vniuersitatis exiret: sicut scriptū est. In oēm terrā exiuit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. huius autem muneris sacramētū ita dn̄s ad oīm aplōrū voluit officiū p̄tinere: vt i btō petro aplōrū oīz sū-

mo pncipaliter collocaret/vt ab ipo q̃si q̃dã capite dona sua velut i corpus oẽ diffũderet: hũc em̃ i ꝯsortiũ idiuidue vnitatis assũptũ id quod ipe erat dñs voluit noiari dicẽdo. Tu es petrus: ⁊ sup hanc petrã edificabo ecclia3 meã vt etni tẽpli structura deo edificante ꝯstructa mirabili munere gratie dei in petri ꝯsisteret firmitate: cui saluatoris nostri mirãda ꝓuisio btm̃ paulũ i apostolatu gẽtiũ p dexteras societatis adiũxit. Isti sũt p q̃s euãgeliũ rome resplẽduit: isti sũt eius patres veriq; pastores: isti sũt q̃ vna die ꝓmerito/vno loco ꝓ glia/ sub vno psecutore ꝓ parili ꝟtute cũ passi: vrbem ipsa3 glorioso cruore martyrii xp̃o domino cõsecrarũt. isti sunt q̃ illã i hãc gloriã ꝓuexerunt. vt sit gẽs sctã: populus electus ciuitas sacerdotatis ⁊ regia: p sacrã bti petri sedem caput totius orbis effecta.

¶ Ne autem ipsa mater ecclesia in congregatione ⁊ pastura fidelium temporalibus careret auxiliis: quin potius ipsis adiuta spiritualibus semper proficeret incrementis non absq; miraculo factum esse concipitur: vt occasionaliter.

Constātini monarche a deo pulsa: sed curata baptismalibus formētis infirmitas quādā quasi adiiceret ipsi eccle firmitatē: q̄ quarto die sui baptismatis vna cū oibus satrapis ꝛ vniuerso senatu/ optimatibus ēt ꝛ cuncto populo i psona btī Siluestri sibi romanā ꝯcedēdo vrbē relinquēs ab eo ꝛ successoribus eius p pragmatici ꝯstitutū disponēdā eē: decernēs in ipa vrbe vtriusqꝫ ptātis monarchiam romānis pōtificibus declararet: nō iustū arbitrās vt vbi sacerdotii principatum ꝛ xpiane religiōis caput iperator celestis instituit: illic imperator terrenus habeat ptātem. quin magis ipsa petri sedes in romano iam proprio solo collocata libertate plena in suis agendis per omnia potiretur nec vlli subesset homini: que hore diuino cunctis dinoscitur esse prelata.
¶ Decet namqꝫ ipsi romano pontifici per fratres suos sacrosancte romane ecclesie cardinales qui sibi in executione officii sacerdotalis coadiutores assistunt libera prouenire consilia: decet ipsius nullo modo vacillare iudicia: vt fratres ipsos nullus secularis ptātis metus ex-

terreat:null⁹ tpal' fauor absorbeat:nul-
l⁹ eis terror immineat. nihil eos a veri ꝯsi
lii soliditate remoueat: qn[cũ ꝑ ipm ro-
manũ põtificẽ ĩ qbuscũqꝫ negociis con-
tigeret eoꝝ petiꝯsilia i ꝯsulẽdo] ꝑ oia li
beri eidẽ romão põtifici i oibus q̃ ꝓ tpe
iminẽt libere cõsulãt ⁊ assistãt: ipaqꝫ ro
mani põtificis vicarii dei q̃ suis tẽporib⁹
occurrerit electio ⁊ eoꝝ dẽ cardinaliũ cũ
expedierũt faciẽda ꝓmotio: in omi liber-
tate procedant. ¶ Digne itaqꝫ ad vrbem
ipsam eiusqꝫ regimen aciem nostre con-
siderationis extẽdimus: vt felici ducta
regimine preseruetur a noxiis: ⁊ optatis
semper proficiat incrementis.
¶ Nunquid obduxit obliuia que vrbi q̃
incol' nota dispẽdia itulerũt hacten⁹ pe-
grina regimina? nũqd nõ hec destructio
menium deformatio proueniens ex rui-
nis luce clarius manifestant? nunquid
non hec fidelium cõtracta deposita? nun
quid non hec ipsa veneranda dei tẽpla ꝑ
sidẽtis manu sacrilega diebus nr̃is nefa
rie violata ꝓclamãt? qd plura? nõne ipsi
us vrbis retro actis temporibus incorru
pta ꝯstãtia sub regẽtis eo corpe nephãdi

subuersa regimine ipam vrbē speculū fi
dei tāta respersit ifamia: vt a matre sua
romana ecclia filia p̄dilecta deuiare com
pulsa: quandā corradinū q̄ de venenosa
radice federici quondam romani impa=
toris colubri tortuosi iusto ipsius eccle=
sie iudicio reprobati ꝓdiisse videbat in
regulū quicq̄ad exterminiū romane ma
tris ecclesie manifestis iudiciis vna cuz
suis fautoribus aspirabat: ⁊ in contem=
ptum dei ⁊ sue matris / ac ipsius vrbis
opprobriū patēter recipat: recepto faue
ret / constituēs se ꝑ hec tā patētis hostis
sue matris ecclesie filiam adiutricē: hoc
ipi rome prestiterunt senatores sco gni=
ti: hoc p̄sides improuisi: vt gloriosa ciui=
tas redderetur in gloria: sua stabilitas
vocaretur instabilis. sueq̄ constātie an=
tiquata soliditas linguis hominum vo=
caretur ifirma. ¶ Proinde officii nostri
debitum circa huiusmodi tam periculo=
sos euentus: ad librā moderaminis eri=
gentes tāte subuersionis occasiōes: ita
salubris remedii appositione p̄cipimus
ne illorū [qui ipsam rēpublicam lauda=
biliter hactenus gubernauerunt] videa

mur gloriam suggillare: vel merita q̄ ales apud infallibilē & scientē oīa terribilia retributorem de iā platis quesita laboribus salua psistāt. vt ergo circa regimē ipm talis adhibeatur in oibus cum discretione solertia: p quam ipi romane ecclesie plena libertas [q̄ in oibus & per oia sibi debetur] optata pueniat: vitent iam expta picula: & romāus populus ab opprimentiū pfectus icursibus sedeat: secūdo quiescat in pulchritudinē pacis in tabernaculis fiducie: & ipaliū reqe opulēta de fratrū nostrorū psilio: hac irrefragabili & inppetuū valitura cōstitutione sancimus: vt quādocūq & quotiēscūq senatoris electio vel alr̄ius q̄cūq noie censeat: q̄ quecūq mō vel q̄cūq titulo ipius vrbis debeat p̄esse regimini: i posterū imiebit: nullus ipator seu rex romanorū: aut alius impator vel rex pīceps marchio: dux: comes: aut baro vel q̄cūq alr̄ius notabilis p̄eminētie/potētie/seu ptātis excellente: vel dignitatis existat: frater filius: vel nepos eorū ad tempus vel imperpetuū: seu quiuis alius vltra annale spaciū quouis mō colore vel cau

sa per se vel aliā psonā quomodolibet submittendā in senatorē: capitaneū patriciū: aut rectorē: vel ad eiusdē vrbis regimen seu officiū nomineɫur: eligaɫ seu alr̄s etiā assumatur absq; licentia sedis aplice spāli p ipius sedis litteras concessionē licētie hmōi spāliter exprimentes ¶ Quod si sec9 factū fuerit nolationē / electionē ⁊ assumptionē hmōi decernim9 eē nullas: ac carere oi robore firmitatis ⁊ nō solū nolatores electores / ⁊ assūptores: verū etiā nolati: electi: ⁊ assumpti: si hmōi nolationi: electioni: seu assumptioni: consenserint: aut se de ipis q̄libz mō intromiserit itēdētes ⁊ obediētes eisdez ⁊ in hoc oēs dātes ipis nolatoribus: electorib9: assūptorib9: aut nolatis. electis vel assūptis auxiliū: consiliū vel fauorez publice: vl' occulte: cuiuscūq; dignitatis: preminētie: cōditionis: aut status extite rit: eo ipo sniaz excōmunicatiōis icurrāt ac nihilominus ipos nolatos: electos seu assumptos: si contra constitutionem pn̄tem predictis nominationi: electioni vel assūptiōi ɔsenserit: aut se quoquo mō illis igesserit ⁊ eorū posteros ipp: tuū om

nibus:feudis:puilegiis libertatibus: i-
munitatibus:gratiis:z honoribus:q̄ a p̄
dicta seu aliis tenēt.ecclesiis cēsemus eē
p̄uatos:ita q̄ illi ad quos eorū collatio:
cōcessio:seu dispositio ptīet:resumēdi ea
aut retinēdi:cōcedēdi:seu ɔferēdi aliis:
seu de ipis ēt disponēdi[put ad eos ptī
net]liberā habeāt ptātem:z ne talit noia
ti:electi:vel assum pti de sua ptinacia:vel
ɔtēptu valeāt gloriari:nos q̄libet mādā
ta:pcepta:ordinatiōes:z statuta q̄ fece-
rit:oēsq̄ sn̄ias q̄s tulerit z q̄cquid peni-
tus in ɔctibus z obligatiōibus:seu q̄bus
cūq̄ aliis vrbis nomine:vel tanq̄ senato
res:capitanei:patricii:aut rectores vl' of
ficiales ipsius egerit:irrita p̄sus ex nūc
z vacua nunciamus. Judices vero z ta-
belliones qui sup his aut eorū aliq̄bus
ɔ. p̄ntis cōstitutiōis edictum patrocina-
ri vel instrumenta conficere forte p̄sum
pserit iudicat⁹ z tabellionatus officiis se
nouerint esse priuatos. Contemptores
quoq̄ seu violatores premissorū vel ali
quorum:vel alicuius eorum ab hmōi ex
cōicatiōis sn̄ia[preterq̄ in mortis articu
lo]absolui non possint: nisi p romanum

Pontificez/ vel de ipsius petita ⁊ obtenta
licētia speciali. nō obstātibus aliquibus
priuilegiis ⁊ indulgētiis: cōcessiōibus: cō
stitutionibus: cōsuetudinibus ⁊ statutis
q̄cūq₃ firmitate valātis: q̄ in p̄missis ol:
bus nolum⁹ aliq̄b⁹ vel alicui suffragari
s₃ oia q̄ ad illa decernim⁹ nō tenere. ¶ Ut
aūt ciues romanorū qui ex ipsa vrbe na:
turalem duxisse noscuntur origine₃: aut
quiuis alii qui in ipsa eius ve territorio
nō aduene: s₃ cōtinui habitatores extite:
rāt: q̄ ad honores ipsius vrbis: aut regi:
mē gratiosis fūctiōibus potiāt: nō intē:
dim⁹ q̄ p̄ns cōstitutio tales excludat: q̄n
ad vnū annū dūtaxat vel ad aliud tēpus
breuius nolati ad ipsius regimē ⁊ officiū
eligi valeāt ac assumi: etiā si p̄dictor̄ p̄n
cipū ⁊ alior̄ fratres: filii vel nepotes exi
stāt aut etiā si extra vrbē ⁊ ipsius territo
riū sub noīe comitatus: barōe seu cuius:
cunq₃ alterius tituli in hoībus vel locis
aliquibus iurisditionē seu potestatē ali:
quā tēporalē vel ppetuā obtinerēt dum
mō p̄dicta iurisditio vel ptās extra vrbē
⁊ territoriū p̄fata cōsistēs: nō tāte p̄emi:
nentie vel notabilis potentatus existat

q eã obtinẽtes eius occasiõe vel cã cum aliis exclusis a dicto vrbis regimie [vt p̃mittit] p̃ñtis constitutiõis rõnabilit includant. Bonifacius.viii. Cap.xviii.

QUãq in casu negligẽtie sit statutũ a iure vt ecclesia cathedrali vacãte: si p eos ad quos spectat non fuerit electio de prelato infra tp̃s debitum celebrata: eligendi ptãs ad supiorẽ primum deuoluat: hoc tñ nõ est ad casũ aliũ extẽdendum. Igitur si electores in hmõi ecclia vel ipo iure cũ eligũt sciẽter idignuz vel p sñiam: cũ formã traditã i gñali cõcilio non obseruant: eligendi ptãte p̃uẽtur nõ ad dictũ supiorẽ: sed ad romanuz põtificẽ ptãs eadẽ deuoluet. ¶ Secus autem in inferioribus ecclesiis est censendum. ¶ Idẽ in eodem. Cap̃.xix.

IS qui contra electionis formã vel electi p̃sonã aliq̃ obiiciens ad sedez aplicã appellauit: corpali a se p̃stito iuramento: q illa que i appellatione sua exp̃sserat: vel ea q̃ de ipis deberent sufficere: vera eẽ credebat: ⁊ se posse pbare non est sup obiectis vel expressis huiusmõi audiẽdus. ¶ Cum non simpliciter sicut

li tenebatur iuxta constitutionem felicis recordationis. Grego. pape. x. predecesso ris nostri editam in concilio generali Lug du. iurauerit expressa eadem seu obiecta se credere vera esse: et se esse probare: sed indeterminate illa vel ea que deberent sufficere dat eisdem. ¶ Idem. ca. xx.

Qui contra certam et nominatam perso nam ne ab aliis eligatur: ad sedem apostolicam antequam fiat electio: duxerit ap pellandum: debet per omnia in appellan do servare formam constitutionis felicis recordationis. Grego. pape. x. predecesso ris nostri: et circa: edite in concilio lugd. ac si electione iam facta cum contingeret appellare. ¶ Alioquin non observans pe ne constitutionis eiusdem se noverit sub iacere. ¶ Idem. ca. xxi.

¶ Sicut cum per formam scrutinii ad ele ctionem proceditur est per unum pronuncian da et facienda communis electio secundum canonica in stituta sic et per unum debet fieri: cum per for mam proceditur compromissi. ¶ Quis in ar bitriis compromissariis lex humana innuat quod ab eis omnibus sit pronunciatio facienda: alioquin a pluribus compromissariis fa

cta simul electio eo ipso viribus nõ sub=
sistat. ¶ Idem Cap.xxii.

S Tatutũ felicis recordationis. Gre.
x. pape predecessoris nostri de his
qui ad prochialiũ ecclesiarũ regimen as
sumuntur pmouendis ad sacerdotiũ i=
fra annum alioquin eisdẽ ecclesiis sint
priuati. ¶ Quod cũ sit penale/ restringi
potius cõuenit ꝙ laxari. ¶ Declaram⁹
ad collegiatas ecclesias: etiã si alias pro
chiales extiterint: ⁊ assumptos ad earũ
regimẽ nõ extendi: sed antiqua iura ser=
uari debere poti⁹ in eisdẽ. Idẽ Ca.xxiii.

¶ Si cui eligendi ptãs data fuerit sub
hac forma vt ipe secreto: ⁊ sigillatim vo=
tis singulorum de capitulo exquisitis et
in scriptis redactis illum eligat in quem
plures de capitulo partium comparatio
ne minorum consenserint: licet consentiẽ
tes maiorem partem totius capituli nõ
attingant: ipseqꝫ facto huiusmodi scruti
nio ⁊ in scriptis redacto iuxta traditam
sibi formam eum in quez nõ maior pars
sed plures de dicto capitulo quẽ i quẽꝙ
alium direxerant vota sua duxerit eligẽ=
dum.

¶ Talis electio.[cū pter formas qs ge
nerale consilium seruare statuit in ele=
ctionibus celebrandis:decernens eos si
aliter fierent non valere fuerint attenta
ta]robur non obtinet firmitatis.

¶ Idem. Capitulū.xxiiii

QUorūdā oculos sicuitiū ambi
tionis excecat.q quasi siue ꝓ
fessiōis imemores:q̄ cōtēptis
honoribus abiectis diuitiis:spretisq̄ de
liciis arbitriū ꝓpriū subiugarūt alte=
rius ditioni:retro respiciunt ad aratrū
manu missa dū precipitanter ruūt in li=
tigiorum anfractus:⁊ causarum strepi=
tibus se inuoluūt:⁊ extra administratio
nes proprii ordinis solium prelature cō
scendere moliuntur:electionibus:postu
lationibus:seu prouisionibus de se i di=
scordia celebratis:iprouide prestādo cō=
sensum:prebendi assensum a suo supio=
re nōnunq̄ extorta licentia potiusq̄ ob
tenta:ex quo animarum ⁊ ecclesiarū di=
spendia noscimus prouenisse: ⁊ prouētu
ra maiora i antea verisimiliter formida
mus ¶ Uolentes igitur huic pesti salu=
bri remedio obuiare.pñti ꝯstone sancis.

mus: vt nulli religiose predicatorum: minorum: heremitarum sancti augustini: aut quorumlibet mendicantium ordinum ex electione postulatione: prouisione: seu vocatione ad aliquam extra administrationem sui ordinis prelaturam in discordia de se facta ius de cetero acquiratur nec eorum aliqui tali electioni: postulationi: prouisioni: aut vocationi quomodo valeat consentire: etiam si magistri aut ministri vel prioris generalium eorundem ad id accesserit licentia vel consensus. ¶ Circa religiosos quoque alios cuiuscunque conditionis vel status existant volumus hoc seruari: vt nec ipsi electionibus postulationibus: prouisionibus / aut vocationibus a minori parte numero ad prelationes quaslibet de se factis [que hoc ipso quod a minori parte processerint nullum prorsus tribuant ius eidem] suum audeant prestare consensum: etiam si super hoc assensus vel licentia suorum interuenerit prelatorum. ¶ Nos enim quicquid contra premissa vel eorum aliquod a quoque contigerit attentari: omnino decernimus irritum et inane.

¶ Idem. Capitu. xxv.

UT quis duas electiões de se in aliqua ecclia celebratas prosequatur insimul: et confirmationem petat ex eis. ¶ [Cum non nisi ex vna ipsarum valeat ius habere] ratiōi cōsonū nō putamus. ¶ Etiam si se contentū esse velle altera p quā sue intentionis consequi possit effectū: in initio protestetur. oportet ergo eum [ne cū ipsius ecclie vel sui aduersarij] si quē habet [discrimine in incerto vagetur] eligere quā psequi velit ex illis et cōfirmationē petere tantūmodo ex eadē. ¶ Regressum ad aliā: cui p electionē alterius renūciare: sibiq; ius ex ea nō cōpetere profiteri videtur: nullatenus habiturum. ¶ Idem.

Capitulum.xxvi.

SI electio ex eo nō sortiat effectū: q electus cōsentire recusat: vel post cōsensuz renūciat iuri suo: āt forte diē claudit extremū: seu ppt ocultū ei9 viciū irritat: electores q iā fecerāt quod spectabat ad ipos infra iuris tminū eligēdo: habebūt a dissēsu renūciatiōe morte vel irritatione predictis acsi vacatio noua esset: tēpus integrū ad

electionem aliam celebrandam ¶ Dum
modo nil fraudulenter egerint in pmis
sis. ¶ Idem.
Capitulum.xxvii.

SI religiosus [cuius arbitriū non
ex sua cum velle vel nolle non ha=
beat: sed ex illius quem vice dei supra ca
put suum posuit ꝛ cuius iperio se subie
cit: voluntate depēdet] electioni de se ad
plationem aliquā extra suū monasteri=
um vel suā ecclīam celebrate: sui superi
oris: q̄ dare ipsam valeat: non petit a licē
tia et obtenta psumpserit cōsētire: cōsē
sus sic pstitus non teneat: ꝛ in penā pre=
sumpsionis illius: electio eadē ipso fa=
cto viribus vacuetur omnino.
¶ Quia vero vtrum religiosis consen=
tiēdi electionibus de se factis ꝛ ad pre=
lationes ad quas electi fuerint transeū
di a suis superioribus: sine fratrum con
silio licentia dari possit [cum iura super
hoc sint varia] dubitatur interdum.
Nos ad huiusmodi dubitationem tol=
lendam: ꝛ vt ordinationes ecclesiarū ac
monasteriorum in quibus tales electi
extiterint celerius ꝛ facilius valeant ex=

pedimi: decernimus vt idē superiores [su
is irrequisitis 9uētib⁹] electis hmōi 9sēnē
di trāseūdi: liberā dare valeant facul ta
tem. ¶ Idem Capitulum. xxvii.

Nullus religiosus ad abbatiā seu
prelaturā sue/ vel alterius religio
nis decetero eligat nisi antea fuerit or
dinem regularem expresse professus.
¶ Quod si cecus actū fuerit eoipō irrī
tum habeatur. ¶ Ad dignitatem vero
epālē [ad quā nouitii eligunt īterdū] ta
lē secularib⁹ vt regularib⁹ ecclesiis eli
gi minime phibemus. Idē. Capitu. xxix

Cum expediat cōcordare iura iu
ribus: ac eorum correctiones [si su
stineri valeant] euitari. ¶ Decretalē fe
licis recordationis Inno. pape. iiii. pre
decessoris nostri: que innuit: sub ea for
ma posse in electionibus compromitti:
vt compromissarii secre.o & sigillati vo
luntatibus omnium inquisitis illum in
quem maior & sanior pars capituli con
senserit eligere teneantur: declaramus
abrogatam non esse per subsecutum cō
ciliumgenerale/ immo potest i ipsis ele
ctionibus vt prius procedit licite per eā
dem. Idem. Capitu. xxx.

Cum non deceat alicui suum officiũ esse damnosum. ¶ Statuimus vt hi qui iuxta constitutionem felicis recordationis. Nicolai pape tertii predecessoris nostri super hoc editã ad apostolicã sedẽ venerit: eã citra initium electionum negocia instructuri. [Cuz tales ecclesiarum suaruz prosequentes vtilitatẽ senseri debeãt residẽtes] fructus bñficiorꝫ suorꝫ que obtinẽt in illis ecclesiis quarũ negocia prosequũtur. ⁊ etiã aliorũ quos reciperet vel possent recipere in ipsis ecclesiis residendo: integre [quotidianis distributionibus duntaxat exceptis] recipiant: ad sedem ꝓpterea veniendo eandẽ: ibidẽqꝫ hoc de causa morãdo ⁊ ad ipsas ecclesias redeũdo: acsi personaliter in eisdem ecclesiis residerent. ¶ Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis ecclesiarum ipsarum cõtrariis seu priuilegiis quibuscunqꝫ: per que premissoruz effectus posset quomodolibet impediri.

¶ Idem in eodem. capitulum.xxxi.

Ab eo qui cõtra electũ vel postulatũ seu promouendum ad aliquam di-

gnitatē inter cetera q̄ obiicit euidentem notorium seu manifestum sciētie vel ali um persone defectū opponit: ipsius defectus oppositio vel ei⁹ qualitas neque unt postea reuocari ¶ Cū em̄ opponēs [si quod de defectu opposuit hmōi destitui veritate contingat] a prosecutione cause debeat omnino excludi: et puniri perinde acsi in ꝓbatione oēm q̄ obiecerat defecisse. iustū ē vt [postq̄ ad oppositionem eandē processit] nequeat in p̄iudiciū eius cōtra quem opposuit vlteri⁹ penitere. Idem.

Capitulum .xxxij.

Ex eo ꝙ ad electionē epi que te in pupillari constituto etate in tua ecclesia extitit celebrata: cū ceteris eiusdem ecclesie canonicis non fuisti admissus: de cōtēptu cōqueri aut electionem eandem impugnare non potes. ¶ Cum tam iuris q̄ rationis existat: vt tales [cū discretione careant] ad p̄standū in electione suffragium nullatenus admittātur ¶ In ecclesiis quoq̄ regularib⁹ vł monasteriis hi qui non sunt tacite vel expresse professi non debent cum professis

Uel conuersi laici cum clerici electionibus interesse.

¶ Idem. Capitulum .xxxiij

SI postq̃ ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia celebrata fuerit i scriptis ex causa ꝓbabili q̄ ꝓbata deberet legitima reputari ad sedē apostolicā appellatū: electionem ipsam per ordinarium confirmari contingat huiusmodi confirmatio: nisi prius fuerit canonice ab appellatione ipsa recessum [cum sit ab eo qui non potuit de facto presumpta] nullam obtinent roboris firmitatem.

¶ Si vero electus qui iuxta constitutionem felicis recordationis Nicolai pape tertij predecessoris nostri ad dictam sedem venerat pro electionis sue negocio prosequendo de romana curia sine licentia recesserit anteq̃ huiusmodi negocium sit finitum: eius electio auctoritate constitutionis ipsius [que non solū vt quis veniat: sed etiam ex sui men-

te exigit q̄ vsq3 ad finem negocium pro
sequatur]eo ipso viribus euacuatur omnino
¶ Cū aūt ab electiōis ↄfirmatiōe vel fa
ta ꝓuisione ꝑ eum ad quē ꝓpter inferi
orum negligentiam fuerat deuoluta eli
gendi potestas ad sedē appellatur eandez
ↄstitutionē ꝑdictā i veniēdo ⁊ mittendo
⁊ aliis q̄ ꝑstrigūtur i ea ↄuenit obseruari

Idem.

Capitulum.xxxiiii.

Cum ex eo q̄ felicis recorda
tiōis Greg.pa.x.ꝑdecessor nr̄
statuerit i cōcilio lugdunēsi vt
ad regimē prochialiū ecclesi
arū assūpti:se ad sacerdotiū ꝓmouerii fa
ciāt ifra annū a sibi cōmissi regiminis tē
pore ↄnumerādū: ⁊ ꝑsonalit̄ residiāt in
eisdē. ¶ Alioquin si ifra idē tēpus ꝓmo
ti nō fuerint hmōi ecclesiis absq3 monitio
ne alia sint priuati:nōnullis extunc par
rochiales ecclesias recusantibus accep
tare legendi et proficiendi[cum eis fa
cultates non suppetant: nec ab ecclesia
rum prelatis de aliis beneficiis in ple
risq3 mūdi ptib⁹ iterdū ꝓuideatur eisdē]
opportunitas sit sublata in grande vni

uersalis ecclesie:[q̃ ad sui regimẽ viris
lr̃atis p̱maxime noscitur idigere] dispẽ
dium ⁊ iacturã:nos sup̱ hoc multoꝝ in
stantia excitati:frequenter volentes cu=
pientibus in sciẽtia ꝓficere:vt fructum
in dei ecclesia suo tp̃e afferre valeant o=
portunũ vtiliter prouidere: p̃nti ↄstitu=
tione sancim⁹ vt ep̃i eorũq; sup̱iores cũ
his qui hm̃oĩ subiectas sibi ecclesias ob
tinẽt vel obtinuerit in futurũ dispẽsare
possint libere q̄ vsq; ad septẽniũ littera
rum studio insistentes promoueri mini
me teneãtur.nisi ad ordinẽ subdiacona=
tus dũtaxat:ad quẽ infra predictũ annũ
recipiendũ[ne sicut a multis de xp̃i pa=
trimonio sublimatis olim factum ee di
noscitur]a statu retrocedere valeant cle
ricali omnino astringi volumus:⁊ nisi re
ceperint pena cõtenta i dicto consilio eo
ipso p̱celli. ¶ Porro septẽnio p̃dicto du
rante iidem episcopi et superiores solli=
cite prouidere procurent vt per bonos
et sufficientes vicarios ab eis in huius=
modi ecclesiis deputandos animarum
cura diligenter exerceatur:et deseruia=
tur laudabiliter in diuinis: quibus de

ipsarum ecclesiarum prouentibus neces
saria congrue ministrentur. ¶ Elapso
vero dicto septennio: hi cum quibus fue
rit [vt premittitur] dispensatum: ad dia
conatus ⁊ p̄sbiteratus ordines infra an
nū se faciāt promoueri: alioquin extunc
dictā penā [nisi iusta de causa omiserit]
ipso iure se nouerint incursuros.

¶ Idem. capitu
lum. xxiv.

Commissa tibi p̄rochialis ec
clesia q̄q̄ tātū de anno trāſ
ierit: q̄ infra ip̄m nequeas
iuxta statutum generalis concilii lugdu
nensis ad sacerdotium promoueri non
[nisi tunc demum cum ex toto fuerit ip
se annus elapsus] censenda vacare: nec
potest alteri antea te nolente conferri.
¶ Annus autem huiusmodi qui a tem
pore illo incepit: quo ipsius ecclesie re
gimen commissum tibi extitit: et posses
sionem eius pacificam habuisti: vel per
te steterit quo minus haberes eandem ti
bi non currit: si promoueri iusto impe
dimento detentus infra tempus huius
modi nequiuisti. ¶ Porro si infra

dictum tempus non fuerit rationabili causa cessante promotus tibi ecclesia ipsa qua dicti statuti auctoritate iam priuatus existis / ne statutum ipsum fiat ludibrio: debitoq; frustretur effectu: et non rebus sed verbis: cum sit potius cōtrarium faciendum: lex imposita videatur nullatenus ea vice poterit ifato ꝯferri. ¶ Ceterum si promoueri ad sacerdotiū nō intendens parrochiale receperis ecclesiā: vt fructus ex ea per annuz percipias ipsam postmodum dimissurus [nisi volūtate mutata ꝓmotus fueris] teneberis ad restitutionē fructuum eorundem cū eos receperis fraudulent. ¶ Illum autem qui eam tibi contulit: cum te non crederet ad huiusmodi ordinem promouendum [preter diuinam quam exinde incurrit offensam [ad seruandam indamnem eādē ecclesiā decernimus obligari. ¶ Idem.

Capitulum.xxxvi.

¶ Si abbatē ecclie romāe imediate subiectuz in vrm epm elegistis reprehendi exinde nulla rone potestis ei tn̄ ab alio q̄a nobis vł aplice sedis legato si sit ip.

consentire. ¶ Porro eo casu cum. s. indi
gnus eligitur ab eodem compromitten
tes [q̄s illius odio non cōuenit pregra=
uari] nequaq̄ [nisi sicut p̄mittitur ratū
habuerint] puniuntur: sed ipse [vt pena
suuz auctorem teneat] a bn̄ficiis eccle=
siasticiis triennio iuxta lateraneñ. conci=
lium suspenditur ipso iure. ¶ Huiusmo
di quoq̄ pena nec in ep̄o si ad eligendū
fiat cōpromissarius sic peccante [cum de
iure nullā sententiam suspēsionis incur
rat: nisi de ip̄o expressa mentio habeat]
nec aliorū q̄ ep̄oꝝ et superiꝝ ep̄oꝝ ele
ctionibus: cū peccat in ipsis vendicat si=
bi locū. ¶ Restringitur etiā dicta pena
solū ad ea bn̄ficia q̄ sic peccans i illa ob
tinet ecclesia: quam taliter eligendo spe
cialiter noscitur offendisse. ¶ Et idez in
illius bn̄ficiis est censendū: qui alicuius
electionem: postulationem: aut puisio=
nem impugnans in probatione deficit
eius quod obiicit in personam.

¶ Idem. cap. xxviii.

PRocurator ad appelandū contra
electionem postulationem aut pro
uisionem alicuius non aliter idone⁹ de

cetero. reputetur ꝙ si omnia que in formam obiicere vel personas ꝛ propter q̄ appellare intendit: singulariter et clare in eius procuratorio sint expressa.
¶ Habeatq̄ speciale mandatum iurandi corporaliter in eorum animas quorū procurator existit: ꝙ ipsi credant expressa huiusmodi vera esse: ꝛ se posse ꝓbare
¶ Idem. Capitulum. xxix
¶ Si confirmationem electionis propt debitā iuris solennitatem in confirmatione ipsa omissam: vel ex eo quia ipse qui confirmauit: confirmandi non habuit potestatem: cassari seu cassam ꝛ irritam nunciari contingat: non propter hoc precedens electio [si alio sit canonica] itelligitur infirmari. ¶ Idē. Cap. xl.
Quia sepe contingit ꝙ cathedralibus et regularibus ac collegatis ecclesiis vacantibus: capitula conuentus: collegia: ꝛ singulares earundem psone bona a prelatis ipsarum dimissa: vel vacationis tempore obuenientia: que inutilitatem dictarum ecclesiarū expendi: vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari: occupant inter

se diuidunt: surripiunt: dilapidant: dissipant. et consumunt in earum graue dispendium & iacturam.

¶ Nos ipsorum ausus reprimere ac ecclesiarum indemnitatibus precauere volentes: decernimus vt hi qui premissa de cetero presumpserint eoipso sint & tandiu maneant ab officio et beneficiis quibuscunq suspensi: donec plene restituerint quicquid de bonis perceperint supradictis.

¶ Non obstantibus quibuslibet priuilegiis vel indulgentiis aut contrariis consuetudinibus constitutionibus vel statutis iuramento confirmatione sedis apostolice/aut alia quacunq firmitate vallatis: que omnia quo ad hoc auctoritate apostolica reuocamus: cassamus & irritamus: ac nullus deinceps volumus esse firmitatis.

Idem. capi.xli.

Constitutio felicis recordationis Grego. pa. prede. no. edita in concilio lugdunen. formā exprimens secūdū quā ab his qui in electiōibus: postulatiōibus: aut prouisionib9

se opponūt: debeat appellari locum sibi nō vendicat: nisi solū cū in eis extra iudiciū appellatur. ¶ Quādo vero in iudiciis in huiusmodi negociis appellari contingit anteriora iura. ¶ [Cū p eā immutata nō fuerint] obseruari oportet.

¶ Idem. Capitu.xlii.

IS cui pcuratio seu administratio cathedralis eccl'e plena ⁊ libera in spūalibꝰ ⁊ tpalibꝰ a se.ap. [cui soli hoc cōpetit] ē ɔmissa: pōt [alienatione bonoꝝ imobiliū dūtaxat excepta] oīa q̄ iurisdictiōis epalis existūt: ⁊ q̄ pōt electus exequi cōfirmatus libere exercere. ¶ Illa quippe que ministeriū ɔsecrationis exposcunt [nisi fuerit eps] per alios faciat episcopos expediri.

¶ Idem. Capitu.xliii.

INdēnitatibus monasterioꝝ monialiū que frequēter propter electiōes in discordia celebratas in ipsis grādiā spūalibus ⁊ tpalibus dispēdia patiunt occurrere desiderabil'r affectātes statuimꝰ: vt cū in eis fuerit electio faciēda nulla mo-

alis[nisi duodecimum annum perge=
t et professa fuerit tacite vel expresse]
d eligendum cum aliis admittatur:nec
abbatissam aut priorissam[vbi p prio=
ssam monasterium gubernamur] de ce
ro eligatur aliqua nisi tricesimum an=
um compleuerit:z expresse pfessa fue=
t ordinem regularē.¶ Sane si ad elec
ionem per formam scrutinii proceda=
ur:z[votis in diuersa diuisis]electiões
lures in discordia celebrari contingat:
a quē a duabus partibus numero fue=
it celebrata[exceptione seu cōtradictio
e aut appellatione quacūqꝫ partis alte
ius nō obstāte]per superiorem[prius
amen ex officio prout spectat ad ipsum
iligenti examinatione premissa]si alias
nuenta fuerit canonica confirmetur:et
onfirmate electe[si abbatissa extiterit]
enedictio impēdatur. ¶ Si autem nul
a earūdem electionum a partibus fue=
it celebrata duabus:tunc[non obstante
p sit publicatum scrutinium ad electio=
ēꝫ processum] possint moniales que in
liam vel in alias direxerant vota sua li=
ite per consensum:anteqꝫ ad actus de

uertant extraneos]omni prauitate cessan te ad illam accedere:que ab aliis maiorē partem conuentus numero facientibus est electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes peruenire poterit: illis que antea in eam consenserant computa tis:cōfirmetur ꝛ benedicatur. acsi duas partes ab initio habuisset: vt in casu pro ximo est premissum.¶ Verū si que fue rint moniales q̄[postq̄ȝ in premissis casi bus talis confirmata ꝛ bn̄dicta extiterit: ac possessionē sue administrationis fue rit assecuta] voluerint in modū denūcia tionis vel accusationis[vt a dignitate de ijciatur]adepta: ꝓponere aliq̄d contra ipsam: eis p̄ p̄dicta ꝓponēdi minime sit sublata facultas. ¶ Si vero ad illā que a maiori parte[vt premittitur]est electa noluerint alie accedere moniales: vel si accesserint: nō tot tn̄ q̄ cuȝ aliis prius in eā cōsentiētibus faciāt duas partes: tūc sup obiectibus ptis alterius si qui fue rint: ꝛ super aliis que in tali negocio sūt ex officio inquirenda:plene sine strepitu iudicij ꝛ figura per superiorem inquira tur primitus anteq̄ȝ confirmetur eadeȝ

lectio:vel etiam infirmetur: sed interi̅ presentis constitutionis auctoritate i spi ritualibus et temporalibus libere admi nistret:sic tamen ꝙ de rebus monaste rii nil penitus alienet:nec aliquam imo niales recipiat quoquomodo. ¶ Si qua vero a minori parte conuentus numero nominata fuerit:vel electa ex nominatio ne vel electione huiusmodi [quas eoips o ꝙ pars minor eas fecerit: vires ali quas nolumus obtinere] ipius aliquod quomodolibet non queratur nec ad eas ab aliis per consensum in hoc casu vale at accessus haberi. Ut autem cum per predictam formam pceditur facilius in huiusmodi monialium electionibus ad concordiam veniatur:decernimus vt no̅ zeli ad zelum:nec meriti ad meritu: sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem

¶ Ceterum si per formam compro missi fuerint in electione processum:et e lecte pars aliqua se opponat. Si mi nor: ipsius [vt in forma scrutinii sta tuitur:confirmetur electio:et eidem be nedictio impendatur: partis eiusdem

ↄtradictiōe vl' exceptione aut appellatio ne qualibȝ non obstāte: sȝ ꝑ hoc denūciādi vel accusandi tā postmodū sibi via minime sit ꝓclusa. si maior eius [donec de obiectis ⁊ aliis vt in eadē forma scrutinii premittit' fuerit inq̄situ̅ [ↄfirmatio] vel infirmatio ferat': sȝ iteri [vt ꝓdicit'] libē administret nisi forsā ꝑs opponētiū extiterit duplo ꝟ̄ ꝟ̄c em̄ administrare ipsam nolum' sed litis euētum potius expectare.

¶ Porro si si huiusmodi electionum negociis contingerit [in illis dumtaxat casibus in quibus oppositiones iuxta premissa fuerint admittende] ad se. apo. appellari: appellantes formam constitutionis felicis recordationis Grego. pape ꝑdecessoris nostri edite in consilio lugdunen. diligentius seruare teneantur.

¶ Sed cum eas propter sexus verecundiam sueq̄ꝫ conditionis statum non deceat: nec ipsis expediat publico cetui demonstrari/ aut extra sua monasteria euagari: nolumus q̄ electe vel etiam eligentes aut appellantes: seu hec ↄtra quas appellatum fuerit ad eandem sedem ꝑsonaliter veniant quo quomodo.

¶ Sed procuratores sufficienter instructos iuxta constitutionē pie mēorie Nicolai pape.iii.p̄decessoris nr̄i ad sedē ipsaȝ trāsmittāt:p eos electionū ac appellationū ꝛ postulationū suarū ꝓsecuture negocia ꝓut iusticia suadebit. penā i dicta constitutione contentam ipso iure[si hoc non fecerint]incursure

¶ Postremo hi quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus moniales easdēm deinceps contigerit euocari:ab his prorsus abstineant: per que inter eas super faciendis ipsis electiōibus oriri possit discordia vel exorta nutriri: alias eo ipso excōmunicationis sententie se nouerint subiacere.

¶ Supradicta siquidem nedum in monasteriis in quibus sunt moniales viuētes sub aliquade religionibus approbatis: sed etiam in illis vbi sunt iuxta quarundam prouinciarum consuetudinem mulieres que nec propriis renunciant: nec professionem faciunt regulareȝ sed viuunt vt in secularibus ecclesiis canonici seculares: volumus per omnia obseruari:eo[quod supra dicitur]dumta-

rat excepto vt non intelligantur: nec e-
ligant non professe: cum in ipsis hoc locũ
sibi nequeat vendicare. per hoc tamẽ eo
rum statum/ordinem/seu regulam no-
lumus/nec intendimus approbare.
¶ Ad hec licet premissa que in multis a
iure communi discrepare noscuntur: cir
ca electiones in quibuslibet mulierũ mo
nasteriis faciendas: ex certis causis ra-
tionabilibus spiritualiter duxerim⁹ sta-
tuenda: intentionis tamen nostre nequa
quã extitit per illa quo ad electiones in a-
liis virorum monasteriis: vel quibusuis
ecclesiis celebrandis aliquid immute-
tur: sed iura precedentia in sua omnino
remaneant firmitate.

¶ Idem. Capitulum .xliiii.

P Rouida consideratione ge-
nerale consilium lugdu. cõ-
cessit vt ab appellationibus
in iudicio vel extra iudiciũ
ad sedem apostolicam in e-
lectionũ episcoporũ & eorũ su
periorũ negociis interiectis per quas ad

sedem ipsam eadem negocia deferūtur
ptes [nulla ĩueniēte prauitate] recede-
revaleāt anteq̄ ipi sedi.apo.appellatio-
nes eedem fuerint presentate: sed infe-
riores iudices quorum est [appellatio-
ne cessante] negociorum cognitio eorun
dem: si in hoc prauitas intercesserit: ante
omnia diligenter inquirant: ⁊ si eam in-
tercessisse repperermt: se non intromit-
tant vllatenus de eisdem: sed prefigant
ipsis partibus peremptorium terminū
competentem: quo cum actis ⁊ munimē
tis suis apostolico se conspectui repre-
sentent.

¶ Uerum cum nonnulli concessione hu-
iusmodi abutentes suam [inquisitione
prefata omissa] cognitionem in eisdem
negociis interponant ad confirmandas
electiones ⁊ consecrandos electos teme
re procedendo.

¶ Nos super hoc expressius prouidere
volētes ꝯfirmatiões ꝯsecrationis hmōi
⁊ quoscūq; processus alios quos [iqui-
sitione premissa non habita] contigerit
de ceto i talib9 negociis attētari: decerni
m9 nulli9 pēit9 existē firmitatis ⁊ ꝯfirmā

tes & cōsecrātes eosdem [vt i eo in quo peccauerint puniantur] ab episcoporuz confirmatione ac consecratione p annuz continuum ipso iure fore suspensos.

¶ Idē Capitulum.xlv

¶ Si eo tpē quo ꝓuisionē alicuius ecclesie cathedralis ex quauis causa dispositioni seu ordinationi sedis apostolice reseruamus: inhibentes ne ad electionem vel prouisionem faciendā in ea quomodolibet ꝓcedatur: & decernentes si secus super hoc a quoq̄ scienter vel ignoranter attentatū extiterit: irritū & inane iam ad electionem forsitan sit processus in ipa. ¶ Presenti cōstitutione sancimus q̄ licet reseruatio inhibitio & decretum hmōi non afficiant electionē vel alia que precedūt afficiūt tñ vt effectu careāt ea q̄ postmodū subsequūtur. ¶ Idē.ca.xlvi.

¶ Si quis iusto impedimēto detentus in electionis negocio nequeat commode interesse: potest nedum vni [prout dicit in concilio generali] sed & pluribus cōmittere vices suas: dum tamen eorū cuilibet det insolidum potestatem: et erit tunc melior conditio occupantis. ¶ Ne=

rum si ambo concurrant insimul: et postulant se admitti: audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos: sicque res non haberet exitum: et quod ab eis hoc casu fieret non valeret: sed his admittatur dumtaxat quem capitulũ vel pars maior elegerit: vel si concordare nequeant: is qui primo in instrumento vel litteris procurationis extiterit nominatus. ¶ Si autem nullus ipsorum insolidum fuerit deputatus: tũc ꝓpter rationem eandem ipsorum aliquis non debebit admitti: sibique imputet qui sic eos constituit indiscrete.

¶ Porro cum vnus est procurator simpliciter constitutus illis vnum suo et aliũ domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit nihil agit: nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum tunc enim in illam eius et in aliam suo nomine licite poterit consentire

¶ Absens quoque licet null⁹ de collegio velit esse procurator eiusdẽ: nec ipse nolente capitulo extraneum valeat deputare: non poterit aliquatenus per litte-

ras exprimere votum suum quod nõ est
ante scrutinium: sed in ipso scrutinio se=
crete ⁊ sigillatim tantummodo exprimē
dum. ¶ Idem. Cap.xlvii.

Quoniã electionũ nõ in cõcor=
dia celebrata superior ad quem
electiõis ipius cõfirmatio p̄
tinet: ↄsueuit īterdũ sue ↄfir
matiõis celeritate p̄ferēs cu=
piditatē ꝓpriã iuri ⁊ inordinatũ affectuȝ
etiã eq̃tati: competitorē aliq̃n vbi alius
vel eos qui se volunt opponere: quando
electus est vnicus: supplantare: dũ nul=
lis vocatis ⁊ non discusso negocio p̄ repē
tinam confirmationem cito [contra do=
ctrinam apostoli] imponit manus electo
nos volentes huic morbo ⁊ fraudibus
obuiare presenti constitutione sancimus
confirmationes tales viribus omnino
carere: ipsasq; decernimus irritas ⁊ ina
nes. ¶ Vocationem autem huiusmo=
di nominatim vbi est coelectus: vel ap=
paret oppositor alias generaliter in ec=
clesia in qua electio facta est: vt si q̃ sint
qui se velint opponere compareant assi=
gnato peremptorio termino competen=

ti faciendam esse censemus. Que etiam si electio in concordia celebrata fuerit: volumus obseruari.

¶ De renunciatione. Bonifacius. octauus. Capitulum .pri.

Quoniã aliqui curiosi disceptantes de his que nõ multum expediunt et plura sapere q̃ oporteat: [contra doctrinã apostoli] temere appetentes: in dubitationẽ sollicitam .an. ro. pontifex [maxime cum se insufficientem agnoscit ad regẽdam vniuersalem ecclesiam: et summi pontificatus onera supportanda] renunciare valeat papatui: eiusq; oneris et honori: deducere minus prouide videbatur. ¶ Celestinus papa .v. pre. nr̃ [dum eiusdẽ ecclesie regimini p̄sidebat] volens super hoc hesitationis cuiuslibet materiam ãputare: deliberatione habita cum suis fratribus ecclesie romane cardinalibus de quorũ numero tunc eram⁹] de nostro et ipsorum omnium concordi consilio et assensu: auctoritate apostolica statuit et decreuit ro. põti. posse libere resignare.

¶ Nos igitur ne statutum huiusmodi per temporis cursum obliuioni dari aut dubitationem eandem in recidiuã disceptationem vlterius deduci cõtingat: ipsum inter constitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

¶ Idem. Capitulum.ii.

SI te prebendam vel dignitatem in aliqua ecclesia proximo vocaturaꝫ auctoritate.apo.expectante aliquis prebendam seu dignitatem tenuẽ obtinens in eadeꝫ fraudulenter ei renũciet: vt illa pmo sic vacante precludatur tibi via p consequens ad obtinẽdũ prebendaꝫ vel dignitatem aliam pinguiorem que per mortem alicuius vel alias in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximo vacatura: per renunciationem huiusmodi [dummodo de pmissa fraude appareat saltem per aliquas probabiles coniecturas.vt quia dicte renũciationis tempore is qui prebendam vel dignitatem pinguiorem habebat infirmitate graui detinebatur: vel aliquid aliud imminebat: propter quod illius prebenda seu digni

tas vacare in proximo probaliter credebatur] nullum tibi volumus obstaculũ interponi: quo minus [prebenda vel dignitate predicta sic fraudulenter renunciata omissa] possis dictam pinguiorem cum eam vel aliam si prius ipsam vacare contigerit: auctoritate prefata libere petere: veluti tibi debitam habere
¶ Ceterum si predicto renuncianti huiusmodi p̄benda vel dignitas pinguior forsitan cõferatur: eoipso dicta fraus intelligatur esse probata: et idem renũciãs habita omnino careat: et ambita.

¶ De supplenda negligentia prelatorum.

Innocens quartus. Capitul. i.

Romana ecclesia: et ĩfra. Edictum vero per remeñ. puĩciam publicatũ vt a subditis episcoporum ipsius prouincie p audiẽdis et terminandis eorũ cãis libere ad remeñ. curiã accedat penit⁹ reuocam⁹. ¶ Quia etiam si tenerentur iidẽ episcopi pro suis culpis vinculo excommunicationis astricti: nõ tamen ex culpis ips

lis[cum id non inueniatur a iure cõcessum]ad remeñ. archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum. ¶ Sed alia forte pro illis pena ipsis canonica posset infligi.

¶ Idem baronibus et comitibus regni Portugalie.

Capitulum.ii.

Grandi non immerito:et ifra. Mandamus quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Boloñ. prefati regis portugalie fratrem de deuotione/probitate/ac circunspectione multipliciter commendatum qui eidem regi [si absq legitimo decederet filio] iure regni succederet:quiqz examinate dilectionis affectu quo vos et predictũ regnũ prosequitur[magnanimitate ac potentia sibi plurimum suffragantibus] regnum ipsuz maturius reformaturis firma crudelitate speratur: presertim cum ad curã administrationem generalem et liberam regni eiusdem:tam pro sepe dicti regis q̃ ipsius regni vtilitate si prouide attendatur:ac ad defensionem ecclesiaruz monasteriorum aliorumqz piorum loco.

rum regni prefati:et personam ecclesia=
sticarum tam religiosarum q̄3 seculari=
um: necnon viduarum : orphanorum:et
ceterorum ibidem degentium:ac deper=
ditorum inibi recuperationez salubriter
[Ut in domino confidimus]. Sit assum
ptus cum ad vos accesserit [fidelitate
homagio/iuramento seu pacto:si aliqui
bus forte prefato regi / vel cuicunq3 alii
persone te nemini : aut etiam ipsius re=
gis prohibitione : dummodo personam
eius : et vitam ac legitimi sui filii si ali=
quem ipsum habere contigerit fideliter
conseruetis:debitum eis exhibentes ho
norem nequaq̄3 obstantibus:] in ciuita=
tibus/castris/ villis/et munitionibus re
gni predicti. Cū omnibus suis reciperet
ac eius dispositioni/ordinationi/ ₇ mādā
tis vniuersaliter singuli et singulariter
vniuersi p omnia ₇ in omnibus intende=
re absq3 difficultate qualibet procuretis
impendentes sibi contra quoslibet repu
gnantes ac etiam violentos consiliū:au=
xiliū/₇ fauorē de redditibus: puētibus₇
oībusq3 p̄fati regni iurib⁹ sine diminutiō

ne aliqua plenarie respondendo vt de il
lis dicto regi secundum quod suam de=
cet excellentiam sibi ac suis et prefati re=
gni necessitatibus pro tempore ac nego=
ciorum emergentiũ qualitate valeat pro
uidere. ¶ Alioquin venerabilibus fra=
tribus nostris bracharensi archiepisco=
po ꝛ episcopo colubrensi damus nostris
litteris in preceptis vt vos ad id monitio
ne premissa per censuram ecclesiasticam
appellatione remota compellant.

¶ Per hoc autẽ non intẽdimus memo=
rato regi vt ipsius legitimo filio [si quẽ
habuerit] predictum regnum adimere:
sed potius sibi ꝛ eidem regno destructio
ni exposito: ac vobisipsis in vita ipsius re
gis per sollicitudinem ꝛ ꝓuidentiam co
mitis consulere supradicti.

¶ Bonifacius .viii. capi .iii.

Si eps a paganis aut scismati
cis capiatur nõ archiepiscopꝰ
sꝫ capitulũ ac si sedes ꝑ mor=
tẽ vacaret illius: in spũalibus ꝛ tẽporali=
bus ministrare debebit: donec eũ liber=
tati restitui. vel per sedem apo. [cuiusin
terest ecclesiarum prouidere necessitati

bus]super hoc per ipsum capitulum q̄ cito commode poterit consulendam ali ud contigerit ordinari. ¶ Idem

Capitulum.iiij.

ECclesie cathedrali vacāti visitator ab alio q̄ a roma.pon.deputari nō potest. ¶ Nisi forte capitulū in spiritualibus et tēporalibus negligēter aut p̄ perā administret. ¶ Tūc enim archiep̄s ob negligētiā vel maliciā capituli [eo vocato causeq̄ sup̄ hoc cognitiōe p̄missa]visitatorem seu administratorem eidem ecclesie licite poterit deputare.

¶ Huiusmodi quoq̄ visitator quā q̄ spiritualiū et tēporaliū administrationē legitimā cēseatur h̄re: b̄n̄ficia tū qui ad collationē p̄tinēt ep̄i cōferre nō pōt: si ab alio q̄ a roma.pon.fuerit deputatus.

¶ De tp̄ibus ordinationū et qualitate ordinādoꝝ. ¶ Cle.iiij.c.j.

SEpe cōtingit q̄ nōnulli cl'ici vicl'o excōicat⁹ astricti aut apostate: seu irregulares vel al's ordinū sacroꝝ susceptione indigni suā patriā in qua de

his habetur noticia fugientes: se in remotis ptibus faciūt ad huiusmodi ordines pmoveri. ¶ Nos igitur volētes anīmar ipsor periculis obuiare statuimus vt nullus epor italie decetero aliquē vltra mōtanū/clericū ordinare presumat: nisi a nobis speciale:licētiā habeat vel ab epo de cui diocesi traxit origiṅe ordinādus vel i cui dioce.bñficiat' existit p ei' patentes lras causā rationabilē cōtinētes:quare ipm nolit aut neq̄at ordinare. ¶ Eos vero quos cōtra pmissa contigerit ordinari:manere volum' absq3 spe dispēsationis sup hoc a sede apo.obtinēde suspensos:ac ordinātes penitētia condigna puniri. ¶ Obuanriis penitētiariis īhibētes districte:ne absq3 licētia nra spali cū taliter ordinatis dispēsent: vel suas eis tradāt lras per quas cū ipsis debeat dispēsari. ¶ Grego.x. in gñali cōcilio lugduneñ. capitulum.ij.

EOs q̄ clericos prochie aliene absq3 superioris ordinandorum licentia scienter seu affectata ignorantia vel quocunq3 alio figmento quesito presumpserint ordinare: per annum a collatio-

ne ordinum decernimus esse suspensos
¶ His que iura statuunt contra taliter
ordinatos in suo robori duraturis.
¶ Clericis quoq₃ procdle taliter suspē
sorum postq̄ eoruz suspensio fuerit ma
nifesta absq₃ ipsorum etiam licentia in
terim recipiendi ordines ab aliis vicinis
epis: aliās tñ canonice: liberā concedi
mus facultatem.

¶ Bonifa.viij.

¶ Capitulum tertium.

CUm nullus clericū parrhochie alii
ene pter superioris ipsius licentiā
debeat ordinare: superior. itelligitur in
hoc casu episcopus de cuius diocesi est
is qui ad ordines promoueri desiderat
oriund'is: seu in cuius diocesi benefi-
cium obtinet ecclesiasticum: seu habet
[licet alibi natus fuerit] domicilium in
eadem. ¶ Inferiores quoq₃ prelati, reli
giosi vel alii: nisi eis q̄ suos clericos aut
subditos possint a quo voluerint epi-
scopo facere ordinari a sede apostoli-
ca specialiter sit indultum: vel officia-
les episcopi [cum ad hoc se ipsius offi-
cium non extendat] huiusmodi neque-

[...]sufficentiam impartiri. ¶ Episcopo autem in remotis agente ipsius in spiritualibus vicarius generalis: vel [sede vacante] capitulum seu id ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere. dare possunt licentiam ordinandi. ¶ Religiosi vero a suis superioribus in nõ exemptis prioratibus deputati priores et eorum socii possunt a locorum diocesanis quãdiu morantur in ipsis prioratibus ordinari licite: licet nõ sint de eorum diocesibus oriundi. Idem

Capitulum quartum.

Nullus episcopus vel quiuis alius infanti [nisi forte religionem intraret] siue illiterato: sed nec absq3 sui superioris licentia homini diocesis aliene clericalem presumat conferre tõsuram: nec etiam coniugato nisi volenti religionem intrare: aut ad sacros ordines promoueri: prout est sacris canonibus diffinitũ. ¶ Qui vero contra fecerit [vt in eo in quo peccauerit puniatur] per vnum annum a collatiõe clericalis tosure dũtaxat nouerit se suspẽsũ. ¶ De etate, & qualitate et

ordine preficiendorum. Bonifacius.viij.

Capitulum vnicum

Permittimus vt episcopi cum his qui.xx.annum compleuerint: q dignitates vel personatus quibus animarum cura non imminet valeant obtinere/possint [si aliud non obstat canonicum] libere dispensare.

¶ De filiis presbyterorum et aliis illegitime natis. ¶ Bonifacius.viij.

¶ Capitulum primum.

Is qui defectum patitur natalium: ex dispensatione potest episcopi licite [si ei aliud canonicū non obstat] ad ordines pmoueri minores: et obtinere bñficiū cui cura nō eminet aiarū: dūmō sit tale sup q p ipm valeat epm dispēsari ¶ Ad ordies qꝫ maiores/vt bñficia sup qbus neqt eps dispēsare: sine dispēsatione sedis aplice pmoueri non potest. ¶ Ille vero cū q p sedē dispēsat eādē: vt [pmisso non obstāte deffectu] valeat ad bñficiū/ etiā si curā aiar habeat pmoueri: nequit ptextu dispensationis hmōi

[quā exorbitantē a iure opꝫ veluti odio
sā restringi] nisi vnicū bñficiū obtinere.

℄ Idem Capitulum.ij.

℄ Si is q fuit p sedē apostolicam dispē
satū: vt [non obstante defectu natalium
queꝫ patitur] ad oēs: ordines promoue
ri valeat: ⁊ obtinere bñficiū etiam si cu-
rā habeat aīaꝝ: dispositionē aliam [taci
to de pdicto defectu] postmodū obtine-
at a sede prefata: vt duo aut plā bñficia
similē curā habentia possit recipere: si
ei alias canonice cōferantur: et ea simul
licite retinere: talis dispensatio [cū non
sit verisimile sedem ipsam cuꝫ illo predi
ctum patiente defectum voluisse: si hoc
fuisset expressū eidem: in plur aliter be-
neficiorū hmōi dispēsare] veluti p surre
ptionem obtēta nullius penitus est mo
menti.

℄ De bigamis. Gregorius .x. in cōsilio
gñali luduneñ. Capi. vnicū.

Altercatiōis ātique dubiuꝫ
psētis declaratiōis oraculo
decidētes: bigamos oī priui-
legio clericali declaram⁹ eē
nudatos. ℄ Et cohercioī fo

ri secularis additos: consuetudine con
traria non obstāte. ¶ Ipsis quoq; sub
anathemate ꝓhibemus deferre tōsurā
vel habitum clericalem. ¶ De officio vi
carij.

¶ Innocentius. iiij.
Capitulum primum.

Romana ecclesia: ⁊ ifra. Cū
Remen archiepiscopꝰ offi
cialē alicuiꝰ suffraganei suū
excōmunicationis sentētiaꝫ
ex aliqua rationabili causa
ꝓfert: vt illos q̄ vices ipsiꝰ
gerūt. ꝓpter hoc excōmunicationis vin
culo nō astringit ¶ Cū nō cōmunicēt ob
id officiali eidem i crimine: qui ecclesia-
stice censure districtione ꝑ eo ꝙ suū ex
ercent officiū non artantur. ¶ Ea tamē
que ipsi gerēdo huiusmodi vices aguntꝛ
eo taliter [excōmunicato manente] [si iu
risditionem tantum recipiunt ab eodē]
non possunt obtinere vigorem.

¶ Bonifacius viij.
Capitulum. ij.

Licet in officialē epī ꝑ commissio-
nē officij gn̄aliter sibi factā cāruꝫ

cognitio transferatur: potestatem tamē inquirendi/corrigendi/aut puniendi aliquorum excessus: seu aliquos a suis beneficiis vel administrationibus amouēdi: transferri nolumus in eundem.

¶ Nisi sibi specialiter hec committātur

¶ Idem. Capitulū.iiii.

CUm in generali cōcessione nequaꝙ illa veniant: que non esset quis verisimiliter in specie concessurus: nec regulariter donare valeat is cui bonoꝝ administratio etiam libera est concessa: officialis aut vicarius generalis episcopi beneficia conferre non possunt. ¶ Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa.

¶ De officio ꝛ potestate iudicis delegati

¶ Innocentius quartus. Cap.

STatuimus vt conseruatores quos plerunqꝫ concedimꝰ a manifestis iniuriis ꝛ violentiis defendere possint quos eis committimus defendēdos.

¶ Nec ad alia q̄ iudicialē idaginem exigunt suā possint extendere potestatem.

¶ Alexander.iiij. Capitulū.ij.

Quia pontificali dignitate pręditis ob reuerẽtiã sacri officii quod exercent plurimũ deferri cõuenit: et eos plus aliis honorari decet: vt cum a iudicibus: vel conseruatoribus a se.apo.deputatis cõtra eos ad coactiões aliquas siue penas fuerit ꝓcedendũ gradus et modestia in huiusmodi processu seruetur. ¶ Ita ꝙ [eis quadã condigna reuerentia supportatis] ingressus primo ipsis ecclesie vel sacerdotale interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur subsequẽter aggrauetur cẽsura ecclesiastica cõtra eos. ¶ Nisi forte aliter fieri suaserit nimia cõtumacie ꝓpter uitas siue culpa.

¶ Bonifacius.viij. Capitulũ.iii.

Si duo ex tribus a sede apostolica delegatis duobus aliis non in totum subdelegauerint vices suas: ipsiqꝫ subdelegati cum delegato tertio in causa processerũt delegata: si appelatur ab ipsis non ad condelegatus: sed ad ꝓmũ delegantem tantummodo appelari debebit. ¶ Idem in eodem

Capitulum quartum.

¶ Si cõtra vnum ex duobus iudicibus cum illa clausula: q sibi ambo interesse non possunt: alter eorum in causa procedat: a sede apo. delegatis suspitiõis causa legitima ppõatur: causa ipsa suspitionis corã nõ recusato cũiudice [ad quez ex vi pdicte clausule dz ipsi⁹ cause cognitio ptinere] pbari et ab eo expediri debebit. Ubi vero nõ est dicta clausula in rescripto debet super hoc ad arbitros recursus haberi. ¶ Cum autem ipse delegatus epi recusatur: recusatiõis causa coram episcopo est probanda. ¶ Idem est si officialis recusetur eiusdẽ licet ad ipsum, ab eodem officiali nequeat appellari.

¶ Idem in eodem. Capitulum. v

Iudex ab apo. sede datus q̃uis legitime recusari valeat vt suspect⁹ potest licite vices suas committere ante q̃ recusatio contra ipsum proponat. Et si i totuz cõmiserit recusari vlterius: ãt facta per eum commissio impugnari nequibit quod posset si sibi de iurisdictione aliqd reseruasset. ¶ Post recusationem quoq ppositam cõmittere [nisi de recta

satoris pcedat assensu] non potest: sed eo volente hoc potest etiam si iam recusatio eadem sit probata: dummodo pronunciatum non fuerit super ea.

¶ Ex tunc enim [cum omino iudex esse deserit] nulla etiam cum illius assensu pt fieri ꝯmisso p eodē. Idē Cap.vi.

¶ Quamuis alicui vices tuas in causa tibi a sede apostolica delegata in totum commisisse noscatis si tamen anteq̄ ille iurisdictione vsus fuerit: commissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso: vel eū rebus eximi contingat humanis: causaꝫ ipsam resumere poteris. cum iurisdictio [ex quo ipsa vsus extitit] non censeatur in eum efficaciter transiuisse. Idem.

Capitulum.vij.

¶ Si delegatus quotiēs eum ab esse cōtigerit: tibi commiserit vices suas poteris eo rebꝰ hūanis exēpto [cū ꝛ tūc cēse at abesse] cōmissū tibi negociū [Dū tñ illo viuēte iurisditiōe vti cepis] libere diffinire ¶ Idē poteris quādo tibi vicē etiam sub ea forma cōmisit donec eas duceret reuocādas. ¶ Nā tal' cōmissio per

quā censet etiam sententie prolatio]nisi antea fuerit reuocata[committi: nequaꝙ morte ꝯmittētes expirat: ex quo res integra non extitit ¶ Ad eum quoqꝫ q vices suas cōmittit: donec reuocet: vel q executionem sententie tantum aut q̄cq̄d aliud de iurisdictiōe sibi reseruat: non ad delegātē primum appellari debebit. ¶ Etiam si post sentētiam fuerit appellandum. ¶ Idem.

Capitulum octauum

Cum plures sub illa forma vt oēs aut duo vl' min⁹ eoꝝ mādatū apostolicū exequātꝛ aut alia cōsimili iudices vl' executores a sede apo. deputari contingit: ipsoꝝ q̄libꝫ iniunctū potest libere adiplere mandatū. ¶ Porro vno eoꝝ negocium inchoāte cōmissū: alij nequibunt se vlterius itromittere de eodē: nisi vel infirmitate vel alia iusta cā illum ꝯtingeret impediri: aut si nolet vel maliciose in eo procedere cessaretur. ¶ Iurisdictione ꝓ ꝑpetuata mādatorē viuēte p vnū[eo casu q̄ potest] ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes.

¶ Idem. Capitulum. ix.

SI super grã cuiq3 ab apo. sede fa-cta executores fuerint deputati: e-qum esse censemus vt sicut ipsa grã [li-cet nõdum sit i eius executiõe processũ] morte non perimit ꝯcedẽtis: sit nec etiã re itegra pimat executoribus data ptãs: quã veluti grẽ p̃dicte accessoriam: natu-ram se q̃ ꝯgruit pricipalis. ¶ Ne gratiã eãdẽ vt reddi qñq3 oino inutilẽ: vel ipsi-us effectũ in tp̃s lõgius [cũ illius dispẽ-dio cui facta extitit] differri contingat.

¶ Idem Capitulum. x.

¶ Si is cui cã [l3 pp̃po noie nõ exp̃sso] a sede fuerat apostolica delegata subde-legauerit nõ itotũ vices suas alicui: a sub delegato hmõi si delegatus ipsum excõ-municari aut de medio tolli ꝯtingat im-pedimẽto tali durãte ad sedẽ ipa3 [Ne absolutionem vel sucessorem expectan-do illius p̃iudicari litigantibus vel cã plus debito ꝓrogari valeat] volumus appellari. ¶ Idez. Cap. xi.

ARbitris q̃ ẽm formã iuris vt de ꝑposita cõtra iudicẽ suspitiõis cã cognoscant: vel qui cum de reuocatione

ambigit lrap iudicib⁹ neqūūtib⁹ i vnā se tēriā ꝯcordare:ad ꝯcertatiōes hmōi sap i endā a ptib⁹ eligūtur.ē[si grauauerit] ad sedē aplicā appellādū. ¶ Idē.ca.xij Is cui ab aplica sede ꝯmittit certe ꝑso ne ꝓuiso de bñficio in certa eccl'ia dioce si vl' ꝓuicia faciēda: pōt alij ꝯmittere li cite vices suas. ¶ Sȝ si[nō erp̄ssa certa ꝑsona[ꝯmittat eidē: vt alicui ꝑsōe ido nee de certa eccl'ia vl' bñficio debeat pro uidere.[Qui circa eligēdā ꝑsonā[ei⁹ idu stria tūc videt electa[ꝓuisionē sibi ꝯmis sā alti demādare nō pōt. ¶ Nisi forma commissionis habeat vt per se vel per alium id valeat expedire.

¶ Idem. Capitulum.xiij.

Statuimus vt is per quem ab apo stolica sede certo loco inquisito fi eri:vel quicquid aliud expediri manda tur :si propter potentiam vel malici am illius contra quem inquiri debet si ue ꝓcedi: seu fautorū eisdē non possit hoc ered eo loco secure[ne ipse commo dū et dolo vel fraude reportet]ad id ex equēdū locū aliū eligat idoneū ꝛ securū ¶ Idem faciat si alia rationabilis cau

sa subsit propter quam in loco decreto p̄ fici nequeat commode quod mandatur: ne tali pretextu impediri contingat mandatum apostolicum vel differri.

¶ Idem. capitulum. xiiij.

SI a subdelegato cui. delegatus nō in totum commiserat vices suas ex eo fuerit appellandum: quia exceptionē coram se propositam q̄ anteq̄ per eum vel per ipsum delegatum in aliquo processum fuisset: delegans viam fuerat vniuerse carnis ingressus admittere recusauit: non ad delegatum [cum iurisditionem negetur habere] sed ad delegātem potius appellari debebit.

¶ Idem fiet in aliis casibus in quibus delegatus iurisditionē habere negatur. ¶ Alias si appellari deberet ad ipsum: esset appellans [qui sic fateri videretur eundē iurisditionē habere quod ani negauerat] ↄtrarius sibiipsi. ¶ Idē. ca. xv.

¶ Hac ↄstōne ꝑpetuo valitura sancim⁹ vt ↄseruatores q̄ alicꝫ⁹ vt a mãifestis: iniuriis ꝛ violētiis tueātur eosdē plerūq; a sede ap̄lica cōcedūt decetero deputari non possint: nisi ep̄i vel eoꝝ superiores:

aut abbates: seu dignitates: vel personatus in cathedralib⁹ vel collegiatis ecclesiis obtinentes: nullusq; deputati sibi cōseruatoris esse valeat cōseruator. Nec aliquis regibus ⁊ reginis qui sicut dignitatis altitudine preeminent: sic prerogatiua gratie ipsos cōuenit ante ferri: dūtaxat exceptis: deinceps cōseruatorē habeat eū qui sub ipsius iurisdictione dominio vel districtu ecclesiastico vel tēporali cōsistat. ¶ Cōseruatores autē hmōi extra ciuitates seu dio. in q̄bus fuerint deputati ꝯtra quosdā ꝓcedere aut aliquis vltra vnā dietā a fine dioce. eorūdē trahere nō ꝑsumāt. ¶ Vices q̄ꝫ suas [citationibus sniaꝝ denūciatiōibus dūtaxat exceptis: quas ꝑ alios valeāt exercere] nulli commitere possint nisi hoc eis cōpetierit ex bñficio lraꝝ: ſ; nec tūc nisi infra ciuitates seu dioce. in q̄bus deputati fuerint ⁊ ꝑsonis tm̄ q̄ supius sunt expresse. ¶ Ut autem conseruatores limites sibi tradite potestatis [quos frequēter excedunt] metu pene diligenter obseruēt/ decernimus vt si de aliis q̄ de manifestis iniuriis et violentiis scienter se intro-

miserint: seu ad alia que iudicialē indaginē exigūt: suā extēderint potestatē: eo ipso per vnum annuz ab officio sint suspensi. ¶ Pars vero que hoc fieri ꝓcurabit: sententiā excōicationis incurrat: a qua nō possit absolui nisi ei quem sic fatigauit indedite: primo satisfaciat integraliter de expensis. ¶ Officium autē quorū cūqꝫ cōseruatorꝫ ipso iure quo ad non cepta negocia per obitum cōcedentis voluimus expirare. Circa munera vero ꝛ expēsas assessores: ac notarios ꝛ personas testimonij causa vocandas illa precipimꝰ in huiusmodi conseruatoribus per omnia obseruari que i delegatis iudicibus constitutio a nobis super his edita obseruanda decreuit.

¶ Quicquid autem contra premissa: vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino decernimus irritum ꝛ inane.

¶ De officio legati.

¶ Innocentius quartus. capi.j.

Officij nostri debituz remedijs inuigilat subditoruz quia dum eorū excutimus onera: dum scandala remouemus nos in eorum quiete requiesci-

mus: ꝛ fouemur in pace. ¶ Proinde pre
senti decreto statuimus vt ecclesie roma
ne legati ꝗtūcūq; plenam legationē ob-
tineant: siue a nobis missi fuerint siue su
arum pretextu ecclesiarum legationis si
bi vendicent dignitatem: ex ipsius lega-
tionis munere conferendi beneficia nul
lam habeant potestatem: nisi hoc alicui
specialiter duxerimus indulgendum.
¶ Quod in fratribus nostris legatione
fungentibus nolumus obseruari: quia
sicut honoris ꝓrogatiua letantur: sic eos
auctoritate fungi volumus ampliori.

Clemens quartus. S. ti. sancte ecclsie.
pbr̄o cardinali apo. se. legato. capi. ij.

LEgatos: q̄bus in certis ꝓui
ciijs cōmittitur legatiōis offi
ciū vt ibidē euellāt ꝛ dissipēt
edificēt: atq; plātēt ꝓuinciaꝝ
sibi cōmissaꝝ: ad instar ꝓcō-
sulū ceteroꝝq; ꝓsidiū: q̄bus
certe sunt decrete ꝓuincie moderāde: or
dinarios reputātes. ¶ Presenti declara
mus edicto cōmissuꝫ tibi a prede. nostro
legationis officium nequaq; per ipsius
obitum expirasse.

¶ Bonifacius octauus.

Capitulum tertium.

PResenti declaramus edicto reseruationes quorūcūq; beneficiorū ab apo. sedis legato sue legationis auctoritate factas: & decreta interposita super ipsis: necnon denunciationes. inhibitiones & processus quoslibet per eum vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas [dummodo ad collationem eorundem beneficiorum iam vacantium minime sit processum] eoipso q; illius finitur legatio: viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata conferret.
¶ Ceterum reseruationes huiusmodi [par quas interdum prelati et ecclesie nimium onerantur] restringere cupientes prohibemus ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reseruationem aliquam duxerit faciendam: a iam [illa pendente] faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postq; alibi reseruauerit aliquod bñficium ad collationē ptinēs cuiuscūq;: aliud quod ad illius collationem ptineat [q;

dis reseruatio pendet alterius]sibi quo
quomodo reseruet.
¶ Quicquid autem contra premissa cõ=
tigerit attentari: eoipso viribus non sub
sistat. ¶ Idem. Capitulum .iiii.

DEliberatione prouida ducimus in
hibendum: ne aliquis apostolice se
dis legatus qui ubicunq legationem ob=
tinere plenariam dignoscatur: cathedra
les vel regulares aut collegiatas eccle=
sias seu ipsarũ ecclesiarum cathedralium
dignitates: ad quas hi qui preficiuntur
eisdem maiores in earum capitulis post
episcopos existentes hñt per viam ele=
ctionis assumi sue ordinationi: collationi
prouisioni electioni: aut dispositioni quo
modocunq reseruet: nec de ipsis ordinã
dis: conferendis: vel disponendis: se ali=
quatenus intromittat [neq aliquod quo
minus hi ad quo pertinuerit eligere: aut
postulare libere valeant cum vacabũt]
obstaculum quomodolibet interponat.
¶ Decernentes quicquid contra hoc a=
ctum extiterit eoipso irritum et inane.
¶ Prohibemus insuper ne legatus ip=
se in genere aut in specie cuicunq conce

dat vt hic qui beneficia infra legationē eiusdem habentes ea in illius manibus voluerint libere resignare: ipsorum resignatione recepta: illa valeat idoneis conferre personis. ¶ Cum per hoc aperiri posset via contra lateraneñ. consiliū ad beneficia vocatura.

¶ Nos em̄ i concessionem quam contra hoc contigerit attentari: ⁊ quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit: nullam ꝑ sus habere statuimus roboris firmitatē Volentes non solum ad futura sed etiā ad preterita ⁊ adhuc pēdēt i negocia hoc extendi. Idem Capitulum.v.

Collatio bñficii ꝑ legatū se.apost. tibi facta nullius momēti existit: si i ea nō fuerit habita mētio de alio bñficio: quod primitus obtinebas. ¶ De officio ordīarii Inno.iiii.in conci.capit.pri.

Omana ecclesia: ⁊ ifra. Prohibemus quoq̄ ne. Remēsis archiepiscopus i dioce. suffraganeorum suorum foraneos officiales cōstituat qz cū metropolitanis suoꝝ suffraganeorum ingrediantur dioceses

vt in eis auctoritate propria inducen: dis-
ponant aliquid ve aliud agant: canonica
phibeāt instituta: neqꝫ hoc pñt in illis p
alios exercet. Nec pro eo ꝙ causas p ap-
pellationem delatas ad ipsos possunt
in suffraganeorum suorum dioce. dele-
gare: similiter licet eis tales officiales
instituere in eisdem: qui eorum vice [cū
appellatur ad ipsos] citationes vel in
hibitiones faciant: seu compescant in hac
parte rebelles. ¶ Quia in causis per ap
pellationem deuolutis ad ipsos iam iu-
risditionem obtinere noscuntur: prop-
ter quod licite possunt super illis com-
mitere vices suas. Non sic autem in
alijs in quibus nondum extitit appella-
tum. et idcirco non debent aliquos con-
stituere pro citationibus in futuris cau-
sis appellationum et inhibitionibus fa-
ciendis. Nisi aliud remensis ecclesia
circa talium officialium institutionem
de consuetudine obtineat speciali. A
quibus etiam si de consuetudine huius-
modi possint in remensi prouincia con-
stitui: inhibitiones tamen ne proceda-
tur in causis priusqꝫ ad remensem curi-

sui appelletur: fieri penitus inhibemus.
¶ Officiales autem remensis archiepiscopi [quamdiu in sua provincia vel circa illam extiterit] in suffraganeos interdicti. suspensionis: vel excommunicationis sententias proferre sententias non attentent. ¶ Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitaneorum circa ipsorum suffraganeos [quibus ob reverentiam pontificalis officij deferri volumus in hac parte] precipimus observari. Grego. x. in generali concilio lugdu.
Capitulum secundum.
¶ Si canonici a divinis cessare voluerit: put in ecclesijs aliquibus sibi ex consuetudine vel alias vendicant: antequam ad cessationem huiusmodi quoquomodo procedant in instrumento publico vel parentibus litteris sigillorum suorum aut alterius auctentici munimine roboratis: cessationis ipsius causam exprimant et illud vel illas ei contra quem cessare intendunt: assignent.
¶ Sciturique: quod si hoc pretermisso cessaverint vel causa quam expresserint non fuerint inventa canonica: omnia que de quibuscunque proventibus illius ecclesie quo cessatum fuerit cessationis tempore perceperit: restituent

Illa vero q̄ p eodē tempore debentur eis dem: nullo mō pcipiēt: sed ipi ecclie cedere: ac nihilominus ei contra quā cessauerant de damnis ꝛ iniuriis satisfacere tenebuntur. ¶ Si autem causa eadem canonica fuerit iudicata: is qui occasionē cessationi dederat ad omne interesse dictis canonicis ꝛ ecclie cui debitū officiū eius est culpa subtractum: ad certā quātitatem taxandā: ꝛ in diuini cultus augmentum conuertendam: superioris arbitrio conpēuetur. ¶ Ceteꝝ detestabilem abusum horrende indeuotionis illorum qui crucis beate Marie virginis: aliorū ꝗ sanctorum imagines: seu statuas irreuerenti ausu tractantes: eas i aggrauationem cessationis huiusmodi prosternunt in terrā: ꝛ vrticas spinisꝗ supponūt penitus reprobātes: aliquid tale fieri de cetero districtius prohibemus: statuentes vt in eos qui contra fecerint vltrix p cedat dura sententia: que delinquentes sic pugniat grauiter ꝗ alios a similium presumptione compescat.

¶ Idem.
Capitulum tertium.

ORdinarii locoꝝ subditos suos plu
res dignitates vel ecclesias quibus
animaꝝ cura imminet obtinentes: seu ꝑ
sonarum aut dignitatē cum alio benefi=
cio cui cura similis ē annexa: districte cō
pellant dispensationes auctoritate quaꝝ
huiusmodi ecclesias personatus seu di=
gnitates canonice tenere se asserunt: in=
fra tempus pro facti qualitate ipsoꝝ or=
dinarioꝝ moderādū arbitrio exhibere
q̄ si forte iusto impedimēto cessante nul
lam dispensationem infra idem tempus
contigerit exhiberi: eccl'ie beneficia: ꝑso=
natus: seu dignitates: q̄ sine dispensatio=
ne aliqua eo ipso illicite detinari cōstabit
ꝑ eos ad quos eoꝝ collatio ꝑtinet: libe=
re ꝑsonis idoneis conferantur. ¶ Vete=
rū si dispensatio exhibita sufficiens evi=
denter appareat: exhibens nequaq̄ i bñ
ficiis huiusmodi q̄ canonice obtinet/ mo
lestetur. Prouideat tñ ordinarius qualit
nec animarū cura in eisdē ecclesiis: ꝑso=
natibus seu dignitatibꝰ negligatur: nec
bñficia ipsa debitis obsequiis defraudē
tur. ¶ Si vero de dispensationis exhibi=
te sufficentia dubitetur: super hoc erit

ad sedē apo. recurrendum: cuius est esti-
mare quem modum sui beneficij esse ve-
lit. ¶ In conferendis insuper personati-
bus: dignitatibus: et alijs beneficijs curā
hn̄tibus animarū annexam idem ordina-
rij diligentiam obseruent: vt personatū:
dignitatem: vel aliud bn̄ficium similem
curam hn̄s animarū alicui plura similia
obtinenti non ante conferre p̄sumant: q̄
eis super obtentis dispensatio euidēter
sufficiens ostendatur. Qua etiam osten-
sa: ita demū ad collationē procedi volu-
mus si appareat per eandem q̄ is cui ē
collatio facienda huiusmodi p̄sonatum
dignitatem vel beneficium retinere libe-
re valeat cum obtentis: vel si ea que sic
obtinet: libere: ac sponte resignet. ¶ Ali-
ter autem de personatibus. dignitatib9
et beneficijs talibus facta collatio nulli9
penitus sit momenti.

Bonifacius octauus. Ca. iiij.

Quia plerique prelati non sine multe
temeritatis audacia suis subdi-
tis aliquando interdicunt: ne ipsorum su-
perioribus aut apo. se. legatis vel inqui-
sitoribus ad inquirendū: corrigēdū, et re

formandū in eorū ecclesijs: monasterijs siue locis a sede deputatis eadē: vel alijs quibuscūq₃ personis: p quas ad notitiā pdictorū valeat puenire statū ecclesiarū monasteriorū / seu locorū suorū: psonarū ⁊ rerū ipsorū insinuēt vel exponāt in ipsos [si secus egerit] excōicationis: suspēsionis: vel interdicti sententias proferētes: eosq₃ ad hoc celandum iuramētis: pmissionibus: ⁊ obligationibus: alijsq₃ penis nihilominus astringentes. ¶ Nos huic malicie [ne tali pretextu in ecclesijs ⁊ monasterijs: ⁊ locis eisdem inqsitio: correctio: seu reformatio cū faciēde fuerint: valeant impediri] occurrere cupientes: pdicta ⁊ eorū quodlibet attentari de cetero districtus inhibemus.

¶ Decernentes aucto. apo. quicquid cōtra presentem inhibitionem attentatum extiterit: nullius penitus existere firmitatis: nec quemq₃ sententijs: iuramentis promissionibus: obligationibus: vel penis huiusmodi obligari quomōlibet vel astringi. ¶ Presumptores autem eosdem [ne ipsorum temeritas quoquomodo transeat impunis] a superioribus vel

legatis inqsitoribus memoratis animad
uersione condigna p̄cipimus castigari.

¶ Idem Capitulum.v.

Ut litigātes releuētur a laboribus
et expēsis. ¶ Statuimus ne archi
ep̄s causas q̄ p appellationē vel alr̄s iure
metropolitico deferuntur ad ipsum: ali
bi q̄ in sua ꝓpria ciuitate vel diocesi: aut
in eis in quibus appellatum extitit: vel
cause ipse consistere dinoscūtur / audiat:
vel etiam audiendas committat. Nisi as
libi aliud de consuetudine competat in
hac parte.

¶ Idem Capitulum.vi.

¶ Si ep̄s suam diocesim vbi ei a iure p
mittitur faciat p alium visitari: licet ip se
illi habeat in aliis necessariis prouidere
¶ Hi tamen qui visitantur: minime te
nentur expensas victualium ministrare
secundū apostolū / non sit magnum si ab
eo metantur tēpalia: per quē spiritualia
seminantur. ¶ Idem tamen episcopus
cū psonaliter non visitat: nil prorsus ab
his q per illum quē deputat fuerint visi
tati: exigere poterit aut debebit.

¶ Idem Capitulum.vii.

¶ Cum eps i tota sua diocesi iurisdictio nem ordinariã noscat habere ¶ Dubiũ non existit quin in quolibet loco ipsius dio cesis nõ exẽpto p se vel p aliũ: possit pro tribunali sedere: cãs ad ecclesiasticu; fo rum spectantes audire: psonas ecclesia= sticas [cum eoꝝ excessus exegerit] cape ac carceri deputare: necnõ ⁊ cetera q̃ ad ipsius spectant officium libere exercere ¶ Idem Capitulum.viii.

Quãuis super cessationibus a diui nis que a capitulis cõuentibus si ue collegiis secul riũ vel regulariũ ec= cl'iarũ multotiens siue rationabili atten tatur: manifesta satis a felicis recordatio nis Innocentio tertio.x.Grego.x.p̃decef soribus nostris manauerint istituta. Qr tñ post illa est plerunq3 compertum: ces= sationes easdẽ irratiõabiliter esse factas ¶ Nos ad tã perniciosum euitandum abusum eadẽ statuta cũ infra scripta mo deratione in suo volentes robore perdu rare. de fratrũ nostrorum consilio distri ctius inhibem us: ne a seculari vel regu= lari capitulo: collegio: seu conuentu ec= clesie. cuiuscunq3: cessatione ipse nisi vos

catis oibus[[qui] sunt p electionis nega
cio euocandi] & deliberatione habita dili
genti:ac epo alio ve quocunqz clerico siue
laico:cuiuscunqz dignitatis preeminentie
conditiois: aut status existat: ppter cui'
iniuriā vel offensam eadem videt cessa=
tio facienda post predictas vocationem
& deliberationem de cessando habitā re=
quisito:q irrogatam iniuriam vel offen
sam emendet/aliquatenus attentantur.
Neqz tunc etiā:si emendā inde habuerit
vel p eos steterit quomin' habeāt cōpe
tentē.Si aūt pmissis seruatis:capitulū
collegiū: vel conuentus alicuius ecclie
ad cessationem eandem duxerint pcedē=
dum:ex tunc infra vnius mensis spaciū
pars vtraqz:videlicet hi qui cessant:& il=
li ēt ppt quoz factum a diuinis cessatur:
[nisi superueniēte concordia inter eos ces=
satio illa cesset] iter arripiant per se vel
per procuratores idoneos cum munimē=
tis & actis ad negocium ipsum spectanti=
bus ad se. apo. veniendi:et continuatis
dietis qcito commode poterint se apo=
stolico conspectui representent:vt ptibus
presentibus:aut vna presente: altera non:

veniente: vel mittente examinato negocio apud sedē eādē: pars que culpabilis inuenta fuerit in pmissis: pter alias penas a dictis canonibus institutas: si romano pōtifici videbitur expedire: pena docente cognoscat q̄ntum excesserit: que cessationi facte rōnabiliter causam dedit vel q̄ sine rationabili et manifesta causa cessauit. ¶ Parte insup a diuinis cessante suprascripta: tam in cessando q̄z in veniēdo siue mittēdo: ad sedem apostolicā nō seruāte nō seruetur cessatio: sz ea nō obstāte [vt prius] in ipsa ecclesia celebretur. ¶ Idem. capitu.ix.

Presenti phibemus edicto: ne episcopi vel eoꝝ supiores aut abbates seu quiuis alij regulares vel seculares prelati aut ecclesiastice quecunqꝫ persone vacantibus: dignitatibus: personatibus: prioratibus: vel ecclesijs quibuscūqꝫ sibi subiectis: seu ad collationez: ordinationē/presentationē: vel custodiā pertinentibus eorū dē bona mouētibus eoꝝ rectoribus vel ministris in ipsis inuēta: siue vacationis ipsoꝝ tempore obueniētia: que in vtilitatem eorundem expen

di: vel futuris debēt successoribus fideli
ter reseruari occupare: aut in vsus suos
conuertere quoquomodo presumant.
¶ Nisi de speciali priuilegio vel consue-
tudine iam prescripta legitime: seu alia
causa rationabili hoc eisdem competere
dignoscatur. ¶ Alioquin episcopi et eoꝝ
superiores ab ingressu ecclesie: ceteri ve
ro ab officio et beneficio tādiu eoipso no
uerint se suspensos: quousq; restitutio-
nem fecerint de p̄dictis. ¶ Porro vbi ex
priuilegio vel consuetudine: seu alia de
causa rationabili: sibi aliquis predictorū
asserit bōa competere supradicta hoc de
illis bonis solū debet intelligi: que solu
tis debitis si qua sint et his que fuerint
necessaria pro seruitoribus et ministris
ac incumbentibus oneribus vsq; ad no
uos redditus supportandis congrue re
seruatis: ex ipsis reperta fuerint super-
esse. ¶ Sane constitutionem quam supe
rius specialiter edidimus contra capitu
la: collegia: conuentus: seu singulares ꝑ
sonas: bona cathedralium vel regulari-
um aut collegiarum ecclesiarū vacantiū
occupantes: ꝑ cōstitutionem presentem

[quam in dignitatibus / personatibus / prioratibus: ⁊ ecclesijs alijs locum habere censemus] nolumus in aliquo derogari.

¶ De maiori ⁊ obedientia.
¶ Bonifacius octauus.
Capitulum vnicum.

EPiscopali sede vacante potest capitulum seu is ad quē episcopalis iurisditio tūc tēporis noscitur pertinere: his quibus posset episcopus si viueret: ab excōmunicatiōis sententia / siue iuris / siue hominis fuerit absolutionis beneficium impartiri.
¶ Nisi ei fuerit a sede apostolica specialiter interdicta potestas.

¶ De pactis. ¶ Bonifa.viij
Capitulum.j.

PActū cū rectore prochialis ecclie factū a vobis: ne aliqa vel certos ipsi⁹ ecclie parrochiāos recipiatis ad ecclesiasticā sepulturā: omino seruare debetis.
¶ Q̄q̄ sepultura libera sit mōasterio vestro ab aplica sede idulta: ⁊ illa apd vos

elegerint sepeliri.

¶ Cū p dictū pactū indulto hmōi derogetur. ¶ Idē. ca.ij.

Quāuis pactū pr̄i factū a filia dū neptui tradebat: vt do te ɔtēta nullū ad bōa patna regressum haberet / iprobat lex ciuilis: si tñ iuramēto nō vi nec dolo p̄stito firmatū fuerit ab eadē: oīno fuari debebit. Cū nō ṽgat i etne salutis dispēdiū: nec redūdet in alterius detrimētuȝ.

¶ Idem. capi.iij.

Quia ex eo q̄ fr̄es p̄dicatores ⁊ miores ⁊ alij mēdicātes ɔpositiōes ⁊ pacta cū p̄latis capitulis rectorib⁹ ⁊ psonis ecclīarū ciuitatū castroꝝ villaꝝ ⁊ locoꝝ in qb⁹ dom⁹ seu habitatiōes eoꝝ exīstāt sup iuribus prochialib⁹ vel alijs qbuscūq̄ articulis ab eis vel eoꝝ āte cessorib⁹ inita siue facta seruare recusant: ⁊ ea eo p̄textu infringere moliūtur: qr magistri vel ministri vel p̄oris gñaliū seu ꝓuincialiū eorūdē nō affuit assensus in ipsis nec ap̄pbata per ipsoꝝ generalia: vel prouincialia capitula extiterunt multa in diuersis

mūdi ptib⁹ īsurgūt scandala: ⁊ ipsorū fratrū [q̄s decet puritatē oīmodā in suis obseruare actibus: ⁊ ab his abstinere ppē sī⁹ p q̄ possit aliis exēpli pnicies gn̄ari] fame detrahitur plurimū ⁊ honori.

¶ Nos his occurrere paterne sollicitudinis studio itēdētes: pn̄ti decreto sentimus: ꝯpositiōes ⁊ pacta hmōi cū p̄latis capl'is ⁊ rectorib⁹ ⁊ psonis p̄dictis ab ipsoꝝ frm̄ ꝯuētualibus p̄orib⁹ seu guardianis facta vel apꝓbata de suorū conuentuū ꝯcilio ⁊ assēsu [dū tn̄ alias sint licita ⁊ honesta] debere ab ipsis fratribus in locis in quibus fuerint facta: perpetuo inuiolabiliter obseruari: non obstante ꝙ magistri vel ministri aut prioris generalium seu prouincialium predictorum nō interuenerit in eisdem assensus: nec ab ipsorum generalibus vel prouincialibus capitulis extiterit apꝓbata: seu ꝙ sedes apo. in his q̄ per predictos fratres minores facta fuerint: auctoritatem suam non prestiterit vel assensum.

¶ De procuratoribus
¶ Bonifacius. viij.
¶ Capitulum primum

Non indiscrete iudex censetur egisse procuratorem laicum ad agendū vel defendēdum in causis spiritualibus admittendo. Dum regulariter qui non prohibetur exp̄ssum idoneus debeat reputari. ¶ Licet autem a procuratore post litem contestatam ab eo possit [cum dominus sit litis effectus] dari alius procurator antea tamen non potest: nisi in rem suam sit datus: vel a domino substituendi alium etiam certa non expressa persona sibi fuerit concessa potestas.

¶ Procurator vero datus ad negocia potest libere quandocunq; aliū deputare.

¶ Idem Capitulum .ii.

Quāuis procurator possit ante litē contestatem/etiam sine causa libere a dño reuocari: postea tñ ipso notante neq̄bit: nisi eū cū dño inimicū fieri vel suspectū: aut aduersario affinitate coniungi: vel ei' hered: fieri: seu igredi religionē q̄t i lōgū pegrinari vl' egritudie aut vinculis detinere cōtingat: seu alia rōnabil' cā

subsit. propter quam sit merito reuocādus. ¶ Uerū q̃uis [nisi vt p̄mittit̄] reuocari nō possit: dn̄s ī sue cause vna cū eodē pcuratore [maxime si de collusiōe timeat] minie p̄hibet̄ adesse. Idē. ca.iii.

Is qui a procuratore super hoc a domino ptātem hābente procurator extitit substitutus: nō potest post mādatum susceptū etiā si eo vsus non fuerit. ¶ [Lʒ in delegato se. ap. vices suas alteri committente aliud censeatur:] vlterius reuocari ab illo. ¶ Nisi reuocandi potestas concessa fuisset eidem.

¶ Uerum si cum ad plures vel ad oēs causas generaliter constitutus fuisset in vna tantum substituerit earundem in aliis nequaq̄ prohibetur procurationis officium exercere. ¶ Idem. cap. iiii.

¶ Qui ad agendum: et defendendum ac generaliter ad omnia: etiā si mandatum exigant speciale constituitur pcurator: ex vi generalitatis hm̄ōi ad aliquē articulū: in q̄ spāle mādatū exigitur admittiuō dʒ. ¶ Sʒ si aliq̄s vl̄ aliq̄ de articul̄ spāle mādatū exigētibus specificati fuisset adiecta clausula gn̄ali: tūc ad non ex-

presso etiam admittetur. ¶ Procurator quoque absque speciali mandato iuramentum deferre: transigere / vel pacisci non potest nisi ei bonorum vel cause administratio libere sit concessa.

¶ Idem. Capitulum quintum.

Qui generaliter constituitur ad negocia procurator: agere: ac experiri potest exceptis his casibus qui mandatum exigunt speciale.

¶ Nedum vero ad negocia: sed etiam ad iudicia potest filiusfamilias absque patris assensu fieri procurator.

¶ Licet autem quis post. xvii. annum procurator ad negocia licite deputetur: ad iudicia tamen nisi maior. xxv. an. fuerit deputari nequibit

¶ Idem Capitulum. vi.

¶ Si duo procuratores simul non adiecto insolidum deputentur: unus sine altero non debent admitti. Secus si sint insolidum constituti: sed tunc illius melior erit conditio qui per litis contestationem negocium primitus occupabit. Post occupationem autem huiusmodi alter se intromittere nequibit ulterius: cum ille litis dominus sit effectus: nisi dictum in constitutione fuisset quod non fieret melior conditio occupantis

tūc enī si eū q̄ occupauit infirmari:mori
absētari:vel alias impediri ꝯtingat aut
si prosequi forte nolit:poterit alter susci=
pere ac perficere negociū ab alio īchoa=
tū.dū tñ ab alio nō fuerit aliꝰ substitutꝰ
nam si sit:is ꝓferri debebitis eidē. ¶ Ce
terū vbi nullo substituto alter suscipit
negociū ꝓsequendū: is q̄ occupauit pri
mitus:ipsum resumere postea impedi=
mento cessante neq̄bit:nisi forsan illū cō=
tinger et impediri.
¶ Sane in electionū postulationū ꝓuī=
sionū:ꝛ alioꝝ spūaliū negociorum cau=
sis[cū talia celeriorē expeditionē exige=
re dinoscanł] volumꝰ spālił obseruarł
vt si plꝛes ꝓcuratores simul l eis fuerit
nō insolidū deputati:iudex [ne ꝓpł eoꝝ
cōcursuȝ negocia eadē ltricari ꝯtingat]
idoneiorē ex ip̄is eligere valeat ꝛ ille so=
lūmodo ꝓsequatur:habe atq̄ q̄cq̄d cū
illo sic electo factū extiterit:plenā robo=
ris firmitatē:nec ad ꝓsequendū aliꝰ ad
mittatur postmodū.nisi prout eum q̄ nō
occupat ne gociū:censuimus post occu=
pationē faciam ab alio superius admittē
dum. ¶ Idem. capitulum.viij.

feret: seu quicquid aliud accidat ꝑpter quod ipsi cause tua sit presentia opportuna.

¶ Idem. Capitulum nonũ

PRocurator non aliter censetur idoneus ad matrimoniũ contrahẽdũ quã si ad hoc mãdatũ habuerit speciale. ¶ Et quamuis alias is qui cõstituitur ad negocia procurator alium dare possit: in hoc tñ casu [ꝑpter magnũ quod ex facto tam arduo posset periculũ imminere] nõ poterit deputare aliũ: nisi hoc eidẽ specialiter sit cõmissum. ¶ Sane est procurator anteq̃ contraxerit: a dño fuerit reuocatus cõtractũ postmodũ matrimoñiũ ab eodẽ [lz tã ipse q̃ ea cũ q̃ cõtraxit: reuocationem hmõi penitus ignoraret] nullius momenti existit: cũ illius cõsensus defecerit sine quo firmitatẽ hr̃e nequiuit. ¶ De his q̃ vi metusve cã fiunt. Greg.x. in conci. gñali lugdu. capitulum vnicum

ABsolutionis bñficiũ ab excõicationis sñia: vel quãcũq̃ reuocationẽ ipsius aut suspensiõis seu etiã iterdicti p vim vel metũ extorta: pñtis cõstitutionis auctoritate oĩno virib⁹ vacuam⁹. ¶ Ne-

aut sine vindicta violentie crescat audacia eos qui absolutionem seu revocationem huiusmodi vi vel metu extorserint: excommunicationis sententie decernimus subiacere.

¶ De restit. in integrum. ¶ Greg. x. ca. I.

Ecclesiã q̄ ad retractãdã sniaz vl' cõtractũ p bñficiũ restitutõis i itegruz postulat se admitti: si q̄driẽnij spaciũ p⁹ sit lapsũ & negligẽter omiserit: nõ ẽ ad bñficiũ hmõi admittẽda. ¶ Nisi p̄uaricatiõis vl' fraudis mãifeste pberet sup hoc iuenisse cõmẽtũ: ãt alia rõna. cã sbsitã supiorẽ mõeret de beat ad idẽ bñficiũ ꝯcedẽdũ bõi. viij. c. ij.

SI aduersus cõfessionem in iudicio a se factã: lesam ecclesia bñficiũ restitutionis in integrum infra quadrienniũ ab ipsius confessionis tẽpore cõputandũ petere negligenter emittat: nõ est [nisi aliq̄d rõnabile appareat: quod aliud suaserit faciẽdũ:] ad hoc petendum vlterius admittenda. ¶ Ubi vero p viã communẽ reuocationis erroris quẽ i facto pretendit: vult aduersus suam cõfes

sionē ecclesia se iuuare hoc qu andocūq; poterit donec negocium sit finitum.

¶ De arbitris.bōi.viij.

¶ Capitulum primum.

SI ex tribus arbitris: vel duo in decē: & terti⁹ i qn q; cōdēnet: dz snia pualere duoꝝ. lz cūvn⁹ i.xv. alius in .x. tertius pro in v.pronunciant illius qui dixit de summa minori[cū in illa omnes concordes existant] sententie efficax censeatur.

¶ Idem.Capitulum secundum.

UT questionibus[que plerunq; ꝓpter arbitrorum voluntariam seu maliciosaz absētiā remanēt i decise]finis celerius iponat. ¶ Statuim⁹ vt si ex tribus arbitris a partib⁹ electis eoꝝ aliqs ab aliis legitime reqsitus ad examinādū vel diffiniendū vna cū eis negociū:super quo in ipos extitit ꝯpromissū: non curauerit[cessante ipedimēto legitimo]ꝯuenire:duo pñtes penes qs[lz lex ciuil' aliud iuicē videat]totalē eo casu remanere decernimus ptātē possit maliciosa seu voluntaria illi⁹ absentia nō obstante]dictū

examinare negociū: et libere diffinire: si-
cut possent illo pñte nec volēte cū eis in
vnā sniaz cōcordare: vt sic ipius absentia
pñtia repleta diuina eū reputari faciat p
pñte. ¶ Circa iudices quo antiqua iura nos
lumus immutari.

¶ Liber. ii. ¶ De iudiciis:

¶ Inno. iiii. in generali cōci. lugduneñ.
Capitulum. i.

IUris eē ābiguū nō videtur
iudicem delegatum q a sede
apostolica mādatū ad hoc nō
recepit spāle iubere nō posse
alterutrū partiū corā se psona
liter i iudicio cōparere. ¶ Nisi cā fuerit
criminalis. vel nisi p veritate dicēda: vel
pro iuramēto calūnie faciēdo: vel alīa iu-
ris necessitas ptes corā eo exegerit pso-
naliter pñtari. Bonifa. octauus. c. ii.

MUlier eos qs vagari nō cōuenit: nec
virorū cetibus imisceri auctoritate
lrarū sedis apo. vel legatorū ipius aut a-
lia quacūqz ad iudiciū personaliter euo
cari vt trahi inuitas: cā ferēdi testioniū
aut alia q̄libet q i iure nō exprimit phibe
m9. ¶ Sz cū necessariū fuerit testioniuz

earūdē: iudex i expēsis ptis pducentis easdem tabellionem aut aliam person az idoneam ad eas trāsmittat: vel si forte talis casus occurrerit quo iure prohibēte receptio testiū alteri cōmittit nō possit iudex tūc ppter hoc psonaliter ad illas accedat: aut si talis sit persone iudicantis cōditio: q id p ipm non deceat fieri vl nō possit: mittat ad eas puisio q cas9 hmōi videlicet vt iudex vadat personaliter nō fingatur: nec fraus interueniat in hac parte. Alioqn fictor hmōi vel fraudator ipo fctō sniam excōicationis icurrat. ¶ Ceterū femie religiose p̄fessi q̄ debēt sub clausura morari extra suū monasteriū vel clausurā nō vocētur ad iudiciū vl trahātur ex q̄uis cā personaliter: etiā si ad hoc volūtas accederet earundem. ¶ Decernim9 quoq;: vt ipo iure sit irritum et inane si quid contra premissa contigerit attentari.

Idem. Capitulum.iii.

SI annum quartumdecimum peregilti etatis: in beneficialibus et aliis causis spiritualibus necnon et dependētibus ab eisdem ac si maior viginti quos

annis.existeres.ad agendum ⁊ defendēdum per te vel per procuratorem quem ad hoc constituendum decreueris admitti debebis. ¶ Si vero infra. xiiij. annum existas: parte agere aut defendere non poteris super ipsis: sed vel per tuū episcopum: vel per officialem eiusdem tibi curator dabitur ad lites huiusmodi exercendas aut tu ipse [si maior infante fueris] cum auctoritate alterius eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam apo.se. ⁊ subdelegatus ab eo tibi [si non habeas] curatorem dare valeant: vel auctoritatem constituendi procuratorē prestare: ad illas causas vel lites dumtaxat que coram ipsis fuerint ventilande. ¶ In huiusmodi quoq; litibus siue causis quāuis in potestate patris existas: nec aliis absq; ipsius assensu in iudicio regulariter esse possis eius [cum de his se intromittere nō habeat] nequaq; requiri debebit assensus.

¶ De foro competenti. Innocentius quartus.capitulum.i.

¶ Romana eccl'ia: ⁊ infra. Nec appellationis articulo pretermissa: nec alias

etiā cū minime appellatū extiterit remē. archiepiscopus vel eius officialis de causis clericoꝝ tanq̄ iudices [licet in ipsos iidem clerici de facto consentiant] absq̄ diocesanorum suorum voluntate cognoscant. ¶ Neq̄ suffraganeorum remensis ecclesie subditos ipsorum delegationem suscipere: vel sententias et precepta exequi. aut in causis per app. deuolutis ad eos testimonium [nisi aliud in his tribus de consuetudine obtineant] perhibere compellant. ¶ Nec etiam suffraganeoꝝ ipsoꝝ officiales aut archidiaconos archipr̄sbiteros: ꝛ alios inferiores p̄latos suffraganeis eisdē subiectos [dūm nō aliud eis ꝯtraria ꝯsuetudo nō tribuat] nec subditos suffraganeorū ipsoꝝ sup salarijs aduocatoꝝ ꝛ ꝓcuratoꝝ: in causis q̄ in remēsi vētilātur curia cogāt querelātibus in sua presentia respondere.
¶ Cōtrahētes ꝓ alia diocē. sup ꝯtractibus initis in remē. dio. ab eisdē [nisi inueniāt ibidē] trahere corā se nō dn̄t inuitos lꝫ i possessionē bonoꝝ q̄ ibi habēt: etiā cū alibi copiā sui faciūt: si eoꝝ auctoritate ci tati comparere contemnant: possit mit-

ssionem facere cõtra eos. vel si forte ma-
liciose seipsos occultent ne citatio perue
niat ad eosdem decernere faciendam in
possessionem bonorumque in alia etiam
dioce. obtinere noscuntur: sed tunc loci
diocesanus ad denunciationem ipsorum
faciet huiusmodi missionem.

¶ Nec clericos suos mittant ad suffra-
ganeorum suorum dioce. pro iniendis vel
recognoscendis contractibus coram ip-
sis. Nec eorundem suffraganeorum sub
ditos compellant coram se occasione hu
iusmodi iure stare. Neqꝫ potest archi-
episcopus ipẽ in suoꝝ suffraganeoꝝ offi
ciales et subditos ꝑ eo ꝙ vocati ab ipso
nolunt querelantibus in sua presentia re-
spõdere ecclesiasticã exercere censuram

¶ Bonifacius octauus. capi.ij:

¶ Seculares iudices q̇ [licet ipsis nul-
la cõpetat iurisdictio ĩ hac pte] ꝑsonas ec
clesiasticas ad soluẽdũ debita: sup q̇b⁹ cõ-
tra ipas eaꝝ exhibẽt lr̃e vel ꝓbatiões a-
lie iducũt: dãnabili ꝓsũptõe ꝯpellũt. a te
meritate hmõi ꝑ locoꝝ ordiarios cẽsura
ecclesiastica decernimus cõpescẽdos. Idẽ

Capitulum quartum.

Cum.C. laicus pro quo soluisti certã pecunie quantitatem: in qua pro eo te fideiussorio nomie obligaueras: te seruare recuset in indãnẽ cõtra iuramentũ a se prestitum temere veniendo. ¶ Ipsum coram ecclesiastico iudice [ad cuius forum ratione iuramenti cause huiusmodi cognitio noscitur pertiere] de iure poteris conuenire. ¶ Ut ipsum monitione premissa per censurã ecclesiasticã que te sup predictis [vt tenetur] seruet indẽpnẽ preuia ratione compellat.

¶ De litis contestatione.

¶ Inno.iiij.in cõcilio lugdu. capitu.j.

Exceptiõis pemptorie seu defensionis cuiuslibet principalis cognitionẽ negocij cõtingentis ante litẽ cõtestatã obiectus. ¶ [Nisi de re iudicata trãsacta seu finita excipiat litigator] litis contestationem non impediat: nec retardet. ¶ Licet dicat obiector que rescriptum non fuisset obtentum: si que sunt impetranti opposita: fuissent exposita de legenti.

¶ Bonifacius.viij. capi.ij.

Si oblatio ab actore libello ex parte rei exceptio peremptoria proponã-

tur: nequaq̄ʒ per hoc litis contestatio intelligitur esse facta. ¶ Jmmo ea non obstante. [Nisi sit de illis exceptionibus q̄ litis contestationem impediunt] fieri oportebit eandem.

¶ De iuramē. calūnie. Bonifa. viij. ca. j.

SJ de calūnia seu de vitate dicēda in pmo litis exordio nō iuret[vtrʒ] potit postmodū i q̄libʒ pte litis iurari: cū hmōi iuramēta pstari ab initio de substātia ordinis iudiciarij nō existat. ¶ Propt omissuʒ q̄qʒ tacite l tota causa calūnie iuramētū: iudicialis pcessus alias factus legitime nō est nullus: nec etiam annullādus ¶ Q̄uis in causis spiritualibus[in quibus debet de veritate dicenda iurari] canones non indicant alicui calumnie iuramentū: nos tñ[quia frequenter calūniari videmus in ipsis]vtile reputamus: q simul[sicut pleriqʒ obseruāt] tam de veritate dicenda/ q̄ʒ de calumnia[vt via precludatur calumnijs]iurari debeat in eisdem. ¶ Jdem. capitu. ij.

IN appellationis causa quamuis in principali iuratum fuerit prestari iubemus calumnie iuramentū. Et idem in iuramento de veritate dicenda volumus obseruari. ¶ Procuratores quoque qui post iuramentum calumnie deputantur teneri volumus [vt calumnia vitetur ab ipsis] ad subeundū huiusmodi iuramentum etiam si a suis dominis qđ ponere aut respondere: seu agere debeant sint instructi. ¶ In omnibus autē causis nedum ante sed etiam postquam lis fuerit contestata: siue de veritate: siue de calūnia sit iuratū in ipsis: potest iudex a partibus exigere iuramentum malicie quotiens viderit expedire. ¶ Idem. Cap. iij.

NUllam tibi iudex iniuriam fecisse censetur: qui procuratorem tui aduersarij constitutum ad causam habentem super hoc speciale mādatum admisit ad prestandum in ea calumnie iuramentum.

¶ Innocen. iiij. in concilio lugd. Capi. j.

FRequens et assidua nos querela circunstrepit quod spoliationis exceptio nonnunquam iudicijs calumniose pro=

posita causas ecclesiasticas impedit et perturbat: dum enim exceptioni insistitur: appellationes interponi contingit: et sic intermittitur: et plerunque perimitur cause cognitio. principalis: et propterea nos qui voluntarios labores appetimus: vt quietem alijs preparemus: finem litibus cupientes iponi et causam nie materiaz amputare. ¶ Statuimus vel i ciuilibus negocijs spoliationis obiectu: que ab alio quam ab actore facta proponitur iudex in principali procedere non postponat. Sed si in ciuilibus ab actore: in criminalibus autem si spoliatum reus asserat a quocunque infra quindecim dierum spacium post diem in quo proponatur: quod asserit comprobabit alioquin in expensis quas interim actor ob hoc fecerit [iudiciali taxatione prehabita] condemnetur: alias sit iudici equum visum fuerit puniendus. Illum ausem spoliatum intelligi volumus in hoc casu/cum criminaliter accusatur: quod tota sua substantia vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat: et secundum hoc loqui canones sano

credendum est intellectu: quia nec nude contendere: nec inermes inimicis op=ponere eos debemus. debet enim spo=liatus priuilegium: vt non possit exui iam nudatus.

¶ Solet autem inter scholasticos dubitari: si spoliatus a tertio de spoliatione contra suum accusatorem excipiat: an ei tempus a iudice debeat indulgeri infra quod restitutionem imploret: ne forte sic velit existere: vt omnem accusatio=nem eludat quod satis equitati et iuri consonum estimamus: q̄ si infra temp⁹ indultum restitutionem non petierit: et cāz cum potuerit n̄ ducat ad finē: obstante spoliatiōis exceptiōe deinceps posit accusari. ¶ Ad hoc facim⁹: vt rerū ꝓuatarū spoliatio agēti sup ecclīasticis: vl' ecōtrario nullaten⁹ opponat. Boni. Cap. ij.

AD decimas quas canonici sancti Nicolai se asserunt infra parrochiam ecclesie. B. clerici possedisse ali=quandiu et eis per eundem clericum spoliatos fuisse nequaꝙ debent resti=tui: nisi euidenter docuerint q̄ earum possessionem legitime assecuti fuissent.

¶ Quia eas occupasse iniuste verisimiliter presumuntur: cum proueniant ex predijs infra alienam parrochiam constitutis. ¶ Sicq manifestuz [nisi aliud ostendatur] eas de iure communi ad eãdem ecclesiaz pertinere. ¶ De dolo et cõtumacia. ¶ Innocenti⁹ quartus. Cap. i.

Actor qui ad terminum venire ad quem citari aduersarium fecerat: non curauit venienti reo in expensis propter hoc factis legitime condemnetur. Ad citationem aliam minime admittendus: nisi sufficienter cauerit: quod in termino fideliter debeat comparere.

¶ Bonifacius octauus. Cap. ij.

Cum qui a tua interlocutoria vel grauamine quod per te sibi proponit illatum a tua pñtia recedit appellãs ¶ [Cum protestari videatur hoc ipso se nolle coram te de cetero litigare] citare ad alia q̃ postea in iudicio faciẽda incumbũt: vel etiam ad sniaz audiendam. ¶ [Nisi spõte appellatiõi sue renũciet] nõ tenebus. Nec ideo min⁹ quod i ei⁹ absẽtia pcesseris: tuus pcess⁹ valid⁹ reputari debebit. ¶ De eo q̃ mittitur in posses

De dolo ⁊ ꝯtu. de eo q̄ mit. i pos. lxxvi.
sioēȝ cā rei ẜuād̄e. Innocē. iiij. cap̄. viij.

Cum qui super dignitateȝ persona
tu vel beneficio ecclesiastico obtinē
dis cum aliquo litigat possessore ob par
tis aduerse contumaciam causa rei ser=
uande / i ipsoꝝ possessionem statuimus
non mittendum ¶ Ne per hoc ad ea in
gressus pateer valeat vitiosus.
¶ Sed liceat in hoc casu [contumacis
absentiā diuina replente presentia] eti=
am lite non contestata diligenter exami
nato negocio ipsum fine debito termina=
re. ¶ Ut lite pendente nichil innouetur
¶ Bonifacius. xviij. ¶ Capitulum. j.

Dispendijs q̄ ꝓpter electiones di=
uersas ecclīe pariūt / iterdū occur
rere cupiētes ¶ Statuimus vt si aliqbꝰ
apud sedē aplīcā vel alibi litigātibus su
per electionibus de se in discordia cele=
bratis aliquē ipsoꝝ mori: vel sua iuri re
nūciare / aut a ꝓsecutione ip̄ius ꝯtigerit
q̄quomodo excludit: ad electionem aliā
[licite super electione superstitis electi
pendente] nullatenus procedatur.
¶ Alias attētata ꝯ hoc electio: ip̄o iure
viribus non subsistat. ¶ Ideȝ. Cap. ij.
lxiiij.

¶ Si hi ꝗ quos super dignitatibus: personatibus: vel alijs ecclesiasticis beneficijs q̄ possident litigatur litependente cedant: vel forte decedant: ne propter nouos aduersarios qui maliciose interdū petitoribus surrogantur / litigia in ecclesiarum dispendium ꝓrogari contingat: statuimus vt dignitates personatus vel bn̄ficia huiusmodi [donec ꝗ superstites lis finita fuerit] alijs nullatenus conferantur: nec ad ea eligat quispiā: vel etiā pn̄tetur. ¶ Qd̄ si sec⁹ actū fuerit: eo ip̄o irritū habeatur. ¶ Sane si ad defensionem ip̄ius litis aliqui [quorū intererit] petierint se admitti: eos in illo statu in quo ip̄am inuenerint / decernimus admittendos.

¶ De confessis.

¶ Inocētius .iiij. in ꝯcilio lugd. Cap. i.

Statuimus vt positiones negatiuas q̄ ꝓbari nō possunt: nisi ꝑ cōfessionē aduersarij iudices admittere possit: si eq̄tate suadēte viderit expedire

¶ Bonifacius octauus. Cap. ij.

¶ Si post prestitum veritatis aut calumnie iuramentum: reus vel procura

tor ipsius positionibus ab aduersario si
bi factis interrogatus: iussusq; a iudice
respõdere absq; rationabili causa recu=
set: aut nolit/seu cõtumaciter se absentet
haberi debet sup his de quibus in eisdẽ
positionibus interrogatus extitit p con
fesso. ¶ Uerum si anteq; respondere sic
iussus fuerit eum contumaciter absen=
tari contingat: tunc pro confesso non de=
bet haberi: sed est al's contra eum tanq;
contra contumacem [prout ratio dictaue
rit] procedendum.

¶ De testibus ꝛ attestationibus.

Grego.ix.in cõcilio lugdunẽ. capitu.j.

MEdiatores p quos scelus symonie
plerũq; cõmittitur ad testimoniũ
contra sceleris eiusdem auctores in dete
statione criminis admittũtur. si nõ agat
crimialiter sz ciuiliter: ꝛ emo
lumẽtũ exinde nõ fuerint asse
cuti. ¶ Idem. capitu.ij.

PResentium auctoritate mãda
m9: qtenus in causa q̃ iter ab
batem ꝛ cõuentũ sancti Nicolai andega=
ueñ. ex vna parte ꝛ priorem ꝛ conuentuz
de paldigẽ. lincõnẽ. diocesis ex altera: su=

per eo q ijdem abbas et conuētus se ab ipsis priore et conuentu de paldigeñ. possessione subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos: et sup irritanda quadam compositione olim inita inter partes, et rebus alijs vertitur: ab eisdem abbate et priore noie suo et in animas conuentuū eorundē: vel maioris et sanioris ptis ipo p recepto iuramēto de vitate dicēda: iniungas dictis abbati et priori: vt tā ponendo q̄ respondendo dicāt vitatē quā sup positionibus tibi sub bulla nostra transmissis ipi sciunt ei per illos intelligūt: in quorum aias iurauerit. Preterea sigillati sup quolibet articulo in qualibet positiōe contento facias pertibus sufficiēter adinuicem responderi: nulla prorsus ab eis sup ipis positionibus contradictione recepta. Sine iuramento autem a sindico vtriusq ptis qd sciat de hmōi positionibus vel credat inquiras. ¶ Testes etiā quos super articulis sub eadē bulla transmissis: ps dictorum prioris et conuentus duxerit pducendos ad reprobādos testes partis alterius in causa principali productos:

quorum nomina in eisdem articulis continentur vsque ad kalendas nouembris proximo futuri examines [secundum partis aduerse interrogatoria: que tibi sub eadē bulla transmittimus] diligenter. primo tamen in personam cuiuslibet testis a predictis abbate et conuētu pductis facta sigilatim specificatione criminum et aliorum obiectorum sibi: in eisdē articulis contentorum.

¶ Si vero dicti abbas et conuentus aliquos testes coram te produxerint / contra testes ad eisdem priore et conuentu producendos: iuxta articulos quos ipi abbas et conuentus tibi super reprobatione testium predictorum prioris et cōuentus in eadem causa produxerint recipere: ac eos vsque ad kal. Februarij pximo futuri diligenter examinare procures: simili specificatione criminum et aliorum que contra testes eorundem prioris et conuentus obiecta fuerint obseruata: prius tamen prestito iuramento a procuratore dictorum abbatis et conuentus / quod ad hoc ex malicia non procedant.

¶ Innocentius quartus in generali cō
cilio Lugdunē.   Cap̄.iij.

¶ Romana ecclesia:infra. In appellatio
nis causa is qui appellantis procurator
vel aduocatus in priori iudicio fuerat
non recipiatur in testem. ¶ Neqꝫ indi=
stincte ipi appellanti presumptione fa=
ciende ꝓ ea deferatur etiaꝫ iuramentū:
sed tunc cum inspectis psonarum ipius
cause circunstantijs id fuerit faciendū.

¶ De iureiurando.

¶ Nicolaus tertius.   Ca.j.

Ontingit i nōnullis ecclesijs
de earū cōsuetudine obser=
uari:ꝙ ipsarū ꝑlati cū ꝑmo
ad ecclesias ipas accedūt:vł cū de recipi
endis ibidē nonis canonicis agit̃ nec ꝑla
ti admittunt̃ nec canonici alit̃ recipiūtur
i ipsis. nisi iurēt statuta ⁊ cōsuetudines
ipsarū eccłiarū scripta ⁊ nō scripta iuio=
labiliter obseruare. ¶ Inter laicos etiā
in multis ciuitatibus/castris/⁊ terris/in
suis ptātibus rectoribus vel officialib⁹
assumēdis:cōsuetudinis morb⁹ irrepsit:
ꝙ potestates/ rectores/⁊ officiales hu=
iusmodi ad potestarias rectorias ⁊ offi-

cia eadē: nisi p̄us seruaturos se statuta ipsorum locorumclausa iurauerint:nullatenus admittantur. ¶ Quia vero in statutis consuetudinibusq̧ supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia vel obuiantia ecclesiastice liberati [ne sub tali generalitate iurandi sic iurantibus peccanti occasio prebeatur: cū iuramentum non fuerit: vt esset iniquitatis vinculum institutū] hac generali constitutione animarum periculis obsistere cupientes: precipimus a q̄buscunq̧ scientibus contineri in predictis consuetudinibus ꝛ statutis illcita īpossibilia:vel libertati ecclesiastice obuiantia iuramenta hm̄oi aliquatenus non prestari. Et talia iuramenta ea intentione facienda vel facta:vt etiam illicita vel impossibilia:seu ecclesiastice liberati obuiantia obseruentur [cum etiam sub tali intentione prestari non possint: absq̧ diuine maiestatis offensa] decernimus in huiusmodi illicitis impossibilibus seu libertati ecclesiastice obuiantibus nō seruanda:quin potius pro animarum salute:si sub forma p̄dicta vel simili aliquos

Ignorantes predicta illicita seu impossi-
bilia vel libertati ecclesiastice obuiãtia
iurare contingerit: ad obseruanda dum
taxat licita possibilia ⁊ non obuiantia li-
bertati ecclesiastice iurantiũ referri de-
bet intentio. ¶ Declaramus quoq iu-
ramẽta sub huiusmodi generaliter q̃li-
tercunq ⁊ sub qualicunq verborum for
ma prestita vel prestanda ad licita possi
bilia aut libertati ecclesiastice non obuiã
tia tm̃ extendi: ipsosq iurantes ad alia
p p̃stationem iuramenti huiusmodi nõ
teneri. ¶ Bonifacius. viij. Cap. ij.

Licet mulieres que alienationibus
dotium ⁊ donationũ ꝓpter nuptias
consentiũt nõ cõtrauenire ꝓprio iuramẽ-
to firmãtes: seruare iuramentũ huius-
modi nõ vi nec dolo p̃stitum de iure ca
nonice teneãtur: quia tamẽ quidã iudi-
ces seculares eas contra p̃fatas aliena
tiones audiũt: q̃buis eis ꝯstet legitime de
huiusmodi iuramẽto. ¶ Nos animarũ
periculis obuiare volẽtes eosdem iudi-
ces ad seruandũ hoc ius canonicum per
locorum ordinarios censura ecclesiasti-
ca decernimꝰ cõpellẽdos. ¶ Idẽ. Ca. iij.

Cum i positiōib⁹ sup electōis tue negocio post iuramētū i cā p̄stitūa te datis: seu respō siōib⁹ q̄s ad positiōes tui ad uersarij fecisse dinosceris / reperiat cōtrarietas mūifesta: tibi tā q̄ periuro [nisi iusta cā r rōabilis te excuset] sup ipsa electiōe ppetuū silētiū iponi debebit. ¶ Idē fiet si [te expsse mādate: vt etiā ex postfacto sciente: ac ratū habente seu nō reuocāte] positiones aut responsiones huiusmodi contrarias tuo nomine tuus fecerit procurator.

¶ De exceptionibus.

¶ Inno.iiij.in cōcilio lugdu.capi.j.

Pia cōsideratione statuit mater ecclesia: q̄ maioris excōicationis exceptio in quacunq̄ parte iudicioꝝ opposita lites differat: r repellat agētes vt ex hoc magis cēsura ecclesiastica timeatur r cōi nis piculū euitetur: cōtumacie vicius reprimatur: r excōicati dum a cōibus actibus excludūtur: rubore suffusi ad humilitatis gratiam r recōsiliatiōis affectū facilius inclinētur: sz holm succrescente malicia: quod puisuz est ad remediū tē=

dit ad noxam. Dum enim in causis eccle-
siasticis frequentius hec exceptio p ma-
liciam opponitur: contingit interdū dif-
ferri negocia: ⁊ partes fatigari laborib⁹
⁊ expensis. Unde quia morbus iste qua-
si communis irrepsit: dignū duximus cō-
munem adhibere medelam. ¶ Si quis
igitur excommunicationē opponit: spe-
ciem illius et nomen excommunicatoris
exprimat: sciturus eā rem se deferre de-
bere in publicā notionē: quā intra octo
dierū spaciū [die quo in ꝓponitur mini-
me computato] ꝓbare valeat apertissi-
mis documentis. Quod si non ꝓbaue-
rit iudex in causa ꝓcedere non omittat:
reum in expensis quas actor ob hoc die-
bus illis se fecisse docuerit [ꝓhabita ta-
xatione] cōdēnans. ¶ Si vero postmo-
dum instantia durante iudiciū: ⁊ ꝓbatio-
nis copia succedente: de eadem excōmu-
nicatione vel alia excipiatur iterum: ⁊ ꝓ-
betur: actor in sequentibus excludatur:
donec meruerit absolutionis gratiā ob-
tinere: his que precesserūt nihilominus
in suo robore duraturis. Proviso q vl-
tra duas vices hec non opponatur exce-

ptio: pter q̄ si excōicatio noua emerserit vel euidēs et prōpta pbatio supueniret de antiqua. ¶ Sed si post rem iudicatā talis exceptio pponat: executionē impe=diet: sed sentētia que precessit nō minus robur debitū obtinebit. Eo tamen saluo vt si actor excōicat⁹ sit publice: ⁊ hoc iu=dex nouerit quandocunq̄ ⁊ si de hoc re=us non excipiat/ iudex ex officio suo acto rem repellere non postponat.

¶ Bonifacius octauus Capitulum secundum.

Cum quidā seculares iu dices dū corā eis excipit de re p ecclesiastic ū iudicē iudicata. i casu q̄ ad eū p tinet cognitio de ɔsuetu dine vel de iure recusent excipiētes audi re i derogationē iurisditiōis ecclesiastice ⁊ ɔtēptū Decernim⁹ vt p cēsurā ecclesiasticā ab iniq̄tate coerceātur hmōi ⁊ ad admit tēdā exceptionē eandē[vbi alias de iure bet admitti]a locoꝝ ordinariis cōpellā=tur. ¶ Similiter ecclesiastici iudices si coraz ipsis excipiatur de re p secularem iudicem iudicata: exceptionem ipsam ad

mittant in hisque alar periculū nō indu cunt. per superiores suos [nisi fecerint] animaduersione debita castigandi.

¶ De prescriptionibus.

¶ Boni.viij. ca.j.

Episcopum qui ecclesias & decimas quas ab eo repetis ꝓponit [licet in tua sint ↄstitute dioce.] se legitime prescripsisse: allegare oportet [cuz ius cōmune cōtra ipm faciat] hmōi prescriptionis titulū: & ꝓbare. ¶ Nam licet ei qui rem prescribit ecclesiasticā: si sibi nō est cōtrarium ius commune: vel cōtra eū presumptio nō habet sufficiat bona fides: vbi tñ est ei ius cōe cōtrariū: vel habet ꝑsumptio cōtra ipm bona fides nō sufficit: sed est necessarius titulus qui possessori causam tribuat ꝑscribēdi. ¶ Nisi tāti tēporis allegetur ꝑscriptio: cuius cōtrarij memoria non existat.

¶ Idem. capit.ij.

SI qui [exigētibus culpis vel excessibus ab eisdē cōmissis] bonis que a romana vel ab alijs tenēt ecclesijs sint p sententiā vel ipso iure priuati: statuimus

vt in apphendendis vl occupandis postea quandocunq bonis eisdem nullus [licet leges hũane sup hoc alia ipa statuere videantur] ipsis ecclesiis ipis lapsus obsistat: nisi ꝯ ipam ro. ecc. centenaria: vel ꝯ ecclias alias qdragenaria pscriptio legitime sit copleta. ¶ Si post morte heretico℞ q du viuerent catholici putabantur bona ipso℞ a catholicis eo℞ filiis vel nepotibus aut extraneis quibuscunq spacio. xl. an. fuerint bona fide possessa: facimus eos sup bonis hmoi [etiaz si ad romanam puenire deberent ecclesiam] in hoc casu non esse vlterius molestandos quanq illi quorum bona fuerant: nunc detegantur heretici extitisse.

¶ De sententia ⁊ re iudicata.

Inno. iiij. in concilio lugdunensi

Capitulum. i.

Cum eterni tribunal iudicis illum reum non habeat: quem iniuste iudex codenat: testante propha nec dãnabit eu cu iudicabit illi. ¶ Caueant eccle siastici iudices ⁊ prudẽter attẽdant: vt in causarũ pcessibus nil vendicet odium:

vel fauor vsurpet timor exulet: premium aut expectatio premii iusticiam nō euertat: sed stateram gestent in manibus: lances appendant equo libramine: vt in omnibus que in causis agenda fuerint presertim in concipiendis sententiis et ferendis pre oculis habeant solum deum. Illius imitantes exemplum qui querelas populi tabernaculum ingressus ad dominum referat vt secundum eius imperium iudicaret. ¶ Si quis autem iudex ecclesiasticus ordinarius aut etiam delegatus fame sue prodigus et proprij persecutor honoris: contra conscientiam: et contra iusticiam: in grauamen partis alterius in iudicio quicquam fecerit per gratiam vel per sordes: ab execucione officij per annum nouerit se suspensum: ad estimationem litis parti quam leserit nihilominus condemnandus.

¶ Sciturus quod si suspensione durāte dānabiliter ingesserit se diuinis: irregularitatis laqō se inuoluet secūdū canonicas sanctiōes: a q̄ nō nisi p summū pontificē potit liberari: saluis alijs cōstitutiōib⁹ q̄ iudicib⁹ male iudicātib⁹ penas igerunt

et infligunt. dignum est enim vt qui l tot presumit offendere pena multiplici casti getur. Idem sacro presente concilio. ad memoriam sempiternam.

Capitulum secundum

AD apostolice dignitatis et infra. Sane cum dura guerrarum commotio nonnullas professionis christiane prouincias diutius afflixisset: nos ad Fredericum precipuum principem secularẽ huiusmodi dissentionis et tribulationis auctorem a felicis recordationis. Gre. pa. ix predecessore nostro p suis excessibus anathematis vinculo inodatū spāles nūcios et magnē auctoritates viros ve. venerabiles fres. P. alba. et husabi. epos acdilectum filium Guillelmum Basilice. xii. aplo℞ pbr̄z cardialē q̄ salutem zelabant ipius: duximus destinandos: faciētes sibi proponi per ipos: q nos et fratres nostri q̄tum in nobis erat: pacē p oīa secum hr̄e necnō cū oibus hominibus optabamus parati sibi pacem et tranquillitatem dare: ac mundo etiam vniuerso. ¶ Et quia prelatorum clericorum omniumque alio℞ quos detinebat captiuos: et oīz taz

clericorum q̃ laycorum quos ceperat i galeis restitutio poterat esse pacis plurimum inductiua cum vt illos restitueret [cum hocidem tam ipse q̃ sui nūc ij ancteq̃ ap'latus vocati essemus officiū promisissent] rogari ⁊ peti ab ipo fecim⁹ p eosdem ac ppōt: insuperq; edē p nobis parati erant audire ⁊ tractare pacem: a etiam audire satisfactionem quam facere princeps vellet de oibus p q̄bus erat vinculo excōicatiōis astrict⁹: ⁊ offerre pterea q si ecclesia eū in aliquo ɔtra debitum leserat [quod nō credebat] parata erat corrigere ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse q in nullo cōtra iusticiam leserat ecclesiam: vel q nos eū contra iusticiā lesissemus: parati eram⁹ vocare reges / prelatos ⁊ principes: tam eccl'iasticos: q̃ seculares ad aliquē tutū locū vbi p se vel p solennes nuncios cōuenirent: eratq; parata ecclesia de cōcilio cōcilij sibi satisfacere: si eum lesisset in aliquo ac reuocare sententiam si quam cōtra ipsum iniuste tulisset: et cum omni mansuetudine et misericordia quantum cum deo ⁊ honore suo fieri poterat

recipere de iniuriis et offensis: ipsi eccle sie suisque per eum irrogatis satisfactio nem ab eo volebat: et omnes amicos su os sibique adherentes i pace ponere: ple naque securitate gaudere: vt nūquam hac oc casione possent aliquid subire discrimen

¶ Sed licet sic apud eum pro pace pa ternis monitis: et precum curaremus in sistere lenitate

¶ Idem tamen pharaonis imitatus du ritiam: et obturans more aspidis aures suas/preces huiusmodi et monita elata obstinatione ac obstinata elatione desp rit: propter quod non valētes absque gre ui offensa christi eius iniquitates ampli us tolerare: cogimur vrgente nos con scientia iuste animaduertere in eun dem.

¶ Et vt ad presens de ceteris eius scele ribus taceamus quattuor grauissima q̄ nulla possunt tergiuersatione celari cō misit.

¶ Deierauit enim multotiens pacem quondam inter ecclesiam, et imperium reformatam temere vio

lando et infra. ¶ Perpetrauit sacrilegiū capi faciens cardinales sancte romane ecclesie ac aliarum ecclesiarum prelatos ꝛ clericos religiosos ꝛ seculares venientes ad concilium: quod idem predecessor noster duxerat conuocandum: et infra. ¶ De heresi quoqꝫ non dubijs et leuibꝰ sed difficilibus ꝛ euidentibus argumentis suspectus habetur ꝛ infra.
¶ Preter hec regnum sicilie [quod ē speciale patrimonium beati petri: ꝛ idem princeps ab apostolica sede tenebat ī feudū] iam ad tantam in clericis ꝛ laycis exinanitionem seruituremqꝫ redegit: ꝙ eis pene penitus nihil habentibus et omnibꝰ exinde fere probis eiectis: illos q̄ remāserunt ibidē sub seruili quasi cōditione viuere: ac romanā ecclesiam [cuius sunt hoīes p̄ncipalit ꝛ vassali] offendere multipliciter et hostiliter impugnare compellit. ¶ Posset etiā merito reprehendi ꝙ mille quidem fratrorum annuā pēsionem in qua pro eodem regno ipsi .ec. romane tenetur per nouem annos ꝛ amplius soluere pretermisit.
¶ Nos itaqꝫ super premissis ꝛ cōpluri-

bus aliis eius nephādis excessibus cū
fratribus nostris ⁊ sancto cōcilio delibe=
ratione prehabita diligenti [cū Jesu xp̄i
vices licet imeriti teneamus i terris: no
bisq̄ i beati Petri p̄sona sit dictū. Quod
cunq̄ ligaueris sup terram ligatū erit
⁊ in celis] memoratum p̄ncipem qui se
imperio ⁊ regnis oīq̄ honore ⁊ dignita=
te reddidit tam indignū: quiq̄ propter
suas iniquitates adeo ne regnet vel im=
peret est abiectus suis ligatū pctīs ⁊ ab=
iectū: oīq̄ honore ac dignitate priuatum
a dn̄o ostēdimus: denūciamus: ⁊ nihil oī
no sentētiando p̄uamꝰ oēs q̄ et iuramē
to fidelitatis tenentur astricti a iuramē=
to hmōi p̄petuo absoluentes auctoritate
ap̄lica firmiter inhibendo ne q̄sq̄ de ce=
tero sibi tanq̄ imperatori/vl' regi pareat
⁊ intendat. ¶ Decernēdo quoslibet qui
ei deinceps velut imperatori vel regi cō
silium vel auxilium prestiterint seu fa=
uorem ipso facto excommunicatiōis sen
tentie subiacere. ¶ Illi autem ad quos
in eodem imperio imperatoris spectat e
lectio eligant libere successorem. ¶ De
prefato sicilie regno prouidere curabi=

mus cum eorūdem fratrū nostrorū con
cilio sicut viderimus expedire.

Idem preceptor hospitalis sancti Johā
nis hierosol. in hyspania: ⁊ cōmendato=
ri ac fratribus domus de curruaria ho=
spitalis eiusdem.

Capitulum tertium.

Abbate sane: ⁊ lfra. abbas de
bonefa. ꝑ se ⁊ cōuētu suo ꝓ=
ponēs locū de rosellis eē ꝑdi
cti monasterii iure dnīj vt q̄si
et cū suis finibꝰ ex largitiōe regis arra=
goniū ad ipz monasteriū ꝑtinere: petijt
adiudicari eidē mōasterio locū ipz: ⁊ vos
exinde amoueri. ¶ Allegabat aūt ꝑ parte
vestra ꝙ facta vobis donatio de ꝑdictis
valida existebat / q̄uis illa sub sarraceno
rū tunc existerent ꝑtāte: q: nō simpliciter
sed sub cōditione fuere donata: videlicz
si ad manus fidelium deuenirēt. In quo
casu cōcessio poterat ⁊ debebat hr̄e. vigo
rem: quia ipsi donatoni rerum donatarū
natura vel qualitas non obstabat et sa=
lubre ac laudabile quidem erat spectare
ac prestolari tempus quo illa christi ani=
morum dominio subderentur / quare

mox cum peruenerunt ad ipsos fuerunt ad vos totaliter deuoluta. ¶ Multum quoqꝫ distabat: an ipsi monasterio de bonefac. vel predicto monasterio populeti ab eodem rege facta donatio fuisset: quia et si liquebat predicta monasterio populeti ab ipso rege ac ab illo abbati ꝛ cōuētui de bonefa. fuisse collata: non tamen ob hoc constabat dictum regem ipsi monasterio de bonefac. illa donasse vel mandasse donari. ¶ Nec pro eo ꝙ voluit ꝛ statuit: vt edificaretur tibi monasterium: poterat ꝛ debebat intelligi cum predicta vel eorum aliqua construendo monasterio donauisse: cum illa potius sua videretur intentio: vt quia prefatum monasterium populeti tot et tantorum bonorum largitione ditabat: abbas ꝛ cōuentus ipsius pro sua suorumqꝫ salute monasterium construere tenerentur: presertim: quia monasterio quod nondum erat aliqua fieri donatio non valebat. ¶ Premissa vero concessio facta monasterio de bonefa. ab abbate ꝛ conuentu monasterii populeti nullū ꝓ re sua eius debatur afferre suffragiū: ꝓ eo potissime

q̄ post lit. cōte. ꝛ ꝓcessū iudicij fctā fue=
rat: sicut clare petebat ex instrō p̄fato
vñ cum ius [si quod in p̄dictis ipi mona
sterio de bonefa. ex cōcessione hm̄oi com
petebat] i iudicio minime deduxisset: [q̄
videri nō p̄t illud venisse quod postmo=
dū accidit] ꝓnūciari vtiq̄ sup petitis nō
poterat ex eadē. ¶ Pro pte aūt altera di
cebat: q̄ cū rex ipe sua probitate ac stu=
dio ab infidelibus loca conquisiuerit su
pradicta: donatio aut vl patris ipiusꝑus
facta de illis cū ad cultū fidei puenirent
regē eūdē ad hec si p eū post modū ac=
quisita obligare non potuit cum sua pro
pria facta essent ꝛ viderentur ab alijs bo
nis hereditariis sepata. ¶ Porr o p̄refa=
ta cōcessio facta monasterio de bonefa. a
monasterio populeti: lꝫ post acceptū iu
dicium causeq̄ processum interuenerit:
ꝓdesse tñ ꝛ valere debebat: cum ꝓ acto=
re quod de iure suo ex causa idonea q̄=
uis superueniēti appareat: satis suffice
re videatur: satisq̄ esse si [prout serua
tur in reo] intersit ipsius tempore sentē
tie proferende. ¶ Sed ad hoc pars ve=
stra respondit: q̄ cum tam supradicti

aui donatio ꝗ̄ locoꝝ acquisitio p̄missorꝝ fuerint nomine regni facte memoratus rex donationē seruare hm̄oi tenebatur. ¶ Ceterum predicta monasterij populari cōcessio monasterio de bonefa. auxiliari nō poterat i hac parte: q: cū q̄s egit ex aliqua certa ꝛ spāli cā: ꝛ postea siue alia siue sil'is ei quā exposuit accidit: videri nō p̄t illā i iudicio deuenisse cū iudex tūc ꝓspicere ac attendere debeat diligenter. an ex ea oino eadē q̄ prius expressa extitit: vtpote q̄ tūc etiā ꝯpeteret actoris intētio sit fundata. ¶ Secus aūt cū egit vel perijt in gn̄e nullius certe vl' spālis cāe faciēs mētiōez: vez q: gn̄aliter forte proposuit aliquē obnoxiū esse sibi: vl' ad se iure dominij vel quasi rem aliquā ptinere: tunc enim hoc precipue est inspiciendum iudici: an sufficienter vel minime de iure vel intētione cōstet actoris: vnde si de hoc ex causa etiam postmodū accidēti liq̄at: pōt ꝛ dz iudex [ēt si appareat minus iuste a principio fore actum suum exinde animum informare. Quoniam et si petitum fuerit indebite: non ob hoc tamen minus valuit et tenuit iu-

dicium subsecutum. nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterūt. Nec etiam iudex ipse cognita taliter veritate pronunciare in contrarium posset cum libera conscientia ꝛ secura. Non prodesset etiam multum reo si tunc forte in ipsum ex huiusmodi superuenienti causa condemnatio non ferretur: cum nihilominus alio instituto iudicio foret ex illa merito condemnandus. Unde et si actori suam ex superuenienti causa intentionem sufficiat fundauisse/cum egit aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est si certam ꝛ specialem in sua petitione subiunxerit: nisi post modum intentionem suam ex eadem prorsus quam prius expressit: ꝛ tunc etiam competenti causa fundarit.

¶ Quare cum memoratus abbas monasterij de bonefac. proposuerit sepe factum locum de rosellis cum suis terminis ad ipsum monasterium ex predicti regis largitione spectare: nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodē rege ꝯcessiōe docuerit: ostēderit aut donatiōez q̄ndā factā illi de his ab abbate

et cōuētu mōasterij populeti:q̄ nec in sua petitione fuerat expressa:nec etiā ante facta: nullū pfecto cōmodū ex ea re portare debebat. ¶ Prefatus igitur cardinalis premissis oibus et alijs q̄ hinc inde fuerūt pposita diligēter auditis:ac vtriusq̄ ptis meritis equa iusticie lance discussis prudenter attēdit:id quod pdicti abbas et conuentus de bonefac. proposuerunt: intentionem videlicet actoris ex his que post lit.contesta. accidunt posse fundari: eaq̄ debere in iudicium deuenire: et tunc locum habere [sicut congrue allegatum est supra] vz qn̄ ex certa et expssa cā spālit nō ē auctū. Ex his em̄ q̄ post ichoatū iudiciū eueniūt qn̄ cā fuit exposita spālis nō dz/nec pōt iudicis anim⁹ad pferēdā sniaz informari:qz cū certe cā facta est mētio vt pote dōatiōis vel vēditionis aut alterius spālis: opz icepti iudicij tps attēdi vt liqdo cognoscat/ an tūc iterfuerit actoris ppt illa q̄ spālē cōmitātur cām:et necessario adesse dnt:veluti locus et tps et huiusmodi que sunt sollicite attendenda:et sine quibus causa vacua et inualida cēseretur. Sz cū est in gn̄e absq̄ alia

cuius cause declaratione petitus non sic oportet accepti iudicij tempus inspici:qr non requiruntur/nec sunt oportuna/nec attendi possunt huiusmodi comitantia in hoc casu. Et licet aliquibus curiosis [qui de his que non multum expediunt sepe disceptant] aliter forsan appareat quando actum est causa aliqua non expressa:vtilius tamen videtur negocia tali expediri compendio: q̄ per quandam exactam subtilitatem longo dispendio ꝓrogari:presertim cum nonnulla pro vtilitate communi contra iuris asperitatez et equitatis mansuetudine tolerari noscantur. Unde idem cardinalis considerans q ipsi abbas et conuentus de bonefa. non probauerunt largitionem super his regiam legittime sibi factam: ex qua specialiter vos impetere videbantur. ab huiusmodi eorundem abbatis et conuentus in petitione de mandato nostro prehabito fratrum nostroꝝ consilio vos duxit sententialiter absoluendos.
¶ Nos igitur cardinalis eiusdē sententiā ratā habētes:eā auctoritate ap̄lica cōfirmamus. ¶ Bonifa.viij. capitu.iiij.

CUm ab vno arbitro vel iudi cũ: aliis pñtib⁹ ⁊ mãdãtibus scripta sñia recitat: habet pinde ac si sit esset ab oib⁹ recitata. ¶ Oportet tñ vt is q̃ recitat nõ vtat vbis singularis nũeri: sꝫ pl'is vt dicat. Nos tales iudices vel arbitri pnũciauimus seu statuim⁹ in hũc moduꝫ. ¶ Licet secus in electiõe seruet in q̃ [vt cẽseat euidẽti⁹ vnica ⁊ cõis] est ab vno vice oim: siue p cõpromissum: siue p scrutiniũ pcedatur: electiõis pnũciatio p verba singularis numeri facienda.

¶ Idem. capitulum.v.

ET si sententia diffinitiua postq̃ scripta fuerit: de beata iudice non ab alio de scripti recitatione pferri: al's nec nomen sententie mereatur habere nec ab ea sit appellare necesse: epõ tamẽ [quẽ pter dignitatis prerogatiuã ampliori cõuenit honore fulgere] sentẽtiaꝫ ab eo ferendã licebit [ad instar illustriũ personaꝝ] per alium recitare. ¶ Sentẽtia quã scriptã edi a iudice litigatoribus nõ recitari: vel quã ab ipso stando nõ sedendo proferri contingit: nullius est pe

nitus momenti.

¶ Inno.iiij.in cõci.lug. ca.j.

Cordi nobis est lites minue-
re: ⁊ a laborib⁹ releuare sub
iectos. ¶ Sãcimus igitur vt
si q̄s in iudicio vel extra sup
interlocutoria vel grauamine aliquo ad
nos duxerit appellãdũ: causam appella-
tiõis in scriptis assignare deproperet pe
tat apl'os: q̄s ei ꝑcipim⁹ exhiberi. ¶ In
q̄bus appellatiõis cãm exprimat: et cur
appellatio nõ sit admissa: vel si appella-
tioni forsan ex superioris reuerẽtia sit de
latum. Post hoc appellatori s̄m locoꝝ di
stantiam: personarum et negocij qualita
tem tempore ꝓsecutionis indulto: vo-
luerit appellatus ⁊ petierit: principales
persone per se/ vel p ꝓcuratores instru-
ctos cum mandato ad agendum: et cum
rationibus ⁊ munimentis ad causã ꝓspe
ctantibus accedant ad sedẽ apostolicam
sic parati: vt si nobis visum fuerit expe-
dire finito appellationis articulo vel de
partium voluntate omisso: ꝓcedatur in
negocio principali: q̄tum de iure pote-
rit ⁊ debebit. ¶ His que in appellationi

bus diffinitiuis sententijs interpositis antiquitas statuit non mutatis. ¶ Quod si appellator que premissa sunt non obseruet: reputabitur nō appellans: et ad prioris iudicis redibit in expensis legitimis condēnandus. ¶ Si tamen appellatus contempserit hoc statutum in eum tanꝗ̄ in contumacem tam in expēsis ꝗ̄ in causa [ꝗ̄tum a iure permittitur] procedat. Justum est equidem: vt in eum iura insurgant: qui ius et iudicem et partē eludit. ¶ Idem.

Capitulum. ij.

Legitima suspectionis causa cōtra iudicē assignata: et arbitris a partibus. ꝯm formas iuris electis ꝗ̄ de ipsa cognoscant: sepe contingit ꝙ ipsis in idē cōuenire nolētibus: nec tertiū aduocātibus: cū quo ambo vel alter eorū procedat ad decisionē ne ipsius negocij vt tenet: iudex pferat excōmunicationis sentēnā contra ipsos quā ipsi tū propter odiū: tum ppter fauorem partiū diutius vilipendunt: quare causa ipsa plus debito prorogata: non pceditur ad cognitionē ne

gocij principalis. ¶ Uolentes igitur mor
bo huiusmodi necessariam adhibere me
delam: statuimus vt ipsis arbitris per
iudicem competens terminus prefigat:
infra quem in idem conueniant: vel ter
tiam concorditer aduocent: cum qui am
bo vel alter eorum eiusdem suspitionis
negocium terminare procurent. Alioquin
iudex et tunc in principali negocio pro
cedere non omittat. Idem. Capi. iij.
¶ Romana ecclesia ꝛ infra Cum suffra
ganeorum remen. ecclesie suorumque offi
cialium qui generaliter de causis ad ip
sorum forum pertinentibus eorum vi
ces supplendo cognoscunt: vnum et idem
consistorium siue auditorium sit censen
dum: ab ipsis officialibus non ad dictos suf
fraganeos [ne ab eisdem ad seipsos interpo
ni appellatio videatur] sed de iure ad
remen. est curiam appellandum.
¶ Ab archidiaconis vero aliisque inferio
ribus prelatis suffraganeis subiectis eis
dem: ꝛ eorum officialibus ad suffraganeos
ipsos debet ꝛ non ad eandem curiam omissis di
ctis suffraganeis appellari: nisi aliud re
men. ecclesie de consuetudine competat l hac parte

¶ Dum autem ad prefatam curiam ab eorundem suffraganeorum vel suorum officialium audientia fuerit apellatum: remeñ. archiepiscopus qui pro tempore fuerit: vel officialis ipsius nullaten⁹ in appellationis causa interposite ante diffinitiuam sniam citent partes nec etiam aliis illam committant appellactionis eiusdem causa probabilia seu legitima non expressa ¶ Si vero vocatis partibus vel nullatenus aut non infra.x. dies post interlocutoriam vel diffinitiuam sententiam appellatum fuisse seu aliquid aliud simile: sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum vel eius officialem deuolutum negocium proponatur: iidem et nisi prius ipsis constiterit causam ipsam ad eos totaliter fuisse delatam et prohibere ne i illa vel ne ad executionez procedatur sẽtentie non presumat

¶ Quod si obiiciat ex iniusta causa seu minus legitia añ sniaz appellatiões ĩpositã extitisse: et ex eo ñ eẽ appellatiõem hmõi admittẽdã: neq̃ũt p̃dicti archiep̃s vł ei⁹ offici. p̱hibẽ ne p̱cedat i cã nisi p⁹

appellatione recepta velut emissa ex cã
probabili cognoscere incipiant de causa
huiusmodi an sit vera.
¶ Si autem post sententiam in casibus
a iure prohibitis vtpote a sententia su-
per manifesto et notorio crimine vel de
quo quis in iure confessus extitit ꝓmul
gata: vel consimilibus appellatum fuis
se dicatur possunt ne sñia executioni mã
detur postq̃ cognoscere ceperint: vtrum
sit recipienda vel non appellatio interposi
ta: inhibere. ¶ In aliis quoq̃ qui circa
rem de qua inter appellantē ꝛ appellatū
controuersia vertit: aliquid post eoꝝ
inhibitionem attentant non valet occa-
sione huiusmodi iurisditionem aliquã
vendicare. ¶ Cū vero is qui ad remeñ.
curiam super aliqua causa vocem ap-
pellationis emittit: nihilominus in cau
sis aliis ordinarii sui iurisditioni subij
ciatur. Remeñ. archiepiscopus vel offi-
cialis ipsius nequaq̃ iurisditionem ip-
sam in aliis impediant vt ab eiusdem or-
dinarii ptãte totaliter eximãt taliter ap
pellantem. ¶ Debet aūt ad eos ab epis
cõpatu prouincie sup causis in quibus ipa

lem iurisdictionem exercēt[nisi forte de
ꝯsuetudine aut priuilegio siue iure alio
spāli sit appellādō ad alium]appellari.
¶ Sententias quoq; interdicti vel suspē
sionis seu excommunicationis in appel
lantem ab eo a quo appellatum propo=
nitur promulgatas: nullatenus: [nisi vo
catis partibus ꝛ de appellatione legiti=
me cognito] reuocent aut denuncient
esse nullas. ¶ Cum autē ad remeñ. ar
chiepiscopum ab audientia suffraganei
sui super aliqua causa fuerit ante sen=
tentiam appellatum: idem archiepisco=
pus postq̄ de appellatione cognito con
stiterit eam minus rationabilem exti=
tisse: causam ad eundem suffraganeum
remittere nō postponat. Idē. Cap. iiij.

Ut super appellatione ac eius cā
instructio facilior valeat in proces=
su haberi districte ꝑcipim⁹: ꝙ ille a quo
appellat aplos appellāti[iuxta tenorē
ꝯstitutiōis nr̄e sup hoc edite]tribuat re
q̄sit⁹. Si ꝟo nō exhibuerit ex tūc si forte
in cā ꝓcedat [nisi appellatiōi renūciatū
fuerit [ei⁹ inualid⁹ et irritus sit process⁹

¶ Clemens. iiij. Capitulum. v.
m. iiij.

Cum appellationibus friuolis nec iustitia deferat: nec sit a iudice deferendum: si iudex inferior appellationem minus legitimā non admittat: eaz appellatore nihilominus ꝓsequente superior de ipa cognoscens cām ad priorē iudicem [iuxta sanctiones canonicas] sine difficultate remittat eadē die condēnationem faciens expensarū. ¶ Si vero iudex admittat eandem: licet tamen appellatio ꝙ ipius iudicis delatio a superiore valeant refutari: quia tamen iudex ipe ꝙtū in se fuit: a se iurisditionem abdicauit eandez appellationi deferens minus iuste totius cause decisio in superioris est potestatem transfusa: nec est illi cā du necessitate vlterius remittenda. ¶ Saluis his que super appellatiōibus post sententiam interpositis sunt statuta.

Bonifacius.viij. Cap.vi.

Ab eo qui appellat infra .xxx. dies instanter apl'i peti dñt: et eidē infra dictū ipos a iudice exhiberi: al's p̄sumit appellationi sue renunciare appellans si eos infra idē tempus petere ꝑtermittat etiaz si vadat aut mittat ad appellatio-

nem huiusmodi prosequēdam. ¶ Illud
aūt quod felicis recordationis Innocē
tius pa.iiij.pdecessor nr statuēdū decre
uis:vt si is a q̄ appellat:apl'os appellan
ti nō tribuat reqsitus:extūc si forte in cā
pcedat[nisi appellatiōi renūciatū fue=
rit]eiꝰ inualidꝰ sit pcessꝰ:tūc demū obti
net:cū iudex sup hoc cū debita instantia
loco ⁊ tp̄e ꝯgruo reqsitus eos exp̄sse de
negat:vel infra premissa tpus maliciose
aut negligēter illi tradere pretermittit.

¶ Idem. Capitulum.viij.

NOn soluʒ inuocata post appellatio
nem a diffinitiua snia in flecta dnt
semp[exceptis casibꝰ i qbꝰ iura post sē
tētia phibēt appellare]añ oia p appella
tiōis iudicē penitꝰ reuocari:sʒ et eas oia
q̄ medio tp̄e int snias ⁊ appellationeʒ:q̄
postmodū infra decēdiū iterponit ab ea
dē contingit innouari:ac si post appella=
tionē eandē innouata fuissēt. ¶ Illa vo
q̄ post appellationeʒ interpositā ātē dif
finitiuā sniam innouātur: donec appel=
lationis causam verā esse ꝯstiterit reuo
cari non dnt. Nisi iudex appellationis
postq̄ sibi constiterit per appellationē

emissam ex causa ꝓbabili fore da se ne-
gocium devolutū: inhibere canonice iu
dici a quo appellatum extitit ne ꝓcedat
tunc enim quicquid post inhibitionem
huiusmodi fuerit inovatū: est licet cau
sa eadem nō sit vera p eūdē appellatio-
nis iudicem añ oia in statum pristinū re
ducendum. ¶ Idem. Cap.viij.

CONcertationi ātique finem impo-
nere presenti constitutione volen-
tes. ¶ Statuimus:vt ab electoinibus
postulationibus:provisionibus: ⁊ qbus
libet extraiudicialibus: actibus:i qbus
potest appellatū interponi: quisquis ex
eis grauatum se reputans per appella
tionis beneficium grauamē illatuz desi
derauerit reuocari:infra.x.dies postq̄
sciuerit:sivelit appellet. Post dicendum
vero eisdem aditus non pateat appellā
di. Sed si per contradictionē debitā:vel
alia iuris remedia pet.erit reuocari gra
uamē ei.[Dummodo medio tēpore his
non assenserit] lapsus decendij nō obsi
stat. ¶ Idem Capitulum.ix.

APpellatio quam in scriptis iudi-
ci a quo appellare volebas: te

potrexisse proponis: non potest ex ea q coram ipso lecta non fuerit rationabiliter impugnari. ¶ Idem.

Capitulum. x.

SI a iudice a quo ppter grauamē quod tibi proponis illatum appellas: ad docendum te fore grauatum: et ad audiendam reuocationez eiusdē grauaminis: si de ipo docueris) tibi terminus prefigatur. ¶ Nec coraz eo [cū ipse per se id videre habeat] hoc dicere: nec etiam tanq̄ coram iudice [cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisditio comparere teneris. ¶ Nisi ad hoc solum vt reuocationem ipsam audias si eam duxerit faciendam: alias si non comparueris: et ipse in termino grauamē reuocauerit cum effectu: poterit extunc libere in causa procedere: ac si appellatio interposita non fuisset.

¶ Idem.

Capitulum. x.

A Collatione beneficij quam communiter. per episcopum et capitulum: in tuum preiudicium factam esse proponis. ¶ Non ad ipsuz episcopū [si

in ea vt p̄latus interfuit] sed ad supio-
rē te oportuit appellare. ¶ Ats si vt ca-
nonicus iterfuisset l ea: potuisti appel-
lare licite ad eundem. ¶ Idē. Cap. xij.

LIcet ab interlocutoria p quam pa
cti vel p̄sc riptionis aut alia princi
pali negocio p̄iudicans vel iudiciū nul-
lum reddēs exceptio est repulsa: nō fue
rit appellatum: si tamen a diffinitiua q̄
postmodū etiā vltra decendiū pmulga
tur appellari ꝯtingat: potest in appella-
tiōis cā ipm grauamē p interlocutoriā
eandē illatū licite p appellatiōis iudici
emendari ¶ Ubi vero interlocutoria su
per eo profert: quod nō parat p̄iudiciū
negocio p̄ncipali: vl iudiciū nl'lū reddit:
nisi fuerit appellatū ab ipa per appella
tionē diffinitiua postea interiectam / gra
uamē illatū nequaqꝫ poterit reuocari.

¶ Liber tertius.

De vita et honesta clericorū.

¶ Bonifacius octau⁹. Ca. j.

CLerici q̄ clericalis ordinis di
gnitati n̄ modicū detrahētes
se ioculatores seu goliardos faciūt / aut
bufones: si p annum artem illā ignomi

niosam exercuerint ipo iure. ¶ [Si aũt
tempore breuiori/⁊ tertio moniti nõ re=
sipuerit] careãt omni ꝓuilegio clericali.

¶ De clericis coniugatis
¶ Bonifaci⁹ octau⁹. Ca. j.

Clerici q̃ cũ vnicis et virgini
bus cõtraxerũt si tonsurã ⁊
vestes deferãt clericalis pri
uilegiũ retineãt canonis ab
Inno. pap. iij. predecessore nostro editi i
fauorẽ totius ordinis clericalis. ¶ Et cũ
iuxta parisiẽse cõciliũ null⁹ distrigi aut
condẽnari debeat a iudice seculari: prese
te declaramus edicto huiusmodi cleri=
cos cõiugatos p̱ commissis ab eis exces
sibus vel delictis trahi nõ posse crimina
liter aut ciuiliter ad iudicium seculare:
nec ab ipsis secularibus iudicibus eos
debere personaliter vl' etiã pecunialiter
[ne p̱ vnam viam concedatur eisdẽ iudi
cibus: quod p̱ aliã denegatur] vllaten⁹
condẽnari. ¶ In ceteris autẽ vel nisi vt
pmittit tonsurã vel vestes deferãt cleri
cales: etiã in premissis eos gaudere no=
lumus priuilegio clericali.

¶ De clericis nõ residentibus in eccl'ia.

vel prebenda.

Bonifacius octauus Cap.j.

Consuetudinē que in quibusdaꝫ partibus inoleuit: qꝫ canonici ⁊ alij beneficiati seu clerici cathedralium ⁊ aliarum collegiatarum ecclesiarum distributiōes quotidianas [que alias mānualia beneficia seu victualia nuncupātur: ⁊ tm̄ residentibus tribuūtur [qualitercunq̄ in ciuitatibus seu alijs locis in quibus ipse consistunt ecclesie sint p̄sentes: licet diuinis officijs nō intersint: ex integro pcipiunt: ac si continue ipsis ecclesijs in eisdem officijs deseruirēt penitus improbātes. ¶ Statuimus: vt distributionis ipse quotidiane in quibuscunq̄ rebus consistant: canonicis ac alijs beneficiatis et clericis ecclesiarū iparum qui eisdem officijs in ipis ecclesijs affuerint: tribuantur iuxta ecclesie cuiuslibet ordinationem rationabilē iā factā seu etiam faciendam. ¶ Qui vero aliter de distributionis ipis quicq̄ receperit [exceptis illis quos īfirmitas seu iusta ⁊ rationabilis corporalis necessitas aut euidens eccle vtilitas excusare]re

rum sic receptarum dominum nō acquirat/nec faciat eas suas: immo ad omniū restitutionem: que contra huiusmodi nostram constitutionē receperit teneatur.
¶ De distributionibus etiam pro defunctorum anniuersariis largiendis idē decernimus obseruandum.

¶ De prebēdis et dignitatibus.
Clemens.iij. Capl.j.

Suscepti regiminis nos cura sollicitat: vt vtilitatibus subiectorū in illis precipue per quas aiarum saluti cōsuluitur: nunc nouorum editione iuriū: nunc antiquorum innouatione sollicite prouidere curemus. Sane fuit olim per se.apo.prouide cōstitutū: vt diocesani locorum ad presentationem religiosorum nullum ad aliquam ecclesiam recipiant: nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesie coram eis fuerit assignatum: vnde iura episcopalia possint soluere: et congruam sustentationem habere.
¶ Uerum [sicut nobis querela multorum frequens insinuat] religiosi exempti de prouentibus parochialiū ecclesiarum i quibus ius obtinēt patronatus: seu rectorum presentatio

pertinet:ad eosdem tm̄ pcipiunt annua=
tim ꝙ rectores ecclesiaꝝ ipsaꝝ non pos=
sunt de residuo commode sustentari : et
episcopalia iura persoluere:ac alia incū=
bentia eis onera supportare. ꝑpter ꝙ se
pe contingit ꝙ non inueniuntur persone
idonee / que huiusmodi ecclesias velint
recipere. Sicq̄ frequēter minus idone=
is cōferūtur : ex quo pericula imminent
animarum. ¶ Nos itaq̄ volentes super
hoc salubre remediū adhibere : presenti
decreto statuimus ⁊ mandamus consti=
tutionē huiusmodi quoad oēs patronos
ecclesiaꝝ religiosos / tā exēptos q̄ nō ex
emptos: ⁊ alios inuiolabiliter obserua=
ri / consuetudine contraria non obstante.

¶ Idem. cap.ij.

Licet ecclīaꝝ psonatuū / digni
tatū: alioꝝq̄ bn̄ficioꝝ ecclīa=
sticoꝝ plenaria dispositio ad
romanū noscatur pōtificē p=
tinere: ita ꝙ nō solū ipsa cum
vacāt: potest de iure cōferre: verūetiam
ius in ipsis tribuere vacaturis: collatio=
nē tn̄ ecclesiaꝝ / personatuū / dignitatum
⁊ beneficiorum apud sedem apo. vacan=

tiū specialius ceteris antiqua cōsuetudo romanis pontificibus reseruauit.
¶ Nos itaq₃ laudabilem reputātes hu iusmodi cōsuetudinem: ⁊ eam auctoritate apo. approbantes: ac nihilominus volētes ipsaȝ inuiolabiliter obſuari: eadeȝ auctoritate statuimus vt eccl'ias/ dignitates/ p̄sonatus et bñficia que apud sedeȝ ipsaȝ deinceps vacare cōtigerit: aliquis p̄ter romanū pōtificēquacūq₃ super hoc sit auctoritate munitus: siue iure ordinarie potestatis ipsoruȝ electio p̄uisio seu collatio ad eū p̄tineat: siue litteras super aliquorum prouisione gñales/ vel etiam speciales sub quacūq₃ forma vel borum receperit: [nisi ei⁹ sit sup̄ cōferēdis eisdē in curia romana vacātib⁹ specialis ⁊ expressa ab ipso pontifice sūmo auctoritas attributa] cōferre alicui/ seu aliquibus nō presumat. ¶ Nos em̄ si sec⁹ actuȝ seu attentatū fuerit. decernimus irritū ⁊ inane. ¶ Greg. x. in cōci. gña. lugd. Capi. iiij.

Statutū felicis recordationis clementis pape predecessoris nostri dignitatibus ⁊ bñficijs in curia romana vacātibus: nequaq₃ p̄ aliū q̄₃ per romanā

nū pōtificē cōferēdis decernimus taliter moderadū. ¶ Ut hi ad q̄s eorūdē bñficiorꝫ ⁊ dignitatū spectat colla io [statuto nō obstāte p̄dicto] demū post mēsez a die quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerādū ea cōferre valeāt. ¶ Tā tūmodo p seipsos: vel [ipsis agētibus in remotis] p suos vicarios gñales in eorꝫ diocesibus existētes quibus id canonice sit cōmissum. ¶ Bonifacius octauus. Capitu.iiij.

Quāuis plenissima sit al's i bñficijs interpretatio faciēda: littere tñ sup obtinēdis bñficijs ipetrate: dēt [cū sint ambiciose] restringi. ¶ Et ideo si alicui vsq; ad certā summā p̄uideri mādamꝰ ei nō i pēsione: s; in bñficijs ecclīastīs tm̄ volumꝰ p̄uideri: nisi de pēsione in nr̄is l̄ris men tio habeat exp̄ssa. ¶ Q̄s q; sub noīe ecclīarū ciuitatis cōprehēdatur / alias ecclīa cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diocesis prouideri: ad cathedralem ecclesiam [quam propter ipsius honorem sub hac generalitate nolumus

hoc casu includi]se mādatum huiusmo
di non extendit. ¶ Secus est cum man
damus in aliqua ecclesiarū puincie p
uideri: tūc em̄ & metropolitana & cetere
cathedrales ecclesie includuntur sub ta
li mandato: cum vberiorem hoc casu q̄
alio impetranti gratiā facere videamur.

¶ Idem Capitulum. v.

¶ Cum de beneficio ecclesiastico cōsue
to clericis secularibus assignari prouide
ri mandatur. de illo debet intelligi quod
tanto tempore ab vno vel a pluribus se
cularibus clericis institutis in eo recto
ribus extitit ꝯtinue ac pacifice guberna
tum: vt pscriptio legitima sit completa:
etiā si añ vl' post: religiosi qñq3 ministra
uerint in eodē. ¶ Qñ vo scribit vt pui
deatur de aliq̄ pĉtatu ali cui clerico secl'a
ri puideri nō pt de pĉatu q̄ p religiosos
iuxta modū pmissū est solitus guberna
ri. ¶ Nisi hoc in litteris caueatur exp̄sse

¶ Idem Capitulum. vi

¶ Super eo q̄ pbendas qbus prochia
les ecc'ie sunt ānexe: in qbus spirituale
iurisditionē secūdum ecc'ie vestre con
suetudinē approbatā: et sic secundū alia

quorum interpretationem curam anima rum habetis simul cũ personatib⁹ [quorum aliquibus cura imminet animarum] in eadẽ ecclia obtinetis: vobis [cũ hoc generali concilio nõ obtinet] dispẽsatio necessaria non existit. ¶ Idez. Capitu. vij.

E Uz cui canonicatus alicuius ecclesie a se. apo. est collatus / licet nõdũ sit in ea receptus: decernimus in assecutione prebende iuxta sue prouisionis ordinez omnibus preferendum: q̃b⁹ postmodum in ipsa ecclesia similis gratia ẽ concessa. ¶ Licet isti primo suas litteras presentauerint / et primo recepti fuerint in eadem. ¶ Idem. Capitulum. viij.

S I ꝑ clerico paupibus vł aliis nr̃as lr̃as vt eis de beneficiis ꝓuideas: etiã si aiaꝝ cura sit ãnexa eisdẽ: recipe te cõtigat ipsis [lz nec in sacris sint ꝯstituti ordinibus: nec defectu ordinũ i eisdẽ lr̃is mentio habeatur] poteris de beneficiis curam habentibus licite prouidere: nec pretextu dicti defectus tua poterit prouisio impugnari. ¶ Oportebit tamẽ vt ipi ad ordines q̃s reqrũt collata eis bñficia se faciant in proximis statutis a iure tẽ-

poribus promoueri. ¶ Idem. Capi. ix.
¶ Si eū super cuius puisiōe. apo. se. le
gatus in certa eccl'ia suas lr̄as q̄bus ob
tempatū nō fuerat/destinarat: mādem⁹
auctoritate nr̄a in ip̄a eccl'ia in canonicuz
recipi et in fratrē: sibiq̄ꝫ puideri de pben
da iuxta ip̄ius legati ptinētiā litterarum
talis receptus huiusmodi nr̄i auctorita=
te mandati non legati: sed nostra intelli=
gitur esse auctoritate receptus. ¶ Et iō
est assecutiōe pbēde oibus post eū eadē
auctoritate receptis in dicta ecclesia pfe=
rendus. ¶ Idem. Capitulum. x. [Man
dato nr̄o sb ea forma tibi directo vt alicui
puideas de bn̄ficio ad collationē tuā vl
alterius ptinēte. ¶ De bn̄ficio quod p=
mo vacabit [siue ad suā siue ad ali⁹ col=
lationē ptinuerit] ei p q̄ scribit puiderē
debebis ¶ Si vo plura bn̄ficia ad tuaz
et illius collationē forsā spectātia simt va
cētia: tūc scripture ordinē suare habebis:
vt illi solū puideas de illo bn̄ficio: quod
ad te noscit ptiere. ¶ Idē. Capitulū. xi.
Si cleric⁹ p q̄ a se. ap. recepisti mādatū
vt ei de prebenda prio vacatura in certa
ecclesia prouideres: eumq̄ꝫ postea in ca=

nonicum ipsius ecclesie recipi faceres & in fratrē. pbendā sibi debitam qn̄ vacat petere negligenter omittat: aliā postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit pretextu dicti mandati petere: nec tu de ipa sibi poteris puidere. ¶ Cum facta ei grā p ipsius negligentiā sit extincta. ¶ Uerum si pfatus cleric⁹ fuisset auctoritate aplica effectus ab initio canonic⁹ i ecclesia p̄libata: tūc [cū remanserit in ea canonic⁹] dicta negligentia non obstāte ac p ɔsequēs rōne canonicat⁹ sit in alia pbenda nulli alij de iure debita ceteris pferēdus: petere poterit pbendam aliaz pxime vacaturā ¶ Dūmodo nō sint aliqui eadē auctoritate prebēdas in ipa ecclesia expectantes. ¶ Et eidē de ipa non per te [cū mādatū non susceperis sup illa] sed per eū ad quē spectat i eadē ecclesia pbendarū collatio promoueri debebit. ¶ Alias facta de pbenda hmōi alteri collatio in illius preiudiciū coipso viribus nō subsistat. Idem Ca.xij.
¶ Ui q̄ auctoritate apo. in aliqua ecclia in canonicos sunt recepti: dn̄t in prebendarum assecutione ceteris anteferri le=

gatorū vel alioꝝ quorūcunqꝫ auctoritate receptis antea in eadem. ¶ Est quoqꝫ q ad mādatū legati vel alterius auctorita- te op. sibi spāliter in hac parte cōcessa fū gentis: recipitur auctoritate ap. receptū esse dubium non existit.

¶ Idem. Capitulum. xiij.

¶ Si postqꝫ canonicatū i aliqua ecclesia tibi cōtulimus: z de prebēda nulli alij de iure debita mihi proxime vacatura mandauimus prouideri hi ad quos in ea spe ctat collatio pbendarum: prebendā q va cauit ibi postmodum motu ꝓprio igno- rantes tibi gratiam factam alij duxerint cōferendā: talia collatio in tuum piudici um attētata nullam obtinet firmitatem. ¶ Nā eoipso qꝫ canonicus auctoritate a- po. fuisti effectus: ius ad obtinēdā pben dā ꝓrio vacaturā ibidē tibi acqsitū exti tit: eādēqꝫ qꝫ cito vacauit [ex q nulli alij de bebat] iuste petere potuisti: z iō a pdictis [lz igrātib9] alij ꝯferri nequit. idē. c. xiiij.

Dudū venerabili fri nro. S. epō pa lestrino quem ad ptes destinaui- mus gallicanas recipiendi auctoritate nostra resignationem ab obtinentibus

bñficia ecclãstica in eisdem partibus q̃ ea vellent libere i eius manibus resignare ac beneficia ipsis persõis idoneis cõferendi per nostras lr̃as prñte concessa. Nos postmodũ [de cõcessione hmõi nõ habita mentione] Nicolao de bonefa.camerario dilecti filij nr̃i.N.tituli sãcti laurentij in damaso pbr̃i cardinalis canonicatum le:oñ:eccl'ie q̃ i partibus illis exi stit ꝛ p̃bẽdã nulli alij de iure debitam[si qua tũc vacabat i dicta eccl:sia] ꝯtulim⁹ ꝛ sibi prouidimus de eisdez.Si vero nulla talis prebenda ꝛ vacabat ibidem: nos prebendam primo inibi vocaturã conferendã dicto camerario cũ vacaret donationi apostolice duximus reseruãdã:decernentes extunc irritũ ꝛ inane: si secus super hoc a quoq̃ contingeret attentari certis sibi ad hoc executorib⁹ deputatis ¶ Cumq̃ postmodum Nicolaus vassali clericus canonicatum et prebendam quos in dicta leroñ. ecclesia obtinebat:i dicti episcopi manibus resignasset:et dicte potestatis pretextu eos idem episcopos [collationis: prouisionis: reseruationis ꝛ decreti predictorum forsan igna

rus] Guillelmo vassali presbitero cōtu-
lisset: dicti executores [collatione nō ob-
stante predicta] litterarum nostrarū au-
ctoritate: prebendam eādem dicto came-
rario velut sibi debitam cōtulerūt: quem
dictus pbr̄ [pretextu collationis p dictum
epm sibi facte] q̄ p̄bendam ipsam pacifi-
ce possidere valeat: non pmittit: propter
quod idem camerarius nobis supplica-
uit humiliter vt puidere sibi super hoc
de oportuno remedio dignaremur
¶ Nos igr̄ attendentes q̄ et si memora-
to epo p̄dictā concessimus potestatē pe-
nes nos tamen nihilominus remāsit ma-
ior: & eadē ptās etiā in p̄dictis ppt quod
nostra qui eandem preoccupauimus po-
testatem potior debet esse conditio: eo p̄-
sertim q̄ secundum canonicas et legiti-
mas sanctiōes per speciē generi deroga-
tur: quanq̄ de gn̄e in derogante specie
mentio nulla fiat. Considerantes quo-
q̄ q̄ nos exposito nobis de potestate p̄-
dicta: nihilominus litteras gratiosas da-
remus in dictis partibus non habita mē-
tione de ipsa. quia foret absurdum: si tam
lata nostra impediretur potestas: & si ob-

bus prouisionum nostrarum litteris q̄s
concederemus in partibus supradictis
opotteret nos de sepe dicta potestate spe
cialē facere mētionē. Et q̄ decretū nr̄m
p̄dictū [maxime hic vbi iā dictus came=
rarius añ dictā renūciationē p nos erat
lexo ñ.effectus canonicus] statim igno=
rantes ligauerat: cum super incerto eēt
editum: nec ex alieno penderet arbitrio
vel voluntate cuiusuis: qui accepādi po
testatem haberet: ⁊ idcirco per illud eti=
am expressisse videmur: ne alius posset
cōferre: ⁊ potestatē predictam quantum
ad presentem speciem reuocasse: que in
hoc casu: vbi de lucro dicti .G. tantum a=
gitur et non de preiudicio episcopi me=
morati: ab ignorante potuit reuocari.
Nec post reuocationem huiusmodi ius
per eum in alium etiam ignorantem
in re reuocata transferri. Ad instar eti
am serui kalendario prepositi: qui post
mortem domini preponentis mutua=
tas pecunias accipientis non facit: li=
cet inter contrahentes mors domini pre
positum reuocans fuerit ignorata.

¶ Et domini qui peculium quod

proprio seruo concesserat statim perimit cum in eo suam mutauerit voluntatem. ¶ Discretioni vestre mandamus quatenus prefatum presbyterum monitione premissa: per censuram ecclesiasticā compellatis: vt collatione de canonicatu et p̄benda predictis per dictum episcopum sibi facta [que nulla extitit] non obstante: dicto camerario prebendā ipsam omnino dimittat ⁊ eū super ea deiceps nullatenus inquieret.

Idem. Capitulum. xv.

Quia sepe dubitat a multis si canonica tus alicuius ecclesie sit collatus a sede apostolica successiue duobus fueritq̄ mandatum primo de prebenda. secundo vero de prebenda et dignitate personarum vel officio cum se facultas obtulerit prouideri: quis ipsorum in p̄benda que cum dignitate: personatu vel officio vacat tibi postmodum debeat preferri. ¶ Nos dubitationē hmōi sopire volentes: presenti declaramus edicto primum [cum sit tempore anterior] cui per mandatū secundum preiudicari aut ius

ipsius absorberi nō dz: ex quo de licētiōe
mandantis ꝯria nō apparet ꝯferēdū eē
in dicta ꝓbenda. ¶ Nisi vacanti dignitati
personatui vel officio sit annexa. nam si
esset annexa: secundus cui debetur digni
tas personatus vel officium preferretur
in ipsa.

¶ Idem. Capitulum. xl.

C Um in illis qb⁹ bñficia curā
aiaꝝ habentia ꝯmittunt / ma
ior ꝗ̄ in his q̄ ad alia ꝓmoue
tur idoneitas reqrat: itētiōis
nre neqꝗ̄ existit: vt cū aliqbus de ecclīis
personatibus / dignitatibus / vel aliīs bñ
ficiīs qbuscūqꝫ [de aiaꝝ cura mētiōe nō
habita] ꝓuideri mādamus ipis de his
bus hmōi cura iminet: possit aut debeat
prouideri.

¶ Illis vero ꝓ qbus scribim⁹: vt ꝓuidea
tur eisdem de ꝑsonatibus vel dignitati=
qb⁹ etiā si curā habeāt aiaꝝ ad collatio
nē / ꝓuisionē / presentationē vel dispositio
nē spectātibus quorūcūqꝫ: prouideri ne
quibit de ꝑlaturis: ꝑsonatibus vel digni
tatibus: ad quos seu quas per electionē
hi qui eis habent preficī assumuntur

¶ Cum aūt inter collatione: presentatio nem et institutionem differentia magna esse noscatur si cui de bn̄ficio ad alicuius collationem spectāte puideri mādet de illo quod ad eius presentationē vel institutionē ptinet puideri non poterit: nec etiā ecōuerso: expsso [em̄ vno casuū p̄dictoꝝ mandatū sup hoc factū] quod debz de sui natura restringi] ad alios extendi non debet.

¶ Si vero de bn̄ficio ad aliquoꝝ collationē vel p̄sentationē spectante nō adiecto cōiter vel diuisim puisio iniungit facieda: in bn̄ficio quod ad collationē vł p̄sentationē alteri⁹ ipoꝝ tm̄ pertinet adimpleri non p̄t. ¶ Sicuti si de beneficio spectante ad collationē vnius prouisio iniūcta fuisset: impleri non potuisset in beneficio: cuius collatio ad eum simul cum alio pertineret.

¶ Idem. Capitulum. xviij.

¶ Si tibi absenti p tuū ep̄m conferatur bn̄ficiū. Lz per collationē hmōi [donec eā ratā habueris] ius in ipso beneficio vt tuū dici valeat: non acq̄ras. Ipse tamē ep̄s vel q̄cūq̄ alius de ipo bn̄ficio [nisi

consentire recuses] in personam alteri9
ordinare nequibit. ¶ Quod si fecerit, ei9
ordinatio facta de beneficio non libero
viribus non subsistet. sed si episcop9 [no
tificata tibi collatione] ad consentiendum
terminũ cõpetentẽ assignet: nisi cõsenseris
poterit eo lapso bñficiũ libere [cui vide=
rit expedire] cõferre. ¶ Anteq̃ tamẽ ip
sum cõtulerit: tuũ poteris [nõ obstãte q
lapsus sic terminus] prestare cõsensum: et
extunc de ipso non poterit aliter ordina=
ri. Idem. Capitulum. xviij.

Cum q̃ beneficiũ cui alarum cura imi=
net vl occupat: seu se scienter intru=
dit intrudit i eo: decernimus ipo iure fo
re p̃uatũ bñficio q cũ cura simili p̃mit9
obtinebat. ¶ Nõ enĩ decet vt stultus me
lioris q̃ peritus conditionis existat: vl' q
suasor ei q̃ iuste ingredit priuilegio gau
deat potiori. ¶ Insup vt violenti qui au
ctoritate [vl' vlti9 temeritate] p̃pa occu=
pare dignitates psonatus aut alia quecũ
q ecclesiastica bñficia non verent: si non
cõtutis amore: pene saltẽ formidie a sue
temeritatis audacia refrenent: eoipo ins
titi qd dignitatib9 psonatib9 bñficijs de

cupatis taliter vel ad ea ipsis forsitā cōpe tebat] amittāt. ¶ Idē. c. xix.

Is cui cōcedit: vt auctoritate apo. possit vni psone idonee in sua vel alia eccl'ia puidere alicui aliud bñficiū sufficiēs obtinēt puidere nō pōt. ¶ Nisi p̄mo ille bñficiū quod obtinet oino dimittat: vel nisi in cōcessione hmōi sit exp̄ssum: q̄ alias beneficiate valeat puidere persone. ¶ Tunc enim prouidere poterit vnicū duntaxat beneficiū obtinēti: dū tamen illi cura non immineat animarum. ¶ Si vero concessum fuerit: vt prouidere illi valeat qui alia beneficia noscitur obtinere: huiusmodi pluralitas debet solū ad duo beneficia sine cura restringi. ¶ Prouisio q̄s facta cōtra p̄missa eo ipso viribus nō subsistat. ¶ Idem. Capi. xx.

¶ Si bñficia q̄ p se. apo. cōferūtur: aut decreto in posito reseruātur. interdū cōtigat ab his ad q̄s alias ptinet collatio eorūdem aliq̄bus hmōi collationē seu reseruatione ignorantibus de facto conferri: & beneficia q̄ illi tenebāt antea & post p̄dictorū adeptionem dimissa per eos aliis assignari.

¶ [Ne talis ignorantia eis: cum sint sine culpa preiudicialis existat]. ¶ Statuimus vt si ipsi de collatione seu reseruatione p̄dicta postea certiores effecti sublata difficultate quacunq; omnino dimiserit beneficia sic sibi de facto collata ad beneficia sua priora [collatione quibuscunq; personis facta de ipsis nequaq̄ obstante] libere reuertentur. ¶ Alioquin redeundi ad ea [si difficultatē adhibuerint in aliis dimittēdis] sit ipsis penitus interdicta facultas. ¶ Eundem quoq; modum in dimittendo recepta et recuperando dimissa / quo ad omnes alios qui forsan occasionē predicta sua dimiserint beneficia et dimissa per alios fuerint assecuti: per omnia decernimus obseruandum. ¶ Idem. Ca.xxj.

NOn pōt dispensatio sup pluralitate bn̄ficioꝝ ɔcessa ipetranti pdesse: q aliquod quātūcūq; modicū bn̄ficiū subticuit in eadē. ¶ Illud aūt apo.se.idutū vt q̄s duo bn̄ficia: curam aiaꝝ habentia si alia canonice conferantur idem possit recipere ac simul licite retinere: intelligit de duob⁹ primis bn̄ficiis: q̄ cū cura post

dictū indultū obtinere cōtingit eundem
¶ Cū vero tibi [nō obstāte q̄ aliud bn̄fi
ciū obtinere noscaris] a sede predicta de
aliquo beneficio ꝓuideri cōtingit: ꝑ hoc
tecū [vt p̄mū bn̄ficiū cū secūdo retinere
valeas] non intelligitur dispensatum.
¶ Hoc em̄ soluꝫ predicta opatur expres=
sio q̄ facta tibi grā nequeat subrepticia
iudicari. ¶ Idem. Capi.xxij.

SI apostolice sedis legat⁹ vo
lēs tibi sue legatiōis auctori
tate in certa eccl'ia prouidere
canonicatū ⁊ p̄bēdā: nulli aliȷ̄
de iure debitos ꝓxime in ipsa eccl'ia vaca
turos collationi sue reseruet et decernat
irritū ⁊ inane: si secus sup hoc cōtigerit
attētari: certis qui eos tibi cōferāt cū va
cabūt executoribus ꝑ suas litteras depu
tatis. Nosq̄ post modū plena de his fa=
cta narratione: quod ab ipso legato fa=
ctum extitit ratum et gratum habentes:
id auctoritate apostolica confirmamus
et eisdem executoribus vel aliȷ̄s nostris
damus litteris in mandatis: vt in huius=
modi prouisionis negocio auctoritate no=
stra procedant: iuxta ipsius legati conti=

nentiā litterar℞. ¶ Certū est q̄ [cuȝ ipsa
ꝓuisio ipsius legati post impartitā a no
bis auctoritatē nr̄a cēseatur effecta] om=
nibus q̄bus postea mandauimus in ea=
dē eccl'ia ꝓuideri [etiā si canonicatū ipsi
us eccl'ie duxerimus cōferēdū eisdē] de
iure preferri debebis in ꝓbēda postmo=
dū mihi vacatura. ¶ Idē. Ca.xxiij.

¶ Si motu ꝓprio alicui aliquod bn̄fici=
um obtinenti cōferamus aliud de illo nō
habita mentione: non ob hoc gratiaȝ hu
iusmodi que de nostra mera liberalitate
processit inualidam volumus reputari.
¶ Secus si ad petitionē illius vel alteri
us pro eodē oblatā gratiā hmōi facim⁹:
tūc em̄ [q̄ntūcūq; modicū beneficiū tace
atur in ea] ipsam veluti surreptitiam vi=
res nolumus obtinere. ¶ Motu quoq;
ꝓprio tunc solū gratia fieri censeatur: cū
hoc expresse cautum fuerit in eadem.

¶ Idem. Capit.xxiiij.

¶ Si pluribus simul in aliqua ecclesia
vacantibus dignitatibus vel prebendis:
nos de hac vacatione incerti dignitatem
vel prebendā [si qua nulli aliij de iure de
bita in ipsa vacat ecclesia] cuiq; in gn̄e

conferamus. ¶ Gratiã huiusmõi si motu ppo eam fecerimus [vt tunc fiat interpretatio plenissima i eadem] referri volumus ad dignitatem vel pbendaz: que inter illas maioris censetur esse valoris seu [si sint forsan equales] ad eã quã is cui conferimus infra decendiũ post habitã de dicta vacatione notitiam duxerit eligendam. ¶ Si vero ad petitionẽ alterius ipsa gratia fuerit per nos facta: eã [vt hoc casu put iuri cõgruit restrigatᵣ] ad illam que minoris valoris existit: seu si sit equalitas in eisdẽ: ad eã quã is ad quem ipsarum spectat collatio infra dictũ tpus elegerit postq̃ sibi hmõi gratia erit nota decernimus referendam. ¶ Alterutro quoq ipoꝛum [put ad eum ptinet] infra tempus debitũ eligere negligente: ad aliũ ex tũc electio libere deuoluantur. ¶ Idem. Cap. xxv.

Cum in ecclesia tua que. xij. canonicoꝛum. & xiij. pꝛebendarum habet numerum consuetudinez esse pꝛeponas: vt eps q̃ est p tpe vocẽ habeat in caplo tãq canonicus lz canonicᵘ nõ existat: et vnã de dictis pbendis sicut vnus canoni

nicus obtineat eadem: certum est eum cui auctoritate apo. prouideri mădatur de prebenda nulli alij de iure debita ꝑ primo in ipsa ecclesia vacatura: prebendam quem per mortem episcopi vacare contingit.[Ne contra dictam consuetudinem cui per prefatum mandatum nō intelligitur derogari: futurus episcopꝰ prebenda careat. Et dictus canonicorū numerus amplietur] habere non possꝫ: sed expectare debere quousq̧ vacet alia oportebit eundem. Idem. Cām.xxvi.
¶ Si tibi concesso a nobis vt fructus beneficiorum que vsq̧ ad certum tempus in tua vacabunt dioce. percipere valeas pro soluendas debitis quibus est tua ecclesia onerata: beneficium vacans post modum curam habens animarum annexam alicui simile beneficium obtinēti te conferre contingat.
Equum est vt ꝙdiu fructus ipsius perceperis primum nō debeat reputari vacare. Idem .Capitulum.xxvij:
Cui de non sacerdotali prebēda ꝓuideri mandatur: sibi etiam volē si sacerdotalis auctoritate mandati hu-

iusmōi conferri neqbit. Similit si inec
clesia in qua integere ac dimidie preben
de habentur: mandetur integra ɔferri pꝫ
bēda: q̄ꝙ ille ꝓ quo scriptū extitit dimi
dia velit esse ɔtēt9: ei de ipa non poterit
ꝓuideri. ¶ Idē cū iniūgit ꝓuideri alicui
de pbēda certi valoris vt i pbēda mioris
valoris etiā illo volente mādatū nō pos
sit adipleri: nō eni hmōi mādata [quorū
fines diligēt seruari oꝫ] dñt ad casus a
lios q̄ꝫ expssos extēdi. Idē Cap. xxviij.

Licꝫ eps bñficiū qđ cū animarꝫ cu
ra tenebas [postq̄ꝫ aliud recepisti
cōsimile ac ipi9 possessionē pacificā ha-
buisti: vł ꝑ te stetit q̄minus haberes eā
dē] possit alti de iure ɔferre. ¶ Illū tñ
cui ɔtulerit nō debebit te nō vocato [cā
tibi forsā ius possit ɔpetē retinēdi] i pos
sionem ipsius inducere corporalem.

¶ Idem. Capitulum.xxix.

Ei cui ꝓuideri mādat simpliciter de
pbēda ꝓxīo vacatura. ¶ Sacerdo
talis pbēda ɔferri nō pt: si nōdū i etate
tali existat q̄ possit ad sacerdotiū ꝓmo
ueri. ¶ Sed aliam expectare decebit.

¶ Idem. Capitulum.xxx.

¶ Si pauper clericus cui[cum beneficium nullum haberet] mandabatur de beneficio[iuxta sue probitatis merita]per episcopum prouideri:aliud ante q̃ sit prouisum eidem beneficiū fuerit assecutus: prouidere sibi episcopus[cū cesset causa mandati]de cetero non tenetur. ¶ Idem. Capitulum.xxi.

Si a sede apostolica vel legato ipsius vni et ab ordinario alteri eodem die idem beneficium cōferatur: nec apparet que collatio fuerit primo facta: erit potior cōditio possidētis. ¶ Si vero neuter possideat:is cui sedes ipsa contulit vel legatus[.propter conferentis ampliorē prerogatiuā] erit alteri p̄ferendus. ¶ Idem. Capitulum. xxij.

¶ Cum singula officia sit singulꝪ comittenda personis:⁊ dissolutionis ac euagationis materia sit religiosis precete=ris auferenda. ¶ Presenti prohibemus edicto ne aliqui monachi vel religiosi alii pluribus p̄oratibus vel ecclesiis curā habētibus aīarū: etiā si eadem cura nō p epōs s; p pbr̄os ad eoꝝ p̄sētatiōes p ipsos istitutos habeat exerceri: absq̃

sedis apostolice auctoritate p̄cesse pre-
sumāt: nisi forte vnus ex eis ab alio de-
pendeat/vł adinuicem sint annexi. Sta
tuentes vt quicunq; ipsorum prioratus
vel ecclesiam talem obtinens alium re-
ceperint primum quo sit ipso iure priua
tus statim omnino dimittere teneatur:
per eum ad quem pertinuerit libere al
teri conferendum. Quod nisi fecerit ex
tunc eo ipso efficiatur ineligibilis et tā-
q̄ ambitiosum ab vtroq; penitus repel
latur. ¶ Circa eos autem qui plures p̄
oratus vel ecclesias huiusmodi nunc de
tinent prouidemus: vt infra mēsē post
q̄ p̄sēs constitutio peruenerit ad eos-
dem: vnum ex ipsis quem retinere vo-
luerint reliquis dimissis eligere tenea̅
tur: alioquin ex tunc penis subiaceant
supradictis. ¶ Prohibem⁹ isup ne p̄ora
tus vł ecclīe aut admistratiōes seu offi
cia vniusmōasterij ꝯsueta p̄ eosdē mona
chos gubernari: ꝯmittāt deinceps absq;
auctē sedis eiusdē alterteriusmōasteri
mōachi gubernāda: nec hacten⁹ ꝯmissa
dimittāt eisdēq; p̄ eos ad q̄s ptinēt libē
ordinēt. Cū illł nō liceat h̄re locū i diuer

sis monasterijs: quorum vnū ab alio nō deputent: nec aliorum monasteriorum nisi canonice transferātur ad ipa priotatus ecclesias: administrationes: vel officia gubernare. Qui vero cōtra phibitionē psentem pdicta de cetero alienis monachis cōmiserint vel diuiserint iam cōmissa: ea vice ordinandi de ipis sint potestate priuati: et de eis per diocesanos [si exēpta non fuerint] aliōqn p se.apo. ordinētur. Hi autem qui ea suscipere vel suscepta presumpserint detinere: reddanē ineligibiles ipo iure. ¶ Idem. Ca.xxiij.

Cum in ecclesijs canonicorum receptio aut prebendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda absentes canonici [si commode fieri valeat] sunt vocandi. ¶ Nisi cōsuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod i eorum absentia fieri contigerit: eis instantibus irritari debebit. ¶ Idē. Ca.xxiiij.

Presenti declaramus edicto statutū felices recordationis Clemētis pape pdecessoris nostri de bñficijs apd se.apo.vacantibus paliū qp p romanum pontificem minime conferendis: locum

hr̃e in bñficijs q̃ legati aũt nũcijs sedis
eiusdẽ vel quiuis alij ad romanam cu=
riam venientes vel etiam recedentes ab
ip̃a obtinere noscuntur: sic eos in locis
vicinis ip̃i curie mori contingat: quem=
admodum si in loco vbi eadem curia re
sidet morerentur. ¶ Idez est si aliquis
curialis [etiam ecclesia romana vacan=
te] peregrinationis: infirmitatis: aut re
creationis: seu alia quauis causa ad lo=
cum curie vicinuz secedens: in huiusmo
di loco vicino decebat: dummodo ibi [e=
tiam si erat ad ip̃az curiaz reuersurus]
eius domicilium seu domus propria nõ
existat. ¶ Loca vero intelligantur vici=
na eidem curie in premissis: que remota
vltra duas dietas legales [quas hoc ca
su sic specialiter volumus computari] a
loco vbi moratur ip̃a curia non existunt.
¶ Sane si q̃s in loco vbi degit curia sue
originis domum habens diem claudat
extremum. in ea ipsius beneficia sub p̃=
dicto: non aliter includatur statuto q̃
si curialis esset antea: ⁊ ibidem occasio=
ne curie moraretur. ¶ Porro cũ curiam
de loco ad locum transferri contingit: si

curiales in itinere[dum curiam sequen
tur eandem[vel in loco vñ recedit ipa cu
ria forsitan remanētes infirmi reb⁹ inte
bi eximantur hūanis ꝑmissū statutum
q̄tūcūq̧ locus vbi decedunt ab ipa cu
ria sit remotus: ad illorum beneficia se
extendat. ¶ Idem. Capitulum. xxv.

SI apostolica sede vacante aliquas parrochiales ecclesias vacare de
cetero contingerit apud ipā: statuimus
vt de eis.[Ne ipsarum vacatio diutina
ꝑiculum valeat animabus afferre] per
eos ad quos pertinet: possit libere ordi
nari consuetudine felicis recordationis
Clementis pape predecessoris nostri de
bñficijs apud sedem ipam vacantibus
per aliū q̄ꝑ romanū pontificē minime
conferendis: vel alia quis contraria su
per hoc edita non obstante. ¶ Idem vo
lumus ⁊ de illis que ibidē ipo romano
pontifice viuente vacabunt: si de ipis ꝑ
eum ipsius ante obitum non fuerit or
dinatum. ¶ Idem. Cap. xxvi.

¶ Si qui[nulla ꝑsonarū facta exp̄ssio
ne]sit gratiose concessa facultas: vt au
ctoritate apo. possit aliq̄b⁹ ꝑsōis idōeis

certa eccl'ia p̄uidere: vel bn̄ficia [q̄rū col
latio est ad sedē ap̄licā legitime deuolu
ta] cōferre cōdictores eodē auc̄te p̄ censu
rā eccle: cōpescēdo: hm̄ōi cōcessio [. Quā
cū specialē grām cōtineat decet eē mēsu
rā [nō expirat etiā re itegra p̄ obitū cōce
dētis. ¶ Secus si sup̄ p̄uisiōe certe p̄so
ne faciēda sit d'uata ptās eidē nō ob suā
sed ei⁹ cui p̄uideri mandat grām vel fa
uorē illa q̄dē expirat oīno: si cōcedēs re
integra moriat. ¶ Idē. Cap.xxvij.
¶ Si ep̄s cui nullis p̄sonis expressis in
gn̄e commisisti: vt vice tua ordines in
tua diocesi celebraret: ad sacros ordi=
nes p̄mouerit quēpiam titulum nō ha=
bentem ei [Cū in culpa fuerit taliter or
dinando eundem] tenebitur vite necessa
ria ministrare: donec sibi p̄ eū vel aliaȝ
de cōpetenti bn̄ficio sit prouisum. ¶ Si
vero certas cōmisisti eidē ordinare p̄so
nas, Tu qui preuidere hoc casu an ha=
berent titulum debuisti: taliter ordina=
to ad predicta donec per te bn̄ficiatus
fuerit obligatus existis. ¶ Eis aut q̄=
bus a diocesanis dat licentia vt possint
a quo voluerint ep̄o ad oēs sacros ordi

nec pmoueri:non qui ordinant.sed qui tradunt licentiam [cum eam dare nō debeant titulum non habenti] ad pmissa si titulum non habeant abligat ur.

¶ Idem. Cap.xxviij.

Quāuis tibi nuper in genere potestatem dederimus bñficia sex clericorū tuoꝝ cedentiū vel decedentiū auctoritate nostra psonis idoneis ꝯferendi. Canonicatū tñ ⁊ pbendā: quos i tua ecclesia in qua post pdictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter puideri:obtineat cuidam ex eisdem tuis clericis nūc defunctis conferre nō potest:cū illi p quo scripsimus debeant ¶ Nā pme generali gratie tibi facte derogat posterior spālis: licet de illa non fecerit mentionem. ¶ Simili ratione si post facultatem tibi concessam a nobis conferendi beneficia tue diocesis quorū collatio est ad sedē apost. deuoluta:nos eoꝝ aliquod anteꝗ tu cōferas conferamus spāliter alicui vel conferri mandamus de concessione tibi facta non habita mentione: facta p nos collatio canonica est censenda. ¶ Idem Cap.xxix.

¶ Si is cui de canonicatu prebenda ꝛ di
gnitate personatu vel officio per felices
recordationis Nicolai vel Celestini pre
decessorum nostrorum lr̄a gratia in aliq̄
ecclesia facta erat constitutionis nr̄e re-
uocatorie tpe canonicatum ꝛ p̄bendam
dignitati psonatui vel officio alicui non
annexā erat adeptus:lȝ dignitatē psona
tū seu officiū inibi expectaret ꝑpter ex-
pectationem hmōi ꝓuatus nō intelligit
iure quod in canonicatu ꝛ prebenda fue
rat canonice assecutus:ius tñ q̄d ad di-
gnitatē psonatuȝ vel officiū ꝯpetebat ei
deīn iuxta v̄ba dicte reuocationis itelli
gitur reuocatū. ¶ Nō sic aūt si canōica
tum cum dignitate psonatu: aut officio
conferri tm̄ canonico ꝯsueꝰis: fuerat as-
secutus sub expectatione p̄bende. Cum
ius magis dignū quod iste in dignitate/
psonatu/ seu officio hmōi iam habebat
ius minus dignum canonicatus retine
at.cuius canonicatus ratione ius eideꝫ
saluum remaneat ad prebendam nulli
alii debitam apostolica ante ip̄m aucto-
ritate recepto. ¶ Sed ꝛ si ex episcopi vꝉ
alterius cuiuscūq3 collatione vel ꝓuisio

ne adeptus fuerat. i eadē eccl'ia dignita
tē/psonatū/siue officiū ꝯferri tm̄ canōi=
co ꝯsueta: p̄fatus qui canonicatū aucto=
ritate apo. iā habebat: idē erit cēsendū.

¶ Idem. Capitulum. xl.

Quodā p litt'as felicis recordatiōis Nicolai pape. p̄decessoris nostri canonicatū sub expectatiōe vacature p̄bende in certa eccl'ia obtinēte: successor eius Celestinus cuidā alteri similē i eadem eccl'ia grām fecit: quē oībus etiā p̄ste ipm auctē ap'lica vel quis alia in eccl'ia ipa receptis voluit anteferri: cū interpositiōe decreti: p̄usq̄ tn̄ ad primum ꝛ eius executores secūde gratie notitia peruenisset: vacans prebenda eidem primo p suos fuit executores collata: post hmōi aūt ꝛ ante factā secūdā collationem ipius p̄bende: nr'a constitutio reuocatoria emanauit: ꝛ qm̄ quis eorum ius habeat in p̄bēda huiusmodi dubitat: nos neutrū illoꝝ decernimus ius habere in eadē. ¶ Prima em̄ collatione post: ꝛ cōtra decretum adicto Celestino interpositum facta: licet ab ignorantibus ꝛ etiam ignoranti nō obtinet firmitatem.

¶ Ius uo quod secūdo ad p̄bēdā: nō in prebēda hmōi cōpetebat [cū nr̄am reuocationē eius collatio nō precesserit] p eā penitus est sublatū. ¶ Idē. Capi. xlj.

Mandatū aplicuȝ tibi directū vt. T. clerico de bn̄ficio spectāte ad collationē narbon̄. capituli puideres: beneficia eiusdē capituli: siue dētur in cōi p ipȝ siue p canōicos eiusdē eccl'ie singulares vice ac aucte capituli: aut ex iure ipsius de cōsuetudine vel statuto merito cōprehēdit. ¶ Ad bn̄ficia tn̄ ratiōe dignitatuȝ psonatuū vel officiox que nōnulli ex eisdē canonicis obtinent in ipsa ecclesia: ad eorundē collationē spectātia mādatū huiusmodi minime se extēdit. ¶ Idē esse cēsemus si rōne p̄bēdax suax ad ipsos canonicos collatio dictox bn̄ficiox singulariter ptinere noscatur. ¶ Nisi ptineatur forsitan in mandato q eidē clerico prouideas de bn̄ficio ad collationē narbon̄. capituli ptinēte cōiter vel diuisim: tūc eniȝ de bn̄ficiis q̄ ad ipsox collationē ptinent rōne hmōi p̄bendax poteris puidere.

¶ De clerico egrotante.

¶ Bonifacius octauus. Capi. vnicum.

Pastoralis officij debitum exequentes:declaramus atq statuimus coadiutorium episcoporum et superiorum prelatorum dationem intelligendã esse de causis maioribus ⁊ referendam ad sedem apo.ac ab ea [consuetudine non obstante contraria]tantummodo postulãdam. ¶ Uerum ne hoc pretextu ecclesie [existentes precipue in remotis]dispendia patiantur:nos earũ in hac parte indẽnitatibus precauere volentes hac generali constitutione sancimus:vt episcopus senio aut valitudie corporali grauatus:vel etiam al's a deo impeditus ꝑpetuo:vt officiũ suũ nequeat exercere:possit de sui cõcilio ⁊ assensu capituli vel maioris partis ipsius vnum vel duos auctoritate apo. coadiutores assumere ad dictum officium exequendum.

¶ Si vero episcopus demens fuerit: et quid velit aut nolit exprimere nesciat:vel non possit: tunc eius capitulum vel due ipsius partes eadem auctoritate vnum ad duos coadiutores assumant idoneos qui eius officium exequantur.

¶ Si autem episcopus senio aut incu

rabili morbo grauatus/ vel ꝑpetuo im-
pedimento detētus: ad sui executionem
officij reddatur inutilis: et coadiutorem
assumere vel habere noluerit: licet a ca-
pitulo requisitus ꝓpꝛio se illius nō indi-
gere suffragio forsitan asserendo: tūc nil
per capitulum innouetur: sed hoc casu ꝛ
etiā proximo idez capitulū epi et ecclesie
sue cōditionē ꝛ statum ac facti circunstā-
tias vniuersas: q̄citius poterit fideliter et
explicite referat ad noticiam dicte sedis
recepturi humiliter ꝛ efficaciter imple-
turi: quod sup hoc ꝑ sedē ipsaz cōtigerit
ordiari. ¶ Presenti quoq; adijcimus san
ctioni: vt coadiutores hmōi de ꝓuētibus
ꝑlatoꝝ in quoꝝ assumētur auxiliū: sum-
ptus recipiāt moderatos: ab alienatio-
ne qualibet de bonis ecclesiasticis prela
torum ipsorum/vel ecclesiarum suarum
quomodolibet facienda penitus absti-
nentes: rationem non solum in districto
examine: sed ꝛ prelatis eisdez [si sane mē
tis extiterint] ac capitulis eorundez seu
etiam ipsoꝝ prelatoꝝ successoribus [si
forte antea non fecerint] plenariam red-
dituri. ¶ Ceterū quod de epis premit-

situr: ad superiores etiam prelatos esse volumus et intelligimus referendum.

¶ De institutionibus.

¶ Bonifacius.viij.

Et si capl'm sede vacāte bñficia q̄ ad collationē epi ptinēt cōferre nō possit. ¶ Pñtatos tm̄ a patronis pōt admittere/si sint idonei: et eos instituere in bñficijs ad q̄ fuerint pñtari. ¶ Lz ad epm [si supesset] admissio et institutio hmōi pertineret. ¶ Idez i eo.ca.ij. ¶ Si is ad quē rectoris p̄sentatio in aliqua parrochiali ecclesia noscitur pertinere quēpiā nō cōstitutū in sacris pñtet ad eā: ipz [dūmō al's sit idone9: et ifra tē pus a iure statutū ad ordies q̄s ipsi9 eccl'ie cura reqrit: valeat pmoueri] decernimus admittēdū. ¶ De cōcessiōe p̄bende et eccl'ie nō vacātis. ¶ Inno.iiij. dilecto filio Andree capellano nr̄o. Cap. j.

Uia cūctis et ifra. Proponebatur itaqz p pte tua q cū p̄dicta p̄posiura dū vacabat tibi p eū qui cōferre potuit ipam collocata fuisset; collatō hmōi

canonica existebat: maxie cū nulla ꝑ pos
rē ip̄z: q̄ illā impedire posset inhibitio p̄=
cessisset. ¶ Dicebat aūt ps altera ꝙ cuz
p̄misse lr̄e sede carnoteñ. vacāte fuissent
in caplo publicate: ac p̄fat⁹ ep̄s tūc de ca
plo xp̄o esset: ibiqȝ p̄ns existeret: ignora=
re non potuit mādatū aplicū sup ꝯferen
da memorato. D. p̄bēda vel dignitate si
ne cura quā ip̄e duceret acceptandā: cuȝ
prio in eccl'ia ip̄a p̄dicta vacaret: alij fuis
se directū. ꝛ sic ꝑ ꝯñs facultatē sibi eē su=
blatā ꝯferēdi h̄moi dignitatē: ppt̄ quod
videbatur ꝙ nec per se/nec ꝑ alium p̄fa=
tam ꝑ̄positurā curā non habētē aiaꝝ an
nexā: que primo post mandatū ipsum in
ecclesia p̄dicta vacauit/ potuerit alicui ꝑ
sone conferre. Presertim cum iam dict⁹
prior eodem publicato mandato mox p̄=
fato. D. prebendam vel dignitatez/ curā
huiusmodi non habentem: quam primo
in eadem ecclesia vacare contingeret/ cō
tulisset: nec alias etiam [prout allegaba
tur] prodesse poterat ipsius episcopi
ignorantia in hac parte. nam si alicui a
sede apostolica cōcedat̄ ꝙ excōmunicari
non possit: licet id forsitan suus ignoret

episcopus: non tamen ꝓpter hoc eius li
gatur sententia si qua proferat i eundez
¶ Similiter si alicui conferendi p̄bēdā
aliquam tribuatur apostolica potestas
ex hoc ipso videtur ꝙ sit episcopo confe
rendi tunc eam penitus interdicta facul
tas. ¶ Nec obstaret si forte obijceretur
ꝙ lex seu constituti ovel mandatum nul=
los astringunt: nisi postq̄ ad noticiam ꝑ
uenerint eorundem: aut nisi post temp⁹
infra quod ignorare minime debuissent
qua in priuilegijs ꝛ indulgentijs seu cō
cessionibus specialibus secus existit: i q̄=
bus sufficit ꝙ ad illorum quibus conce=
duntur noticiam perueniant vt patet cū
indulgetur alicui ꝙ excommunicari nō
possit: sicut superius est expressum. Et
quidme cuz tribuit alicui ptās ꝯferendi
prebēdā videtur ꝓculdubio ei concedi
aliqd spāle. ¶ Adijciebatur insuꝑ ꝙ cū
snīa statim artet etiā ignorātē: qm si ꝫ ꝓ
latū aliquē absentē depositionis snīa ꝓ=
ferat: ꝫct⁹ quos iniuit ignorāter postea
vt ꝓlatus: nullū robur obtinēt firmitatis
ꝗ in supradictis litteris irritū decreuim⁹
ꝛ inane quicquid super hmōi p̄bēda vl

dignitate contra nostrum cōtigerit attē-
tari mādatū: collatio quam idem episco
pus post tale nostrum decretum [siue il
lud ignorauerit: siue non] de prefata p̄-
positura per se vel p alium fecerat non
valebat. ¶ Ex parte vero tua extitit re-
plicatum: ꝙ hoc de illis priuilegijs ꝛ in-
dulgentijs [equitate suadente] debet in
telligi: que vim suam habent mox cum
ad illos quibus concedūtur peruenūt:
ex quorum tenore liquido nosci potest ꝙ
talis circa ea fuerit intentio concedentis
vtpote cum alicui conceditur ꝙ excom-
municari non possit: ex hoc enim euiden
ter apparet alijs ipsum excommunican
di ademptā esse penitus facultatē: nō sic
autē si alicui ꝯferēdi p̄bendā siue certā
siue incertā tribuat ptās. nō ei tūc eē vi-
det tribuētis intentio. vt p hoc ei [ad cu
ius dōationē p̄bēda ipa ptinet] ꝯferendi
possibilitas adimat. Nisi p̄us ille sibi no
tificet: ꝙ eā velit p hmōi ptātē cōferre
aut ei collationē īdicat illi⁹ vł postq̄ ipi
notificauerit talē ptātē fore sibi cōcessā
vacuum decernat ꝛ irritū si secus de ipa
p̄sumat. Qꝛ cū illi nō āplior det ptās / q̄

ipse roma.pōtifex habeat i hac pte sicut
per eā quā obtinet ipse romanus ponti=
fex:facultas ꝯferendi bñficiū vel pbēdā
[nisi suā insinue voluntatē] alicui non
aufert:similiter ⁊ p eā que taliter illi ab
ipso ꝯcedit ei ad quē ipsius pbende spe
ctat collatio priusq̄ insinuat ille sibi ꝙ ve
lit eā cōcedere:vel etiam cōferat si forte
vacet:potestas non tollitur cōferēdi:nisi
forsan ꝙ ipm conferre nō possit:exp̄ⁱnat
in ꝯcessione hmōi potestas: tūc em licet
talē ꝯcessionem fortassis ignoret suas tñ
collatio si postmodū pbendam ipam cō
ferat:nihil valet:cum satis sup hoc con=
cedentis intentio agnoscatur: sicut cū in
dulgetur alicui ꝙ excommunicari nnon
valeat vt in superioribus est premissum
¶ Subiectū ēt extitit ꝙ cum memorato
priori per p̄fatas lr̄as mandauissemus:
vt memorato.D.pbēdā vel dignitatē si=
ne cura quā acceptandā duceret:si vaca=
ret tūc:vel quam primo vacare contige=
ret in eccl'ia p̄dicta cōferret: idē pos pui
dendi ei de pbēda vel dignitate ipsa [ni=
si post acceptationem ipsius] non habe
bat aliquam potestatem. Unde cum

sepedicta ꝓpositura fuerit tibi anteq̄ȝ il=
lam idē.D.acceparet p̄fati epī auctorita
te collata: hmōi collatio talis mādati nr̄i
pretextu [etiā si ꝑus illud eps ipe sciuis
set] non poterat vacuari. Nr̄m aūt i hac
parte decretū ad pbendā seu dignitatē
quā p̄dictus.D.acceptaret referri debe
bat: alioquin super incerto fuisset editū
nec aliquē astrinxisset. ¶ Sed extitit ex
aduerso responsum: q̄ ꝛ si prefatus pot
iam dicto.D.pbēdā vel dignitatē hmōi
cum vacaret ante hmōi acceptationē cō=
ferre nequiret: idem tn̄.D.pbendā vl' di
gnitatē talē licite posset ꝛ libere accepta
re quare predictus episcopus prefatam
preposituram: cum non prius eum req̄=
sierit: an acceptare vellet eandem: cuiq̄ȝ
conferre non potuit: quinimmo ipsius
collatio [cum idem.D.prepositurā post
modum acceptarit] irritari debet: et con
cessio per iam dictum archipresbyterū
sibi facta debet stabilis permanere. Si=
cut cum legat alicui vnus ex seruis quē
elegerit vel optauerit: ꝛ heres an̄ optio
nem vel electionem illius manumit=
tit aliquem vel alienat ex illis: profe=

cito manumissio vel alienatio irritat: cedit
quam ille legato si legatarius eum duxerit
eligendum. ¶ Econtra vero pro parte
tua propositum extitit quod id in vltimis vo
luntatibus tenet nec premissa in legatis
futuris quemadmodum in extrantibus habent
locum: quia nec etiam ad optandum seu eli=
gendum ex illis sicut ex istis potest termi=
nus assignari. Et grauis inesset conditio
quoddamque incongruum videretur si quando
do mandaretur alicui de beneficio quod
duceret acceptandum in aliqua prouincia
quam primo illud vacare contingeret prout
de iure: oporteret ipsum in singulis benefi
ciis postmodum inibi vacantibus [pro
gata non absque periculo forsitan ipsorum
collatione] requiri: vnde cum sepe prefa
to priori fuisset iniunctum vt dicto. D. pre
bendam vel dignitatem quam acceptan=
dam duceret si vacaret in ecclesia memo
rata vel quam cito contingeret eam vacare si
bi auctoritate apostolica conferret: et ita
eidem. D. circa futuras siue vacaturas
prebendas vel dignitates tales ipsius ec
clesie optio data esset: non poterat per hoc
memorati episcopi in illis quando vaca=

rent collatio impediri:nisi forsan cum ali quam ex eis vacare contingeret illā ipe. D.[priusq̄ eam conferret episcop⁹]acceptaret:vel etiam nisi ante vacationem alicuius ipsarum vacaturarum ex his p̄ maz vel ea omissa ex aliqua causa vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam episcopus postmodū cō ferre non valeret. ¶ Nos itaq̄ tam tuis q̄ prefati. D. rationibus plenius itellectis quia sepe dictam p̄posituram ad te nouimus ptinere:ipsam tibi[habito fratrum nostrorum concilio]adiudicare curauimus:ipsi. D. super ea perpetuum silentium imponentes.

¶ Bonifacius.viij.
Capitulum.ij.

Detestāda miq̄z puersitas abstinere nescies avetitis nec gaudere de bito mō cōcessis:digne plerūq̄ officium excitat p̄sidētis ad ea que iusta fuerant ꝯsideratiōne ꝯcessa[cū i abusū eavergere circūspicit]discretione p̄uia reuocanda. ¶ Sane lȝ olim fuerit canonica con stitutiōe decretū q̄ hi q̄ ꝑmittūt aliq̄b⁹ de bñficijs ecclesiasticis:cū poterunt vel cū

facultas se obtulerit prouidere: pmissio
nes suas [facultate se offerente] debeāt
adimplere q: tñ [sicut experiētia docuit]
per promissiones hmōi q p importunita
tem nimiā p quā non ɔcedenda multoti
ens conceduntur ꝛ p ambitionē improbā
vt plurimū extorquentur: aperitur via
sub tali palliatione vbor ad pmittenda
dānabiliter contra l̃ite.cōci.bñficia vaca
tura: mortis aliene votū ingerit: ꝛ eccle
siis ac p̄latis ꝛ psonis ecclesiasticis gra
uamina plurima inferunt. ¶ Nos ma
lis hmōi ꝛ aiar piculis occurrere cupiē
tes: pmissiones easdem ꝛ alias quascū
qꝫ sub quouismodo aut forma verborū
de cetero faciendas: p quas directe vel i
directe aperiri via valeat ad beneficia va
catura auctoritate aplica penit⁹: reprba
mus: et oino viribus vacuamus: decer
nētes p eas vel ipsar aliquā ad puidē
dum alicui nullū deinceps quomodolibet
obligari. ¶ Idem. Capitulum.iij.
Nec aptāde aliēe mortis occasio ex
benignitate grār se. apo. tribuat.
¶ Declarādū duximus: qꝫ is cui ab ea
dem sede vt ei procedatur de prebenda

dignitatē vł psōatu aut alio bn̄ficio i aliq̄ ꝓuicia diocesi vł eccł'ia quē seu quod du xerit acceptādū: certis sibi sup hoc exe= cutorib⁹ deputatis grā noscit eē facta.
¶ Licet in genere primum personarum dignitatem: prebendam seu beneficium in eadem prouincia: diocesi vel ecclesia vacaturum. ¶ Aut secundū seu vlterius [si rōnabilis cā subsit] valeat acceptare ¶ Certū tamen ⁊ expressum priusq̄ va= cet acceptare non potest. ¶ Quod si fe= cerit: etiam si per executores eius secun dum acceptationē hmōi facta fuerit res uatio/inhibitio/ variijq̄ ꝓcessus ac snīe promulgare: tā acceptatio ipsa q̄ ꝓcess⁹ viribus careant: nec aliquā obtineāt ro= boris firmitatis: imo nisi acceptor ille di gnitatē: pbendā: psonatū: seu bn̄ficium taliter acceptatū: ⁊ resuatū p collationez vel istitutionē postmodū factā de vacāti iā adept⁹: vel ei eius i ip̄o fuerit acq̄sitū p eū ad quē eiusdē psōat⁹: dignitatis: p= bēde: aut bn̄ficij collatio: seu ꝓuisio pti= net [dictis acceptatiōe ac executoꝝ ꝓces= sib⁹ in secutis neq̄q̄ obstātib⁹] de illo va cāte libē posit aliū ꝓuideri. Idē. Ca. iiij.

Executor sup puisiõe alicuius a se. apo. p gñales litteras in aliqua p̃uincia deputa: ue prelatis et aliis ad q̃s bñficiorum in eadẽ puincia spectat collatio ne ad puisionem aliquorum procedant: done ad puisionem aliquorum procedant: donec illi pro quo scribitur sit prouisuz: nõ potest gñaliter inhibere. ¶ Nisi expsse i ipsis lr̃is facultate hmõi inhibitiõis cõcedatur. ¶ Potest tñ reseruationẽ et eisdem inhibitionẽ facere spẽalez de primo or vel [si hoc illi ex bñficiis cõpetat lr̃arũ] de secũdo vel vlteriori bñficio inibi vacaturo eidem clerico conferẽdo. ¶ Quod autẽ contra talẽ reseruationẽ et inhibitionem ab eo ad quem beneficij reseruati collatio ptinebat fuerit attentum: nõ tenet. Idem. Capitulum. v.

SI Capitulo alicuius ecclesie cũ ad ipsum canonicorum receptio ac p̃bendarum collatio pertinebat vt tn iii canonicum reciperet et tibi de prebenda [si tunc vacaret] inibi prouideret: vel cum se facultas efferret: ac executori qui eodem capitulo negligente mandatum apostolicum exequatur: directa fuerint scripta nostra. ¶ Per solam illorum presen

latioñem capitulo ipsi factam. ¶ Absq3
alia etiam executoris insinuatione. inhi-
bitione: seu reseruatione beneficium ꝓ
quo tibi conferendo scriptum extiterat
adeo est affectum: ꝙ de illo alteri facta
collatio non obtinet firmitatem. ¶ Im-
mo si capitulum infra terminum compe
tentem sibi ab executore prefixum man-
datum apostolicum ei pro te directū in-
ꝗ̄tum poterit: non duxerit adimplendū
extunc in ipsum executorem ptās ꝓuisio
nis hmōi transferatur ꝛ executor ipe. ca-
non icatꝫ incōtinēti poterit tibi dare ac p̄
bendā [etiā sine alia capituli vacatione
vel monitione] si vacat vel cum obtule-
rit se facultas.

¶ Idem. Capitulum. vj.

¶ Si soli ordinario ꝓ te bñficiādo exe-
cutore non dato. Uel ordinario et execu-
tori: vt eum ad faciendum quod manda
tur compellat. Aut soli executori vt tibi
faciat de canonicatu ꝛ prebenda vel alio
beneficio in certa ecclesia: diocesi seu pro
uincia prouideri: mandatum apostolicū
sit directā. per talis presentationem mā-
dati ordinario ipsi factam [licet si contra

faciat puniendus existat]ꝛ tamen pote=
stas sic non adimitur conferendi qui in te
neat alteri facta collatio ab ecclẽ. ¶ Nisi
nos in gratia tibi facta decreuissemus ir
ritum ꝛ inane: quod fieret contra ipsam
¶ Aut executor hm̃oi ordinario suam i=
sinuans potestatez ne alieri cõferret bñ
ficium de quo tibi soli est secundum te=
norem huiusmodi mandati apostolici ꝓ
uidendum interdixisset eidem presertiz
cum interpositione decreti. Uel nisi tu in
xta dictum mandatum esses in canonicuz
iam receptus: tunc enim prebende colla
tio alteri facta firmitatem aliquam non
haberet. ¶ Idem.

Capitulum septimũ.

AUctoritate Martini pape predecef
soris nostri quõdã ad prebẽdã pri
mo in parmensi ecclesia vacaturam nul=
li alij de iure debitam in eiusdem eccle=
sie canonicum recepto: ꝛ alio a nobis in
eadẽ ecclia similem gratiam adepto se=
cundo: tertius deinde auctoritate nostra
in ipsa parmensi ecclesia in canonicũ ꝛ in
fratrem recipitur cum prerogatiua grẽ
ꝑ oibus predecessorum nostrorũ aucto

ritate nō aūt nr̄a receptis in assecutione pbēde debeat anferri: post hec aūt q̄dam vacat pbēda i eccl'ia meōrata: q̄rit q̃s eorū alteri pferat̃ et secūdū quē ordinē pbendas asseq̄ debeāt tres p̄dicti. ¶ Cū igit̃ ex tenore grē tertio a nobis cōcesse appareat euidēter nos voluisse p̄mo tertiū: et secūdū tertio anferri decernim⁹ q̄ p̄mā secūd⁹: secūdā tertius: et tertiā p̄mus deꝫ obtinere prebendā: alias forma mādati minime seruaretur. ¶ Licet em̄ ex psona sua secūdus p̄mā obtinere nō posset. ex persona tamē tertij qui p̄mus superat illā habet. Sicut cōtingit in successione illius q̄ ab intestato relictis patre in adoptiua familia ꝯstituto matre atq̧ fratre decedit in qua successione pater ex se matrē excludit: sed quoniā taleꝫ patrem agnatus mater q̧ vincit agnatum: mater patri nō ex semetipsa: sed agnati persona in successione huiusmodi antefertur.

¶ Idem. Capitulum.

¶ Quoniā ex cōstitutiōe nostra p quaꝫ paulopost pmotionē nr̄am ad sūmi pōtificatus apicē oēs collationes: puisiones reseruationes: et cōcessiones super cano

nicatibus:dignitatibus:personatibus p
bendis:officijs:portionibus:prestinonij
is ecclesijs parrochialibus: ruralibus et
alijs quibuscunque beneficijs ecclesiasti-
cis vacaturis quocunque nomine censeren
tur ac etiam super canonicatibus sub ex
pectatione dignitatum vel aliorum quo-
runcunque beneficiorum:quibus ius non
esset quesitum in re:licet ad rem a felicis
recordationis Nicolao pa.iiij. et Celesti
no.v.predecessoribus nostris factas sine
concessas auctoritate apo.in fratrum no
strorum presentia omnino cassauimus:
irritauimus:et vacuauimus:cassas irri-
tas:et vacuas nunciauimus : et nullius
fore decreuimus firmitatis multe dubi-
tationes insurgunt: vt vnde prefate con
stitutionis reuocatorie precessit editio in
terpretatio eius quoque procedat. ¶ Pre
senti declarandum duximus sanctione:
quod in illis qui editionis tempore supradi
cte vltra statutum numerum erant per
eosdem precessores canonici sub expecta
tione prebendarum :vel etiam portionum
eadem constitutio locum habet. Si au-
tem huiusmodi recepti vltra numerum di-

stributiones ⁊ alia vt canonici de numero existentes sic tempore dicte reuocationis habeant: q̄ per cessionem: vel decessum illorū qui erant intra numerū ex vigore p̄dicta gr̄e nil amplius assequi expectabant: nisi distributionū: seu partiū suarū augmentū: cū forsan esset ecclesia in q̄ canonicorū nō aūt portionū numer⁹ vel prebendarū distinctio habeat: quantoq̄ inter pauciores cuiusuis ecclesie diuidūtur ꝓuēt⁹: tāto maiores fieri p̄nt singlo rū ꝑcipientiū portiões ad istos vl' eos q̄ ꝑ lr̄as facultatis dictoꝝ ꝑdecessoꝝ nr̄oꝝ in aliquarū ecclesiaruꝫ canonicos erant recepti [licet prebēdas vel alia beneficia expectarent] constitutionē certum ē non extendi p̄fatā. ¶ In illis vero qui vltra numerū auctoritate p̄fata in aliquarum eccłiarum canonicos iā recepti: q̄tū ad capl̄m ⁊ ad chorū ad distributionum perceptionē quotidianarū plenitudinem iuris canonici tunc habebant: sed in eis dignitates/personatus/prebendas/portiones/vel alia beneficia que dantur tm̄ existentibus de numero expectabant: cōstitutionem p̄fatam locuꝫ habere [ratione

hmōi expectationis] dubiū non existit.
¶ Sane in his qui super canōicatibus preb:dis ⁊ dignitatibus prochialib⁹ vel alijs ecclījs seu bñficijs qbuscūq̄ a dictis p̄de.nr̄is lr̄as ipetrauerūt: etiā si p executores illoꝝ facte fuerit reseruationes:decreti inpositiōes:varijq̄ ꝓcess⁹ ⁊ etiā si eadē bñficia tūc vacabāt: ⁊ p impetrātes petuū fuerat ab executorib⁹ q̄ eis illa cōferrēt:nō tn̄ ipsorū beneficioꝝ vacantiū collationes tunc tp̄is erant facte: locū habet constitutio supradicta vt omnes huiusmodi gr̄e quaꝝ rōne tunc non erat ad collationē ꝓcessum: ⁊ sic p consequēs ius in re nō fuerat ipsis impetrantibus acquisitū:intelligātur penit⁹ reuocate. ¶ Ne sede vacāte aliqd innouetur.

¶ Bonifacius.viij. Capi.vnicum.

¶ Si ad ep̄m ⁊ capitulū cōiter ptineat collatio prebendaꝝ:mortuo ep̄o vel a beneficiorum collatione suspenso: poterit capitulū vacantes conferre prebendas. Etiam si ep̄s interesse habeat in collatione hmōi vt prelatus. Idē poterit ep̄s si capl̄m ab ipsa collatione suspendi cōtingat: vel singulariter oēs de capitulo ma

ioris excommunicationis vinculo innodari. ¶ Cũ vero ad solũ ep̄m p̄bendarum spectat collatio cũ cõsilio sui capl'i vel assensu: defuncto ep̄o vel suspẽso [nisi ep̄s in petẽda relaxatione suspẽsionis hmõi sit in mora] capitulũ se non potest itromittere de eisdem. ¶ Ubi vero de speciali alicuius eccl'ie ꝯsuetudie vl' statuto beneficiorũ collatio ad aliquẽ cũ ꝯsiliũ ep̄i noscit ptinere: sublato ep̄o de medio [cũ ꝯsilio neq̃at tunc peti ab eo] nõ erit ꝑpt hoc vacantis bñficij collatio differẽda. Nec etiã si egerit in remotis: ita q̄ non possit ip̄ius p̄ntia i breui haberi. Quia in petendo vel expectando eius consilio posset vacanti beneficio periculum imminere. ¶ De rebus eclesie. non alienandis.

Innocentius: iiij. Capitulũ. j.

Dudum et ifra. ¶ Dictus vero archidiaconus ex aduerso respõdit illas decimas illi ecclesie restitut nõ debere: proferens in medium ordinationẽ quandam episcopi Dulmeñ. de consensu capituli sui factam inter alia continentem. q̄ idem Episcopus attendens

prouentus archidiaconatus. Dulmeñ. adeo fore tenues et exiles q non suffi-ciebant ad eius onera supportanda: pre-fatas decimas archidiaconatui memo-rato concessit et infra. ¶ Quia vero in cõ-cessione huiusmodi predicta ecclesia cum vacaret legitimo caruit defensore: qui si-bi prius ab eodẽ episcopo debuerat de-putari. ¶ Quia etiam tractatus solen-nis et diligens: qui in talibus concessio-nibus perpetuis et alienationibus rerũ ecclesiasticarum exigitur non fuit habi-tus l eadẽ: ordinationẽ et cessionem ipam. ¶ [presertim cũ euidẽs necessitas quare fieri deberet: vel vtilitas non subesse] de fratrũ nostrũ cõsilio decernim⁹ nõ vale-re dictas decimas ipsi ecclesie tanq̃ per-tinentes ad eam sententialiter adiudi-care curantes. Gregorius .x. i cõcilio gñali. lugdunensi. Capitulum. ij.

¶ Hoc consultissimo phibemus edicto vniuersos et singulos prelatos ecclesias sibi commissas bona immobilia seu iu-ra ipsarum laicis submittere: subijce-re: seu supponere absq̃ capituli sui consensu et apostolice sedis licentia spe

cīali. Non concedendo bona ipsa vel iu=ra in emphiteosim / seu alias alienando in forma et casibus a iure permissis. sed constituendo vel recognoscendo: seu profitendo ab illis ea tanq̄ a superioribus se tenere: seu ab ipsis eadem aduocando / prout in quibusdam partibus vulgariter dicitur / auouer: vl' ipsos patronos vel aduocatos ecclesiarum seu bonorū ipsarum perpetuo / aut ad tempus non modicum statuendo. ¶ Contractus autem omnes etiam iuramenti pene vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia et consensu contigerit celebrari: et quicquid ex eis secutum fuerit decernimus adeo viribus omnino carere: vt nec ius aliquod tribuant nec prescribendi etiā causam parent.

¶ Et nihilominus prelatos qui secus fecerint ipso facto ab officio et administratione: clericos etiam qui scientes contra inhibitionem predictam aliquid esse presumptum id superiori denunciare neglexerint: a perceptione beneficiorū

que in ecclesia obtinent sic grauata trie nio statuimus esse suspensos. ¶ Laici vero qui prelatos vel capitula ecclesiarum seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hactenus compulerant. nisi post competentem monitionem [remissa submissione quam per vim vel metum exegerant] ecclesias et bona ecclesiasticos eis submissa taliter in sua libertate dimittant. ¶ Illi vero qui decreto prelatos vel personas easdem ad talia facienda compulerint cuiuscunque sint conditiones aut status: excommunicationis sint sententia immodati. ¶ Ex contractibus preterea super premissis [huiusmodi licentia et consensu interuenientibus] hactenus initis: vel quos in futurum initi contigerit seu occasione illorum laici vltra id quod ex natura contractuum ipsorum vel adhibita i illis lege permittitur aliquid non vsurpent. ¶ Qui vero secus egerint: [nisi legitime moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint: restituendo etiam ea que taliter vsurparent] eo ipso sententiam excommunicationis in

currant: et extunc ad supponendum terram ipsorum [si opus fuerit] ecclesiastico interdicto libere procedatur.

¶ De rerum permutatione.

Bonifaci. viij. Biterſi. ep̄o. Cap. vni.

Licet in tua diocesi aliqui auctoritate apostolica beneficia proximo vacatura expectent illos tamen qui secundum formam iuris sua beneficia in eadem diocesi ad tuam collationem spectantia permutare volentis libere ac sine fraude i manibus tuis ipso resignāt. ¶ Nolumus occasione premissa [equitatez preferētes in hac parte rigori] circa faciendam permutationem beneficiorum huiusmodi [que alias minime resignassent] vllatenus impediri. ¶ De testamētis ꝛ vltimis volūtatib⁹. Bo. viij. c. i

¶ Si pater filium et filiam habens impuberes et vxorem filiā in re certa filiū vero in ceteris bonis suis vniuersalē heredē istituit: vxori aliqua in suo testamēto legauit adijciēs: vt si decederet filia sine liberis: eidē filio: ꝛ si ip̄e absq; liberis obiret filius prefate filie moreretur xp̄i paupes istituēdo heredes si vtrū

q̄ sine liberis mori contingere filiorū. Testatore mortuo ac deinde filio subse quenter ꝛ filia [superstite matre] defun ctis ante tempora pubertatis. Absq̄ de ductione trebellianici siue partis iure nature debite facienda ipis pauperibus bona omnia deferūtur. ¶ Premisse nāq̄ substitutionis facte de filio ad filiam ꝛ econtra: ꝛ de illis ad pauperes directe debent intelligi pupillares. Cum in sub stitutionibus sit sp interp̄tatio facienda [dūmō sicut in casu ꝓposito eaꝝ verbis ꝛ personis conueniat institutis] vt sub stitutio directa intelligat potiusq̄ obli qua: quāq̄ directa interdū ad fidei com missū ex cā trahatur. ¶ Licet aūt filius testamēto suo matrē portione iure natu re debita ꝑuare nō possit: pr̄ cū in testa mēto qd̄ filio ipuberi facit pōt: nā testa mētū hmōi pupillare paternū vel pater ni pars potius est concessum.

¶ Idem. Capitulum.

¶ Religiosus executor ab aliquo in sua voluntate vltima deputatus non potest. ¶ [Cum velle vel nolle nō habeat] hu iusmōi officiū suscipere vl' exeq̄: nisi a su

periore suo petitas super hoc licētia τob tenta. ¶ Sane pluribus a testatore simpliciter executoribus deputatis vno eorū mortuo vel in remotis agente: aut id exequi forte nolente. ¶ Ne volūtate testatoris impediri:vel nimiū differri contingat poterit alius. ¶ [Nisi testator aliud expresserit] officiū executionis iniūcte libere adimplere.

¶ De sepulturis.

Bonifacius.viij. Ca.i.

Animarū periculis τ scandalis que frequēter ex his pueniūt/obuiare volentes vniuersis religiosis τ secularibus clericis cuiuscunqȝ status vel conditionis existāt:in virtute scte obedientie ac sub interminatiōe maledictionis eterne districtissime phibemus:ne aliqs advouēdum:iurādū:vel fide iterposita:seu alr̃s pmittēdū inducāt:vt apud eorū ecclias sepulturā eligāt:vel iam electā vlterius nō immutēt. ¶ Nos em̄ [si secus actū fuerit] electionē talē decernim⁹ nulli⁹ penitus existere firmitatis. ¶ Statuētes vt hi q̄ sic elegerit:sic apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri:nec alibi [ne Jvo

ni:iuramentū: aut pmissū hmōi a se factū mater iam habeat veniendi] possint eligere sepulturā:sed ꝯdictione quacūqꝫ cessante sepeliantur oino apud illas ecclesias:apud quas sepeliendi de iure fuissēt:si al's sepultura nō electa forsitan decessissent. ¶ Si vero ijdem religiosi vel clerici predictos i suis eccl'ijs vel cimiterijs p̄sumpserint sepelire:ad restitutionem tam sepultorum corporum[si petantur]ꝙ etiaꝫ omniū que occasione sepulture illoꝝ puenerint quomodolibet ad eosdem:infra decendiū integraliter faciendā ip̄os obligatos esse cēsem⁹ ¶ Quam nisi fecerint:ecclesie ip̄e apud quas sepulti fuerint:necnon ⁊ cimiteria earundem: extunc ⁊ ip̄o sint:⁊ tādiu maneant ecclesiastico supposita interdicto: donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium predictorum.

¶ Idem. Capitulū.ij.

Cum quis cuius maiores sunt soliti ab antiq̄ in aliqua eccl'ia sepeliri ea dimisissa eligit alibi sepulturā:canonica portio dimisse nō debetur eccl'ie:sed illi dumtaxat in qua ille officia consue-

uit audire diuina: et ecclesiastica recipe re sacramēta. ¶ Cū ab eo qui duo habz domicilia se colliteans equaliter i vtroqꝫ: in loco tertio elegitur sepl'tura. domicilior ecclesie habebunt inter se diuide re canonicam portionē. ¶ Siq̄s antiqua dimissa nouā et in loco minus religioso elegerit sepulturā electionē hmōi [lz iura sup hoc videātur esse diuersa] neqꝫ volumus impugnari. ¶ Idē. Cap.iij.

IS qui habz domiciliū i ciuitate vl' castro q̄nqꝫ ad villā ruralē se trāsfert recreationis cā: vl' vt ruralia exerceat in eadē: si nō electa sepl'tura decedat ibidē: nō in eccl'ia dicte ville: sed in sua prochiali: vel in ea potius in qua maiorum ipius ab antiquo sepultura extitit sepeliri debebit. ¶ Dummodo absqꝫ periculo ad ipsam valeat deportari.

¶ Mulier aūt q̄ plres viros hūit successiue: si sepl'turā nō eligat ē cū viro vlt' lo. cui⁹ domiciliū: ꝯtiet ꝛ honorē tumulanda.

¶ Licet pr̄ mi= ¶ Idē i eodē. Ca.iiij. nores filios q̄ nequnt anteqꝫ ad annos pubtatis puēiāt eligē sepultura possit [si cōsuetudo terre id hēat] q̄ voluerit sepe

lire hoc tñ hoc potest vbi cõsuetudo hu=
iusmodi nõ habetur:sȝ sunt cũ suis ma=
ioribus vel in parrochiali ecclesia tumu
landi. ¶ Quis aũt filiusfamilias absq̃
patris assēsu sibi possit libere eligere se
pulturā ꝓ aīa tñ sua p̄ter ipius assensũ
[nisi peculiũ castrēse aut quasi castrēse
habeat] aliquid iudicare non potest.
¶ Idem in eodem. Cap.v.
¶ Religiosi ¶ [Nisi a ppijs mõasteriȷs
adeo forsitan sint remoti: q̄ ad ea cum
moriũtur cõmode portari nõ possint] ne
queunt.[Cũ velle vel nolle nõ habeãt]
sibi eligere sepulturā:sȝ sũt apd̄ sua mo
nasteria tumulādi. ¶ De decimis. Gre=
gorius nonus fratribus p̄dicatoribus ⁊
minoribus. Capitulum.j.
Discretioni vestre mandamus di=
strictius inhibentes:ne talia[q̄ au
dientes decimaꝝ seu aliarũ rerũ ecclijs
debitaꝝ solutiõe retrahãt: vł alias aīas
corrũpãt audiētiũ] in s̄monibus vr̄is vel
alibi preponere de cetero presumatis.
¶ Immo varbo ⁊ opere informetis eos
dem: vt ad solutionem predictorũ prom
pte voluntatis animo sint intenti.

¶ Alexan.iiij. Cap.ij.

Statuto pp̄etuo declaramus q̄ in dultū illud ap̄licū qd plerisq̄ ɔcedit: vel noualiū decimas p̄ ea portione pcipere valeāt: q̄ veteres eos contigūt: ad illas noualiū decimas q̄s tp̄e illo q̄ i petratū vel obtētū extitit hoc indultū alij ɜ possidebāt: [cū de hoc ip̄o mentio nulla fiat] nullatenus se extēdit: nec ad a lias etiam nisi in his tm̄ locis vbi veteres tūc [q̄n dictū idultū impetratū fuit] ipsi impetratores habebant: et p̄ eo solūmō portiōe qua ip̄i tp̄e impetratiōis hmōi pcipiebant antiquas. ¶ Statimus p̄terea q̄ idem indultū obtentū ab his qui tp̄e ipetrationis totaliter veteres pcipiebāt decimas. vltra medietatē decimarū noualiū nullatenus extendat: q̄ nō ē veri simile si tūc de plena ɜ integra pceptio ne veterū fuisset exp̄ssū q̄ ap̄lica sedes pariter ɜ similiter noualium decimas in tam graue prochialiū eccl'iarū dispēdiū indulsisset: q̄q̄ rōne talis idulti/siue i petrati iā/siue impetrandi deinceps nō possit in noualibus que amodo fient/ vendicari et aquiri: vel percipi plus q̄

medietas decimarũ ipsorum noualiũ: et si amplius in veteribus habebat cũ nõ sit dicẽdũ asperũ:sed piũ potius et benignũ:si sup decimis futurorum noualiũ cõtra prochialiũ ecclesiarũ grauamẽ[quod ex districtione iduliti hmõi possit accidere]taliter obuiatur.¶ Religiosus tamẽ cisterciẽn. et carthusiẽn. ordinũ statuto et declaratione hmõi[quantum ad hos duos articulos:vz de medietate decimarũ nouaiiũ]comprehendi nolumus vel cõstringi.¶ Ubi autem p huiusmodi concessiones decimarũ parrochiales ecclias adeo grauari contingit:quod earũ rectores de ipsarũ redditibus congrue sustẽtari et cõmode iura epalia exhibere nõ pñt: prouideat p locorũ ordinarios et ordinet taliter:quod eisdẽ rectoribus tm̃ de illarũ relinquãtur pũẽtibus quod exinde competẽtem sustẽtationẽ habere:et epalia iura soluere valeãt:aliaque onera debita supportare.¶ Sane quãuis forte a religiosis exẽptis et aliis fiant infeudationes de decimis detentis a laicis: iidem laici quod illas ab ipsis religiosis in feudũ teneãt recognoscãt:nõ tñ licent religiosis eidẽ

post talem infeudationem vel recognitionem sic de facto presumptã huiusmodi decimas de manibus laicoꝝ ipsum acquirere vel recipere absq; diocesanoꝛuz episcopoꝝ assensu. ¶ Illas autem decimas intelligimus posse taliter a religiosis de manibus laicoꝝ recipi vel acquiri que ante lateraň. concil. ipis laicis in feudũ ꝑpetuo fuere concesse. ¶ Diocesani vero parochialiũ ecclesiaꝝ ad requisitionem rectoꝛum earundem: de ipsis religiosis super decimis quas habent/ vel eos habere ɔtinget: quequidẽ al's ad ipsas spectauerũt ecclesias [nisi de rebus exemptis agatur] exhibeant iusticie cõplementum.

¶ Ceterum iidem religiosi/ taz exempti q̃ȝ non exempti: de terris et possessionibus acq̃sitis hactenus ⁊ ammodo acq̃rẽdis decimas integre soluant illis ecclesiis: quibus eedem possessiones ⁊ terre prius fuerant decimales: nisi super hoc speciali iure vel priuilegio sint muniti. ¶ Nec pro eo ꝙ forte in aliquibus prochiis oẽs maioꝛes decimas: seu ptẽ illaꝝ acq̃rũt de manibus laicoꝝ: pñt ꝑ eadez

vel simili portione[si de nouo postmodū fiant noualia]in eisdem petere vel percipere noualium decimas earundem: nisi alia rationabilis[per quam hoc facere valeant]causa subsit.

¶ De regularibus et transeuntib⁹ ad religionem.

Innocentius quartus.

Capitulum primum.

IS qui monasterium ante.xiiij.annum vt monachus efficiatur ingreditur[nisi eo completo professionem faciat in sequenti: vel habitum religionis suscipiat:qui dari pficientibus cōsueuit seu professionem a se prius factam ratā expresse habeat]libere potest infra ipsum sequentem annum ad seculum remeare ¶ Quod si per totum sequentem annū in monasterio permanserit:vbi professorum et nouitiorū sunt habitus indistincti:professionem per hoc fecisse:vel si quā prius fecerat ratam habuisse videtur. nisi tanta indistincto ibi habitus habeatur:q̄ ꝛ professi ꝛ nouitij ac etiam alij cōmunem vitam cum eis ducentes / simili penitus habitu induantur. ¶ Qui vero

post quartūdecimū ānuz habitū religio nis assumpserit si p annū illū gestauerit extūc religionē assūmptā presumitur veraciter esse professus: vbi professi a nouitiis dissimilitudine habitus minime distinguuntur / etiā si alii degētes cū eis similibus vestibus coutātur: qm̄ cū iā hic ad discretionis annos puenerit: q̄d agat agnoscit / ac ideo susceptum discretionis tp̄e ordinē [post q̄ hūc ānū pbauerit spacio] intelligit firmiter approbasse. Sec9 autē in illo q̄ an̄ discretiōis ānos habitū induit regularē: cū eoꝝ q̄ tunc agit plenum non habeat intellectum.

¶ Distinctos q̄s seu dissimiles itelligimus esse habitus: siue nouitiis: siue professis dissimiles vestes dētur: siue bn̄dicāt cū pfitentibus pcedūtur: siue etiā aliq̄d aliud fiat / p quod nouitioꝝ a pfessoꝝ habitus discernatur. ¶ Alex. iiii. fratribus predicatoribus et minoribus.

Capitulum secundum.

Non solū: et infra. Licet zelū aiaꝝ habētes eas lucrari dn̄o sollicite cupiatis: qr tn̄ decet et expedit vt conscientie puritati nō desit iudiciuz rōnis: ne vnde

spūalis pfectus q̄ritur salutis dispēdiū
subsequat. ¶ Uobis de fratrū nr̄oꝝ con
cilio in v̄tute obediētie ꝛ sub pena excōi-
catiōis auctoritate pn̄tiū districtius inhi
bem⁹: ne añ annū pbatiōis elapsū [q̄ est
marie in subsidiū fragilitatis hūane re-
gulariť institut⁹] queq̄ȝ ad cōfessionē ve
stri ordis: seu renūciationē ī seculo faciē
dā recipere: nec cōstitutū infra hmōi an
nū aliq̄ten⁹ īpedire: q̄min⁹ ifra ipsuȝ ad
aliā religionē quā maluerit trāseat: vel
nisi [maior tn̄ q̄ttuordeci annis existens]
pfessus sit tacite vel expresse: aut euidē-
ter cōstet illū vitā voluisse mutare: quod
tn̄ nō p̄sumiť nisi clara pbatione vel cō-
petētib⁹ indiciis ostēdat: oino ad seculuȝ
redeat: sicut de sua volūtate pcesserit p̄-
sumatis. ¶ Q si forte cōtra hanc nostraȝ
phibitionē quēquē recipe p̄sumpseritis
decernim⁹ eū [q̄ aliter receptus fuerit]
nullaten⁹ v̄ro esse ordini alligatū: vosq̄ȝ a
receptione quorūlibet ad pfessionē eius
dē ordis fore ipso facto suspēsos: et isup
pene subiiciēdos: q̄ fratrib⁹ ipsi⁹ ordinis
p culpis infligi grauioribus conuenit.
¶ Bonifacius octauus. capitu.iii.

COnſtitutionē innocentianā q̄ ꝓhi-bet cōuerſoꝝ ꝓfeſſionē recipi ante annū ꝓbatiōis elapſū: pie mēoꝛie Alex. papa. iiii. p̄deceſ. noſter ad fratrū p̄dicatoꝝ ꝛ minoꝝ oꝛdines dūtaxat declarauit extēdi. ¶ Unde nos pari ſimilitudine rationis inducti: declarationē eādē ad alioꝛū mēdicātiū oꝛdines ꝓrogamus. ¶ In aliis aūt religionibus ꝓfeſſio exp̄ſſe vel tacite fieri poteſt licite infra annū. ¶ Sȝ exp̄ſſe emiſſa [etiaȝ ſeculari habitu non mutato] illi religioni p̄ciſe obligat quaȝ ꝓfitens eſt pꝛofeſſus: tacite vero fc̄tā infra ꝓbatiōis ānū p ſuſceptionē habitus [q̄ ꝓfitētibus tm̄ datur] nō illi ſpaliter cui⁹ habit⁹ eſt ſuſceptus: ſȝ gn̄aliter religioni alicui recipiētē obligat ſi etatis apte ſit: ſciens ꝛ volūtari⁹ ac triduo pſeueret. ¶ Idē pariſieñ. capitu. Capi. iiii.

BEneficiū illi⁹ q̄ religionē igredit̄ nō eſt ifra ꝓbationis annū alicui ꝯferendū. ¶ Niſi ad id ipſius accedat aſſenſus: aut conſtet ꝙ vitā voluerit abſolute mutare: vel pꝛoceſſionem expꝛeſſam fecerit/ſeu ſcienter habitum receperit pꝛofoſeſſoꝛum.

¶ Sed iterum eidem beneficio per ali um deseruiri debebit: assignata sibi con grua de ipsius prouentibus p ratione.
¶ Idem. Capitulum quintum.
Qui post votũ a se de cetera religio ne intranda emissum religionem aliam etiam laxiorem ingreditur z pro fitetur in ipsa: potest[voto non obstan te priori cui tanq̃ simplici per secundũ solenne noscitur derogatum]remanere licite in eadem. ¶ Pro voto tamen non completo erit eidem penitentia imponẽ da. ¶ Idem. Capitulum.vi.
Si ad solũ abbatem pertineat cre atio monachorum: eo defuncto ne quibit nouus monachus a conuẽtu cre ari. ¶ Alias poterit si eorum creatio spectat insimul ad vtrunq̃. ¶ De voto z voti redemptione. Bonifacius.viii.bi terreñ. episcopo. Capitulum.vnicum.
¶ Quod votũ debeat dici solenne: ac ad dirimendum matrimonium efficax nos consulere voluisti. ¶ Nos igitur at tendentes q̃ voti solennitas ex sola cõsti tutiõe ecclesie ẽ inuẽta: matrimonii: vero vinculũ ipso ab ecclesie capite rerũ olim

conditore ipsum in paradiso et in statu innocentie instituente vnionem et indissolubilitatem acceperit. ¶ Presentis declarandum duximus oraculo sanctiōis illud solum votum debere dici solenne quantum ad post contractum matrimonium dirimendum: quod solennizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis. Aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui de religionibus per sedem apostolicam approbatis. ¶ Reliqua vero vota: et si quandoque matrimonium impediāt contrahendum: et quanto manifestius sunt emissa: tanto ꝓpter plurium scandalum et exempla durior penitentia transgressoribus debeatur: non tamen rescindere possunt matrimonia post cōtracta. ¶ De statu regulariū
¶ Bonifacius octauus. Capitulū vnicū.

Periculoso et detestabili q̄rūdā monialiū statui q̄ honestatis laxatis habenis et monachali modestia sexusque verecūdia impudēt abiectis: extra sua mōasteria nōnūꝗ ꝑ habitacula secłariū ꝑsōarū discurrūt: frequēter īfra eadē mōasteria ꝑsonas suspectus admittūt: in illi⁹ cui suā

integritate volūtate spōtanea deuouerunt:graue offensam religōnis opprobriū & scādalū plurimorū prouidere salubriter cupientes p̄senti ↄstitutione perpetuo irrefragabiliter valitura:sācimus vniuersas & singulas moniales presentes atq₃ futuras cuiuscū₃ religiōis sint vel ordinis in q̄buslibet mūdi partibus existētes:sub ꝑpetua i suis monasteriis debere decetero ꝑmanere clausura. Ita ꝙ nulli earū religionē tacite vel expresse ꝓfesse sit/vel esse valeat quacū₃ rōne vel causa:[nisi forte tanto et tali morbo euidēter earū aliquā labore constaret ꝙ nō posset cū aliis absq₃ graui periculo seu scandolo cōmorari]mōasteria ipa deiceps egrediēdi facultas:nulliq₃ aliquatenus ihoneste persone: nec etiā hōnestæ[nisi rōnabilis et manifesta cā existat:ac de illius ad quē ꝑtinuerit spali licētia]ingressus vel accessus pateat ad easdē:vt sic a publicis & mūdanis ↄspectibus separare oīno seruire deo valeāt liberius:&[lasciuiēdi opportunitate sublata] eidem corda sua & corpora in omnisanctimonia diligentius custodire.

¶ Sane vt hoc salutare statutũ cõmodius valeat obseruari: distinctius inhibemus: ne in monasteriis ordinũ non mendicantium alique recipiantur de cetero in sorores: nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis siue prouentibus absq; penuria sustẽtari: si secus actum fuerit irritum decernentes.
¶ Verũ qñ abbatissa vel priorissa cuiusuis mõasterii ꝑ feudo, qd mõasterium ipm tenet ab aliquo ꝑncipe seu dño temporali sibi debebit homagiũ vel fidelitatis sacramentũ ꝑstare [nisi ꝙ ꝑ ꝓcuratorẽ illud ꝑstet possit efficere apđ eũ] de monasterio cum honesta ⁊ decẽti societate exire poterit eo casu licenter. homagio facto: ꝗꝫ primum commode poterit: seu fidelitatis ꝑstitio sacramento ad ipsum monasterium e vestigio reuersura: sic ꝙ in fraudem residentie siue more claustralis nihil fiat omnino.
¶ Porro ne moniales causam seu occasionem habeant euagandi principes seculares ac alios dños tꝑales rogamus requirimus et obsecramus ꝑ viscera mĩe Jesu xpi: eisdem in remissionem pecca

minū nichilominus suadētes: q abba-
tissas ipas ⁊ priorissas ac moniales quas-
cunq monasteriorū suorū curam: admi-
nistrationē:negocia ve gerentes q̄buscū-
q noībus cēseant:q̄ procuratores in su-
is tribunalibus seu curijs litigare per
mittant:ne p ꝯstituēdis pcuratorib⁹:q̄
a tornati ī aliq̄bus ptib⁹ nūcupātur seu
aliis hmōi easdem oporteat euagari.
¶ Si q̄ vero cōtra p̄sumpserit exhorta-
tioni hmōi rōnabili atq sctē obtēpera-
re nolentes:cū sit iuri cōtrariū:q mulie
res p̄senti.religiose p seipsas litigare co
gantur et a via deuiet honestatis ⁊ pe-
riculū alaꝝ inducat: ad hoc p suos ordi
narios ecclesiasticos cēsura ecclesiasti-
ca capellantur. ¶ Epis aūt ⁊ aliis p̄la-
tis superioribus ⁊ iferioribus q̄buscūq
iniungimus:q ⁊ ipsi cās seu negocias q
p̄fate moniales habebunt habere corā
ipsis aut iniuriis eorūdē:siue sint homa
gia fidelitatis sacramēta lites vel' q̄cq̄d
aliud ipsa per procuratores earum fie
ri faciant et tractari.
¶ Et q̄m parū esset cōdere iura nisi es-
sent q̄ ea executioni debite demādarēt

patriarchis: primatibus archiepiscopis
& episcopis vniuersis districte i virtute
scte obedientie sub obtestatione diuini
iudicii & interminatiōe maledictiōis eter
ne pdicēdo mādam⁹: quatin⁹ eoꝝ qui
libet in ciuitate ac diocesi ꝓpria in mōa-
steriis monialiū sibi ordinario iure sub
iectis sua:in his vero q̄ ad ro.immedia-
te spectant ecclesiā sedis apo.auctorita-
te:abbates vero & alii tam exempti q̄ n̄
exempti plati ecclesiaꝝ monasterioꝝ &
ordinū quorūcunq; in monasteriis hu-
iusmodi sibi subiectis de clausula cōue-
nientivbi nō est ipsoꝝ mōasterioꝝ expē
sis & fideliū elemosinis: q̄s ad hoc ꝓcu
rēt diligēti⁹ faciēda:& de ipis monialib⁹
includēdis q̄ primū cōmode poterūt: ꝓ
uidere procurēt:si diuine ac n̄re idigna
tionis voluerit acrimoniā euitare cō tra
dictores atq; rebelles per cēsurā ecclesi
asticā appel. postposita compescēdo.in
uocato ad hoc[si op⁹ fuerit]auxilio bra
chij secularis.¶ Per hoc aūt in mōaste
rijs exēptis ordinarii locoꝝ quo ad alia
nullam sibi credant iurisdictionem vel
potestatem aliquatenus attributum.

¶ De religiosis domibus.

¶ Gre.x.i ꝯcilio gn̄ali.lugdun̄.Ca.vnic.

Religionū diuersitatē nimiā
ne cōfusionē induceret gene
rale cōsiliū ꝯsulta ꝓhibitiōe
vetauit ¶ Sed qꝛ nō solū im
portuna petentiū inhiatio il
larū postmodū multiplicationē extorsit
verū etiā aliquorū ꝓ̄sumptuosa temeri
tas diuersorū ordinū precipue mēdican
tiū quorū nōdū approbatiōis meruere
principiū effrenatā quasi multitudinem
adinuenit: repetita ꝯstitutiōe districtius
inhibētes: nec aliqs decetero nouū ordie
aut religionē adueniat: vel hītū noue
religiōis assumat. ¶ Cūctas affati reli
giōes ꝛ ordies mēdicātes p⁹ dictū ꝯciliū
adinuētos: q̄ nl'lā ꝯfirmatiōē ꝛ sedis apo.
meruerūt ꝑpetue ꝓhibitioni subiicim⁹
ꝛ quatenus processerant reuocamus.
¶ Cōfirmatos aūt p̄sedētes dē: p⁹idē tñ
ꝯciliū institutos q̄b⁹ad cōgruā sustētatio
nē redditus aut possessiōes habere pro
fessio. siue regula quibet interdicūt: sꝫ
ꝑ questū publicū tribuere victū solet in
certa mēdicitas: mō decernimus subsi

stere infra scripto: vt videlicet ꝓfessoribus eorūdem ordinū ita liceat i illꝭ remanere si velit ꝙ nullū deinceps ad eorū ꝓfessiōes admittāt nec de nouo domū vel aliquē locū acq̄rāt: nec domos seu loca que hn̄t alienare valeant sine sedis eiusdē licētia speciali. ¶ Nos enim ea dispositioni se apo. reseruamus in terre scte subsidiū: vel pauperū: vl alios pios vs⁹ p locoꝝ ordīarios vel eos q̄b⁹ sedes ipa cōmiserit cōuertēda. ¶ Si ꝯo sec⁹ p̄sūptū fuerit: nec ꝑsōaꝝ receptio nec domorūz vel locoꝝ acq̄sitio: aut ipoꝝ cetorū ꝗ bonoꝝ alienatio valeat: ⁊ nihilominus cōtrariū faciētes sn̄iaʒ excōicatiōis icurrāt. ¶ Personis quoꝗ ipsorum ordinem oī no interdicimus quo ad extraneos predicationis et audiende confessionis officium: aut etiam sepulturam.
¶ Sane ad predicatoꝝ ⁊ minorūz ordines [q̄s euidēs ex eis vtilitas ecclie vniuersali ꝓueniēs ꝑhibꝫ approbatus] p̄sētē nō patimur ꝯstitutiōeʒ extēdi. ¶ Ceterū heremitaꝝ scti aug. carmelitaꝝ ordies: quoꝝ istitutio dictū ꝯci. gn̄le p̄cessit in solido, statu volumus permanere

¶ Ad hec psonis ordinum [ad quos cō stitutio psens extēditur] transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam cōcedimus gnalē. ita q nullus ordo ad aliū vel cōuētus ad cōuētū se ac loca sua totaliter trāsferat sedis eiusdem super hoc permissione specialiter non obtenta

¶ De capellis monachorum.

Bonifacius octauus.

Capitulum vnicum.

Presbyteri q ad curam ppli p monachos i eorū ecclesiis p̄sētātur epis. ⁊ instituūtur ab ipis [cū debeāt eē ppetui [cō suetudinē vł statuto quis ꝯ rio non abstāte ab eisdē nequeūt ecclesiis [nisi p epōs ⁊ ex causa rōnabili [amo ueri.

¶ De iure patronatus.

¶ Bonifacius octauus Capłm vnicū

Si laicus ius pronat' eccłie sibi cpetēs eidē: vł alii eccłe seu loco religioso dederit cō ferēdū: hmōi collatio [cōstitis absq assēsu epi facta fuerit] efficax est cēsenda. ¶ Per pfatā tn colla tionē iuri epi [q eisdē assēsū n pbuit] no

lumus in aliquo derogari.
¶ Verū lȝ patron⁹ laic⁹ ad p̄sētādū tp̄s habeat quadrimestre dūtaxat: eccl'ia tñ [vel mōasteriū cui sācta est a laico iuris collatio patronatus] tēpus hȝ semestre.
¶ Et oino q̄tū ad p̄sentationem ptinet: non vt patronus laicus: sed vt patronus debet ecclesiasticus reputari.
¶ De cēsibus: exactionibus et pcurationibus. Innocētius .iiii. ¶ Capitulū .i.
Romana eccl'ia: ꝛ infra ¶ Statuim⁹ vt q̄libȝ archieps suā volēs visitatre pvīciā prius ecclie sue cap'lm ac ciuitatē ꝛ diocesim ppriā plene visitare pcurēt: nec sit solū erga maiorū sed ēt minorū eccliarū nec circa clericorū tm̄ sed etiā populorū visitationē intētus
¶ Et si ꝯmode vel absq̄ difficultate accedere ad vnāquāq̄ ñ poterit: de pluribus locis ad vnū ꝯgruū cl'icos ꝛ laicos studeat cōuocare ne i illis visitatio postponat̄.
¶ Deinde liceat ei p totā pvīciā vel ei⁹ ptē visitatiōis offm̄ exercē: ciuitates ꝛ dioceses: suffraganeos suos et eorū subditos cathedraliū ꝛ aliaꝝ eccliaꝝ capitula

z monasteria:ecclesias z religiosa z pia loca claros z populos libere vitādo: ac procurationes a locis tantum recipere visitatis. ¶ Ex quo tñ aliquā de ipis dio cesib⁹ visitare ceperit: nūq̄ȝ post ea siue totā siue partem eius visitauerit: reuetatur cā visitationis ad eam priusq̄ȝ om nes relique ipsius prouince dioceses in toto vł i pte[quas se curevisitare potit] z sua denuo fuerit visitare. Quod si forte eadeȝ diocesis vel aliq̄ ibi ecclesia pl⁹ aliis indiguerit visitari:tunc aliam visitatione intermissa redeat ad eandeȝ:si a loci diocesano requisitus extiteretvel de omnium aut maioris partis episcoporum eiusdem prouincie processerit cōcilio z assensu :ad quod iidem se pronos exhibeant ne animarum profectus aliquatenus negligatur. ¶ Si vero maliciose in his difficultatem adhibuerit archiepiscopus licentiam super hoc a sede apostolica postulet confidenter.
¶ Postq̄ȝ aūt semel oēs ꝓuīcie sue dioceses visitauerit:licitū sit ei postea[p:i⁹ tamē suffraganeoꝝ suoꝝ reqsito ꝯsilio: et ipsius diffinitione super hoc habita

coram eis:que in scriptis redigi volum⁹ vt possint aliis esse nota] visitationẽ per eãdẽ reiterare ꝓuiciã iuxta modũ superi⁹ annotatũ: etiã si nõ interueniat i hoc suffraganeoꝝ ipsoꝝ assẽsus:illã sẽp ꝓuidẽtiã adhibẽdo:vt in posterioꝛib᷑ visitationibus illas ecclesias eosq; clericos ⁊ populos prius visitet:qui nõ fuerant ab eo in ꝑoꝛibus visitati nisi magis sit aliis visitationis officium oppoꝛtunum.
¶ Sane hmõi ĩpẽsurus officiũ:ꝓposito v̄bo dei querat de vita ⁊ cõuersatiõe ministrãtiũ i ecclesiis ⁊ locis aliis diuio cultui deputatis ac ceteris q̃ ad officiũ ipᷓm spectãt absq; coactiõe ⁊ exactione q̃libet iuramenti ad ipsoꝝ emẽdationẽ ꝑ salubria monita:nunc leuia:nunc aspera: iuxta datam sibi a deo prudentiam diligenter intendens.
¶ Quod si de aliquibus oꝛta fuerit infamia contra eos oꝛdinariis ipsorum [vt super his solenniter inquirant] denunciet:si viderit expedire.
¶ Notaria vero crimina que examinatione non egeant [cum super his merito notari possit oꝛdinariuz negligẽtia eoꝝũ

dem] libere corrigat: penam pro illis debitam infligendo.
¶ Procurationes autem recipiat secundum quod est in canonibus constitutum: nullam tamen pecuniam ipse vel aliquis de sua familia: occasione alicuius officii aut consuetudinis: seu quolibet aliomodo earum nomine: sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas.
¶ Caueat insuper ne ipse vel quisque suorum aliquod munus quodcunque sit et quomodocunque offeratur: presumat recipere: ut non que sua sunt videatur querere: sed que Jesu christi. quod si fuerit contra presumptum recipiens maledictionem incurrat: a qua nunquam [nisi duplum restituat] liberetur: volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.
¶ Hanc autem visitandi formam ab vniuersis etiam episcopis aliisque prelatis ordinario iure suos subiectos visitantibus plene obseruari precipimus. saluis super hoc rationabilibus et approbatis religiosorum consuetudinibus et regularibus institutis. Greg. x. in generali concilio lugdunen. Capitulum secundum.

Exigit peruersorū audacia vt non simus sola delictorū ꝓhibitiōe cō tēti: sꝫ etiā penā delinquētib⁹ imponam⁹. ¶ Cōstitutionē itaq꜄ felicis recordationis Innocē. pa. iiii. ꝑdeces. nostri editam sup nō recipiēdis in pecunia ꝓcurationibus: ac sup receptione munerū visitantibus eorū꜄ familiaribus interdicta: quā multoꝝ fertur temeritas preterire: volentes inuiolabiliter obseruari: eā decernimus pene adiectione iuuandam. Statuentes vt vniuersi ꝛ singuli qui ob ꝓcurationem sibi ratione visitationis debitā exigere pecunia: vel etiā a volēte recipere: vel alias cōstitutionē ipsam recipiendo munera siue visitationis officio non impenso ꝓcurationē in victualibus: aut aliquid aliud ꝓcurationis occasione violare presumpserint: duplū eius quod receperint eccl'ie a qua id receptū fuerit: infra mensem reddere teneantur. ¶ Alioquin et tūc patriarche/archiepiscopi: epī duplū ipm vltra predictū tēpus restituere differētes: igressuꝫ sibi ecclesie sentiāt īterdū. Inferiores vero ab officio ꝛ bnficio nouerint se suspēsos: quousq꜄ de du-

plo huiusmodi grauatis ecclesiis plena
riã satisfactionē impendant: nulla eis in
hoc dantium remissione liberalitate seu
gratia valitura. ¶Bonifa.viii. ca.iii.

Felicis recordationis Gregor.papa
x.predeces. noster ꝓhibuit in cōci-
lio Lugd. ne aliqui ob procurationē sibi
ratiōe visitationis debitã exigere pecu-
niam presumerent vel etiam recipere a
volente. ¶Uerum quoniam rerū expe-
rientia nos instruxit ex hoc taz personis
visitantibus q̄ locis ꝛ ecclesiis visitatis
multa incommodorū dispēdia ꝓuenire:
concedimus vt patriarche: archiepi: epi:
ꝛ alii quibus ex officio competit visitare
a volentibus eccl'iarū et locorum visita-
torum rectoribus seu personis pecuniã
licite recipere valeant: pro sumptib9 mo
deratis faciēdis in victualibus: diebus
quibus visitationis officiū ꝑsonaliter ex
ercebunt. ¶Adiiciētes q̄ nō liceat visi-
tanti: nisi vnam procurationem recipere
vna die: siue vnum locum soluz visitaue
rit siue plura: etiam si locus quilibet visi
tatus ab illo sufficeret ad procurationez
integram persoluendã: cum eidē sufficet

re debeat: vt temporalia metat a locis personaliter visitatis pro diebus q̄bus eis spiritualia ministrat.
¶ Cetera vero in eiusdem predecessoris constitutione contenta in suo volumus robore perdurare.

Idem Capitulum.iiii.

¶ Quāquam pedagiorum exactiones tam iure canonico q̄ꝫ ciuile regulariter merito sint dānate: tāto tamen districti⁹ [ne ab ecclesiis ꝛ personis ecclesiasticis talia exigantur] p̄hiberi oportet: quanto si id fiat maioris inde transgressiōis reatus incurritur: ꝛ offensa euidentior com probatur.
¶ Cum igitur ecclesie ecclesiasticeq̄ꝫ psone ac res ipsarum non solum iure humano: quinimmo ꝛ diuino: a secularium personarum exactiōibus sint immunes constitutionem felicis recordationis alexandri pape quarti predecessoris nostri qui statuit ecclesias ꝛ personas ecclesiasticas ad pedagia ꝛ guidagia penit⁹ nō teneri: nec ad exhibendum vel soluendū tallias pro rebus suis propriis quas non causa negociandi deferunt vel de-

ferri faciunt seu transmittūt] Uolentes propter multorum insolentiam et abusus pene adminiculo adiuuare adiicim⁹ districtius inhibendo [contraria consuetudine quorumcunque] que dicenda est corruptela verius [non obstante] vt nec collegium: nec vniuersitas: nec aliqua etiam singularis persona cuiuscunque sit dignitatis cōditionis aut status a prefatis ecclesiis aut personis pro personis ipsis aut rebus predictis talia exigat. vel extorqueat per se vel per alium suo nomine vel etiam alieni aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat. Qui vero cō tra fecerint: si persone fuerint singularis excommunicationis: si autem collegium vel vniuersitas ciuitatis castri seu loci alterius cuiuscunque ipsa ciuitas castrum vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem vel interdicti relaxationem obtineant: donec exacta plenarie restituerint et de transgressione satisfecerint competenter.

Idem capitulum quintum.

Perpetuo declaramus edicto archiep̄s

posse secũdũ tenorẽ cõstitutionis felicis recordationis Innocentii pape quarti p decessoris nostri sup hoc edite suam prouinciã visitare libere: lz nõ sint eius suffraganei negligẽtes: et iterare visitationẽ eandẽ ac pcurationes a locis recipe visitatis. ¶ Cõsuetudine [si q̃ forsan ab ipis suffraganeis vel ab eis allegetur premissis] cõtraria nõ obstante. ¶ Potest etiã idẽ archiepũs dũ visitat ꝯfessiones subditorum suffraganeorũ audire ac absoluere cõfitẽtes: et ipis pnias iniũgere salutares

¶ De cõsecratione eccl'ie vl'altaris. Bonifacius.vii. Capitulum vnicum.

¶ Si ecclia3 pollui sanguinis aut seminis effusiõe ꝯtigat: ipius cimiteriũ si ꝯtiguũ sit eidẽ censetur eẽ pollutũ: vñ anteq̃ recõsiliatũ fuerit: nõ debet in eo aliq̃s sepeliri. ¶ Sec9 si remotũ fuerit ab eadẽ ¶ Nõ sic ꝗ3 i casu cõuerso sẽtim9 vtrq3 polluto cimitio [ꝗuis eccl'ie ꝯtiguo] debeat ecclia reputari polluta: ne min9 dignũ maius: aut accessoriu3 principale ad se trahere videatur. ¶ Non vnum sed plura cimiteria esse noscuntur: q̃ ꝗuis sibi coherẽtia pariete tñ medio se iũgũtur. Ideoq3

violato eorum altero: alterum [licet de vno ad aliud per portam intermediam habeat accessus] non propter hoc repu= tab itur violatū. ¶ De reliquiis et venera tione sctōꝝ. Bonifa.viij. Captu.vnicum.

Gloriosus deus in sanctis suis: et in maiestate mirabilis cuius ineffabi lis altitudo prudentia nullis inclusa li= mitibus: nullis terminis comprehensa recti censura iudicij celestia pariter et ter rena disponit: et si cūctos eius ministros magnificet: altis decoret honorib⁹: et ce= lestis efficiat beatitudinis possessores: il los nomen [vt dignis digna rependat] potioribus attollit insigniis dignitatum et premiorum vberiori retributione pro= sequitur: quos digniores agnoscit et con mendat ingentior excellentia meritorum ¶ Sic et alma mater ecclesia eius sacra vestigia prosequens: et exemplo ducta laudabili: licet vniuersos in regnis cele= stibus constitutos studiis honorare sol= licitis et sanioris efferre preconiis nō de= sistat / gloriosissimos tamen christiane fi= dei pricepes: athletas dei electos: iustos seculi iudices: lumina vera mundi vide=

licet christi redemptoris apostolos:nu-
mero duodeno cōtentos: qui viuentes i
carne predictam ecclesiam suo precioso
sanguine plantauerunt:ipsam erigendo
sublimiter:ꝛ disciplinis sanctissimis diri
gendo. Reuerentissimos ēt patres viros
q̧ carissimos q̄ttuor euāgelistas dn̄i per
quoꝝ diligētissima ꝛ fidelissia studia ei dē
ecclie sacra euāgelia illuxerūt.egregios
quoq̧ ipius doctores ecclie btōs Grego
riū q̄ meritis inclitus se.apo.curā gessit
Augustinū ꝛ Ambrosiū venerādos an-
tistites.ac hieronymū sacerdotii ꝑditū ti-
tulo:eximios cōfessores summis attolle
re vocibus laudibus ꝑsonare ꝑcipuis:ꝛ
spiritualibus disponit honoribus vene-
ri. Horum quippe doctorum perlucida
ꝛ salutaria documenta predictaȝ illustra
runt ecclesiam:decorarunt virtutibus: ꝛ
moribus informarūt:p ipsos ꝑterea qua
si luminosas ardentesq̧ lucernas sup cā
delabrū in domo domini positas [erro-
rū tenebris ꝓfugatis] toti⁹ corp⁹ ecclie
tāq̧ sydus irradiat matutinū: eoꝝ etiā
facūda facūdia celestis irrigui grā influē
te scripturaruȝ enigmata reserat: soluit

pcipuas [de fratrũ nostroꝝ cõcilio ꝛ as-
sensu] sub officio duplici: p vniuersas or
bi s ecclias volumus: statuimus ꝛ preci-
pimus annis singulis ppetuis futuris
tpibus solẽniter celebrari. ¶ De imuni
tate ecclesiarũ cimiterioꝝ ꝛ alioꝝum lo-
coꝝum religiosoꝝum. Alex. iiij. Ca. i.
¶ Quia nonnulli habentes tempoꝛale
dominium vel potestatis gerentes offi-
cium secularis libertatem ꝛ imunitatem
ecclesiasticam ledere ac minuere tãq̃ ho
noꝛes ꝛ priuilegii ecclesiarum inuidi mo
liuntur: expedit q̄ per diligentiam ꝛ au-
ctoꝛitatem se. apo. [que curam habet ec
clesiarum omnium ꝛ tutelam] contra ta
lium ausus ꝛ conamina opoꝛtunuꝫ reme
dium apponatur: vt ecclesie ipse in pleni
tudine iuris sui ꝛ libertatis integritate
letentur: ac detestabilis magnoꝛum au-
dacia ꝛ insolentium nepharia temeritas
propulsetur. ¶ Sane intelleximus q̄ in
regno francie communie: scabini: seu cõ
sules ꝛ alii domini tempoꝛales: ꝛ hi quo
iurisditionem in ipsis communiis: ciuita
tibus: castris ꝛ villis tempoꝛalem exer-
cent: vel quibus in illis commissa est exe

a manum suam ponendum acquisita
m vel que deinceps acquirent: aliqua-
enus coartare.

Gregorius decimus in generali concilio
ugdunensi.

Capitulum.ii.

Decet domū domini sanctitudo de-
cet vt cuius in pace factus est loco
eius cultus sit cum debita veneratione
pacificus. ¶ Sit itaq₃ ad ecclesias humi
lis ⁊ deuotus ingressus: sit in eis quieta
conuersatio deo grata: inspiciētibus pla
cita: que considerantes nō solū instruat
sed et reficiat.

¶ Conuenientes ibidem nomen illud
quod est super omne nomē: a quo aliud
sub celo non est datum hominibus: in
quo saluos fieri credentes oporteat no-
men videlicet Jhesu christi: qui saluum
faciet populum suum a peccatis eorum
exhibitione reuerentie spiritualis attol-
lant: et quod generaliter scribitur: vt
in nomine Jhesu omne genu flectatur
singuli singulariter in seipsis implen-
tes precipue dum aguntur missarū sa
cra misteria: glori osum illud nomen

interdicta huius canõicis auctoritate cõpescãt ad hoc alios ẽt i ecclesiis ipis magis assiduos ꝛ ad pmissa idoneos deputando. Et nihilominus ꝓcessus iudicum secularium ac spālit ꝓlate snie in eisdẽ locis oi careant robore firmitatis. ¶ Qui ꝯo pmissas inhibitiões aio petulanti cõtempserint pter ꝓcessum ordinarioꝝ ꝛ deputandoꝝ ab ipis diuine vltionis et nre poterunt acrimoniã formidare: donec suum confessi reatum a similibus firmato ꝓposito deliberauerint abstinere.

Bonifacius.viii. capi.iii.

¶ Clericis laicos ifestos oppido tradit antiquitas. quod ꝛ pñtiũ experimenta ipõrũ manifeste declarant: dũ suis finibus non cõtẽpti nitunt invetitũ: ad illicita frena relaxant: nec prudenter attendunt ꝙ sit eis in clericos: ecclesiasticas ve psonas: ꝛ dona interdicta potestas ecclesiarũ ꝓlatis: ecclesiis: ecclesiasticisqꝫ personis regularibus ꝛ secularibus imponũt onera grauia: ipsosqꝫ taliant ꝛ eis collectas imponunt: ab ipsis suorum prouentum vel bonorũ dimidiam decimam seu vicesimã: vel quãuis aliam portionẽ: aut

quo tā exigūt et extorquēt eosq̄ molliūtur multifarie subiicere seruituti: sueq̄ submittere ditiōi: et [quod dolēter referimus[nōnulli eccliarū plati ecclasticeq̄ psone trepidantes: vbi trepidādū nō est transitoriā pacē q̄rentes plus timentes maiestatē tēporalē offēdere q̄ eternā talium abusibus nō tā temerarie q̄ improuide acquiescunt se.apo. auctoritate seu licentia non obtenta.

¶ Nos igit talibus iniq̄s actibus obuiare volētes de frz nrorum ɔci.apo. auctoritate statuim⁹: q̄ q̄cūq̄ plati ecclastice q̄ psone religiose vel seculares quorūcunq̄ ordinū cōditiōis seu status collectas vel tallias decimā/vicesimā/ seu cētesimam suorum et ecclia. puētuū vel bonorū laicis soluerint vel pmiserit: vel se soluturos consenserint: aut q̄zuis aliā q̄ztitatē: portionē: aut quotā ipsorum puentuū vel bonorū estimatiōis vel valoris ipsorum sub adiutorii mutui subuētionis subsidii vel doni noie: seu quouis alio titulo modo vel q̄sito colore absq̄ auctoritate sedis eiusdē: necnō impatores: reges: seu: pricipes duces: comites: vel barones: potestates

capitanei vel officiales vel rectores quō
cunqȝ nomine censeantur: ciuitatum / ca-
strorū / seu quorūcūqȝ locorū constituto-
rū vbilibet: ⁊ quiuis alii cuiuscūqȝ pemi-
nētie cōditiōis ⁊ stat⁹ q̄ talia iposuerint
exegerint vel receperint: aut apud edes
sacras deposita ecclesiarū vel ecclīasticarū
psonarū vbilibet arrestauerint: saisiuerit
seu occupare presumpserint: vel arresta
ri: saisiri: aut occupari mādauerint: aut
occupata saisita seu arrestata receperint
necnon omnes qui scienter dederint: in
predictis auxilium / consiliū: vel fauorem
publice vel occulte eo ipso sentētiā excōi
catiōis incurrāt. ¶ Uniuersitates āqȝ q̄
in his culpabiles fuerīt: eccl'iastico sup-
ponimus interdicto. ¶ Prelatis ⁊ perso
nis ecclīasticis supradictis in ꝟtute obe-
dientie ⁊ sub depositionis pena districte
mandantes: vt talibus absqȝ expressa li-
centia dicte sedis nullaten⁹ acquiescant:
qȝ pretextu cuiuscunqȝ obligationis ꝓ
missionis et confessionis factarum hac
tenus vel faciendarum in antea priusqȝ
huiusmodi constitutio / prohibitio seu
preceptum ad noticiam ipsorum per-

venerint nihil soluant: nec supradicti se-
culares quomodo recipiāt. Et si solue-
rint vel predicti receperint: in excommu-
nicationis sententiam incidunt ipso facto
¶ A supradictis autē excommunicatio-
nū ⁊ interdictis sententiis nullus absol-
ui valeat: preterꝗ̄ in mortis articulo abs
ꝗ se.apo. auctoritate ⁊ licentia speciali.
Cum nostre intentionis existat tam hor-
rendū secularium potestatū abusum nul
latenus sub dissimulatione transire.
¶ Non obstantibus quibuscunq̄ priui-
legiis sub quibuscūq̄ tenoribus / formis
seu modis: aut verborum conceptione cō
cessis: imperatoribus: regibus / ⁊ aliis su
pradictis que cōtra premissa in nullo vo
lumus alicui / vel aliquibus suffragari.

¶ Idem. capitu.iiii.

QUoniam [vt intelleximus] quorū-
dam iusticiariorū: balliuorum: iu-
dicum ve secularium ac temporaliū do-
minorum in quibusdā partibus presum
ptuosa temeritas sic excreuit: vt i terris
eorū: siue districtibus litteras apostoli-
cas impetrantes: vel ad iudices ordina-
rios ecclesiasticos recurrentes sup̄ cau-

sis: negociis: seu q̄stionibus que ratiōe personaruz: aut rerum de iure: aut antiqua consuetudine ad forum eccl'iasticuz pertinēt: obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel apo. lr̄as iusticie complementum: quin potius sit per illis recurrere ad iudiciū secl'are: vel a lite: cā/seu q̄stiōe desistere cōpellūtur.
¶ Nos iusticiam nostram & eccl'ie sponse nostre nolētes negligere: qui alios in sua iusticia cōfouemus: statuim⁹ districtius inhibēdo ne q̄s impetratores lr̄aꝝ nr̄aꝝ: vel alios in foro eccl'iastico delegato seu ordinario litigātes: seu litigare volētes siue ambe ꝑtes hoc voluerint: siue vna super causis ecclesiasticis: siue q̄ ad forū ecclesiasticū ratiōe personaꝝ/ negocioꝝ: vel rerū: de iure: vel de antiqua consuetudine pertinere noscūtur: per se vel per aliū ad desistendum: vel in foro seculari de questionibus huiusmodi litigandum per eorundem iudicum ecclesiasticorum vel impetrantium aut litigantiuz seu volentium litigare: aut propinquoꝝ ipsoꝝ: seu rerū illorum: aut ecclesiarum suarum etiam captionē: modis vel aliis

quibuscūq; compellat: seu compelli faci
at vel ꝓcuret: nec p se alios ve impediat
quominꝰ corā iudicibꝰ ecclesiasticis dele-
gatis: seu ordinarijs q̄relātes de causis
q[vt p̄missū est] ad cognitionē ptinēt eo
rūdē: possit libere iusticiā obtinere: nec
ad predicta faciēda det auxiliū/ consiliū/
vel fauorē. ¶ Si q̄s vero ↄtra p̄sumpse
rit: excōicationi se ipso facto nouerit sub
iacere: a qua [nisi tā iudici cuiꝰ cognitio
fuerit impedita vel iurisditio vsurpata:
q; pti qui turbata in ꝓsecutiōe fuerit sui
iuris: de iniuria: dānis: expēsis: ⁊ interesse
prius p eūdē integre fuerit satisfactū]
nullatenus absoluatur. ¶ Idem.

Capitulum.v.

Eos q̄ tpale dñium obtinentes suis
subditis ne p̄latis: aut clericis: seu
ꝑsonis ecclesiasticis q̄cq; vēdāt: aut emāt
aliq̄d ab eisdē: nec ipsis bladū molant:
coquāt panē: aut alia obsequia exhibere
presumāt aliq̄ñ interdicūt. ¶ [Cū talia
in derogationē libertatis ecclesiastice p̄su
mātur] eo ipso excōicationis sentētie de
cernimꝰ subiacere. ¶ Ne clerici vel mō
chi secularibus negocijs se immisceant.

¶ Bonifacius octauus. Capi. i.

Statutum felicis recordationis honorij pape tertij predecessoris nostri quod decanis / archidiaconis / prepositis plebanis / cantoribus alijs clericis habentibus personatus audire leges vel phisicam interdicit: ad eos qui parochiales ecclesias obtinere noscuntur pie memorie Clementis pape quarti predecessoris nostri vestigijs inherentes declaramus presentis constitutionis oraculo ratione ecclesiarum huiusmodi non extendi. Nisi eadem ecclesie fuerint plebanie sub se capellas habentes in quibus instituantur clerici perpetui nequeuntes ab ipsis absque causa rationabili amoueri.

¶ Idem. Capitulum. ij.

Ut periculosa religiosis euagandi materia subtrahitur districtius inhibemus: ne de cetero aliquis quamcunque religionem tacite vel expresse professus in scholis vel alibi temere habitum religionis sue dimittat: nec accedat ad queuis studia litterarum: nisi a suo prelato cum consilio sui conuentus vel maioris partis eiusdem: sibi eundi ad studium licentia primitus sit con-

cessa. ¶ Si quis autem hor͞u temerarius
violator extiterit: excommunicationis in
currat sententiam ipso facto.
¶ Doctores quoq; siue magistri qui re
ligiosos habitu suo dimisso/ leges vel phi
sicam audientes scienter docere: aut in
scholis presumpserint retinere: simili eo
ipso sint sententia innodati.

¶ Idem. Capitulum tertium

Episcopus seu quicunq; alius pre=
latus vel clericus iurisditionē ob=
tinens tēporalem: si homicidio aut alio
maleficio ab aliquibus in iurisditiōe sua
commissio: balliuo suo/ vt alij cuicunq;
iniungat: vt super hoc veritatem inqui=
rens iusticie debitum exequatur: irregu
laris censeri non debet: q̄uis ipse balli=
uus vel alius contra malefactores ad pe
naz sanguinis processerit iusticia mediā
te. ¶ Nam licet clericis causas sangui=
nis agitare non liceat: eas tamen [cū iu=
risditionem obtinent temporalez] debent
⁊ possunt metu irregularitate cessante a
lijs delegare.

¶ Sequitur quartus liber.

¶ De sponsalibus ⁊ matrimonijs.

Bonifacius octauus.

EX spōsalib⁹ puris ꝛ certis/ēt si ꝯsā guinitatis affinitatis/frigiditatis/ religiōis[aut alia q̄uis rōne sit nl'la]dū mō nō sint nulla ex defectu ꝯsensus oūt efficax ad impediendum ꝛ dirimendum sequentia spūalia vel matrimonia/ non aūt ad p̄cedētia dissoluēdū ipedimētum iusticie publice honestatis. ¶ Quare il= le qui sponsalia pure ac determinate cū aliqua muliere contraxit: ꝛ postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit/ex priorum sponsaliorum vigore[q̄ bus per publice honestatis iusticiam ex secundis sponsalibus subsecutam mini= me derogatur]ad matrimoniuz contra= hendum cum prima remanet obligatus ¶ Ille vero qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxerit: si postmodum ante conditionis euentum cū alia p̄oris ꝯsanguinea p̱ ꝟba cōtraxe= rit de pn̄ti: cū secūda remāere debebit: cū ex spōsalib⁹ cōditiōalib⁹ an̄ cōditionē ex taltē: sicuti cōsensuz nō h̄ntib⁹: et i certis nl'la publice honestatis iusticia oūatur ¶ De spōsatiōe ipuber. Bo.viij.c.vnic

t.iij.

SI infantes adinuicē vel vnus maior septēnio ⁊ alter minor spōsalia ꝯtraxerit: ipi vl' parētes ꝓ eis: nisi ꝑ cohabitationē eoꝝ mutuā: seu alias ꝟbo vel facto ipoꝝ liquido appareat eosdez in eadē volūtate factos maiores septennio ꝑdurare: spōsalia hmōi que ab initio nulla erant: ꝑ lapsum dicti temporis minime conualescunt ⁊ ideo cum sint nulla ratione defectus consensus: publice honestatis iusticiam non inducunt.

¶ Idē quoqꝫ si pubes et ipubes vl' duo ipuberes nō ꝓximi pubertati: ⁊ in q̄bus etatē malitia nō supplebat ꝑ ꝟba ꝯxerit de pñti [spōsalia em̄ illa q̄ iuris iterptatio ue tm̄ fuerūt sponsalia de futuro] lz ꝟba ꝯsensū exꝓmētia de pñti haberēt: et matrimoniū ꝯhere intenderēt: ꝯhentes per aduētū pubertatis in matrimonium nō trāseūt de pñti: nec mrimoniū [quod vt matrimoniū etate nō tenuit ꝓhibēte] per lapsum dicti tēporis cōualescit: nisi ꝑ carnis copulam subsecutā: vl' aliquē modū aliū ꝯtrahentes eosdē cū eiusdē ꝑseuerantia volūtatis ad pubertatis tēpora

puenisse ↄstiterit euidẽter. p dictũ tñ ↄ-
ctũ q̃ valuit vt potuit nõ sicuti agebat: pu-
blice honestatis iusticia est inducta.

¶ Porro ex spõsalibus q̃ parẽtes pro fi-
lijs puberib⁹ vel ipuberib⁹ plerũq; ↄ-
hũt ipi filij si expsse ↄsenserint vł tacite:
vt si pñtes fuerint nec ↄdixerit/ obligãt
et ex eis orit iusticia publice honestatis.
Et est idẽ si filijs tpe spõsaliorũ absentes
et etiã ignorãtes eadẽ spõsalia post scien-
tes ratificauerũt tacite vel expresse: alis
ex spõsalibus ↄctis a parẽtib⁹ p filijs
nec ipsi filij obligantur/ nec publice hõe-
statis iusticia inde surgit.

¶ De cognatione spirituali.

¶ Bonifa. viij. ¶ Capitulum. i.

Nedum inter baptisatum et il-
lum q̃ eũ suscepit de baptis-
mo ac iter eũdẽ baptisatum
et suscipientis filios et vxorez
añ susceptionẽ carnaliter co-
gnitam ab eodem immo etiã iter suscipi-
entẽ patrẽq; baptisati et matrem cogna-
tionem spũalẽ in baptismo contrahi iure
cõstat: q̃ cognatio et ↄhendũ mrimoniuz
impedit et dirimit post contractum.

¶ Et eadem que de suscipiente sunt dicta: sunt etiam de baptisante censenda. ¶ Ex cõfirmatione quoque seu frontis chrismatione spiritualis cognatio eisdem modis cõtrahitur matrimonia similiter impediens contrahenda et dirimens post contracta.

¶ Idem. Capitulum secũdũ.

Per cathecismũ q̃ p̃cedit baptismus sacramẽtorũ fundamentũ et ianuaz reliquorum: cognatio spiritualis cõtrahit per quã ɔtrahẽdũ matrimoniũ impeditur. ¶ Ut ex p̃decessoris nostri Clementis pape.iij. decretali colligitur euidẽter dicendo eũ quod talis res vix cõtrahendo matrimonio impedimẽtũ afferret: vellet videtur quod afferat/ nã quod vix fit: fieri tñ dubiũ non existit. ¶ Per illã tñ cognationem matrimoniũ post eam contractum minime separatur. Idem. Capitulũ.iij.

Quãuis non p̃res q̃ vnus vir: vel vna mulier accedere debeant ad suscipiẽdũ de baptismo infantẽ iuxta sacrorũ canonũ instituta: si tñ plures accesserint. spũalis cognatio iñ contrahitur: matrimonia ɔtrahenda ĩpediẽs et etiam

post cōtracta dissoluēs. ¶ De confirma
tione insup ꝙtum ad hoc idem iudiciuꝫ
est habendū. ¶ Ex datione vero alioruꝫ
sacramentorum cognatio spiritualis ne-
quaꝙ oritur: q̄ matrimoniū ipediat: vel
dissoluat.

¶ Sequitur Quintus. Liber.

¶ De accusationibꝰ/inqsitionibus/ ꝛ de
nūciationibus. ¶ Boni.viij. Capitulū.j.

POstꝙ corā eo q̄ cōtra te su-
per certis criminibus inqsi
tor fuerat deputatus eādeꝫ
crimina fuisti cōfessus: fru-
stra cōfessionē tuā [q̃m inꝰ
puni arisex ea prout iusticia
suadebit]eo p̄textu ipugnare contendis
ꝙ super eisdē criminibus nō fueras an-
tea diffamatus. ¶ Uel ꝙ p eundē inqsi-
torē capitula sup qbus cōtra qbus te vo
lebat inqrere tibi tradita non fuerunt.

¶ Idem Capitulū.ij.

SI is cui ꝯtra te cōmissa fuerat sim
pliciter inqsitio sup certis crimini-
bꝰ faciēda pcesserit te p̄nte/nec reclamā
te aut qcꝙ sup hoc excipiēte [ifamie inq
sitiōe omissa]ad ꝟitatē eorūdē criminuꝫ

inquirendā: pcessū hmōi ex eo q͞ non fuit
de ifamia pmit⁹ inqsitū: vlteri⁹ ipugna=
re nequibis.

¶ De hereticis

¶ Greg.ix. Remeñ. archiepo ⁊ suis suf=
fraganeis. Capitulum.i.

QUoniā epoꝝ numerus ad
degradatiōē clericoꝝ a cāo
nibus ꝯstitut⁹ nō pt de faci
li cōuenire. ¶ Cōcedim⁹ vt
sacdotē vl' aliū clicū i sacris
ordinibus ꝯstitutū [cū pro heresi fuerit
seculari curie relinquēd⁹: aut perpetuo
imorādus] cōuocatis abbatibus: aliisq͛
plaris ⁊ religiosis psōis: ac literatis sue
diocesis de quibus expedire videbitur
suus solus possit episcopus degradare.

¶ Alexāder.iiij. ¶ Ca.ij.

¶ Quicūq͛ hereticos credētes: recepta
tores: defensores: vel fautores eoꝝ scien
ter: psumpserint ecclesiastice tradere se
pulture vsq͛ ad satisfactionē idoneā ex=
cōmunicatiōis snīe se nouerit subiacere.
¶ Nec absolutiōis bñficiū mereant nisi
propriis manib⁹ publice extumulēt ⁊ p=
iiciant hmōi corpora dānatoꝝ. ¶ Et loc⁹
ille perpetua careat sepultura.

¶ Inhibemus quoq̧ ne cuiq̧ laice psone liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare. ¶ Qui vero contra fecerit excommunicationis laqueo innodetur. ¶ Heretici autem credētes receptatores/defensores: et fautores eorum ipsorumq̧ filij vsq̧ ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officiū publicum admittātur. ¶ Quod si secus actum fuerit: decernimus irritum ꝛ inane. ¶ Ad hec quoscūq̧ viros ecclesiasticos qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum dignitates: personatus ꝛ quecunq̧ alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nūc priuamus taliter acquisitis. volentes ꝙ tales ꝛ habitis careant perpetuo. ꝛ si receperint illa scienter ad alia vel similia nequaq̧ imposterum admittantur.

¶ Illarum autem filiorum emācipatione: quoꝝ parentes post in mācipationē etiā hmōi apparuerit añ ipsam a via veritatis ad heretice supstitionis iuiā declinasse: nulli⁹ volum⁹ eē momētu: velut factā de hōib⁹ sui iuris cū dignū sit vt ꝓpter tāti atrocitatem delicti filij eē in parentum hereticoꝝ desierint potestate.

Idem inquisitoribus heretice prauita=
tis. Capitulum.iij.

Filij vł heredes illoꝝ q̄ dū i egritu
dinis lecto decūberent petierūt he
reticos cōsolaturos: vt ab eis p man⁹ i=
positionē ꝯsolationē reciperent ꝑm pes=
simā ꝯsuetudinē eorūdē: sicq; viā fuerūt
vniuerse carnis igressi ad ꝓbādū q ipsi
defuncti ꝯsolationē illā immo veri⁹ deso
lationem nō sane mentis effecti i uscepe
rint vel post ꝑditā iam loquelā [cum tn̄
moris sit] vt dicit [apud eos q nullū ta=
liter ꝯsulent q̄ non sit sane mentis ⁊ me
moriā hēat ordiatā] admitti non debent
si dū viuebāt diffamati erāt de heresi: vł
suspecti: aut legittime constiterit q sane
mentis existentes hmōi hereticos petie
runt. ¶ Alioquin admitti poterūt ꝑdi
cti filij vł heredes ad ꝓbandū ꝑmissa.
¶ Nō tn̄ p vxores, filios, familiares vel
de suis aliq̄s testes alios fide dignos ⁊
spāliter fidei zelatores.

¶ Idem eisdem. Capitulum quartum.

¶ Sup eo q scriptum legit: ecclia nulli
claudit gremiū redeūti quodq; hi q̄post
abiurationem erroris vel postq̄ se pro=

priū antistitis examinatiōe purgauerit: si dephensi fuerint in abiuratā heresim recidisse: seculari decernuntur iudicio sine vlla penitus audiētia relinquēdi: cū scripture hmōi videātur subinuicē aduersari. quid tenēdum sit p sedem edoceri apostolicā postulastis. ¶ Nos itaqꝫ inquisitioni vr̄e de fratrū nostroꝝ ꝯsilio rn̄demus q taliter dephēsis etiā sic [vt dictū est] sine vlla penitus audiētia relinquēdi sint iudicio seculari: si tn̄ postmodū peniteāt ⁊ pnie signa in eis apparuerit manifesta: nequaqꝫ sunt [humiliter petita] sacramēta pnie/ac eucharistie denegāda

Idem in eisdem. Capitulum. v.

IN fidei fauorē. ¶ Cōcedimus vt in negocio inqsitiōis heretice prauitatis: excōicati ⁊ pticipes vel sociū criminis ad testimoniū admittant. ¶ Presertim in pbationū aliaꝝ defectū ꝯ hereticos/credentes/fautores: receptores: et defēsores eorum: si ex verisimilibus coniecturis. ¶ Et ex numero testium: aut personarum [tam deponentium quam eorum contra quos deponitur] qualitate, ac aliis circunstantiis sic testificantes falsa

non dicere presumantur.

Idem eisdem. Capitulū.vj.

Residentes regimini alicuius re-
gni: prouincie: siue loci [licet excō-
municati vel de facto tantum ⁊ non de iu
re iurisditionem habentes ac eorum offi
ciales ad requisitionem ordinariorū vel
delegatorum ipsorum: aut inquisitorum
heretice prauitatis non valentiū sine mo
re dispendio vel negocij periculo recur-
sum habere ad superiores qui legitime
in locis ipsis possint iusticiam exequi]
possunt ⁊ debent contra hereticos credē
tes: fautores: receptatores: ⁊ defensores
eorum iusticiam ⁊ suum officium exerce
re. Nec requirentes hmōi excōmuni-
catos propter hoc sententiam excommu
nicationis incurrunt. Non tamen p̄si-
dentibus prelibatis vel officialibus eo-
rū dem propterea in alijs casibus intelli
gatur concessum aliquid vel permissum

Idem eisdem. Capi.vij.

Cum contumacia [i. cū p̄sertiȝ fidei]
suspitioni p̄sumptionē adijciat ve
hemētē si suspect⁹ de heresi vocat⁹ a vo
bis vt de fide r̄ndeat: excōicatiōis vincu

lo [ꝓ eo ꝙ parare subterfugit: aut cõtu
maciter se absentat] ꝑ vos fuerit innoda
tus: quã per annũ animo sustineat perti
naci: extũc velut hereticus cõdemnetur.
¶ Idem eisdem Capitu. viij.
Accusat⁹ de heresi vł suspect⁹: cõtra
quẽ de hoc crimine magna ⁊ vehe
mẽs suspitio orta erat: si heresim in iudi
cio abiurauit ⁊ postea cõmittit in ipsa: cẽse
ri dʒ q̃dã iuris fictiõe relaps⁹: lʒ añ abiu
rationẽ suã heresis crimẽ plene ꝓbatuʒ
nõ fuerit ꝯ ipʒ. ¶ Si aũt leuis ⁊ modica
suspitio illa fuerit [q̃q̃ ex hoc sit grauius
puniẽd⁹] nõ tñ dʒ in heresiʒ relapsoꝝ pe
na puniri. ¶ Eũ veroq̃ i vna heresis spe
cie vel secta cõmisit: aut i vno fidei articu
lo seu eccłe sacro errauit: et post moduʒ
heresim simpłr vł gñalr abiurauit: si ex
tũc in aliã etiã heresis speciẽ: siue sectaʒ:
aut alio articulo: seu sacro cõmittat: volu
mus vt relapsum in heresim iudicari.
¶ Ille quoqʒ de cuius lapsu in heresim
ante abiurationem constiterat: vel nunc
constat: si post illam hereticos acceptet
deducat: visitet / siue associet: aut dona
vel munera eis donet: vel mittat: seu fa-

nozem eis impendat: qui excusari non possit etiam sine adoratione [vt verbis vestris vtamur] merito debet iudicari relapsus cum illum ex approbati a se pri us erroris consequentia non sit dubium id fecisse. ¶ Licet vero periuri a testimo nio etiam post penitentiam repellantur: si tamen hi qui coram inquisitoribus iu rantes tam de se ꝙ de aliis super facto heresis dicere veritatē eam celando de ierent: ꝛ postmodum velint corrigere di ctum suum contra se ac alios suos com plices deponendo: cum crimen huiusmo di sit exceptum: si ex manifestis indiciis apparuerit tales non animi leuitate aut odii fomite: seu corruptione pecunie sed zelo fidei orthodoxe dictū suū velle corri gere: ac mō [que prius tacuerāt] reuela re in fauorem fidei [nisi aliud obsistat] stari debet tam contra se: ꝙ contra reli quos attestationibus eorundem.

¶ Sane cū negocium fidei [quod sum me priuilegiatū existit] p occupatiōes a lias nō dz impediri: pestis inquisitores heretice a sede aplica deputati: de diuina tiōib⁹: ꝛ āt sortilegiis [nisi heresim sapēt]

manifeste intromittere se nō debent:nec punire talia exercētes sed eos relinquere suis iudicibus puniēdos. ¶ De questionibus preterea vsurarum motis: et contra illos quibus restitutionem vsurarū in penitētia ꝑ heresis crimine iniunxerunt:ac illi se et sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesie obligarunt: intromittere se non possunt:ne per causas hmōi offendiculum negocio fidei preparetur. ¶ Si vero ꝓ his q̄ in heresi receptādo vel defendēdo:hereticos seu eis fauēdo:nō tn̄ extūs hereticus q̄s cōmiserit sub obligatiōe bonoꝝ suoꝝ inq̄sito:rib9se astrinxit ad recipiēdā ab eis penitētiā:ꝛ ꝯplēdā:ꝛ ea licet iniūcta nō tn̄ ꝑ acta decessit: si ꝑ hmōi penitētiā on9 impositū fuerit ꝑficiēs ad salutē:in bonis eiustpalibus exequēdū:ad cōplemētū ipsius ꝑ inquisitores cogi debent heredes vel alij: ad quos cū suo onere bona hmōi deuenerunt. ¶ Porro si ꝓpter hmōi hereticoꝝ receptatiōe:defensiōe:seu fauorē quis ad faciendam penitentiā:quā inquisitores ipsi iniungere vellent bona sua obligauerit eisdē: ꝛ anteq̄ ei penitentia iniū

geretur decesserit: eius heredibus non
est satisfactio pro extincto iam crimine in
iungenda. ¶ In eo vero casu quo here-
des ad successionem non debent ob he-
resim sui auctoris admitti: non obstante
q auctore ipso viuēte hoc non fuerit [in
teruenienite ipsius morte] per sententiā
declaratum ad confiscationem bonorum
post mortem eiusdem nihilominus pro-
cedatur. ¶ Sacerdotes insuper et alij
clerici qui negociuz inquisitionis instru
endo citatos hereticos vel eorum credē-
tes de celanda veritate: vel dicenda falsi
tate: seu eos indebite liberando inuenti
fuerint impedire [cum non sit dubium:
eos ipsa facere in fauorem heretice pra-
uitatis] per inquisitores a talibus com-
pesci possunt: et pena debita castigari: tam
per captionem personarum / q̄ alios pro-
ut culpa exegerit delinquentis.
¶ Religiosi etiam sunt immutationis pe-
na: vel alia grauius puniendi q̄ secula-
res: si inuenti fuerint in heresi vel consi
milibus deliquisse.

¶ Urbanus quartus.
Capitulum.ix.

¶ Statutum ciuitatis/castri/ville/vel alterius loci: p quod negocium inquisitionis heretice prauitatis directe vel indirecte [ne in eo libere pcedi valeat] contigerit impediri: vel quomodolibz retardari nullius existere firmitatis. Ipsiusqz ciuitatis vel loci dominuz/ptātem capitaneū: cōsules vel rectores: p quem vel quos eadē ciuitas seu loc⁹ regitur quocunqz noīe censeat: ad statutū hmōi loci diocesano vel eius vicario: aut inqsitori seu inqsitorib⁹ labis pfate sine more dispendio exhibendū: et si tale inuentū fuerit reuocandū oīno: vel salutē eatenus moderādū: qꝫ p illud inqsitionis pcessus non impediantur: vel alic vaten⁹ retardentur p censurā eccl'iasticā decernimus compellendos.

¶ Clemens.iiij.inquisitoribus heretice prauitatis. Capm.x.

NE aliqui dubitationem sollicitam excitātes in dubiū reuocēt an officiū inquisitiōīs heretice prauitatis sollicitudini vestre infra certos limites ab aposto.se.commissum expiret: per mortem roma.pōtifici.qui commisit. ¶ Pre

senti declaramus edicto ipsum officium non solum quo ad negocia viuente mādatore incepta: immo etiam quo ad integra et non cepta:et quod plus est quātum ad ea que tunc nequaq̄ emerserāt in fauorem fidei post committentis obitum perdurare. ¶ Idem eisdem. Ca.xi.
¶ Ut officium inquisitionis contra hereticos in prouincia in qua vobis idem officium est commissum auctoritate ap. possitis efficatius adimplere: discretioni vestre per apostolica scripta mandamus:quatenus vbiq̄ in prefata prouincia simul vel separatim aut singulariter [prout negocii vtilitas suadebit] contra hereticos credentes/ receptatores/ fautores/et defensores eorum: necnon ꝯtra infamatos de heresi vel suspectos iuxta sanctiones canonicas [hominum metu diuinoq̄ timore postposito] procedatis. ¶ Si vero aliquis ex predictis heretica labe primitus abiurata:redire voluerit ad ecclesie vnitatem: ei iuxta formam ecclesie absolutionis beneficium impendentes et iniungatis eidem quod iniungi talibus ꝯsueuit. prouiso solerter

ne simulata conuersione redeant fraudulenter: et vos immo se ipsos fallentes sub agni specie lupum gerant.

¶ Uerum quia in tam graui crimine cum multa oportet cautella procedi [vt in reos sine vllo proferatur errore dure ac digne seueritas vltionis] volumus et mandamus: vt in examinatione testium quos recipi super crimine predicto ipsumque contingentibus oportuerit: adhibeatis duas religiosas et discretas personas. in quarum presentia per publicas [si commode potestis habere] personam: aut per duos viros idoneos fideliter eorundem depositiones testium scribant.

¶ Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium: et ad faciendum omnia que in commisso vobis officio ad scrimarij seu tabellionis officium pertinent teneri districte precipimus: cum per vos fuerint requisiti omnes et singulos vestri ordines fratres qui dum essent in seculo tabellionatus officium habuisse aut exercuisse noscuntur et illos etiam quibus idem tabellionatus officium ratione prefati negocij fidei fuit ab apo-

se. commissum et impostlrum commit-
tetur. committentes huiusmodi fratri-
bus necnon et alijs religiosis quibusli
bet: qui similiter dum esset in seculo ta-
bellionatus officium habuerunt: et exer
cuerunt: quibusuis etiam clericis secu-
laribus officium ipsum habentibus: eti
am si ijdem fratres religiosi et clerici sint
in sacris ordinibus constituti: exercendi
libere officium ipsum quo ad premissa
non obstante statuto aliquo contrario
canonicis vel ordinis quocunque valla-
to munimine potestatem.
¶ Compescendi preterea monitione pre-
missa per censuram ecclesiasticam ap-
pellatione postposita: predicatores: que-
stuarios [vbi contigerit pro inquisitio-
nis seu fidei negocio congregationem fie
ri vel alijs eidem negocio quomodoli-
bet ex hoc impedimentum aliquod af-
ferri] a predicationis officio: quod ad
ipsos nullatenus pertinet [quorum in-
terest tantum charitatiua subsidia sup-
pliciter petere: ac indulgentiam si for-
te habent exponere] liberam vobis et sin
gulis vestrum concedimus auctoritate

presentium facultatem. ¶ Denique vt circa premissa plene vobis et singulis vestrum cohertionis expedita et inuiolabilis assit auctoritas: volumus vt ea omnia viriliter exequamini [si opus fuerit] inuocato auxilio brachij secularis: contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: non obstantibus aliquibus priuilegijs vel indulgentijs quibuscunque personis cuiusuis: conditionis: dignitatis: vel gradus: religionis / vel ordinis comitatibus / vel vniuersitatibus ciuitatum et locorum specialiter vel generaliter sub quacunque verborum expressione vel forma a memorata se concessis vel imposterum concedendis: cum ex huiusmodi vel alijs priuilegijs vel indulgentiis nullum vobis in tante pietatis negocio velimus obsteculum interponi: et constitutione de duabus dictis edita in concilio generali. ¶ Statuimus insuper vt potestas / capitanei / seu rector / vel consules / seu quis alij qui ciuitati presunt vel loco alteri ad presens aut preerunt in futurum: ad requisitiones diocesanorum vel vicariorum suorum seu inquisitorum heretice

prauitatis: iurēt p̄cise attendere inuiolabilit͛ ⁊ obseruare ac facere a suis subditis obseruari toto tēpore sui regiminis i terris sue iurisditiōi regimini sbiectis ↄstōnes ↄ̄ hereticos credētes receptatores fautores: ⁊ defensores eoꝝ ipsorū q̄ȝ filios ⁊ nepotes a se .apo. promulgatas ac etiā approbatas: q̄ qui iurare noluerit ⁊ seruare: vt infamis ⁊ tanq̄ȝ hereticorum fautor ac de fide suspect⁹ officio et honore sui regiminis spoliet͛ nec vlterius ptās capitaneus cōsul vel rector habeatur in aliquo. aut de cetero in aliquā dignitatē vel officiū publicū vlterius assumatur: ⁊ que vt ptās balliuus cōsul vel rector fecerit nullam obtineant firmitatem. ¶ Bonifacius .viij. inquisitoribus heretice prauatis. Cap. xij.

Ut commissi vobis officij debitum vtilius ⁊ vberius exequamini: sancte memorie Innocentij Alexandri ⁊ Clementis p̄decessorū nostrorum vestigijs inherētes: vobis ⁊ vr̄m singulis cōmittēdi citationes ⁊ denūciationes sententiaꝝ quas in quoslibet hereticos credētes receptatores: defensores: ⁊ fautores eorū

tuleritis ¶ Aduocandi quoqꝫ ꝓut expe
dierit peritos quoslibꝫ vt vobis assistāt
⁊ in huiusmodi ferendis sententijs pre-
beant consiliū oportunū: ac eis ꝙ super
hos vobis humiliter pareant in virtute
obedientie imungendi. ¶ Conuocandi
etiam clerū ⁊ populū ciuitatum: castro-
rū: aliorūqꝫ locorū [ꝓut dicto negocio fi
dei videritis expedire] ¶ Et cōtra illos
quos in ꝓuincia [in qua vobis inquisi-
tionis officiū est cōmissū] heresis crimē
cōstiterit commisisse [lꝫ vt alias ptes se
transferendos duxerint] procedēdi.
¶ Nec nō faciendi a quibuslibet assigna
ri vobis libros seu quaternos ⁊ alia scri
pta: in q̄bus inq̄sitiones facte ac ꝓcess⁹
ꝑ quoscūqꝫ auctoritate se. apo. vel lega-
torū eius habiti ꝯ hereticos continent:
⁊ illorū qui v̄ris mādatis obediētes hu
militer stāt ꝓpter heresim in carcere vel
muro reclusi penā vna cū prelatis quo-
rum iurisditioni subsunt mitigandi vel
mutandi: cum videritis expedire.
¶ Priuandi preterea vel priuatos nun-
ciandi dignitatibus ac alijs beneficijs
ecclesiasticis de diocesanorum vel eis ab

sentibus vicariorum suorum consilio: ꝛ officiis publicis ac honoribus quibuscūq; eodem hereticos credentes receptatores ꝛ defensores ipsoꝝ eorumq; filios ꝛ nepotes plenā concedimus facultatē. ¶ Sunt autem diocesani in priuādo ta les vel nunciando ꝑuatos bñficiis ꝛ huiusmodi requirendi nisi forte constaret legitime: q̄ꝙdem scienter huiusmodi ꝑsonis eadem beneficia cōtulissent: tunc enim eos in his requirendos non eē cen semus: sed potius a suo iudice puniendos. ¶ Idem. Cap.xiii.

Contra christianos q̄ ad ritū trāsierint vel redierint iudeorum [Etiā si huiusmodi redeuntes dū erant infantes aut mortis metu: non tamen absolute aut precise coacti baptizati fuerint] erit tanq̄ꝫ contra hereticos si fuerint de hoc confessi aut per christianos seu iudeos conuicti. Et sicut contra fautores receptatores et defensores hereticoꝝ: sic contra fautores receptatores: et defē sores talium est procedendum.

¶ Idem.
Capitulum.xiiii.

Decreuit felicis recordationis Innocentius papa quartus: q propter heresim maritorum: vxorum catholicarum dotes non debeant confiscari. ¶ Quod intelligendum fore censemus: nisi forte mulieres ipe cum viris matrimonia cõtraxissent quos hereticos tũc sciebant.

¶ Idem.
Capitulum.xv.

Statutũ felicis recordatiõis Innocentij & Alexãdri pdecessor nostrorũ ne videlicet heretici credentes receptatores defensores & fautores eorum ipsorumq filij vsq ad secundã generationẽ ad aliquod beneficium ecclesiasticum seu publicũ officiũ admittantur: quod si secus actum fuerit sit irritum & inane.

¶ Primum et secundum gradum per paternum lineam comprehendere declaramus: per maternam vero ad primum dumtaxat volumus hoc extendi. Hoc sane de filijs et nepotibus hereticorum credentium & aliorũ huiusmodi: q̃ tales

esse vel tales etiã decessisse ꝓbantur in
telligendum esse videt̃:nõ aũt illoꝝ q̃s
emendatos eẽ constiterit: ⁊ reicorꝑatos
eccl'ie vnitati:⁊ ꝓ culpa hmõi ad manda
tum eccl'ie pniaꝫ recepisse quam ipi vel
iam perfecerũt vel hũiliter ꝓsecutioni i
eius insistũt:vel parati fuerit ad recipiẽ
dam eandem. ¶ Idẽ Cap .xvi.

INquisitores heretice prauitatis ab
apostolica sede seu alio vel aliis q̃=
buslibet deputati: de huiusmodi crimi=
ne inquirere contra episcopos nequeũt
aut eius pretextu ꝓcedere contra eos.
¶ Nisi in litteris cõmissionis apostoli=
ce [ꝙ hoc possint] contineat̃ expresse
¶ Si tñ inq̃sitores ipi epõs vel alios su
periores ꝑlatos sciuerint vel inuenerit cir
ca crimẽ herese os cõmisisse .aut eos de
hoc diffamatos existere vel suspectos id
tenebuntur sedi apo.nunciare.

¶ Idem. Capm.xvij.

PEr hoc ꝙ negociũ heretice prauita
tis alicui vel aliquibus ab apostolo
lica sede generaliter in aliqua ꝓuincia
ciuitate vl' diocesi delegatur: diocesanis
episcopis quin ⁊ ipi auctoritate ordina=

ria vel delegata[si habent]in eodē ꝓcedere valeant:nolumus derogari. ¶ Uerum vel dictum inqsitionis negociū efficatius melius vtriusqꝫ procedat:concedimus ꝙ ꝑ epōs ipsos ⁊ per iquisitores de facto eodem inquiri valeat cōiter vel diuisim:⁊ si diuisim ꝓcesserunt:teneantsibi inuicem cōicare ꝓcessus: vt per hoc possit melius ꝟitas inueniri:⁊ nisi hoc casu inquisitores in sniē prolatione diocesanis vel econtra duxerint deferendum, per vtroqꝫ simul snia ꝓferatur:in qua ferenda[si non conuenerint]per vtrosqꝫ negociū sufficienter instructuꝫ ad sedeꝫ apostolicam remittatur. ¶ Siue autem ordiaria siue delegata episcopi potestate procedant. illū in ꝓcedendo modum obseruent:quem inquisitores possunt ⁊ debent per iura cōia vel ꝑ speciales cōcessiones seu ordinatiōes sedis apostolice obseruare. Idem. Cap. xviij.

¶ Ut inquisitionis negocium contra hereticam prauitatem ad dei gloriam et augmentum fidei nostris temporibus prosperetur: leges quasdam per Federicum olim romanoruꝫ imperato

rem tunc in deuotione romane ꝑsistentē
eccłie ꝓmulgatas[quatenus dei ⁊ eccle
sie sancte sue honorem promouent ⁊ he
reticorum exterminum prosequūtur: ⁊
statutis canonicis non obsistunt] appro
bantes et obseruari volentes: vniuersos
seculi potestates ⁊ dominos tēporales:
ad prouinciarum: terrarum: ciuitatum:
aliorumq; locorum rectores quibuscun
q; dignitatibus vel officiis aut nomini-
bus cēseātur: requirimus ⁊ monemus
vt sicut reputari cupiunt ⁊ haberi fide-
les: ita ꝓ defensiōe fidei diocesanis epi
scopis ⁊ inquisitoribus heretice prauis-
tatis a sede apostolica deputatis: aut in
posterū deputandis pareāt et intendāt
in hereticorum credentium fautorū/re-
ceptatorum: ⁊ defensorum ipsorumq; in
uestigatione/captione/ ac custodia dili-
genti: cum ab eis fuerint requisiti: et vt
prefatas personas pestiferas in potesta
tem seu carcerem episcoporum aut inq-
sitorum dictorum: vel ad locum de quo
ipsi vel aliqui ex eis mandauerint infra
eorundem dominorum potestatum vel
rectorum districtum ducant vel duci fa-

ciāt sine mora: vbi per viros catholicos a prefatis episcopis seu inquisitoribus vel eorum aliquos deputatores sub arcta et diligenti custodia teneantur: donec eorum negocium per ecclesie iudicez terminetur. Utque de heresi a diocesano episcopo vel inquisitore seu inquisitoribus condemnatos: prefati potestates domini temporales: siue Rectores vel eorum officiales seu nuncij sibi relictos statim recipiant indilate animaduersione debita puniendos: non obstantibus appellationibus: seu proclamationibus predictorum nequitie filiorum cū tam secundum ordinationem predecessorum nostrorum q̃ secundum legem imperialem appellationis: et proclamationis beneficiuz expresse sit hereticis et credentibus: ac eorum receptatoribus: fautoribus: et defensoribus interdictum.

¶ Prohibemus quoque districtius potestatibus: dominis temporalibus et rectoribus: eorumdemque officialibus supradictis. ¶ Ne ipsi de hoc crimine [cum mere sit ecclesiasticum] quoquo

modo cognoscant vel iudicent: sive ca-
ptos pro eodem crimine absq; dictorum
episcoporum sive inquisitorum: aut saltem
alterius eorundem licentia vel manda-
to a carcere liberent: aut executionem si
bi pro huiusmodi crimine a diocesano/
vel inquisitoribus seu inquisitore iniun-
ctam: prompte [prout ad suum spectat
officiũ] facere seu adimplere detractent
vel al's diocesanorum aut inquisitorum/ iudi-
ciũ sentẽtiã seu processum directe vel indi
recte impedire presumant. ¶ Si quis
vero de predictis potestatibus: dominis
temporalibus: rectoribus vel eorum offi
cialibus seu balliuis contra predicta fe-
cerit: aut prefato fidei negocio sepefatis
diocesano episcopo vel inquisitoribus in
cumbenti se opponere forte presumpse-
rit: vel ipsum aliquatenus impedire: nec
non et qui scienter in pdictis dederit au-
xiliuz: consilium vel fauorem: excommu-
nicationis se nouerit mucrone percussuz
quam si per annum animo sustinuerit
pertinaci: extunc velut hereticus conden
netur. ¶ Idem.

Capitulum. xix.

Cum fm leges ciuiles nefarias nature contrarias: incestas nuptias ꝯtrahētes.eo ipso suarū bōnium rerū pdāt. Et mulier humanā legem transgrediens [pſertim parentib⁹ suis nō ꝯsētiētibus] raptoris nuptias eligēs bona oīa que p legē sibi obuenerant a raptore: ac aliis ꝯsortibus raptus ipso iure amittat: certoq; casu deferant in fiscum. Ac etiaꝫ illicitas spes trāsuehens. Aut rerum vecturarū ꝓfessionē omittēs: earūdē speꝝ ꝛ rerū ꝓprietate hoc ipso ꝓuetur: ꝛ fisco reꝝ ꝛ speꝝ dictarū ꝓprietas acquiratur Bona hereticoꝝ [q̄ graui⁹ horribili⁹ ac detestabili⁹ q̄ꝫ p̄dicti delinquūt] ip̄o iure de fratrū nr̄oꝝ cōcilio decernim⁹ cōfiscata. ¶ Cōfiscationis tn̄ hm̄ōi executio: vel bonoꝝ ip̄oꝝ occupatio fieri nō dꝫ p principes / aut alios dominos tēporales [iuxta Gregorii pape p̄decessoris nr̄i declarationē] anteq̄ꝫ per ep̄m loci vel aliā personā ecclesiasticā que sup hoc habeat potestatem: sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

¶ Idem:

¶ Capitulum.xx.

Statuta quedaz felicis recordatio-nis Inno. Alex. & Clementis prede-cessor. no. quibusdam declaratis & addi-tis recensentes, concedim⁹: q in inquisitiōis heretice prauitatis negocio procedi possit simpliciter & de plano: & absq aduocato-rum ac iudicioꝝ strepitu & figura. ¶ Iu-bem⁹ tñ q si accusatorib⁹ vel testibus in causa heresis interuenientibus seu depo-nentibus [propter potētiā psonarū contra quas inquirit] videant eps vel inquisitores graue periculū imunere: si ptigat fieri publica-tionē noim eorū dē. ipsorū noia nō publi-ce, sed secreto corā diocesano epo vel [eo absēte] ipsius vicario: qñ inquisitores pce-dūt: qñ vero pcedit eps coraz inquisitori-bus si haberi cōmode possit copia eorū-dē: ac nihilominus, siue eps, siue inquisito res pcesserit: aliqbus aliis psonis pui-dis & honestis iurisqz peritis [quas ad hoc vocari: & eis p totū pcessum sup quo de-liberandū est seriose manifestari: ac inte-graliter explicari, & de ipsoꝝ concilio ad sententiam vel condemnationem pcedi vo lumus] exprimantur. sicqz [non obstan-te q illis contra quos huiusmodi de-

posuerunt: noia ipoꝝ non fuerint publi-
cata] adhibeatur ad cognitionez iudicis
instruendam plena fides depositioībus
testiū eorūdē. Et vt eorūdē accusatorum
ꝛ testiū piculis efficacius occurrat ꝛ cau
tius i iquisitiōis negocio ꝓcedat: pn̄tis
constitutiōis auctoritate permittim⁹: ꝙ
eps vel inqsitores secretū possint indice
re illis qbus [vt ꝓmissum est] ꝓcessum
hmōi explicabunt: ꝛ in eos [si archana ↄ
cilij seu ꝓcessus sibi sub secreto ab eisdē
episcopo vel inquisitoribus patefacta: ꝑ
ter eorum licentiam alijs patefecerint]
excommunicationis sententiam quā ex
secreti violatione ipso facto incurrant: si
eis expedire videbitur promulgare: si ta
men ꝙ inquisitores episcopum vel epi-
scopus inquisitores non excommunicēt
hac de causa: sed christi ex iniūcto ex nūc
a nobis sub virtute sancte obedientie di-
stricto precepto ad secretum huiusmodi
teneantur.

¶ Cessante vero periculo supradicto ac
cusatorum et testium nomina [prout in
alijs fit iudicijs] publicentur.

¶ Ceterum in his omnibus pcipimus tam episcopos/ꝗ̃ inquisitores puram ⁊ prouidam intentionē habere:ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda:vbi est securitas periculum esse dicant:nec in eorum discrimen securitatem asserant: vbi tale periculum imminret:super hoc eorundem conscientias onerantes. ¶ Constitutiones vero ordinationes ⁊ mandata alia prede. nostrorum in negocio heretice prauitatis facta concessa seu etiā ad consulta responsa: q̄ cōstitutionibus suprascriptis super eadem editis prauitate non obuient: in suo volumus robore permanere. ¶ De sismaticis. Bonifacius. viij. Capit. vni.

Ad succidēdos infructuosos palmites pestiferos et nociuos quos [q̄si ficus fatua] domus de columna pduxit nesciētes i semitis iusticie dirigē gressus suos ad cor reuerti:⁊agere penitētie dignos fructus/licet diutius expectatos [Jacobū viꝫ de colūna/⁊ petrum nepotem ipsius oli sctē romane ecc̄ie cardinales:⁊ filios quondam. Johannis de columna fratris dicti Jacobi:⁊ patris pe=

tri prefati posteros et fautores et sequaces eorum] in virtute altissimi exurgentes: spiritualiter et temporaliter contra eos duximus procedendum.
¶ Cõsequẽter dictis Jacobo et Petro descendentibus in profundum malorum et molientibus inconsutilem tunicam domini: sancte videlicet ecclesie scindere vnitatem: et vt gladium acuentibus linguas suas et prorumpentibus: non tam i verba blasphemie et scismatica quam in sana que in scriptis redacta sub sigillis quibus antequam essent depositi prebantur per vrbem et diuersa mundi climata destinauerunt: estimantes loquacitatem facundiam: et maledicere conscientie bone signum: et conficta materia disputandi [quia veritate non poterant] nos saltem lacerare conuitijs presumpserint. quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere: et luce clarioribus rationibus confutare: duximus eorũ latratibus non dare responsum. vt contrita eorum rabies / auctoritate sonora presidentis in supremo iudicij solio frangeretur: et patens veritas per seipsam ve-

ret in publicam notionem nostrum q silentium in supplicium eis foret. ꝓcessus tamen contra ipsos ⁊ alios fecimus successiue varios diuersisq temporibus spirituales ⁊ temporales penas: ⁊ sententias continentes ⁊ mulctas: quorum [quia totum tenorem constitutioni presenti inserere longum esset ex eis] quedam compendiose collata huic nostre constitutioni duximus inserenda: ad certitudinē presentium ⁊ memoriam futurorum [vez q ex causis q̄ rationabiliter nos mouerūt de fratrum nostrorum concilio] deposuimus dictos Jacobum ⁊ petrum a cardinalibus eiusdē ecclesie/⁊ ab omni cardinalatus cōmodo ⁊ honore: ipsosq iudicauimus scismaticos ⁊ blasphemos tanq̄ hereticos puniendos/ expositis personis eorū a fidelibus capiēdis: omnibus beneficiis/officiis/honoribus/ dignitatibus ⁊ prelaturis ꝑpetuo priuātes eosdem: et reddentes inhabiles ad habenda: cunctis eorum bonis mobilibus ⁊ imobilibus iuribus ⁊ iurisditionibus publicatis.

¶ Contra natos insuper et posteros dicti Johannis spiritualiter et temporaliter durius multipliciter procedendum eorum bonis et iuribus publicatis et cõfiscatis: ipsisq posteris dicti Johannis per masculinam et feminam lineam descendentibus: indignis perpetuo redditis ad cardinalatus honorem et quelibet officia/beneficia ministeria in ecclesia memorata vel eius cura: alibi vero vsq ad quartam generationem.

¶ Omnem personam presentem et futuram cuiuscunq fuerit preeminentie/ cõditionis dignitatis aut ecclesiastici vel mũdani [etiam si foret sancte romane ecclesie cardinalis] que ipsos Jacobum et Petrum vel eorum alterum scienter et deliberate pro cardinalibus habuerit et tenuerit: aut ad cardinalatum admiserit: seu votum eorum vel alicuius ipsorum suffragium in electione romani pontificis admiserit: aut in pontificem romanum elegerit/ nominauerit/ assumpserit/ vel receperit: seu dederit in his vel ad hoc auxilium/

xiliū/ꝯsiliū/vel fauorē: excōicationis sententia duxim⁹ innodādū:a qua[absq; expressa licētia roma.pō.] nō possit absolui:nec etiā p collegiū aplice sedis:eadē sede vacāte:eāq; platiōe/dignitate/statu ꝛ honore ecclasticis oino priuamus nihilominus oēs q̄ dictis Jacobo ꝛ Petro als ꝛ natis dicti Johis fauorem prebuerit/vel auxiliū in rebellione/vel scismate ꝑsistētib⁹ excōicationis snia innodantes. ¶ Hec ꝛ alia p nos facta in predictis nris ꝓcessibus:ꝛ i lris nris bullatis sup eis ꝯfectis cōtēta:hac ꝯstitutione perpetuo valitura ratificamus: cōfirmam⁹ ꝛ etiā inouamus:eadēq; de nouo facim⁹ de fratrū nroꝝ ꝯcilio p̄dictorum.Et vt dictoꝝ malicia non inueniat successorem:ꝛ punire transgressionis exemplar retrahat alios ab offensa:ac in obliuionem veritas veniens non vagetur incerta statuimus atq; decreuimus vt ꝛ ipsa inuiolabiliter obseruentur:ꝛ q̄ sites excessus ꝛ culpe/penis similibus in posterum puniantur. ¶ De homicidio.

Innocentius quartus in concilio generali lugduneñ.

¶ Capitulum primum.

PRo hũani redẽptiõe gñis de summis celoꝝ ad ima mundi descẽdẽs: ꝛ mortẽ tãdẽ subiẽs tp̃alẽ dei filius Jesus xp̃s ne gregẽ sui p̃ciosi sãguinis glo-
osi redẽptũ ascensurus post resurrectio nem ad patrẽ absq; pastore desereret: ipi9 curam beato petro ap̃lo [vt sue stabilita te fidei ceteros in xp̃iana religiõe firma ret: eorũq; mentes ad salutis opa sue ac cenderet devotionis ardore] commisit. vnde nos eiusdem ap̃li effecti [disponẽ te dño: lʒ imeriti] successores ꝛ ipsius re demptoris locũ in terris q̃q; indigne te nentes circa gregis eiusdem custodiam sollicitis excitati vigilijs: ꝛ animarum sa luti iugis attentione cogitationis inten dere submovenda noxia: ꝛ agendo ꝓfu tura debemus: vt excusso a nobis negli gentie somno nostriq; cordis oculis di ligentia sedula vigilantibus: animas deo lucrifacere sua nobis cooperante gra tia valeamus. ¶ Cum igitur illi qui sic horrenda inhumanitate detestan daq; seuitia mortem sitiunt aliorum vt

ipsos faciant per assassinos occidi: non solum corporum sed mortem procurent etiam animarum [nisi eos exuberans gratia diuina preuenerit vt sint armis spiritualibus premuniti] ac omnis potestas tribuatur a domino ad iusticiam rectumque iudicium exercendum.

¶ Nos tanto periculo volentes occurrere animarum: et tam nepharias presumptiones ecclesiastice animaduersionis mucrone ferire [vt metus pene meta huiusmodi presumptionis existat] presertim cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinorum domino impetrare sicque ab eo non absque xpiane dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam. ¶ Sacri approbatione concilii statuimus: vt quicunque princeps: prelatus seu queuis alia ecclesiastica secularis ve persona quempiam xpianorum per predictos assassinos interfici fecerit vel etiam mandauerit [quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur] aut eos receptauerit: vel defenderit seu occultauerit: excommunicationis et depositionis a dignitate: honore: or=

dine: officio et beneficio incurrat senten-
tias ipso facto: et illa libere aliis per illos
[ad quos eorum collatio pertinet] conferan
tur. sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus
tanquam christiane religionis emulus a to-
to christiano populo perpetuo diffidatus
et postquam probabilibus constituerit argu
mentis aliquem scelus tam execrabile
commisisse nullatenus alia excommuni-
cationis vel depositionis seu diffidatio-
nis aduersus eum in sententia requiratur
Bonifacius octauus. Cap. ii.

Prelatis vel clericis quibuscunque qui
de laicis suis malefactoribus que-
relam penes secularem iudicem depo-
nentes, petunt emendam sibi fieri: et pro-
uideri ne contra eos talia de cetero presu-
mantur: protestando expresse quod ad vindi-
ctam seu penam sanguinis non intendunt
imputari non debet: quamuis alias in tali casu de
iure debeat pena sanguinis irrogari si iu
dex mortem illis inferat iusticia exigente.
¶ Alioquin si prelati aut clerici propter metum
huiusmodi [quia iudex ad penam sanguinis possit
procedere] de suis malefactoribus tali ter con-
queri non auderent: daretur plerisque mate-

ria trucitandi eosdē:ꝛ ipoꝝ bona libere depredandi. ¶ Idem. Capitulum.iij.

IS q̄ mādat aliquē verberari[lꝫ expresse inhibeat ne occidat vllatenus vel mēbro aliquo mutilet]irregularis efficit.si mandatarius fines mādati excedens mutilet vel occidat. ¶ Cū mādando in culpa fuerit ꝛ hoc euenire posse debuerit cogitare. ¶ De vsuris.

Gre.x.in generali concilio lugdunē.
Capitulum primum.

Vsuraꝝ voraginē[q̄ aīas deuorat ꝛ facultates exhaurit] compescere cupiētes:ↄstitutionē latera.cōciliū ↄtra vsurarios editā sub die maledictiōis interminatione p̄cipimus inuiolabiliter obſuari. ¶ Et qꝛ quā minor feneratorib⁹ aderit fenerādi ↄmoditas eo magis adimetur fenus exercendi libertas:hac gn̄ali ↄstitutōe sācim⁹ vt nec collegiū nec alia vniuersitas vel singularis ꝑsona cuiuscūq̧ sit dignitatis:ↄditionis/aut status:alienigenas et alios non oriūdos de terris ipoꝝ publice funebrē pecuniā exercētes aut exercere vo

lētes: ad hoc domos in terris suis cōducere vel ꝯductas hr̄e: aut alias hitare p̄mittāt: sed hmōi vsurarios manifestos omnes īfra tres mēses de terris suis expellāt: nunꝙ̄ aliquos tales decetero admissuri: nemo illis ad fenus exercēdū domos locet: vel sub alio titulo quocunq̄ ꝯcedat. Qui vero ꝯtra fecerit: si persone fuerint ecclesiastice patriarche archiepi epi suspensionis/minores ꝓ psone singulares excōmunicatiōis si aūt collegiū seu alia vniuersitas: iterdicti sententiam ipso facto se nouerint i cursuros. Quā si per mensem animo sustinuerint indurato: tre ipoꝝ [q̄diu i eis ĩdē vsurarij cōmorant] extunc ecclesiastico subiaceant interdicto. ¶ Ceterꝫ si laici fuerint: per suos ordinarios ab hmōi excessu [omni cessante priuilegio] p censuram ecclesiasticam compescantur.

¶ Idem.

¶ Capitulum secundum

QUanq̄ vsurarij manifesti de vsuris quas receperant satisfieri exp̄sse quātitate vel indistincte in vltima volūtate mādauerit: nihilominꝰ tñ eis ec

clesiastica sepultura denegetur donec de
vsuris ipsis fuerit [prout patiuntur fa=
cultates eorum] plenarie satisfactum: vel
illis quibus facienda est restitutio: si p̄=
sto sint ipsi: alij qui eis possint acquire=
re: vel eis absentibus loci ordinario aut
eius vices gerēti: siue rectori parrochie
in qua testator habitat coram aliquibus
fide dignis de ipsa parrochia quibus
quidem ordinario vicario ꝛ rectori, pre=
dicto modo cautionem hmōi eoꝝ nomi=
ne liceat presentis constitutionis aucto=
ritate recipere: ita ꝙ illis perinde actio
acquiratur: aut seruo publico de ipsius
ordinarij mandato idonee de restitutio
ne facienda sit cautum. Ceterum si rece
ptarum vsurarum sit q̄ntitas manifesta
illam semper in cautione predicta expri=
mi volumus alioquin aliam recipientis
cautionem hmōi arbitrio moderandam
ipse tñ scienter non minorē q̄ verisimiliter
creditur moderet: ꝛ si secus fecerit: ad sa
tisfactionē residui teneatur. ¶ Omnes
autem religiosos ꝛ alios qui manifestos
vsurarios contra presentis sanctionis
formam ad ecclesiasticam ausi fuerint

admittere sepulturā:pene late.cōci.con-
tra vsurarios pmulgate statuim⁹ subia-
cere. ¶ Nullus manifesto2um vsurario-
rum testamentis itersit:aut eos ad ꝯfes-
sionem admittat:siue ipsos absoluat:ni-
si de vsuris satisfacerint:vel de satisfaci-
endo p2o suarum viribus facultatū p2e-
stēt[vt pmittit]idoneā cautionē. ¶ Te-
stamenta q̄cꝫ manifesto2ū vsurario2ū ali
ter facta nō valeāt:sꝫ sint irrita ipso iure

¶ De excessibus p2elato2um.

Bonifacius octauus. Capitu. vnicum.

CUm ex eo ꝙ p̄dicato2es:et religio-
si alij mendicantes: in ciuitatibus
castris:villis:aut alijs locis ad habitan-
dum domos vel loca de nouo suscipiunt
seu olim suscepta dimittunt: se ibidem
ad alia transferentes: diuersa scandala
quandocꝫ p2oueniant: et frequentes cla
mores ad sedem apostolicam perferan-
tur. ¶ Nos super hoc p2ouidere volen-
tes:hoc perpetuo p2ohibemus edicto:
ne deinceps aliquis:vel aliqui de p2edi-
ctis quibuscūcꝫ super hoc p2iuilegijs
muniti existant[que ipsis ꝯtra teno2em
cōstitutionis p2esentis nullatenus volu-

mus suffragari] in aliqua ciuitate: ca-
stro: villa: seu loco quocunqꝫ ad habitan
dum: domos / vel loca quecunqꝫ de nouo
recipere: seu hactenus recepta mutare.
vel ea venditionis: permutationis: dona
tionis: aut cuiusuis alienationis titulo q̄
cunqꝫ in alios transferre presumant: abs
qꝫ sedis apostolice licentia speciali: ple-
nam ꝛ expressam faciente de prohibitio-
ne huiusmodi mentionem: si secus ege-
rint irritum decernentes. ¶ Per hoc ta-
men eis qui vitam duxerint heremiticam
seu solitariam eligendam: de maiorum
suorum licentia [quin cellas: seu habita-
cula in heremo siue locis vbi non sit ho-
minum habitatio de propinquo possint
acquirere ac mutare] non intelligimus
interdictum. De priuilegijs. Inno. iiij.
in ꝯci. gn̄ali lugdunen̄. Ca. pri.

V Olētes libertatē: [quā nō null' ap.
sedes p̄uilegio exceptiōis indulsit]
sic ītegrā obseruari: vt ꝛ illā alij nō ifrigāt
ꝛ ipi ei⁹ limites nō excedāt: declaratione
irrefragabili diffinim⁹: ꝙ q̄ntūcunqꝫ sic
exēpti gaudeant libertate: nichilominus
tn̄ rōne delitij siue ꝯtract⁹ aut rei de qua

cōtra ipos agit̃ rite pñt corā locoꝝ ordi-
narijs cōueniri: ⁊ illi quo ad hoc suam in
ipos iurisditionē [ꝑut ius exigit] exerce
re. ¶ Nunqd ergo carent oino in his cō
modo libertatis? non vtiqꝫ: qꝛ nec coram
ordinarijs ipis dūmō sūt i loco exempto
cōmissū delictū vel ꝯctus ituitus: aut res
litigiosa: nec vbi domicilium hñt: si alibi i
delinquant vel contrahant aut res ipsa
cōsistat ꝯueniri pñt aliquatenus super
istis. neqꝫ domiciliorū pretextu locorum
diocesani [si vbi delinq̃runt vel cōtraxerīt
aut res ipsa consistit: illi conueniantur]
remittendi eos illuc: vel ipis vel illic re-
spondeant iniūgendi hñt aliquā potesta-
te. Saluis nihilominus casibꝰ alijs in q̃
bus eos ep̃oꝝ iurisditioni subesse ca-
nonica ꝑcipiunt instituta. ¶ Et idipsum
decernimus circa illos q̃bꝰ vt nō nisi sub
vno certo iudice teneantur de se conque-
rentibus rñdere: apostolico priuilegio
est concessum. ¶ In eos autem quibus
ne interdici suspendi vel excommunica-
ri a quoqꝫ valeant: a sede apostolica est
indultū [sicut sunt religiosi qꝫ plures] i
quorū priuilegijs continet̃: ne q̃sqꝫ eps

vel archieps monasteriorum suorum mo
nachos p vlla causa vllo ve loco interdi=
cere:suspendere:vel excommunicari pre
sumat:iide ordinarij iurisditionem suaz
quantu ad ista vbicunque illi fuerint:penitus
exercere non possint. Nisi forsan ipsi mo
nachi ad monasteriorum suorum prioratus or=
dinarijs eisdem subiectos [vivel gerant
eorum regimen : vel in eis tanque proprij
locorum ipsorum monachi resideant] fuerint
destinati.tunc enim et si libere possint ad
eadem monasteria reuocari : ac tam ilo
rum quam ipsorum prioratum monachi reputentur
[cum non sit inconueniens aliquem sic
vtrobique locum habere monachicum] vnum
alteri subesse monasterio: vel ab ipso no
scitur dependere ratione tamen eorumde
prioratuum dicti ordinarij sua iurisditio
ne in ipsis etiam quo ad premissa[quamdiu
morantur in illis] licite vti possunt.

¶ Idem. Capitulum.ij.

Cum de diuersis mundi partibus
multi confluant ad sedem apostolicam
quasi matrem: nos ad communem
tam ipsorum quam aliorum omnium com=
modum et profectum paterna sollicitu=

dine intendentes [vt sit eis in ocia huiusmodi fructuosa] prouidimus: q̄ ibidem de cetero rogatur et vigeat studium iuris diuinis et humani: canonici videlicet et ciuilis Unde volumus et statuimus vt studentes in scholis ipsis penes sedem eandē talibus priuilegijs omnino libertatibus et immunitatibus gaudeant: q̄ bus gaudent studētes in scholis vbi generale regitur studium: ac recipiant integre prouētus suos ecclesiasticos sicut illi. ¶ Alexan.iiij. Cap.iij

Abbates: quos apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populuz spāli priuilegio signiuit i ecclesijs: que ad eos pertinēt pleno iure: quādo in eis diuina officia celebrant possūt post missarum solennia et vespertinas ac matutinas laudes benedictionem solennem super populum elargiri.

¶ Alibi autem publice aut per vias: ciuitates: castra: et villas: populis et plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant.

¶ Nisi hoc eis expresso apostolico puilegio sit concessum. ¶ Nec eis licitum

sit aliis q̄ monasteriorum suorum con-
uersis: et qui ad illa conuolauerint: et in
quos ecclesiasticam et quasi episcopalem
iurisdictionem obtinent: primum clerica
lem cōferre tonsuram ¶ Nisi eis id com
petat explenō prefate sedis indulto.

¶ Idem. Capitulum quartum

Auctoritate sedis apostolice de fra-
trum nostrorum cōsilio statuimus
q̄ oratoria vel capellas in locis non ex
emptis sine diocesanorum locorum ipo
rum licentia exempti construere non p̄-
sumant: neq̄ in sic constructis nec tem-
pore interdicti [casibus expressa in iu-
re dumtaxat exceptis] celebrant. vel fa-
ciant calebrari diuina. ¶ q̄ si talia p̄sū-
pserint ab his per locorum ipsorum or-
dinarios compescantur. ¶ Et si quis p̄-
pter hoc exemptorum ipsorum cōserua
tores in eos sententias protulerint: illas
penitus reuocamus. ¶ Inhibemus in-
super nec in locis etiam exempti hoc ip-
si exempti facere audeāt: nisi super his
licentiam vel priuilegium habeant sedis
apostolice. speciale. ¶ Causas quoq̄ si-
ue lites proprias suoꝝ hoīm liberorum

que videlicet tantum ad ipsos homines pertinent iidem exempti suo nomine: siue vt actores siue vt defensores aliquatenus non assumant. ¶ Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit eisdem. Clemēs q̄rtus

Capitulum quintum.

Ne aliqui de idultis apostolicis cōfidentes alios confidentis in suo iure molestent: et ordinariorum iurisditionem contemnant pariter et claudant. ¶ Omnes indulgentias et priuilegia q̄buscūq singularibus personis ecclesiasticis vel singularibus cuiuscunq sint p̄eminentie: dignitatis/conditionis aut status q̄ interdici a quocunq vel excōicari non possint: nec terre vel ecclesie ipoꝝ ecclesiastico iterdicto supponi: sub quacunq forā verboꝝ cōcessa. ¶ [Illis per que regib9 et reginis eoꝝūq filiis necnō et religiosis q̄buscunq non personarū tm̄ sꝫ ordinum priuilegiarū vel locoꝝ rōne in hoc imunitas hmōi cōcedit dūtaxat exceptis] de fratrum nr̄oꝝ ꝯsilio ad ordiariorū sn̄ias et ꝓcessus edicto perpetuo ꝓhibemus extendi. Idem. Capitulum. vi.

Ut apostolice sedis benignitas [q̄
nonnullis abbatibus aliisq̧ prela
tis: quibus non competit ex propria di
gnitate concessit in ecclesiarum suarum
gloriam et honorem: q̄ mitra et aliis pō
tificalibus uti possint] prouideat ne in
de scandala oriantur: sic tamen q̄ ipsi p̄
uilegiati suorum priuilegiorum non fru
strentur effectu: et ex maioritate ac de
core maiori ornatuum maioritas appa
reat dignitatem. ¶ De fratrum nostro
rum consilio presenti decreto statuimus
ut abbatis et alii quibus mitre usus est
ab eadem sede concessus.
¶ Exempti quidem in prouincialibus
conciliis et episcopalibus synodis [qui
bus nonnulli eorum interesse tenean
tur] mitris tantummodo aurifrisiatis
[non tamen aureas vel argenteas la
minas aut gemmas habētibus] uti pos
sint. ¶ Non exempti vero simplicibus:
et albis ac planis utantur. In aliis ve
ro locis exemptis et non exemptis mi
tris liceat illis uti: prout concessa eis
ab eād sede indulta p̄mittūt. bo. viij. ca. vij
¶ Cū glōe eccl'astice tā religiose q̄ secla

tes plura p̄sumát.q̄ ipsis īfamiā piūt.ā aliijs īferūt lesionē: p̄textu exemptiōis vel libertatis quam asserunt se habere: ordinariorum correctiones et ordinatio nes subterfugientes ac eorum forum si ue iudicium declinantes. Nos volen tes super hoc de salubri remedio p̄uide re statuimus: vt hi qui se asserunt per priuilegia seu indulgentias apostoli. sedis exemptos: a locorum ordinarijs requisiti huiusmodi priuilegia vel in= dulgentias: [quibus se dicunt fore mu= nitos] ipsos ordinarijs in loco congruo et securo: aut aliquibus prudentibus viris omni suspitione carentibus ad hoc per dictos ordinarios deputatis: in fra terminum competentem pro facti qualitate ipsorum ordinariorum vel de legatorum suorum arbitrio moderan= dum iusto impedimento cessante osten dere: ac ad legendum integraliter exhi= bere: necnon de articulis de quibus cō= trouersia fuerit: trāscriptū tradē teneāt ¶ Si autem ad fundandam intentio= nem suam super huiusmodi libertate so lummodo prescriptionem canonicā du=

xerint opponendam: eisdem ordinarijs
vel delegatis ab eis viris prudentibus
non suspectis de prescriptione hmōi fa
cere debent fidem. ¶ q si tales priuile=
gio et prescriptione asserant se munitos
ut ipm exhibeant: vt in pri=
uilegiū quidē ipm exhibeant: vt in pri=
mo hmōi constitutionis articulo supius
est exp̄ssum. Et si priuilegiū exhibitum
non ad plenū p se sufficiat ad exēptiōes
seu libertatem hmōi comprobandā: seu
tale est q saltē cām p̄beat p̄scribēdi corā
psonis predictis annorū. xl. p̄scriptionem
teneant pbare: p̄scriptiōisq pbatione
pendente. Licet ordinariorū intentio de
iure cōi fundetur: tamen qr de puilegio
[qd saltē cām p̄scribendi p̄bet] faciūt fi
dez in libertatis vel exemptionis posses
sione non violenta: non clandestina: nec
concessa p̄ cario de qua fidē corā eisdem
fecerit non turbent. ¶ Si vero puilegiū
p se sufficiēs: qn solo puilegio se defēdūt
vel saltem tale quod prescriptioni cano
nice causam prestet: cum prescriptionem
allegant non exhibuerint est dictū [cum
de iure communi ordinariorū intētio sit
fundata] sua iurisdictione vti possint in

eosdez liberere: donec de pscriptione cano
nica [vt premissum est] fecerint plenā fi
dem. ¶ Idem. Cap.viij.

Episcoporum ꝛ alioꝝ ꝑlatorum q̄=
relis frequentibus ꝛ querulos cla
moribus excitati: presenti decreto duxi=
mus statuēdū: ne aliqui seculares aut
regulares q̄tūcūq; exemptionis seu li
bertatis sedis apostolice priuilegiis cō
muniti cuiuscūq; ordinis: religionis sta
tus vel conditionis existant: scienter ce=
lebrent vt faciant celebrari diuina in ci=
uitatibus: castris villis [nisi quatenus
eis a iure conceditur] seu locis aliis iter
dictis ab ordinariis siue delegatis iudi
cibus vel a iure. aut excommunicatos
publice vel interdictos ad diuina officia
seu ecclesiastica sacramenta: vel ecclesia
sticam sepulturam admittant. ¶ Qui
vero contra presumpserint [preter alias
penas a iure statutas] ingressum eccle=
sie sibi nouerint īterdictū donec de trās
gressione huiusmodi ad arbitrium eius
cuius sententiam contempserūt satisfe
cerint cōpetenter. ¶ Idem.

Capitulum.ix.

Per exemptionē ecclesie concessam ipā ecclesia ipius monachi vel canonici:clerici etiam ꝛ conuersi:ꝑpetuoqꝫ oblati [non aūt eccl'e eiusdē p̄bsyteri:q ꝓchianetū curā hꝫ:quo ad ea q̄ ad curam eandem ꝑtinere:nec ipsi ꝓchiani etiā]intelliguntur exempti. ¶ Uerū si canonici[non autem ecclesia vel alij ei⁹ clerice]sunt exempti. ¶ Si autē clerici cuiuslibet ecclesie eximantur:tunc tā canonici q̄ alij clerici eximunt:nō tñ ecclesia nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

Idem.

Capitulum.x.

SI papa i aliquo ꝑuilegio vel scriptura non facta ꝑncipalit sup donatione vl' snīa exēptionis seu etiā libertatis aliquā eccl'iaꝫ ad ius ꝛ ꝓprietatē ratione eccl'ie ꝑtinere:vel cōsimilia ꝟba narret. Nō ꝓpter hoc illi⁹ eccl'ie exēptio est ꝓbata nisi de libertate aliter vocatur. ¶ Si aūt eccl'ie:vel monasterio exemptionis priuilegiū cōcedēdo:vl' sup ipsius exemptione sētētiando [cum de ipsius exēptionis negocio age

retur] asserat ipsam ecclesiaz fore exem
ptam: aut eam iuris beati Petri existe=
re: siue ad ius ꝛ proprietatem roma. ec=
clesie. vel ad roma. ecclesiam specialiter
aut sine medio vel etiam simpliciter ꝑti
nere. per hoc plene debet exēpta huius=
modi ecclesia iudicari cum enim iure cō
muni omnes ecclesie per orbem diffuse
ad roma. ecclesiā ꝑtineāt: si id alicui cō=
cedatur ecclesie: vel de ea ꝑ snīaz iudice
tur: ex hoc ipsius comprobatur exēptio:
vt priuilegij nihil alias allatura conces=
sio ei cui conceditur: et sententia nulluz
aliter daturā subsidium ecclesie [ꝓ quā
fertur] prerogatiuam [cum verba ali=
quid operari debeant] conferat gratie
specialis.
¶ Et est idem si priuilegium contineat
vel ipse papa per modum exprimat su=
prascriptum: ꝙ ecclesia sit libera: seu ꝙ
potiatur romane ecclesie libertate: vel
ꝙ in hoc prerogatiua gaudeat speciali:
aut si dicat indefinite: ꝙ ecclesie romane
annuum censum soluat ad ꝑcepte iudi=
ciū libertatis siue ꝙ ipaz eccl'iaz eximit
ab ordinarij potestate: vel ꝙ nō audeat

alicẽps cathedram collare: aut ſpan-
di ſeu ordinationẽ q̃uis leuiſſimam faci
endi exercere aliquã ptãtem. ¶ Similit
ſi aliqui recipiãtur in ppos ⁊ ſpeciales
ſubiectos cenſetur exempti. ¶ Nõ ſic ſi
in ppos ⁊ ſpeciales filios romane eccle
ſie ſint ſuſcepti: tales quippe exempti p
pterea non exiſtunt. ¶ Si vero dicatur
ſimpliciter q aliqua eccleſia romane ec
cleſie annum cenſum ſoluat: non ppter
hoc exempla eccleſia dici debet. ¶ Idez
dicimus ſi circa aliqua ꝓuilegiũ cõcedat
libertas: ⁊ clauſula de cenſu annuo per-
ſoluendo ſequat: vt ſi aliq̃bus q ab alio
q̃ a papa ſeu eius legato ex cõicari ſuſ-
pendi aut iterdici non poſſint: vel aliq̃d
aliud ſpecialiter a ſe. apo. ſit indultum:
vel etiã dicat q in ſpãles romane eccle-
ſie filios ſint aſſumpti: ⁊ ſequatur in pri
uilegio q eccleſie romane ad iudiciũ li-
bertatis percepte annuum cenſum ſol-
uant. ¶ His enim ⁊ conſimilibus caſi-
bus ſic ĩ certis priuilegiati articulis or-
dinariorũ iuriſdictioni q̃tum ad alia ſũt
ſubiecti. ¶ Licet autem ſit diuerſos pri
uilegiorum quibus eccleſie ac monaſte

ria eximuntur tenores ad litiū materiam amputandam duxerimus desinandos: per hoc tamē aliis exemptionū [si repetantur] seu aliarum libertatum modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari. ¶ Idem. Cap. xi

LIcet vobis cōcessum existat vt interdicti tpe ianuis clausis excommunicatis et interdictis exclusis voce submissa diuina celebrare positis. ad ea tñ aliquos [ēt si aliunde venerint] nisi sup hoc priuilegiati existant: recipe nulla ratione debetis. ¶ Cum conceditur singulari persone vt modo pmisso tpe interdicti celebrare valeat vel audire diuina: eius familiares domestici ad audiendū cum ea et celebrandum sibi diuinū officium licite admittuntur. ¶ Non si autem in familiaribus alicuius conuentus seu collegii est censendum: illi enim [nisi priuilegiati fuerint] admitti non debent.
¶ huiusmodi quoqꝫ concessione gaudere non potestas cuius causa seu culpa dole vel fraude fuit sententia interdicti plata: seu qui ad perpetrandum delictum cuius occasione lata extitit: prebuit com

filium auxilium vel fauorem.

¶ Idem. Capitulum.xij.

Quoniam epi eorumque superiores se habent diuersis ex causis a suis ecclesijs et diocesibus absentare frequenter. nec sup possunt commode ad ecclesias accedere pro missa celebranda vel abdienda in ipsis sine qua eos transire non decet absque causa rationabili villam diem. presenti constitutione indulgemus eisdem: vt altare possint habere viaticum: et in eo celebrare ac facere celebrari vbicunque: absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare/vel audire diuina.

¶ De iniurijs et damno dato.

¶ Grego.x.in conci.generali lug. Cap.vnicum.

Et si pignorationes quas vulgaris elocutio represalias nominat: in quibus alius pro alio pregrauatur: tanquam graues legibus et equitati naturali contrarie: ciuili sint constitutione prohibite. ¶ Ut tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius: timeatur quanto in illis specialibus inhibentur: eas concedi contra personas predictas: seu bona ipsorum: aut quecunque generaliter pretextu

cuiuſuis conſuetudinis[quaz potius reputamus abuſū fore[ꝯceſſas:ad illas extēdi pn̄ti decreto diſtrictius inhibemus.
¶ Illi aūt qui ꝯ fecerit aduerſ⁹ pſonas eaſdem pignorationes/ſeu repſalias cōcedendo vel extendendo ad eas[niſi preſumptionē hmōi reuocauerit]a cōceſſionis vel extenſionis tpe infra menſē ſi perſone ſingulares fuerint:ſniam excommunicationis incurrant.ſi ꝟo vniuerſitas eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto.
¶ De penis. Inno.iiij. Capm.i.
¶ Romana eccleſia:ꝛ infra. Licet autem Remeñ.archiepiſcopo ſuam prouinciam viſitanti eos qui tunc ſibi:vel ſue familie aut alijs quos propter hoc per eandem prouinciam dirigit ꝛ etiā qñ ꝯſiliū cōuocat eos ꝗ nūcijs ſuis ꝗs ꝓ illo vł alias ꝑ ꝓuiciā ipam ſua debita iuriſditiōe vtendo trāſmittit iniuriari p̄ſumūt:ſi hac occaſiōe ſua i his ipediat iuriſditio:ꝓ iniuria hmōi [dūmō exiſtat notoria].ppa auctoritate punire:niſi ampli⁹ ei de remeñ. eccleſie cōſuetudine cōpetere dinoſcat.
¶ Sibi etiam ꝛ metropolitanis alijs in ſuis ꝓuincijs[dū ſic in illis iuriſditionē

exercent] puniendi manifestas & notorias offensas tunc eisdem illatas vel suis [etiam si exinde impediri iurisditionem huiusmodi non contingat] libera sit de nostra speciali concessione facultas.

¶ Bonifacius.viij.
Bittereñ.epo.
Capitulum.ij.

Degradatio qualiter fieri debeat a nobis tua fraternitas requieuit. ¶ Sup q̄ tibi taliter respōdemus q̄ verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est a ꝓprio episcopo sibi assistente in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus certo episcoporum / numero diffinito canonibus facienda: q̄q̄ proprij episcopi sententia sine aliorum episcopoꝝ presentia sufficiat in degradatione eorum qui minores dumtaxat ordines receperunt. ¶ Actualis vero siue solennis celestis militie militis .i.clerici degradatio [cum ad eam fuerit procedendum] fiet vt ex auctorizatio eius qui militie deseruit armate: cui militaria detrahuntur insignia: sicq; a militia remo

tus castris reÿcitur priuatus consortio privilegio militari. Clericus igitur degradādus vestibus sacris indutus: i manibus habēs librū: vas: vel aliud instrumentum seu ornamentū ad ordinem suū spectās: ac si deberet in officio suo solenniter ministrare: ad epi presentiā adducat: cui eps publice singula siue sint vestes: calix: liber seu q̄uis alia q̄ illi iuxta morē ordinandorum clericoꝝ in sua ordinatione ab epo fuerint tradita: seu collata singulariter auferat: ab illo vestimento seu ornamento quod datū vel traditū fuerat vltimo inchoando: ꝛ descendendo gradatim degradationē ꝯtinuet: vsq3 ad primā vestē q̄ datur in collatiōe tōsure: tuncq3 radatur caput illius seu tondeatur: ne tonsure: seu clericatus vestigium remaneat in eodē. ¶ Poterit autē epus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem / illis oppositis: que in collatione ordinum sunt ꝓlata dicendo presbytero hec vel similia ꝟba in remotione platene. auferimus tibi vestem sacerdotalem ꝛ te honore sacerdotali priuamus: sicq3 in remotiōe reliquo

rum insigniuz similibus verbis vtens in
ablatiōe vltimi quod in collatiōe ordinū
fuit pⁱmū: infrascripto vel alio sibi modo
pnūciet siue dicat. Auctoritate dei omni
potētis p̄ris / 7 filij / 7 spiritussancti: ac no
stra: tibi auferimus habitū clericalē 7 de
ponimus: degradamus: spoliam⁹: 7 exui
mus te omi ordine beneficio 7 priuilegio
clericali. ¶ Idem. Ca. iij.

Quāuis ad reorū custodiā nō
ad penā carcer spālit deputa
tus esse noscat. ¶ Nos tñ nō
iprobam⁹ si subiectos tibi cle
ricos cōfessos de criminibus seu cōuin=
ctos [eo℞ excessib⁹ 7 psonis ceterisq3 cir=
cūstātijs puida deliberatiōe pēsatis] im
ppetuū vel ad tēpus put videris expe=
dire carceri mācipes ad penitētiā pagē=
dam. ¶ Idem. Cap. iiij.

Ubicunq3 alicui 7 eius filijs seu po=
steris vsq3 in certaz gñationē pena
imponitur ab hōie vel a iure: pena ipsa
eos tm̄ afficit q̄ p masculinaz: nō p femi=
ninā lineā descēdere dinoscūtur. ¶ Nisi
aliud in iure vel sententia sit expressum.

¶ Idem. Capm. v.

FElicis recordationis honorij pape iij. p̄decess. nr̄i vestigijs īherentes quibusdā aditis et detractis de cōi frm nr̄oꝝ ꝯsilio: hac imppetuū valitura ꝯstitutiōe sancimꝰ: vt si q̄sdeiceps ī hoc sacrilegij genꝰ irrepserit ꝙ sctē ro. ec. cardiale fuerit hostiliter īsecutus: vel ꝑcusserit aut ceperit vel sociꝰ fuerit facientis aut fieri mādauerit: vel factū ratū habuerit aut cōsiliū dederit vel fauorē: aut postea receptauerit vel defēsauerit sciēter eūdē sicut reus criminis lese maiestatis ꝑpetuo sit īfamis: diffidatꝰ nihilominꝰ et bānitꝰ sit ītestabilis: vt nec testamēti liberaꝫ habeat factionē: nec ad alicuiꝰ bōa ex testamēto vł ab ītestato vocet̄: quatenꝰ ab oī successiōe repulsꝰ: publicaqꝫ repulsa cōfusꝰ minꝰ īueniat sue malicie successorē: fiāt hitationes eiꝰ deserte: ⁊ vt nō sit q̄ eas inhabitet: deni cūcta īpius edificia ī ruinā: ⁊ vt ꝑpetue notā infamie ꝑpetua ruina testet̄ nł'lo tp̄e repēt̄: nullꝰ ei debita reddere: nullꝰ rn̄dere in iudicio teneatur: q̄cq̄d ēt ī bōis īnuenit̄ īpiꝰ fisci vł rei publice dominio applicetur vt ex illis nil trāsmittat ad posteros: sed perpetuo cū

ipso quodammodo damnentur et sua.
Si qua vero feuda/locationes/officium
vel beneficium speciale vel temporale ab
aliquibus ecclesiis obtinet: sit eis ipso
iure priuatus: que sic libere ab ecclesi=
as reuertantur ꝙ ecclesiarum rectores
de ipsis pro sua voluntate disponant.
¶ ꝙ si quis predictorum filium/ vel fili=
os habeat: nepotem vel nepotes per re=
ctam lineam descendentes: beneficiatũ
seu beneficiatos quouis beneficio [etiã
si pontificalem adeptus vel adepti fue=
rint dignitatem] sint eis ipso iure priua=
ti: spe promotionis oino sublata. ¶ Nul
li preterea talium filiorum atq; nepotũ
ex virili sexu descendentium ab eisdem/
alicuius aperiatur ianua dignitatis aut
honoris ecclesiastici vel mũdani: seu ad
alicui⁹ loci regimen sit ascensus: sit eis
postulandi negata facultas: sit notarie
iudicatus: et quodlibet aliud officium
seu ministerium publicum interdictum
in iudicijs eorum assertis cõtra quemcunq;
nihil fidei/ nihil credulitatis inueniat/
et ad testimonium prorsus reddantur in
digni: sit eis ad ordines ascensus inhibi=

tus: sit ad beneficium vel officium ecclesiasticum denegatus accessus: et [vt magis famosa sit eorum infamia] ad actus legitimos nullus eis pateat aditus: nulla porta pandatur eisdem super aliquo premissorum: omni spe dispensationis adempta. ¶ Presenti nihilominus adijcimus sanctioni: vt ex insecutione predicta sicut ex iniectione manuum violenta ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat: et tam insecutor ꝙ alij supradicti tanti mali participes: ꝙdiu in sua contumacia perdurarint: singulis diebus dominicis et festiuis pulsatis campanis et candelis accensis per omnes illius loci ecclesias in quo tantum facinus fuerit attentatum: necnon ciuitatum et diocesum vicinarum excommunicati publice denuncientur. Nec ab alio ꝙ a romano pontifice possunt absolutionis beneficium obtinere: nisi dũtaxat in mortis articulo constituti.
¶ Cũ aũt fuerint absoluẽdi ꝓmo sufficienter ⁊ idonee caueãt ꝙ iferẽde pene pebũt ⁊ auxiliãte dño pniaʒ pagẽt iiũgẽdã deiñ ꝑ oẽs illius loci eccl'ias ꝑncipales

vicinorumq; locorum diebus dñicis et solẽnibus
incedãt nudi corã pplo femoralia tm̃ hñ
tes et ferulas deferẽtes in manibus: cũ q̃s
bus p easdẽ ecclias publice fustigẽt: itu
ri postmodum vltra mare et ibidẽ acturi
pniam p tres annos ad minus: nec exinde
postmodũ reuersuri absq; sedis aplice
lĩia spẽali. ¶ Uerũ cũ tal' grãm recõcilia
tionis meruit [beneficio absolutiõis ob
tento] indulgeat et licentia: vt suã et suorum
iniuriã psequatur: et debitorum illorũ
q̃ contracta fuerint de postmodum acq̃si
tis repetitio non neget. ¶ Illud autem
non duximus obmittendum: q si quis
fuerit in p̃missis nudo cõsilio: aut simpli
ci fauore culpabilis: iudex in talem penã
metiatur ex culpa: vt secũdũ q excessus
exegerit vindicta pcedat. ¶ Ceterum qr
dignum est vt nefandi rõne flagitij vltio
seueritas amplius extendatur: et ppter
enormitatẽ culparum plagarum modus
exuberet: nec penis solitis contentet: sta
tuimus vt ad collaterales fratres: vel ne
potes et pnepotes talium possit extende
re penas in hmõi nr̃a ;stõne contentas
circũspectio ro. põ. put circumstantie ra-

tionabiles suadebunt. ¶ Premissis etiā dignū censuimus annectendū: vt si quisq̄ aliquo p̄dictoꝝ excessuū quēq̄ de clericis vel religiosis nr̄e familie: vl' cardinaliū afficere forte p̄sumpserit: pportione tur pena delicto: ita q̄ vindicta ex equo excessu rn̄dēte ab offensa nr̄oꝝ cohibeantur deinceps manus temerarie formidine vltionis: quas dei vel nr̄a seu fratruꝫ nostrorum reuerentia non cohercet.

¶ Si quis vero per se vel per alium occiderit cardinalē[quod absit] vel dederit causam mortis vltra q̄ premissa cōtineant: sic in eū potestas iurisditionis insurgat: sic rigor vltionis insiliat: q̄ cōtra vite subsidium mortis solatium inuocet viuens pene non vindicte speculum non offense.

¶ Per hoc quoq̄ secularibus potestatibus non adimimus facultatem vtendi legibus contra tales: quas aduersus sacrilegos Catholici Principes ediderunt. ¶ Quis enim locus regiminis poterit esse tutus? Quis rector securitate gaudebit? Si Romana ecclesia que omnium ecclesiarum disponente dn̄o ca

put est ꝛ magistra casibus istis subijcit si
eius filij speciales huiusmodi periculis
exponuntur? Quem ecclesie filiū: quem
fidei zelatorem contumelia tanta non tā
geret: ꝛ confusio tam aspera non moue-
ret? porro si filiꝰ ē dolebūt: si fidelis ma-
tre fidei lesa ledetur. ¶ Quapropter si
princeps senator/cōsul/potestas/vel aliꝰ
dominus siue rector contra presumpto-
res p̄dictos presentis constitutionis te-
norem non fecerit obseruari tam ipse ꝙ
officiales ipsius infra mēsem [postꝙ res
ad noticiam eorum peruenerit] eo ipso
sententiā excommunicationis incurrant
¶ Ciuitas vero queuis alia preter vrbes
que talia facienti vel facientibus: seu p̄-
sumentibus in his cōsilium vel auxilium
dederit aut fauorē: vel infra mensem sal-
tem taliter delinquentes [prout tāti fa-
cinoris enormitas exegerit et facultas ei
affuerit] non duxerit puniendos: ponti-
ficali ꝛ supra sit eo ipso dignitate priuata
ꝛ nihilominus remaneat interdicta.

¶ De penitentijs ꝛ remissionibus.
¶ Inno. iiij. in concilio Lugdunensi.
¶ Capitulum primum.

❡ Romana eccleſia ꝛ infra. Queſtoribꝰ autem fabrice remen. eccleſie remenſis archiepiſcopus ſeu eius officiales citandi. ſuffraganeorum ipſius eccleſie ſubditos [quos iidem queſtores ſibi reſiſtere aut nolle parere dixerint] vt ſuper hoc compareant corā ipſis: nequaq̄ tribuant poteſtatem: Super benigna vero ipſorū receptiōe ac ſubuētione ipſi fabrice facienda: poſſunt eoſdem ſuffraganeos ꝛ alios chriſti fideles remenſis ꝓuincie charitatiue monere. ❡ In cōcedendis quoq̄ indulgentiis non excedat Remenſis archiepiſcopus ſtatutum concilii generalis.

❡ Bonifa. viij. Capitu. ij.

SI epūs ſuo ſubdito conceſſerit vt ſibi poſſit idoneum eligere confeſſorē: ille quē is elegerit in caſibus q̄ eidem epiſcopo ſpecialiter reſeruantur: nullā habet penitus poteſtatem. Cum in generali conceſſione illa non veniant que non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. ❡ Nulla quoq̄ poteſt conſuetudine introduci: q̄ aliquis preter ſui ſuperioris licētiā cōfeſſorē ſibi eligere valeat qui eū poſſit ſoluere vel ligare.

¶ Idem. Capitulum quartum.

Indulgentie q̄ ab vno vel pluribus epis in eccl'iarū dedicationibus vel aliis q̄buscūq̝ casibus cōcedunt: vires non obtinent si statutū excesserint cōciliis gn̄alis. ¶ De sn̄ia excōicatiōis: suspēsionis / z interdicti. ¶ Innoc .iiii.i concilio Lugdunēsi. Cap.i.

CUm medicinalis sit excommunicatio non mortalis: disciplinans non eradicans non tamen is in quē lata fuerit non contēnat: caute prouideat iudex ecclesiasticus: vt in ea ferenda ostendat se psequi: quod corrigentis fuerit z medentis. ¶ Quisquis igit excōicat excōicationem in scriptis pferat z causam excōmunicationis expresse cōscribat: propter quā excommunicatio pferatur. Exēpluz vero huiusmodi scripture teneat excommunicatio tradere infra mensem si fuerit requisitus: super qua requisitiōe fieri volumus publicum instrumentum: vt litteras testimoniales confici sigillo autentico consignatas. ¶ Si quis autem iudicium huiusmodi cōstitutionis temerarius extiterit violator: per mēsem vnū

ab ingressu ecclesie ₇ diuinis officijs no
uerit se suspensum. ¶ Superior vero ad
quem recurritur sniam ipam sine diffi
cultate relaxās latorem excommunicatō
ad expensas ₇ omne interesse condēnet:
₇ alia puniat animaduersione condigna
vt pena docente discant iudices ꝙ graue
sit excommunicationum sententias sine
maturitate debita fulminare.
¶ Et hec eadem in suspensionis ₇ inter
dicti sententijs volumus obseruari
¶ Caueant autem ecclesiarum prelati ₇
iudices vniuersi, ne predictam penā su
spensionis incurrant: quoniam si contin
geret eos sic suspensos diuina officia exe
qui sicut prius irregularitatē non effu
gient iuxta canonicas sanctiones super
qua non nisi per summum pontificē po
terit dispensari.

¶ Idem in eodē Ca.ij.

SOlet a nōnullis in dubiū reuocari
an cū aliqs ꝑ superiorē absolui po
stulat ad cautelā: dū in se latā excōicatio
nis sniaꝫ asserit eē nullā: sine ꝯdictionis
obstaculo mun⁹ ei debeat absolutionis
impēdi? Et an añ absolutionē hmōi in

qui se offert in iudicio ꝓbaturuꝫ se post appellationem legitimam excommunicatione innodatū: vel intolerabilem errorem in sñia fuisse patenter exp̄ssum: sit in ceteris [excepto ꝓbationis illius articulo] euitandus. ¶ In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum vt petenti absolutio non negetur: q̄uis in hoc excōicator vel aduersarius se opponat. Nisi cum excōicatum pro manifesta dicat offensa. In quo casu termin⁹ octo dierum indulgebitur sic dicenti: vt si ꝓbauerit quod opponit non relaxet sñia nisi prius sufficiens prestetur emenda: vel cōpetens cautio de parēdo iuri/ si offensa dubia ꝓponatur. ¶ In secūda ꝟo q̄stione statuimus: vt is qui ad probādū admittitur: pendente probationis articulo: in ceteris que vt actor in iudicijs attē tauerit: interim euitetur. Extra iudicium vero in officijs/ postulationibus/ et electionibus ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur.

Idem in eodem. Cap. ij.

Statuimus vt nullus iudicium participantes cum excommunicatis ab

eo in locutione et alijs quibus ligatur ꝑticipans excommunicatione minori: ante monitionem canonicam excommunicare maiori excõmunicatione presumat: saluis constitutionibus contra illos legitime promulgatis: qui in crimine presumunt participare dãnato. ¶ Quod si ex locutione ꝛ alijs quibus participans labitur in minorem excommunicatꝰ fortius induresceat poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes consilijs dãnare censura. ¶ Aliter autem in participãtes excommunicatio prolata non teneat ꝛ proferentes penam legitimam poterunt formidare.

¶ Idem in eodem. Cap. iiij

Quia periculosum est epis ꝛ eoꝝ superioribus propter executionẽ põtificalis officij quod frequenter incũbit: vt in aliquo casu interdicti. vel suspẽsionis incurrant sententiam ipso facto. ¶ Nos deliberatione prouida duximus statuendum: vt episcopi ꝛ alij superiores prelati nullius constitutionis occasione sententie siue mandati predictam incurrant sententiam vllatenus ipso iure.

¶ Nisi in ipis de epis expressa mētio ha beatur. ¶ Idem. Cap.v.
¶ Romana ecclesia: & infra. Ceterum iter dicti/suspensionis vel excōicatiōis snias latas ab officialibus archidiaconorum seu quibuslibet alijs iurisditionem hn̄ti bus suffraganeorum Remēsis eccl'ie subdi tis: Remen̄. archiepus et eius officiales [omissis ipis excōicatoribus] non relaxēt salua gr̄a sup hoc cōsuetudine si quam habent. ¶ Porro excōicationū snie a Re mensi archiepo suisq officialibus gn̄ali ter pmulgate: subiectos eiusdem iuris ditioni archiepi tantum ligant. ¶ Sed nec in specie: nec i gn̄e pro culpis & offen sis pteritis vel pn̄tibus/ excommunica tionū sententijs absq competenti moni tione premissa promulgent: & si contra p sumpserint: iniustas nouerint esse illas. ¶ Caueant etiam ne tales snias excōica tionis: siue specialiter/ siue generaliter i aliquos p futuris culpis: vz si tale quid fecerit vel etiam p iam cōmissis sub hac forma/ si de illis infra tale tempus mi nime satisfecerint: proferre presumant: nisi mora in exhibenda satisfactione: vel

culpa seu offensa p̄cesserit: q̄bus merito ad iniungendā satisfactionē hmōi: ꝛ taliter ꝓhibēda similia inducantur: aut alia ratioābilis [quā in ipsis sentētijs exprimant] causa subsit. ¶ In vniuersitatem vel collegiū ꝓferri excōicatiōis sniaꝫ penitus ꝓhibemus: volētes aiaꝝ p̄iculum vitare quod exinde sequi posset cū nōnūꝙ̄ contingeret innoxios hmōi sententia irretiri: sed in illos duntaxat de collegio vel vniuersitate: quos culpabiles esse cōstiterit promulgetur.

¶ Idē in eodē. Cap. vi.

Dilecto filio decano Aurelia. ꝛ infra. Preterea cuꝫ oēs leges oia ꝙ̄ iura vim vi repellere cūctisꝙ̄ sese decēsare ꝑmittāt: licuit vtiꝙ̄ ipsi decano [si p̄dict⁹ ballivus eum bonis suis nūdans iniuriose spoliare: vel ea violēter occupare p̄sūpserit: vt supius ē exp̄ssuꝫ] cōtra illi⁹ violētā iniuriam se tueri. ¶ Et qm̄ aduersus eius nimiaꝫ potentiā sufficiēs temporalis defensio sibi forte non aderat. Potuit se etiam spiritualiter gladio videlicet vtendo ecclesiastico defensare: ac re-

currere ꝓpter hoc ad arma spiritualia q̄
sunt ecclie ꝓpria: ꝑ suo munimine illis
vti: ꝓsertim cū dictus balliuus postlatas
in eū ab eodē decano ex aliis causis exco
municatiōis sn̄ias [sicut idē decan⁹ asser
uit] ipm̄ tanq̄ exinde ꝓuocatus: senten
tiis ipsis cōtemptis bonis spoliasset eis=
dē: ꝛ ꝓpter hoc postmodū ipse decanus
sententiā tulerit interdicti tanq̄ spūali se
mucrone defendēs ꝯtra illius iniuriaꝫ ꝛ
violētiā sibi ab eodē occasione p̄dictarū
sn̄iaꝝ ꝛ in ipsaꝝ cōtēptū illatū. ¶ Et q̄ dē
cū liceat cuilibet suo vicino vel ꝓxio pro
repellēda ipsi⁹ iniuria suū impꝫtiri auxili
uꝫ: imo si pōt ꝛ negligit: videatur iniuriā
rē fouere: ac esse ꝑticeps eius culpe: licu
it ꝑfecto ipsi decano ꝓprio sibimet sub=
uenire subsidio ꝛ suamet tēporalē iniu=
riam sua propria spirituali defensione
tueri: sicq̄ vtrumq̄ quodammodo gla=
dium ꝛ temporalem ꝛ ecclesiasticum al=
teruꝫ videlicet altero adiuuare: maxime
quia hi duo gladii consueuerunt [exigē=
te necessitate] sibi adinuicem suffragari
ꝛ in iuuamē alterius sub venditione mu
tua frequētius exerceri. ¶ Idē. Cap. vii

Venerabilibus 7 infra. Cete rū Rothomageñ.archiepo: vel ei⁹ officiali nō licet excōicatis ab archidiaconis vel alijs subditis suffraganeo rū ipsi⁹ archiepi [cū nec excōicātiū: nec excōicatoꝝ sint iudices] absolutiōis bñficiū impṫiri: excōicatos autez ab ipsis suffraganeis vel eoꝝ officialib⁹ possunt absoluere: si ab ipsis litigātib⁹ ad eos fuerit prouocatum. Neutra vero partium appellante: si qua ipsarum per archiepiscopum: vel eius officialem ab excommunicatione contra eam lata ꝑ reliqua postulet se absolui: vel alias coram eis de parte aduersa querimoniaz sine appellationis interpositione deponat: non est in hoc ab ipsis [cū sui nō sint indices] audiēda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo vt imponatur ei pena 7 pro suo inter esse suꝑ iniusta excōicatiōe qrelā audire vtiqꝫ debēt eū secus autez si cōqueratur de ipso vt relaxetur huiusmōi sñia cōtra se ab eo ꝑ alio ꝓmulgata. qm̄ tueri hāc causam nō ad ipm suffraganeū: sed ad eum

pro quo est sententia lata spectat. Atta-
men si suffraganeus vel extra iudicium
pro suorum defensione iurium: vel etiã
in iudicio ex suo procedens officio inqui
rendo videlicet vel simile quid agendo
aliquem excommunicet in hoc casu con-
uemiendus est ipse suffraganeus coram
archiepiscopo vel eius officiali: quia ip-
sius interest defendere causam suam.
¶ Porro archiepiscopus vel eius officia
les excõmunicatos a suffraganeis semp
anteq̃ audire causam incipiant: in casi-
bus in quibus eis iurisditio cõpetit iux-
ta ecclesie formam debent absoluere: vt
pote si post diffinitiuam fuerit excom-
municationis sententia promulgata: et
ad eos fuerit appellatum exceptis casi-
bus in quibus iura prohibent post sen-
tentiã appellare. Similiter si suffraga-
neus extra iudicium excommunicet ali-
quem pro eius offensa: vel pro sui defen
sione iuris. et super hoc querimoniã il-
le proponat: est ille primitus iuxta for-
mã ecclesie absoluendus: nisi suffraga-
neus probaturum se offerat q̃ pro ma-
nifesta offensa excommunicationis eum

vniculo innodauit. Idē est etiam si quē
ꝙ pro presumpta contumacia [videlicet
qua citatus prefixo sibi termino noncō
paruit] excommunicatōe cōstringat: q̄z
si sic ligatus proposita q̄rimonia petat
ab archiepiscopo se absolui. siue quan-
do suffraganeus ex suo processit officio
siue quando est ad ipsum archiepiscopū
ante diffinitiuā sētentiā appellatum: et
ab aduersario ꝓponatur ꝙ absoluēdus
non sit: nec pandi ei debeat iudiciū adit⁹
nisi ꝑus expensas restituat: ⁊ iudicio si-
sti exhibeat cautionē ipseq̄ respōdet ꝙ
recte cōtumax reputari nō debet pro eo
ꝙ in itinere captus vel etiam alio ipedi
mento detentus in termino cōparere ne
quiuit: tūc protinus sibi [iuxta formam
eccl'ie] bn̄ficiū dz absolutiōis impendi.
¶ Secus aūt si se cōtumacē, ꝯfiteat̄ vel
al's de cōtumacia sua cōstet. q̄z forte pre
dixerat iudicio ꝙ nime cōparet. tūc ei
[cū manifesta sit ꝯtumaciā: ⁊ manifesta
reputet̄ offēsa] nō ē ei [nisi ꝑmo expēsaꝝ
satisfactione ac de stādo iudicio cautio-
ne ꝑstita] absolutio ipēdenda. ¶ Et hoc
ipz ē l sīb⁹ obſuādū: sicut si aliq̄s ad cer

tum locum citetur. ⁊ ille proponat ipsuz non esse sibi tutum: ⁊ iudex postea in eū [quia non probauerit hoc: nec compa- ruit] sententiam excommunicationis promulget: nam tūc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet: ⁊ ante om- nia se ab eo petat absolui: [cum proba- re coram ea velit ipsum locū non existe- re sibi tutum] in hoc est proculdubio au diendus: cum presumpta solūmodo ei⁹ contumacia videatur. Sed si iudex pro nunciasset locum illum esse idoneū ⁊ se curum ⁊ ille non comparuisset. ac ideo excommunicasset eundē: ipe postmodū super hoc [nisi post latam interlocutori am infra decendium prouocasset] nulla tenus audiri debet. ¶ Sed si ex causa le gitima seu probabili quis appelet [pu ta q: locus nō est ei tut⁹] ⁊ p⁹ appellatio nē hmōi excōicatione ligetur ac deinde cōstet supiori q ad ipsū ex tali cā extitit prouocatum: nō tamen illico pronunciare dz excommunicationis sententiam fo ro nullam: sed potest eam ad cautelam iuxta formam ecclesie relaxare. ¶ Sane si certum est excommunicationis sen-

tentiam esse iustam velut cum propter manifestum excessum est in aliquem promulgata: superior iudex [nisi periculuz sit in mora] excommunicatum ad excommunicatorem prorsus remittere debet: nec debet eum absoluere: nisi excommunicator requisitus maliciose illi absolutionis beneficium deneget exhibere.

¶ Si vero constet huiusmodi sētētiam esse iniustam nequaq̄ remittendus est ad suum excommunicatorem excōmunicatus: sz debet siue difficultate aliq̄ mox absolui. q̄ si dubitetur vtrum iusta sit vł iniusta superior [nisi excommunicatori deferat] relaxare iusta formare ecclesie potest illam q̄uis q̄ honestius et cōuenientius agat si ei deferat in hoc casu.

¶ Ubi autem superiori competit de excommunicatione cognoscere absolutio seu relaxatio quam ipse fecerit tenet: licet forsitan sit iniusta: quoniam et si contra eius litigatoris: non tamen contra ius constitutionis absoluit. ¶ Denique a subditis suffraganei emēdas pecuniarias p̄t archiep̄us s̄m ↄsuetudinē regionis exigē i casib9 q̄b9 ei lz eos excōicatiōis

vniculo inodare. ¶ Potest quoq3 archi episcopus beneficum absolutionis iuxta formam ecclesie nonnunq3 impendere ad cautelā: vtpote si asseritur excōmunicationis sententia itolerabilem errorem fuisse patenter expressum: id est aliquid sub vi precepti vel mandati aperte in ea cōtineri: quod cōmuniter vel in suo genere est peccatum: veluti si dicat forte aliqs se a suffraganeo excōmunicatum fuisse pro eo q elemosynam pauperi tribuebat: vel qr faciebat aliquid aliud qd in se bonum est aut quia non operabat id quod suo actu illicitum est ꝛ prauum: ꝛ suffraganeus ipse asserat: q pro digna ꝛ rationabili causa vl pro conseruanda vel exequenda iusticia hoc illi prohibuisset vel etiam iniunxisset. non tunc archiepiscopus ad cautellā absoluere potest eum. ¶ Similit si aliqs proponat se ante diffinitiuam sententiam in iudicio vel extra post appellationem ex causa legitima interpositaz vniculo excōmunicationis astrictū: potest archiepiscopus [post q sibi de hoc cōstitit] [etiā p̄usq̄ de p̄cipali de ꝟitate cāe appellatiōis cognoscē] absolu

tiōis illi bñficiū ad cantelā [iuxta formā ecclesie] īptiri. Alexāder qrtus. ca. viij.

Decernim⁹ vt iudices sclares p censurā ecclīasticā ab ecclīasticis iudicib⁹ [canonica monitiōe pmissa] repellere excōicatis ab agēdo patrocināndo / & testificādo i suis curijs & iudicijs ↄpellātur. Grego. x. in cōcilio gñali lug. Ca. ix.

Constitutiōem felicis recordatiōis innocētij. pa. iiij. pdecessoris nři: q phib; pticipāter ex coicatis ea pticipatiōe q solā minorē excōicatiōem iducit [mōitiōe canonica nō pmissa] maiori excōicatiōe ligari: decernēs pmulgata aliter excōicatiōis sniam ñ tenē. ad tollēdū oēz ābiguitatis scrupulū declarātes decernim⁹: ita demū eē mōitiōez canonicā i hoc casu si alijs ritefuatis eos q mōet exp̄mat noiati. Statuim⁹ qq vt int mōitiones: quas [vt canonice pmulget excōmunicatiōis sētētia] statuūt iura premitti: iudices siue mōitionib⁹ trib⁹ vtāt: siue vna p oībus ob seruēt aliqrū dieruz ↄpetētia iterualla. Nisi facti necessitas aliter ea suaderit moderanda.

¶ Idem. Capitulum. x.

PResenti generali declaramus edi-
cto: beneficiũ relaxationis ad cau-
telã quo ad interdicti sententias: in ciui
tates castra/ vel quelibet alia loca / siue
terras aliquas generaliter ꝓmulgatas
locum aliquatenus non habere.

¶ Idem in eodẽ. Cap.xi

QUicunq; ꝓ eo ꝙ in regis / princi-
pes / barones / nobiles / balliuos /
vel quoslibet ministros eorũ aut quos-
cunq; alios excommunicationis: suspen
sionis seu interdicti sñia fuerit ꝓmulga
ta licẽtiam alicui dederit: occidendi / ca
piendi: seu al's in ꝑsonis aut bonis suis
vel suoꝝ grauandi eos. qui tales sñias
portulerunt: siue quorum sint occasione
prolate: vel easdem sententias obseruã
tes seu taliter excommunicatis commu
nicare nolentes [nisi licentiam ip̃am re i
tegra reuocauerint: vel si ad bonorũ ca
ptionem occasione ip̃ius licentie sit pro-
cessum: nisi bona ip̃a fuerint infra octo
dierum spaciũ restituta / aut satisfactio
pro ipsis impensa] eo ipso sententiam ex
communicationis incurrant. ¶ Eadem
quoq; sñia sint inodati oẽs q̃ ausi fueri

pdicta licētia data vti vel aliquod pmissoꝝ: ad q̄ cōmitēda dari sniam ꝓhibuimus al's committere suo motu. ¶ Qui aūt in eadē snia ꝑmāserit duoꝝ mensiū spacio extunc ab ea non possint: nisi p sedem apostolicam absolutionis bñficiuꝫ obtinere. Bonifacius. viij. Cap. xij.

¶ Si iudex laicus malefactorē captum detineat: ꝛ is se clericum dicens ad curiam ecclesiasticaꝫ petat remitti: vel curia ipsa eum tanꝙ suum clericum repetat iudice illū inficiāte clericū: ac ob hoc minime remittendum dubitationis huiusmodi. an. s. sit qui repetitur clericus ad iudicē ecclesiasticū [q̄a de re eccl'iastica ꝛ spūali vocato: tñ iudice secl'ari vl' alio cuius iterest] cognitio pertinebit. ¶ Et si notoriū fuerit ꝙ idem malefactor sit clericus qui huiusmodi priuilegio gaudere debeat: statim absꝗ alia cognitione: et vl' fama publica de hoc extiterit: aut ipe p clerico communiter habeatur: in continenti etiam ante cognitionem de clericatu eccl'iastice curie debet reddi ¶ Idē esse censemus si reus ipe ante deprehēsionē p laico publice se nō gerēs deph̄ē

sus fuit in habitu clericali: tonsurã vide
licet & vestes deferẽs clericales: nã talẽ
debemus clericu[donec cõstet de cõtra
rio]reputare. Sicut de illo qui in posses
sione igenuitatis existit: si dicatur ab a-
lio libertinus: legalis sanxit auctoritas
vt pbandi necessitate nõ ipse sed aduer
sarius astrigatur. Justum est enim vt ip
se talis quem gesta ex habitu [quousqz
appareat aliud]psumatur: qualis is es-
se cuius fert habitũ ꝯprobatur. Ex stig
mate namqz cõsueto fabricẽtibus impri-
mi: latitans fabricẽtibus agnoscitur. Et
custodes aquarũ[quos hydrophilatos
nominant]q eis insigi solet annotatiõe
signati manifesti sunt omnibus: & anga
riarum nomine non tenentur. Jsqz sta-
tus alicuius esse videtur in quo ipse de
prehenditur/donec contrarium doceat.
¶ Non sic autẽ volumus obseruare si
ante deprehensionem pro laico publice
se gerebat: ac pro tali cõiter habeatur
qñuis deprehẽsionis tẽpore repert⁹ fue
rit in habitu clericali: tunc enim restitu
endus nõ est quousqz fidem de titulo fe
cerit clericali: cuius eisdem pbationis

onus incumbat propter presumptionē q̄ aduersus ipm orta est ex delatione laicalis habitus p̄cedēti: ɔtra eū tñ iterim q̄us processus iudicis penitus cōquiescat. ¶ Idem. Capitulum.xiij.

¶ Statutū greg. pape.x. factum ad declaratiōe ɔstitutiōis inocētiane q̄ phibz pticipātes excōicatis ea pticipatiōe q̄ solum minorē iducit maiore excōicatiōe ligari monitiōe canōica nō p̄missa: in suspēsiōis ꝛ iterdicti sētētijs [ ] q̄ pro hmōi participatione plerunqꝫ ab ordiarijs vl delegatis iudicibus promulgantur]pci pimus inuiolabiliter obseruari.

¶ Decernentes easdē sententias nō tenere aliter ꝑmulgatas. ¶ Idē. Capꝫ.xiiij.

Licet excōicatiōis snia post appellatiōez legitimā ꝑmulgata p negligētiā appellātis appellatiōez suā minime ꝓsequētis nō ratificet nec etiā ɔualescat. Excōicatus tñ nōiati vl spāliter et exp̄sse q̄ post appellatiōem legitimā excommunicatiōis sētentiam asserit in se latam: si appellatiōem eādē lr̄a tp̄s ad ipsam ꝓsequēdam ab hōie vl a iure statutū nō fuerit[yt debuit]prosecutus: la

pro eodem tempore excommunicatus publice nunciari et nedum in iudicialibus sed etiam in extra iudicialibus eui tari: ac legitimis actibus remoueri debebit: quousq; quod post appellationem legitimam excommunicatus fuerit: vel alias de ipsius sententie docuerit nullitate. ¶ Idem. Capitulum. xv.
¶ Si clericos tue iurisditioni subiectos propter commissos excessus.
¶ Etiam per laicos capi facias: et eos [ne fugiant] in carcere pena debita postea castigandos includas. te vel capientes eosdem [licet nundum appareat incorrigibiles illos eē] nulla credimus excommunicatione nodari. ¶ Cum in his [nisi alias ex proposito excedatur in ipsis] temeritas vel iniuria nequeat deprehendi. ¶ Eosdem quoq; clericos si de parendo iuri tibi fideiussoriam dederint cautionem: detinere nō debes. ¶ Nisi excessus enormitas vel alia causa rationabilis eos suaderit detinēdos. Idē. ca. xvi.
¶ Si sententia interdicti proferatur in clericum: non intelligitur [Nisi aliud sit expressum in ea] interdictus populus

nec etiā ecōuerso. ¶ Uñvno iterdicto ip
soꝝ ali9 licite admittitur ad diuina.
¶ Ceterū cū ꝑpt delictū dñi vel rectoris
est ciuitas interdicta: ciues eiusdē [Qui
culpabiles nō existūt. Dūmō ⁊ ipi ꝑpter
dūm vel rectorē puniēdū in eis non fue
rint interdicti] pñt extra ipam licite in=
teresse diuinis. ¶ Cū ꝟo alicui9 terre po
pulus interdicto nodatur: singulos ex
eo ꝑsone q̄s interdictas esse cōstat [Ne
snia effectu careat cum diuinorum audi
tio ⁊ sacramentorum perceptio ꝑplo vt
vniuersis non competant] non debēt ali
cubi [casib9 expressis a iure dūtaxat exce
ptis] audire diuina vel eccl'iastica recipe
re sacta. ¶ Idem Capm. xvij.
¶ Si ciuitas castrū aut villa subijciatur
ecclesiastico interdicto: illorū suburbia
et continentia edificatia eo ipso intelligi
volumus interdicta. ¶ Nam licet predi
cta: videant alias muroꝝ ambitu termi
nari: hoc tñ casu ne vilipendi valeat snia
interdicti [quod fieret si posset in iporū
suburbijs vel cōtinētibus edicicijs lici=
te celebrari vt prius] expedit interpreta
tionem fieri latiorem. ¶ Ratione quos

q̄ similí si sit ecclesia interdicto supposi
ta vel subiecta nec in capella eius cele=
brari: nec i cimiterio ipius eidē ecclesie
cōtiguis poterit sepellire. ¶ Sec⁹ si ei cō
tigua nō existant. Idem. Cap. xviij.

Is qui in ecclesia sanguinis aut se
minis effusione polluta. Uel qui p̄
sētibus maiori excōicatione nodatis sci=
enter celebrare presumit: licet in hoc te=
merarie agat: irregularitatis tñ [Cū id
non sit expressum in iure] aliquem non
incurrit. ¶ Is vero qui scienter i loco ce
lebrat supposito iterdicto [nisi sup hoc p̄
uilegiatis existat aut a iure sit cōcessum
eidem irrigularitatem icurrit: a qua ne
quit per alium q̄ per romanū pontificē
liberari adeo efficitur inelegibilis: q̄
nec ad eligendum cum alijs debebit ad
mitti. ¶ Idem. Capitulum. xix.

Quoniam in baptismo 7 ɔfirmatio
ne [que nedum pueris sed 7 adul
tis propter more periculū exhiberi pos=
sunt] licite tēpore interdicti: chrismatis
vtimur vnctione: posse [licet terra inter
dicta existat] chrisma die cene dñi cōfici:
dubiū non existit. ¶ Idem. Cpm. xx.

IS cui est eccłie interdictus ingres sus [cũ sibi ꝑ cõsequẽs cẽseatur in ipsa diuinoꝝ celebratio interdicta] irregularis efficit: si cõtra interdictuꝫ hmõi diuinis in ea se ingerat: in suo agẽs officio sicut prius. ¶ Talis quoq; si hoc interdicto durãte decedat: nõ dꝫ in ecclesia vel cimiterio eccłiastico: nisi penituerit, sepeliri. ¶ Sane sicut excõicatio: sic ab officio vel ab ingressu eccłie lata suspẽsio aut ipsius effectus ꝑ appellationẽ sequẽtẽ minime suspẽdũtur.

¶ Idem Capi. xxj.

Religioso q̃ manus violẽtas in clericũ secularẽ iniecit, ne hoc ꝑtextu habeat materiã euagãdi, poterit ab epo eo casu absolutionis bñficiũ exhiberi: quo seculari clerico posset si aliũ clericũ pcussisset. ¶ Quãuis autẽ is qui religionẽ ingreditur: religiosus censeri cum effectu non possit donec sit tacite vel expresse ꝓfessus: si quis tamen volentas manus in euꝫ inijciat excommunicationis late a canone vinculum non euadit.

¶ Idem. Capi. xxij.

EOs qui a snia canonis vl' ho
minis/cũ ad illũ a quo alias
de iure fuerãt absoluẽdi:ne
queũt ꝑpter imminẽtis mor
tis articulũ:aut aliud impe
dimẽtũ legitimũ ꝓ absolu
tiõis bñficio habere recursuz ab alio ab
soluũtur:si cessante postea piculo vel im
pedimẽto hmõi se illi a quo his cessanti
bus absolui debebãt q̃cito cõmode po
terũt cõtẽpserint presentare mãdatũ ip
sius sup illis ꝓ quibus excõicati fuerãt
humiliter recepturi ⁊ satisfacturi prout
iusticia suadebit decernimus [ne sic cen
sure illudant ecclesiastice] in eandez sen
tentiam recidere ipso iure. ¶ Idem sta
tuimus de his quibus [cuz a se.apo. vel
a legatis ipsius absolutionis beneficiuz
a quibusuis sententijs consequuntur]
iniungitur:vt ordinarioꝝ suoꝝ vel alioꝝ
quorũlibet suscepturi penitentiã ab eis
dem se conspecturi representent.⁊ passis
iniuriã seu his q̃bus ꝑpter hoc obliga
ti existũt satisfactionẽ exhibeãt cõpetẽtẽ.
si hec cũ primũ cõmode poterũt nõ cura
uerit adimplere. ¶ Idem.Cap.xiiij.

CUz qs absq̃ tuo mādato manus iiciat i clericū tuo noie violētas: si hoc ratū habueris: excōicationē latā a canōe incūctā i icurris. Cū ratihabitio retro trahat̃ ꝛ mādato debeat cōparari. ¶ Si vo ilectio eadē tuo noie nō sit facta: tūc licet pecces ratā habēdo eādē: non tn̄ ꝓpter hoc excōicationis vllius vinculo innodaris. Cum quis ratum habere nequeat quod eius nomine non est gestum.

¶ Idem. Capitulum: xxiiii.

ALma mater ecclesia plerumq̃ nō nulla rationabiliter ordinat ꝛ consulte que suadente subiectorum vtilitate postmodum consultius/ac rationabilius reuocat: in melius ve commutat. ¶ Sane a nr̄is dudū fuit p̄decessoribus ꝯstitutū vt i tr̄is seu locis eccl'iastico suppositis iīdicto nl'la [certis casib⁹ ꝛ sacramētis exceptis] diuia celebrāt̃ officia: vt mistrēt eccliastica sacramēta ¶ Qr vo ex districtiōe hmōi statutoꝝ excrescit deuotio populi: pullulāt hereses: ꝛ ifinita picula aiaꝝ insurgūt: ab eccliis sine culpa

earum debita obsequia subtrahuntur.
cum fratribus nostris deliberatione ha
bita super his diligenti concedimus q
tempore interdicti ab homine vel a iure
prolati: non tantummodo morientes sed
essetviuentes: tam sani etiam quam infir
mi ad penitentiam [que propter pronita
tem z facilitatem hominum ad peccan
dum summe necessaria ē] licite admittā
tur: dum tamen excommunicati non fue
rint quos admitti [preter q̄ in mortis ar
ticulo] nolumus ad eandem.

¶ Illis etiam propter quorum culpam
dolum vel fraudem lata est sententia in
terdicti: vel qui ad perpetrandum deli
ctum [cuius occasione ipsum interdictū
est latum] prebuerunt auxilium: consiliū
vel fauorem nisi de ipso delicto [si sint ta
les q id facere valeant] prius satisfece
rit: vel de satisfaciēdo idoneam dederint
cautionē. aut si satisfacere nequeunt: vel
hmōi cautionē pstare iurauerint: q non
poterūt satisfaciēt z ad satisfactionē hu
iusmōi p eū vel p eos q̄ facere ipā̄z dn̄te
pn̄t pstādā dabūt ꝯsiliū z auxilium: ac
iuxta posse suū fideliť laborabūt: nō est

pnie beneficium aliquaten⁹ cocedendu.
¶ Nec tuc etia q ad illos vl' alios q circa
hoc minime deliqrut [vbi ciuitas vel lo=
cus alius seu vniuersitas interdicti exi=
stunt] facienda est relaxatio interdicti:
sed est eis solummodo iniungenda peni
tentia salutaris. Adiicimus preterea q
singulis diebus in ecclesiis et monaste=
riis misse celebrantur. Et alia dicantur
diuina officia sicut prius submissa tame
voce et ianuis clausis. excommunicatis ac
interdictis exclusis: et campanis etiam
non pulsatis: et tam canonici q clerici ec
clesiarum in quibus distributiões quo=
tidiane illis qui horis intersunt canoni=
cis tribuuntur: si ad officia non venerint
supradicta: distributiones easdem adit=
tant: sicut interdicto pderent no extate si
diuinis officiis non adessent. ¶ In festi
uitatib⁹ vo natalis dni pasche/ac pethe=
costes et assuptiois vginis gloriose capa
ne pulsent: et ianuis aptis alta voce diuia
officia soleniter celebrant: excoicatis p=
sus exclusis: sed interdictis admissis qui
bus ob reuerantiam dictaru solenitatu:
vt ipi ad huilitatis gram et recociliatio=

nis affectum facilius inclinentur: prefa
tis diebus participationē permittimus
diuinorum: sic tamen ꝙ illi propter quo
rum excessum interdictum huiusmodi ē
prolatū altari nullatenus appropinquāt
¶ Ceteris que circa obseruationem in=
terdictorum a nostris sunt predecesso=
bus instituta: in suo robore duraturis:
non obstantibus quibusuis priuilegiis/
ecclesiis monasteriis/ordinibus/religio
nibus seu personis ecclesiasticis secula=
ribus vel regularibus: exemptis ꝛ non
exēptis/sub quauis forma vel expressio=
ne verborum ab apo.sede concessis: que
contra tenorem presentis constitutionis
nulli volumus suffragari. cum quibusli
bet tā secularibus ꝙ regularibus suffi=
cere debeat vt tempore interdicti modo
premisso diebus celebrant supradictis.
¶ De verborum significatione. Innocē
tius.iiii. Capitulum primum.
Veniens ꝛ infra. Per illa ver. priui=
legii: in speciales ꝛ proprios eccle=
sie romane filios vos recepimus: dictos
fratres exemptos non intelligi: ꝛ ipsos
ex illo ī proprios eiusdē ecclesie filios fu

isse receptos ꝙ ab alio q̄ʒ a romano pō=
ti. vel legato ab eius latere destinato in=
terdici vel excommunicari a quoq₃ non
valeant declaramus. ❡ Illum locum de
sertum in premissis intelligimus qui nō
habitatus penitus neq₃ cultus fuerit vel
vltra memoriā hoīʒ ſʒ īdulgētiā Lucii ē
sub sarraceno℞ potestate detētus. cēsen=
tes ecclesias i talibus destis locis a fra
tribus ipsis ꝯstructas: seu etiā ꝯstruen=
das in eo plena libertate gaudere: vt ſʒ
indulgētiā lucii nihil ab ipis legis dioce
sane noīe valeat per epōs exigi: q̄ [ſm ꝓ
uilegium alex]. non possunt interdicto
seu excommunicationi supponi: quas in
locis hmōi dicti fratres habeant potesta
tem [petita a sede apostolica licentia] cō
struendi: easq₃ cū suis plebibus p suos
clericos gubernāt: qui ratione plebium
examinandi epis. presententur: vt ab eis
curam recipiant animarum cum plebes
episcopis sint subiecte. ❡ Ceterum
dicti fratres decimas de laboribus ⁊ no
ualibus suis quos propriis manibus:
aut sumptibus excolunt: aut aliis bonis
sibi a deo prestitis: conuentibus clerico

tius ordinis sui[a quibus quarta vel ter tia nullatenus erigatur]cum integritate persoluant.salua moderatione consilii generalis.In aliis eorum possessionibus iure communi seu quolibet alio ecclesiis parrochialibus et diocesano epo reseruato.Per declarationem autē huiusmodi nolumus defensionibus aliisue iuribus partium derogari.Nicolaus quartus.capit.ii.

¶Constitutionem felicis recordatiōis gregorii pape predecessoris nostri editam in consilio lugdunensi:vt si forte inter cetera que obiiciuntur electo/aut postulato seu alias promouēdo ad aliquā dignitatem euidentem scientie vel aliuz persone defectum opponi contingat/ de illo primitus cognoscatur:et si opponentem inuentum fuerit destitui veritate ac cause alius prosecutione totaliter sit exclusus et alias puniatur ac si in obiectorum probatione omnium defecisset: in illo qui manifestum defecum in visu auditu:et aliis corporis sensibus: nec non et in memoria et etiam intellectu opponit electo locum habere:ac quo ad

intentionem constitutionis ipsius mani-
festum ⁊ euidens idem supponere decla
ramus. ¶ Ceterum canonicos cuiusuis
ecclie q̄ statutū fecerūt solēnit: ⁊ iuramē
to firmarūt ꝗ ecclesiā suā ⁊ se ꝯ̄ omnes
nes īpetrātes cāonicatū ipsius ecclie de
fēderēt: vsq̄ ad ius vel sniaꝫ q̄ꝫtū possēt
ad iudiciū dñi pa. vel spālis mādati eius
dem: ⁊ ꝗ oībus expensis ac cū ꝓcurato-
rio sigillo capl'i sigillato eadē defēsio fie
ret: ⁊ ꝗ q̄ꝫdiu aliq̄s de canonicis eiusdē
ecclie defēsionē hmōi ⁊ oppositioneꝫ vel
let p̄dicto mō subire aliū cāonici nō pos-
sent nec deberēt recipe i cāonicū nec hre
ꝓ canōico i capl'o vel extra capl'ꝫ ipetrā-
tē: ꝯspiratores ⁊ ꝯiuratores ꝯ̄ sctāꝫ roma
nā eccliaꝫ ac libertatē obediētiā ⁊ auctori
tatē ipsi⁹ decernim⁹: ⁊ eosdē tāq̄ꝫ cōspira
tores ac coniuratores secunduꝫ sanctio-
nes canonicas puniendos. ¶ Statutuꝫ
q̄q̄ ipm [quod capitulo p̄libato ⁊ singu
lis eius personis libertatem obedientiā
eidem ecclesie romane debitam exhiben
di saltē vsq̄ ad sentētiaꝫ ⁊ pontificiꝫ ro-
manoꝝ iudiciū seu spūale mādatū liquī
do interdicit ꝓmptū futuroꝝ grauami-

num ꝛ expensarum discrimen ingerens contra legittimas sanctiones laudabile votum execrantium lites vetat: iniustam litem mouere compellit: inique controuersie seu liti cedendo: bonaꝫ fidem seu conscientiam agnoscere prohibet et adigit ad peccandum] conspirationem ꝛ cōiurationem continere contra libertatem ꝛ auctoritatem sedis apost. manifeste: ac aliis detestabile prorsusq; illicitum reputamus. ¶ Idem. Capi. tertium.

Exiit qui seminat semiare semen suum. De sinu patris in mundū veste scꝫ hūanitatis indutus dei filius Jesus xp̄s verbum euangelicum saturus in singulos probos ꝛ reprobos insipientes ꝛ ignaros: studiosos / ꝛ desides: ꝛ iuxta prophetam colonus futurus: in terra semen suum doctrinam euangelicam sine delectu dispersit in omnes qui omnia tracturus ad se omnes saluare venerat: qui tandem seip̄ꝫ deo pr̄i ꝑ salute oīꝫ in redemptionis hūane p̄ciū imolauit. Licet autē hoc semen in singulos cōicatiua dei caritate dispersum: aliud ceciderit secus viam super corda / scꝫ demonuꝫ sug-

gestionibus peruia. aliud supra petram corda scꝫ nullo fidei vomere penetrata. aliud inter spinas: corda scilꝫ hoim diuitiaꝝ sollicitudinibus lacerata. Et iō vnū prauis affectibus cōculcatum: aliud aridū qꝛ grē carebat humore: reliquū ꝓo legit iordiatis sollicitudinibus suffocatuꝫ. Aliud tñ mitte cor ꝛ docile ẜra bōa suscepit. hoc est minoꝝ fratrū mitis ꝛ docilis in pauptate ac humilitate per almuꝫ xpī cōfessorē franciscū radicata religio: q̄ ex illo vero semie germinās germē illud ꝑ regulā sparsit in filios: quos sibi et deo ꝑ suū ministeriū in obẜuatiōe euangelii generauit. Isti sunt filii qui docēte Iacobo verbum eternum dei filium insitum humane nature in orto virginalis vteri potens saluare animas in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius sancte regule professores que euangelico fundatur eloquio: vite christi roboratur exemplo: fundatoris militātis ecclie apostolorū eius sermonibus actibusq̄ firmatur ¶ Hec ē apud deū ꝛ prēꝫ mūda ꝛ imaculata religio: q̄ descēdēs a patre luminuꝫ per eius filium exemplariter ꝛ ꝓbaliter

aplis tradita: et deinde p spiritū sanctū beato Francisco et eum sequentibus ins spirata: totius in se quasi continet testi monium trinitatis. Hec est cui [attestan te paulo apostolo] nemo de cetero debz esse molestus quā xp̄s stigmatibus sue passionis confirmauit: volens institutos rē ipsius passionis sue signis notabiliter insigniri. ¶ Sed nec sic cōtra fratres ip sos minores et regulam: hostis antiqui cessauit astutia: quin potius contra eos nitens superseminare zizaniam interdū emulatores agitatos inuidia / iracundia et indiscreta inscitia concitauit: morden tes fratres et eorum regulam quasi illi citam / inobseruabilem / et discriminosam caninis latratibus lacerantes. non atten dētes hanc sanctaz regulam [vt predici tur] preceptis ac monitis salutaribus in stitutam. aplicis obseruationibus robo ratam: per plures romanos pontifices approbatā: et etiā p se. apo. cōfirmatā: tot diuinis testimoniis cōmunitā. q̄ credibi lia facta sūt nimis i tot sctis viris i obser uātia hui⁹ regule agētib⁹ et finiētib⁹ di es suos: quoꝝ nōnullos sctōꝝ cathalo

go sedes eadẽ ex eoꝝ vita ⁊ miracul' fe-
cit ascribi. ¶ Ac nouissime q̃si dieb⁹ istis
ꝑ pie memorie Greg. pa. nouũ p̄decesso-
rẽ nr̃m approbatã eẽ ex euidẽti vtilitate
quã de ip̃a ↄ̃seq̃tur vniuersalis ecclia in
generali lugduñ. ↄ̃cilio declaratur. Nec
nos minus attendimus imo ꝓfundius
cogitamus sicut pensare debẽt subtilius
cetere catholice fidei professores q͛ ip̃e
deus ordinem p̄dictũ ⁊ ei⁹ obs̃uatores
inspiciens: sic eos ab insurgentibus in
ipsos rancoribus salutari subsidio pres̃
uauit: q̃ nec ip̃os fluctus tempestuosus
allicit: nec animos in ordine ip̃o de gen-
tium monstrauit. quin potius in vigore
regulari concrescant ⁊ amplientur i suo
rum obseruantia mandatorum. ¶ Verũ
tamen vt ordo predictus [quibuslibet p̄
cisis anfractibus] disticta ⁊ pura vigeat
claritate: et sicut fratres eiusdem ordi-
nis nuper in generali capitulo ↄ̃gregati
ꝓuiderãt: dilectis filiis gñali ⁊ nonnullis
aliis ꝓuicialibus eiusdẽ ordis ministris q̃
i cap̃lo ip̃o ↄ̃uenerãt in nr̃a p̃ntia ↄ̃stitu-
tis: cum ad plenam obseruationem re-
gule eiusdem in vigore sp̃us eoꝝ ferue-

renoscatur intentio. Uisũ est nobis [vt mordacibus huiusmodi mordendi vias ꝯcluderemus] aliqua que in ipsa regu= la videri poterant dubia declarare. non nulla per predecessores nostros etiã de clarata pleniori claritate differere: i ali= quibus etiam regulam ipã ꝫ cõtigẽtibus puritrti eorundẽ ꝯscie prouidere. Nos aũt q̃ a teneris annis ad ordinem ipam affectus nostros ereximus in illis succẽ dẽdo: cũ aliq̃bus eiusdẽ ꝓfessoris socils: q̃bus eiusvita ꝛ ꝯuersatio nota erat: sup ipa regula ꝛ sctã ipius bti Frãcisci itẽti one frequẽti collatiõe tractauimus. Et talẽ cardialis ac pstmodũ eiusdẽ ordis p p̃dictã sedẽ gubernator ꝛ ptector ꝛ cor rector effecti ꝯditiões p̃dicti ordis ex im minẽti nob cura palpauimus i aplatus officio: tã de pia itẽtiõe ꝓfessoris p̃dicti q̃ꝫ de his q̃ regulã ipaꝫ ꝛ eius obſuãtiã ꝯti gũt: ex p̃dictis lõga ẽt expiẽtia iformati: nr̃os ad ordieꝫ p̃fatũ ꝯuertimus cogita tus. Et tã ea q̃ p eosdẽ p̃decessores ap p bata ꝛ declarata eẽ noscuntur: q̃ꝫ etiam ipsam regulam et eã contingẽtia: ma= turitate plena discussimus. Nonnulla

i pñti serie statuim⁹: declarauimus certi us ap.pbauimus: ap.pbata ꝯfirmauim⁹ edidimus: ꝛ cõcessimus. plura ēt ordinã do se rosius ꝛ clarius: q̃ infra scriptis ar ticulis plenius exp̄imuntur.

¶ In p̄mis quia [sicut intelleximus] ab aliquibus hesitatur an fratres eiusdem ordinis tam ad consilia q̃ȝ ad precepta euangelii teneantur. tum quia in regule predicte p̄ncipio habetur. regula ꝛ vita minoꝛũ fratrũ hec ē: scȝ dñi nostri iesu xp̄i sctm̄ euãgeliũ obſuare: viuẽdo in obediẽtia: sine ,p̄p̄rio: ꝛ in castitate. tũ ex eo q̄ i eadẽ regula cõtinet̄ sic. Finito vero anno probationis recipiant̄ ad obedientiam: promittentes vitam istã semper ꝛ regulam obseruare. tum etiaȝ q̄a in fine ipsius regule continẽtur hec verba: paupertatem / ꝛ humilitatem / ac sanctum euangelium domini nostri Jesu christi quod firmiter promisimus obſuemus. ¶ Licet Fe. re. Gregori. rapa. ix. pre. no. hunc articulum ꝛ nonnullos alios eiusdem regule declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres ꝛ regulã

inordinatos vel mordaces insultus: et
multoꝝ postea emergentiū casuū ꝯside-
rādos euētus: i aliq̄bus obscura: i aliqui
bus semiplena / ⁊ i multis etiā ꝯtētis in
ip̄a regula insufficiēs videtur. ¶ Nos
obscuritatē ac insufficiētiā huiusmodi ꝑ
sate interpretationis declaratione amo-
uere volentes. ⁊ cuiuslibet ambiguita-
tis scrupulum in eiusdem de singuloꝝ
mentibus plenioris expositionis certitu
dine amputare: dicimus q̄ cum in prin-
cipio regule non absolute sed cum qua-
dam modificatione seu specificatione po
natur regula ⁊ vita minorum fratrū hec
est: scilicet domini nostri Jesu christi san
ctum euangelium obseruare: viuendo
in obedientia: sine proprio: et in castita-
te. que tria eadem regula multum arcte
prosequitur: ⁊ nihilominus alia nōnul-
la subnectit: ꝑcipiendo / pro habendo con
sulendo / monendo / hortando: ⁊ sub aliis
verbis ad aliquem modorum reducibi-
libus predictorum: de intentione regu-
le liquere valet apertius: vt illud quod
in professione quasi absolute subnecti vi
detur. promittentes vitam istam semper

⁊ regulam obseruare:⁊ quod in fine sub
iungitur ⁊ sanctum euangelium domi-
ni nostri Jesu christi quod firmiter pro
misimus obseruemus:totum ad ipsius
regule modificatū vel determinatū seu
specificatum principium reducatur:vide
licet ad obseruantiam euangelii [vt pre-
dicitur] per ipsam regulam in illis trib⁹
modificatam vel determinatam seu spe
cificatam. Cum non sit verisimile ipʒ san
ctū verbū ab ipso semel cum quadā mo-
dificatiōe/vł determinatione/seu specifica
tiōe ꝓlatū:lʒ q̄si succitori'e repetitū volu
isse i sui repetitōe data sibi p eū modifi-
catiōe seu specificatione sine certa causa
carere. Et vtriusq iuris argumēta nos
doceant ea que in principio ad medium
⁊ ad finem:illa vero que in medio ad fi-
nē atq principiū:⁊ ea que in fine ad vtrū
q vel eorum alteruʒ sepe referri. Et da-
to q absolute diceretur omnino promit
to sanctum euangelium obseruare:non
professor hmōi itēderet se ad oēm consi-
lio℞ obſuātiā obligare:quod vix aut nū
q posset ad litterā obſuare:propt quod
talis promissio illaqueare ꝓfitētis ani-

mū videretur. Clare videtur pmissionē
huiusmodi ad alium intellectum absq;
intentione promittentis nō debere per-
stringi: nisi vt obseruantia euangelii sic
sicut tradita reperitur a xp̄o: videlicet q p̄
cepta: ⁊ consilia vt consilia a promittenti
bus obseruantur. Quem intellectū etiā
in eisdē v̄bis habuisse: idē beatus Fran
ciscus in serie sui p̄cessus in regula pa-
tenter ondit: cum aliqua euangelica cō-
silia idicat vt ɔsilia ib v̄bis mōitiōis: ex-
hortatiōis: ⁊ cōsilii. nōnulla vero sub p-
hibitiōe ac v̄bo p̄cepti. p quod pz q non
fuit loquentis intentio q fratres ex pro
fessione huiusmodi regule ad omnia cō
silia sicut ad precepta euangelica tene-
rentur: sed solum ad illa consilia que in
eadem regula preceptorie vel inhibito-
rie seu sub verbis equipollentibus sunt
expressa. ¶ Unde nos ad fratrum eius
dem ordinis conscientias plenarie ser-
uandas declaramus/ q ex professione
eiusdem regule fratres ipsi ad ea tantū
euangelica obseruanda cōsilia sunt astri
cti que in ipsa regula preceptorie vel in-
hibitorie: seu sub verbis equipollenti-

bus ei pmuntur. Ad nonnulla vero alia per euāgeliū data consilia eo magis secūdū exigētiā sui stat⁹ tenētur plus q̄ ceteri xp̄iani quo per statum pfectionis quē per pfessionē hm̄oi assumpserūt se obtulerūt domino holocaustū medullarū per contēptū omniū mundanorum.
¶ Ad oia aūt que in ipsa regula cōtinētur tā p̄cepta q̄ consilia q̄ cetera ex voto pfessionis huiusmodi nō aliter tenentur q̄ eo modo q̄ in regula ipsa tradunt vt scilicet teneantur ad eorū obseruātiā que in eadē regula ipsis sub verbis obligatoriis indicuntur. Ceterorū ṽo obseruantiā q̄ sub ṽbis monitoriis: exhortatoriis: informatoriis: ꝛ instructoriis seu q̄buscunq̄ aliis continentur: eatenus magis condecet de bono ꝛ equo eos prosequi: quo imitatores tanti patris effecti xp̄i semitas elegerunt. ¶ Porro cū ipsa regula expresse contineat q̄ fratres nihil sibi appropriant: nec domum nec locum nec aliquam rem: sitq̄ declaratum per eundem predec. no. Grego. ix. ꝛ nonnullos alios hoc seruare debere tam in speciali q̄ etiam in communi. quam sic

arctā abdicationē venenosis obtrectatio
nibus aliquoꝝ insensata dānauerit astu
tia: ne fratrū eorundē perfectionis clari
tas in taliū imperitis sermonibus lace=
retur/ dicimꝰ ꝙ abdicatio ꝓprietatis hu
iusmodi oim rerū nō tā in speciali ꝙ̄ etiā
in cōi ꝓpter deū meritoria est ꝛ sctā. quā
et xp̄s viā pfectionis ondēns verbo do=
cuit: ꝛ exēplo firmauit. quāqꝫ primi fun=
datores militantis eccl'ie put ab ipo fon
te hauserant volentes perfecte viuere p
doctrine ac vite exempla in eos deriua=
runt. ¶ Nec his quisqꝫ putet obsistere
ꝙ interdū dicitur xp̄z loculos habuisse:
nā sic Jesus xp̄s cuiꝰ pfecta sunt opa: in
suis actibus viam perfectionis exercuit
ꝙ interdū infirmorū imperfectionibus
condescendens. Et viam perfectionis
extolleret: et imperfectorum infirmas
semites non damnaret. Sic infirmo=
rum personam christus suscepit in locu
lis sic ꝛ in nonnullis aliis infirma huma
ne carnis assumens. [Prout euange
lica testatur hystoria] non tantum car=
ne: sed et mente condescendit infirmis.
¶ Sic enim humanam naturam assume

assumpsit ꝙ istius operibus perfectus existans: in nostris factus humilis: in ꝓpriis permansit excelsus. ¶ Sic ⁊ summe charitatis dignatiõe ad actus quosdam nostre imperfectioni conformes inducitur ꝙ a summe perfectiõis rectitudine non curuatur. Egit nãq christus ⁊ docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma sicut interdum et in fuga patet ⁊ loculis sed vtrũq perfecte perfectus existens vt perfectis et iperfectis se viã salutis ostenderet: qui vtrosq saluare venerat. qui tandẽ mori voluit ꝓ vtrisq. ¶ Nec quicq ex his isurgat erronee ꝙ taliter propter deum proprietatem omnium abdicantes tanq̃ homicide sui vel tentatores dei viuendi discrimini se cõmittant: sic enim se ipsos committãt diuine prouidentie in viuẽdo vt viam non contẽnant prouisionis humane: qui vel de his que offeruntur liberaliter: vel de his que mendicantur humiliter: vel de his que conquiruntur ꝑ laboriciũ sustinentur. qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. ¶ Profecto si [iuxta promissum saluatoris] nunq̃ de

ficiet fides ecclesie: per consequens nec
opera mie subtrahentur. ex quo christi
paupibus omnis ratio diffidentie cuius-
libet videtur esse sublata. Et quidez vbi
[quod non est aliquatenus psumēduz]
hec cūcta deficerent: sicut nec ceteris: sic
nec ipsis fratibus iure poli in extreme
necessitatis articulo ad prouidēdum su-
stentationi nature via omnibus extrēa
necessitate detentis concessa precludit:
cum ab omi lege extrema necessitas sit
exempta: nec talem abdicationem pro-
prietatis omnimode renūciationez vsus
rerum cuiqꝫ videatur inducere. nā cum
in rebus temporalibus sit considerare
precipuum: proprietatē: possessionē: vsu
fructū: ius vtendi: et simplicē facit vsum
et vltimo tanqꝫ necessario egeat: lꝫ ōmis
carere possit vita mortaliuz: nulla ꝓfus
post esse professio que a se vsū necessa-
rie sustentationis excludat. verꝫ conde-
cens fuit ei professioni q̄ sponte deuouit
xpm paupem in tanta pauptate sectari:
omnium abdicare dominium et rerū sibi
concessarū necessario vsu fore contentaz
Nec per hoc ꝙ ꝓprietatē vsus et rei cō

iusq̃ dñiuꝫ a se abdicasse videt꞉simplici
vsui oīs rei renūciasse conuincit: q̄ inq̃
vsus nō iuris sed facti tā:ūmodo nomē
habēs:quod facti est tantū in vtendo ꝑ꞉
bet vtētibus nihil iuris quinimo neces꞉
sariarū rerū taꝫ ad vite sustentationem
q̃ ad officioꝛū sui status executionē[ex
cepto quod de pecunia ifra subiungit]
moderatus vsus:sed secūdū eoꝛū regu
lā ꝛ ꝟitatē oīmodā cōcessus ē fratrib⁹:
quibus rebus fratres licite vti possent
durante concedentis licentia: ꝛ iuxta id
quod in pꝛesenti serie cōtinetur.¶ Nec
his obuiare dinoscit q̄ ciuilis pꝛouiden
tia in humanis rebus humane constitu
it.videlicet ꝛ non posse vsum vel vsufru
ctum a dominio ꝑpetuo separari.quod
ne dominiuꝫ dominis [semper abscedē
te vsu]redderet inutile:tempoꝛalem vti
litatem tantum in constituendo pꝛospi꞉
ciens illa decreuit. Retentio namq̃ do꞉
minii talium rerum cū concessione vsus
facta pauperibus nō est infructuosa do
mino cum sit meritoꝛia ad eterna ꝛ pꝛo꞉
fessioni pauperum opoꝛtuna: que tanto
sibi censetur vtilioꝛ quāto commutat tē꞉

poralia pro eternis. ¶ Profecto nõ fuit confessoris christi regulam instruentis intẽtio. quinimmo contrarium in ipsa cõscripsit: contrarium viuendo seruauit, cum ꝛ ipse temporalibus ad necessitatez vsus fuerit. ꝛ in pluribus locis in regula vsum talem licere fratribus manifestet. ¶ Dicit nãq3 in regula ꝙ clerici faciat diuinũ officium ex quo habere poterunt breuiaria ex hoc patenter insinuans ꝙ fratres sui habituri essent vsum breuiarii ꝛ librorum qui sunt ad diuinũ officium oportuni. ¶ In alio quoq3 capitulo dicitur ꝙ ministri et custodes ꝓ necessitatibus infirmorum et aliis fratribus induendis: per amicos spirituales sollicitam curam gerant secundum loca et tempora et frigidas regiones: sicut eorum necessitati viderint expedire ¶ Alibi etiam exhortans fratres ꝓ congruũ laboris exercitium ad ocium euitandum: dicit ꝙ de mercede laboris pro se et suis fratribus corporis necessaria recipiant.

¶ In alio quoq3 capitulo continetur ꝙ fratres vadant ꝓ elemosinis ꝯfidenter.

¶ Habetur etiam in eadem regula q in predicatione quam fratres faciunt sint examinata et casta eorũ elo quia ad utilitatem & edificationem populi. annunciando eis vitia/& virtutes. penã & gloriam: Sed constans est q hec presupponunt scientiam. scientia requirit studium exercitium vero studii convenienter haberi non potest sine usu librorum. ¶ Ex quibus omibus satis claret ex regula ad victum: vistitum: divinum cultũ & sapientiale studiũ necessarium rerum usu fratribus esse concessum. Patet itaq sane intelligentibus ex predictis regulã quo ad abdicationem hmõi/non solũ observabilem possibilem & letitiã: sed meritoriam & perfectam. et eo magis meritoriam / quo per ipsam professores ipsius magis a temporalibus propter deum [sicut predicitur] elongantur.

¶ Ad hec cum fratres ipi nihil sibi i speciali acquirere vel eorum ordini possint etiam in communi et cum aliquid propter deum ipsis offertur: conceditur: vel donatur: ea [si cecus non exprimat] offerentis concedentis vel donantis: veriss

misbter credat intentio: vt rem hmōi ob
latam: concessam vel donatā pfecte con
cedat: donec auferat a se abdicet: ac i alī
os transferre cupiat pter deū: nec sic
persona in quā loco dei cōgructius hu
iusmodi rei dominiū transferat q̃ sedē
prefata vel persona roma. pon. christi vi
carii qui pater est omniū et fratrum mi
norū nihilominus specialis. Ne talium
rerū sub incerto videatur esse domini um
cū patri filius suo modo: seruꝰ dño: ꝛ mo
nachus monasterio res sibi oblatas: cō
cessas vel donatas acq̄rant: omniū vten
siliū ꝛ librorū ac eorū mobiliū p̄sentium
ꝛ futurorū que et quorū vsu fructū. s. or
dinibus vel fratribus ipsis licet habere
proprietatem et dominum [quod et fe.
re. Inno. papa. iiii. prede. no. fecisse dino
scitur] in nos ꝛ romanam ecclesiam ple
ne et libere pertinere hoc presenti con
stitutione imperpetuum valitura san
cimus.
¶ Preterea loca empta de elemosinis
diuersis et oblata seu cōcessa fratribus
sub quacunq̃ forma verborū [licet fra
tres sibi cauere debeant: q: huiusmodi

verbis statui suo incompetentibus non vtantur] a diuersis seu pro idiuisio possidentibus: seu certas partes in ipsis locis habentibus in quibus ipsi possidentes pro indiuiso seu certas partes habētes nihil sibi in oblatione seu concessione huiusmodi reseruarint: similiter ꝛ in ius et dominum ac proprietatem nostrā et ecclesie predicte eodez auctoritate suscipimus

¶ Loca vero seu domos pro habitatione fratrum a singulari persona vel collegio vel ipsis fratribus ex integro concedenda seu etiam offerenda.[si talia de voluntate conferentes fratres inhabitare contigerit] perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitent.

¶ Ac illa libere preter ecclesiam et oratoria ad ecclesiam destinata: ꝛ cimiterium que tam ad presentia ꝙ ad futura in ius ꝛ proprietatem nostram et predicte Romane ecclesie simili modo/et auctoritate recipimus mutata concedentis voluntate: ac ipsis fratribus patefacta dimittant. in quorum locoꝝ dominio seu propietate nihil nobis vel pre-

sate romane ecclesie retinem⁹ omnino: nisi ea specialiter de nostro seu ipsi⁹ romane eccl'ie recipiātur assēsu: ⁊ si in eisdem locis reseruauerit dominuz sibi in concedendo concedens | preter inhabitationem fratrum tale dominium in ius ecclesie sepedicte non transeat: sed poti⁹ plene liberum maneat cōcedenti. ¶ Insuper nec vtensilia nec alia preter eorū vsum ad necessitatem ⁊ officiorū sui status executionem [non enim omniū rerum habere debent vt dictum est] ad vllam superfluitatez: diuitias seu copiam que deroget paupertati: vel ad thesaurizationē vel eo animo vt ea distrahant siue vendant: recipiant. nec sub colore prouidentie in futurum: nec alia occasione quinimmo in omnibus appareat i eis quo ad dominiuz omnimoda abdicatio ⁊ in vsu necessitas. Hoc aūt secūdū exigētiam psonarum ⁊ locorū: ministri et custodes simul ⁊ separatim in suis administrationibus ⁊ custodiis cuz discretione disponant. cum de talibus interdum personarum. qualitas: temporum varietas: locorum cōditio: ⁊ nonnulle alie cir-

cunstantie plus minus ve ac aliter prouideri requirant/ ista tamen sic faciant: quod semper in eis et eorum actibus paupertas sancta reluceat: prout ipsis et eorum regula inuenitur indicta. ¶ Ceterum cum in eadem regula sit sub precepti districtione prohibitum: ne fratres recipiant per se vel per alios denarios vel pecuniaz vllo modo idque fratres imperpetuum seruare cupiant: et velut iniunctum necesse habeant adimplere ne ipsorum puritas in huiusmodi obseruatione precepti maculetur in aliquo et ne fratrum conscientie aliquibus aculeis stimulentur. Articulum istum propter detrahentium morsus profundius quam nostri predecessores fecerint assumentes ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes: dicimus imprimis quod fres ipsi a mutuis contrahendis abstineant. cum eis mutuum contrahere [ipsorum statu considerato.] non liceat possint tamen ipsi pro satisfactione facienda pro eorum necessitatibus que pro tempore occurrerint [Cessantibus elemosinis: De quibus satisfieri commode tunc

non posset] citra cuiuslibet obligatio=
nis vinculum dicere q per elemosinas
et alios amicos fratrum absolutionem
huiusmodi faciendam intendat fideli=
ter laborare. Quo casu procuretur a fra
tribus q ille qui dabit elemosinam per
se vel per alium non nominandum ab
ipsis si fieri poterit] Sed ab eo potius
iuxta suum beneplacitum assumendus:
huiusmodi satisfactionem faciat in to=
tum vel in partem: prout sibi dominus
inspirabit. Si tamen ipse hoc nolet face
re: vel non posset: vel quia recessus eius
immineat: aut quia quibus hoc velit cō
mittere noticiam non habet fidelium p=
sonarum: seu quacūq alia occasione
vel causa declaramus et dicimus q in
nullo regule puritas infringitur: aut q
modolibet ipsius obseruantia macula
tur. si fratres ipsi alicuius vel aliquorū
sibi curent dare noticiā vel aliquos seu
aliquem nominari: aut etiam presenta
re: cui vel quibus si elemosinam facien
ti placuit: committi possit executio pre=
dictorum ac ipsius habeatur assensus
super subrogationibus infrascriptis.

Ita tamen q penes ipsum dantem dominio: proprietate/ac possessione ipsius pecunie cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam semper vsq ad cõuersionem ipsius in rez deputatam plene: libere ac integere remanẽtibus: in ipsa pecunia nihil oĩno fratres iuris habeant nec administrationem seu dispensationem: nec ꝯ personã noiatã vel non nominatã ab eis cuiuscunq conditiõis existat: in iudicio vel extra actionem/persecutionez/aliquod aliud ius intentent: qualitercũq persõa predicata i commissione huiusmodi se habeat/ liceat tamẽ fratribus suas necessitates isinuare ac specificare vel exponere persõe predicte ac eam rogare q soluat. Possint etiã p sonam eandem exhortare ac inducere q fideliter in re commissa se habeat: et anime sue saluti in commissa sibi executione prouideat. Ita tamen q ab omni eiusdez pecunie administratione: seu dispensatione/et contra predictam personã actione seu persecutione[vt predictũ est [fratres abstineant omnimodo. Si vero personã huiusmodi noiatã vel

non nominatā a fratribus [quo minus p se possit exequi quod pdicit] cōtigerit p absentiam: īfirmitatē: voluntatem seu locorū distātiā ad que ipe nolet accede- re in qbus eēt solutio seu satisfactio fa- ciēnda: vel p occasionē aliā ipediri: lice- at fratribus cū consciē puritate quendā aliā psonam subrogādā ad premissa in nolando ꝛ aliis [si ad pmū dantē nō pos sint vel nolint habere recursum] cū ista psona facere: sicut supra prime declara uimus eis licere cū prima. duarū em p- sonarū ministeriū p viā subrogationis [vt dictum est cōmunius ꝛ gnāli⁹ videt posse in pdictorū executiōe sufficere: cū predicta satisfactio psumatur posse ce- leriter expediri. Si tamen [vt īterdictū est] ppter locorū distātiā i quibus esset satisfactio facienda: ꝛ cōditionis seu cir cunstātias alias casus emergeret i quo videretur plurium personarum subro- gandarum ministerium opoitunum: li- ceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta ne gocii qualitatem [seruato modo predi- cto] plures personas assumere nomina re seu presentare ad istud ministerium

exequendum. ¶ Et quia oportet et expedit fratrum necessitatibus: non solum illis pro quibus iam esset solutio satisfactio facienda vt superius proxime dictum est. sed etiam imminentibus: siue tales necessitates ingruentes immineant que breui tempore expediri valeant: siue tales licet pauce comparatiue quarum prouisio et sui conditione necessario tractu temporis habet: vt in libris scribendis: ecclesiis seu edificiis ad vsum habitationis ipsorum construendis/libris et pannis in locis remotis emendis et aliis similibus. Si qua occurrerint cum moderamine supradicto salubriter prouideri.

¶ Sic in istis necessitatibus clare distinguimus: sic in eis fratres posse tute et salua conscientia procedere declaramus videlicet vt ingruenti vel imminenti necessitate que breui tempore / vel que interdum ex aliquibus circunstantiis non sic breui [Ut supra in proximo casu dictum est] valeat expediri. Tam quo ad dantem elemosinam/ quam quo ad nominatum vel substitutum in omnibus

nādos ab obseruādam ipsius regule ac professorū eius omnimodam puritatez: q̄ si presto sit elemosine huiusmodi elargitor: vel eius nuncius qui possit hoc facere & velit: expresse illi pdicatur a fratribus q̄ sibi placeat vt [dominio talis pecunie cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam penes ipsuz semp vsq̄ ad conuersionē ipsius in rem deputatam libere remanente vt in alijs duobus casibus superius dictū est] p quorum q̄s manus pecunia seu elemosina ipsa tractetur: siue personas ab eo vel a fratribus nominatas totum suo consensu: volūtate ac auctoritate procedat. quo assensum suum prebente predictis: secure fratres re empta vel acquisita de illa pecunia per quemcunq̄ [iuxta modum annotatum superius] vti possint. ¶ Ad maiorem autem predictorum omnium claritatez hac imperpetuū valitura prouisionis serie declaramus q̄ fratres [prefatis modis vt predicitur circa pecuniam in supportandis eorꝫ preteritis & ingruentibus necessitatibus obseruatis] non intelligantur: nec dici possint per se vel

per interpositam personam pecuniam re
cipere contra regulam vel professionis
sui ordinis puritatem: cum manifeste pa
teat ex premissis ipsos fratres non soluz
receptione: proprietate: dominio / siue vsu
ipsius pecunie: verum etiam contractio=
ne qualibet ipsius et ab ea pecunia penis=
tus alienos. ¶ In eo vero casu quando
[antequam ipsa pecunia in licitum rei habẽ=
de vel vtende commerciuz sit conuersa]
concedentem pecuniam mori contigerit:
si concedens in concedendo dixerit vel
expresserit quod persona deputata pecuni=
am ipsam in necessarium vsum fratrum
expenderet quicquid de ipso conceden=
te viuendo vel moriendo contingeret: si
ue concedens huiusmodi heredem reli=
querit siue non: possint fratres ad perso
nam deputatam [non obstante concedẽ=
tis morte vel heredis contradictione] pro
ipsa pecunia expendenda recurrere: si=
cut poterant ad ipsum dominum conce=
dentem.
¶ Quia vero puritatem ipsius ordinis
intima cordis affectione zelamur: cuz in
predictis casibus ad determinatam ne=

cessitatem [vt predicitur] per aliquē pecuniam concedi contigerit: concedens pecuniam rogari possit a fratribus q̄ si quid de pecunia ipsa [habita necessitate determinata] supererit: cōsentiat ipse cōcedens q̄ residuum prefate pecunie in res alias pro aliis ipsorum fratrum predictis necessitatibus conuertatur: quo non consentiente predictis ipsum residuum [si quod fuerit] restituatur eidem.
¶ Caueant tamen fratres q̄ sollicite se coaptent vt non plus scienter concedi cōsentiant q̄z verisimiliter extimari possit rem necessariam pro qua pecunia ipa cōceditur valituram.

¶ Et quia predictorum seriosa expositione a dante vel recipiente de facili possit errari. vt clarius vtilitati dantium puritati ordinis: simplicitati aliquorum simplicium: saluti animarum hinc inde securius consolatur / intellectum illum qui satis in hoc casu a sane intelligente percipitur: presentis ac ineternum valiture constitutionis serie lucidamus volentes illum ad communem deduci noticiam: videlicet q̄ semper quādo pe-

cunia fratribus ipsis mittitur vel offer-
tur [nisi expresse permittentem vel offe-
rētē aliud exprimatur] predictis modis
prorsus oblata intelligatur et missa.
Non enim verisimile est aliquē elemosi
ne sue sine expressione modum illum ap-
figere per quem et donās merito: vel illi
quorum necessitatibus intendit per do-
num huiusmodi prouideri: vt effectu do
ni vel sue conscientie puritate fraudētur
¶ Ad hec quia fratribus ipsis interdū
in vltimis volūtatibus sub diuersis mo
dis nonnulla legātur: nec expresse quid
de his agendum sit: in regula vel prede
cessorum nostrorum declarationibus con
tinetur: ne in ipsis dubitari contingat in
posterum prouidendo legantibus et fra
trum conscientiis precauendo declara-
mus: ordinamus et dicimus quod si testa-
tor modum secundum quem fratribus
[eorum conditione inspecta] recipe non
liceret exprimat in legando: vt si legaret
fratribus vineam vel agrum ad excolē-
dum: domum ad locandum vel similia
verba i similibus proferret: aut modos
similes in relinquēdo seruaret: a tali le-

gato & eius receptione per omnem modum fratres abstineant. Si vero modū licitum fratribus in legando testator expresserit vt si diceret lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendendā:vel domum:agrum/vineas & similia: ad hoc q̄ per certam personam vel personas idoneas distrahantur:& pecunia de reb⁹ ipsis accepta:in edificia vel alia fratrū necessaria conuertatur: aut in legando similibus modis vel verbis vtatur. In hoc casu illud in omnibus et per omnia [consideratis eorū necessitatibus & moderaminibus supradictis] quantum ad fratres seruari decernimus quod per nos est superius in cōcessis pecuniarijs elemosinis declaratum. Ad que legata soluenda tam heredes testatorū q̄ executores se liberales exhibeant.
Et etiam prelati et seculares quibus de iure vel consuetudine prouisio ista competeret [cum expediret] se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam et nos etiā p̄ modos licitos & fratrū regule ꝯgruos itēdimus ꝓuidere: q̄ heredū

cupiditas legitimis ictibus ferietur: ne pia defunctorum destituatur intentio: ac ipsi fratres pauperes oportunis auxilijs non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absq; modi expressione legetur: in hoc legato sic indeterminate relicto in omnibus et per omnia intelligi ac seruari volumus & imperpetuũ presenti constitutione iubemus quod supra in pecunia seu elemosina fratribus indeterminate oblata vel missa voluimus ac expressimus obseruari: videlicet vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum: ita q nec legãs merito: nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur.

Quia vero libros & alia mobilia quibus tam ordo q̃ fratres vtunt: quorum dominium [cum non sint dominij aliorum] ad prefatam ecclesiam specialiter spectare dinoscitur: interdum contingit seu expedit vendi vel etiam commutari: fratrum vtilitatibus et eorum conscientijs prouidere volentes: eadem auctoritate concedimus vt commutatio talium rerum & ad eas res quarum vsum

fratribus licet habere de generalium et prouincialium ministroꝝ in suis admi nistrationibus coniunctim vel diuisim auctoritate procedat quibus etiam de di spositione vsus talius reruꝫ cōcedimus ordinare. ¶ Si vero res huiusmodi esti mato precio vendi contingat: cum fratri bus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam [regula prohibente] non lice at: ordinamus et volumus ꝙ talis pecu nia seu precium recipiatur et expēdatur in rem licitam: cuius vsum fratribus li cet habere per procuratorem a prefata sede vel a cardinali: gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdē ordinis de putandum iuxta modum in superiorib⁹ necessitatibus preteritis ꝛ ingruentibus ordinatum.

¶ De vilibus autem mobilibus vel pa rum valentibus liceat ex presenti nostra concessione fratribus [pietatis seu deuo tionis intuitu: vel pro alia honesta et rō nabili causa] obtenta sup hoc prius su perioꝝ suoꝝ licentia iuxta quod int fra tres in genarali vł ꝓuincialib⁹ capitu

lis:tam de ipsis rebus vilibus seu parū valentibus et earum valore: q̄z prefata licētia scilicet a quibus et qualiter sit habenda extiterit ordinatum: intra et extra ordinem alijs elargiri.

¶ Licet autem contineatur in regula q̄ fratres habeant vnam tunicam cum caputio ⁊ aliam sine caputio: ⁊ videri possit illa fuisse instituentis intentio q̄ necessitate cessante pluribus non vtantur declaramus q̄ possint fratres de licentia ministrorum ⁊ custodum coniunctim et diuisim in administrationibus sibi commissis cum eis videbitur [pensatis necessitatibus ⁊ alijs circunstantijs que secūdū deum et regulam attendende videtur] vti pluribus: nec per hoc videantur a regula deuiare: cum etiam in ipsa dicatur expresse q̄ ministri et custodes de infirmorum necessitatibus et fratribus induendis sollicitam curam gerant: secundum loca et tempora: ⁊ frigiditas regiones. Et q̄z q̄z predicta regula contineat: q̄z de fratribus induendis ⁊ necessitatibus infirmorum ministri tantum ⁊ custodes sollicitam curam gerant: ⁊ dictis

illa tãtum adeo ministros et custodes in hac cura perstringere videatur: q ab ea ceteros prima facie excludat: quia tamen sollicite considerare nos conuenit et tempus regule instituте quo fratres isti ad comparationem presentem numero pauci erant: et forsan ministri et custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum et moderni temporis qualitatem nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regule vel ipsis ministris et custodibus impossibilitatis iugum voluisse perfigere: vel ex ipius impossibilitatis cõsequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus q ipsi ministri et custodes possint p alios huiusmodi cure sollicitudinem exercere. Debent etiam et alij fratres curã huiusmodi que prefatis ministris ac custodibus precipue icumbit e ex hac regula cum sibi ab illis commissa fuerit gerere diligenter. ¶ Continentur quoq i regula q fratres quibus gratiã dedit dominus laborandi laborent fideliter et deuote. Ita q [excluso ocio anime inimi-

to]sancte orationis et deuotionis spiritū non extingant.
¶Quia vero ex verbo isto fratres ipsos de ociositate vite et de regule transgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati:nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes:declaramus quod cōsideratis verbis predictis et forma seu modo loquendi sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur non videtur ea fuisse instituentis intentio: quod vacantes studio vel diuinis officijs et ministris exequendis manuali labori seu operationi subijceret:vel ad hoc illos arctaret.
¶Cum exemplo christi multorum sanctorum patrum labor iste spiritualis tanto illi preponderet: quanto que sunt anime corporalibus preferuntur.
¶Ad alios vero qui se in predictis spiritualibus operibus non exercent nisi tales aliorum fratrum licitis seruitijs occupantur[ne ociose viuant]verba predicta declaramus extendi.
¶Nisi et tales tam excellentis et notabilis contemplationis et orationis exi=

sterent/ quod merito propter hoc non essent a tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahendi. fratres enim quicunque studio vel diuinis ministeriis non vacantes: sed aliorum fratrum studio vel aliis diuinis officiis et ministris vacantium seruitiis inherentes tantum pro seruitiis eisdem cum ipsis quibus seruiunt sustentari merentur: quod astruit illa qua lege strenuus pugnator ille dauid iuste decreuit. vez quod descendentium ad prelium: et remanentium ad sarcinas portio equaretur.

¶ Utrum quia expresse continetur in regula quod fratres non predicent in episcopatu alicuius episcopi cum ab eo illis fuerit contradictum. nos in hoc et deferentes regule et nihilominus auctoritate apostolice plenitudinis conseruantes dicimus quod predictum verbum ad literam sicut regula ipsa protulit obseruetur: nisi per sedem apostolicam circa hoc pro vtilitate populi christiani sit concessum vel ordinatum aliud/ vel imposterum concedatur seu etiam ordinetur. Et quia in eodem capitulo regule immediate subiungitur quod nullus fratrum populo penitus audeat predicare: nisi a ministro generali fuerit examinatus et etiam approbatus: ac ab eo per predicatio=

nis officiū sibi sit concessum. Nos et sta=
tutum preteritum ipsius ordinis in pau=
citate sui et modernum in ampliato fra=
trum numero ac vtilitatem animarum
[vt concedet] aduertentes concedimus
nedum generalem examinare et approba
re fratres predicaturos in populis: ac
illis concedere licentiam predicandi qua
tenus persone idonei atem et predicatio
nis officium licentia ipsa respicere put
in regula continetur. verum etiam pro=
uincialibus cū diffinitoribus: quod etiā
hodie obseruari dicitur: et in fratrum p
uilegiis contineri. quam quidem senten
tiam prefati ministri reuocare et suspen=
dere valeant et arctare: sicut et quando
id eis videbitur expedire. ¶ Sed quoni
am in desideriis nostris hoc geritur vt
ad dei gloriam solus proficiat animarū
ac dicto ordini per quē iugiter ad amo=
rem diuinum affectio christiane religio=
nis accenditur: meritum et numerus au
geatur: concedimus et presenti statuto
firmamus licere non solum generali sz
etiam prouincialibus ministris perso=
nas fugientes a seculo in fratres recipe=

re: que ministrorum prouincialium licen
tia per ipsum generalem [sicut expedi=
re viderit] possit arctari. vicarij vero pro
uincialium ministrorum officio vicarie li
centiam hanc sibi nouerint interdictam
nisi per ministros eosdem [quibus hoc
posse committere vicarijs et alijs licere
decernimus] hoc ipsis vicarijs spiritua
liter committatur.

¶ Caueant tamen ipsi prouinciales ꝙ
hoc non indiscrete non passim, sed sic cō=
siderate cōmittant vt illos quibus hoc
committi contigerit fidelibus consilijs
fulciant: que omnia discrete procedant.
Nec idifferenter omnes admittant ad
ordinem: sed illi tm̄ qui suffragantibus
eis / litteratura / idoneitate / vel alijs cir=
cunstātijs possint vtiles esse ordines sibi
ꝙ p vite meritū ac alijs ꝓficere p exēplū.

¶ Insuper dubitantibus fratribus pre
dicti ordinis an pro eo ꝙ in regula dr̄ vt
decedente gn̄ali ministro a prouinciali=
bus ministris et custodibus in capitulo
penthecostes fiat electio successoris om=
nium custodum multitudinem oportे=
at ad generale capitulum conuenire. aut

[vt omnia cum maiori tranquillitate tra
ctentur]sufficere possit vt aliqui de sin=
gulis prouincijs qui vocem habeant a=
liorum intersint. Taliter respondemus
vt scilicet singularum prouinciarum cu=
stodes vnum ex se constituant quem cuȝ
suo prouinciali ministro pro se ipsius ad
capitulum dirigant:voces aut vices suas
committentes eidem. quod etiam con=
stituerint per seipsos: statutū huiusmo=
di duximus approbandum.

¶ Quod idem pre.no. Grego.ix. in casu
huiusmodi dicitur respondisse.

¶ Denique quia continetur in regula su
pradicta ꝙ fratres non ingrediātur mo
nasteria monacharuȝ preter illos quibus
a sede predicta concessa fuerit licētia spe
cialis: quidam hoc de monasterijs paupe rū
monialium inclusarum fratres attenti=
us intelligendum esse crediderint: cum
earum sedes prefata curam habeat spe
cialem: et intellectus huiusmodi per
constitutionem quandam tempore re=
gule date viuente adhuc beato fran=
cisco per prouinciales ministros fuisse
credatur in generali capitulo declarat9:

ijsdez fratres certificari nihilominus postulauerunt an hoc de omnibus generaliter: cum regula nullum excipiat / an de illis solum monasterijs monialium predictaruz debeat intelligi: Nos vtiq generaliter id est prohibitum de quarumlibet cenobijs monialiuz respondemus et nomine monasterij volumus claustrū domos / et officinas interiores intelligi pro eo q ad alia loca vbi homines seculares conueniunt: possunt fratres illi causa predicationis vel elemosine petende accedere. his quibus id a superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessuz exceptis: seu pro predictarum monasterijs inclusaruz ad que nulli datur accedēdi facultas sine sedis eiusdem licentia speciali: quod etiam ipsum idem prede.nost. Grego.ix.in eo casu dicitur respondisse. ¶ Ceterum sancte memorie confessor christi franciscus mandasse dicitur circa vltimum vite sue [cuius mādatū ipsius dicitur testamētū] q vba ipsius regule nō glosent: et [vt verbis vtamur eiusdē] q sic vel sic intelligi debeat non dicatur: adijciens q fra-

tres nullo modo litteras aliq̃s ab apo=
stolica sede petant. ⁊ alia quedam inter=
serens que non possent sine multa diffi=
cultate seruari: propter quod fratres he
sitantes an tenerentur ad obseruantiaȝ
testamenti predicti: dubitationem huius
modi per eundem prede. nost. Grego. ix.
petierunt de ipsoꝝ conscientijs ammo=
ueri. qui [sicut asseritur] attendens peri
culũ animaꝝ ⁊ difficultates quas ꝓpter
hoc possent incurrere: dubietatem de ip
sorum conscientijs ammouẽdo dixit fra=
tres ipsos ad ipsius mandati obseruan
tiam non teneri: quod sine consensu fra=
trum et maxime ministrorum quos vni=
uersos tangebat obligare nequiuit: nec
successorem suuȝ quomodolibet obliga
uit: cuȝ non habeat imperium par in pa
rem. Nos autem circa presentem articu
lum nihil duximus innouandum. ¶ Ad
hoc a nonnullis prede. nostris roma. põ
tifi. circa declarationem ipsius regule et
ipsam regulam contingentia diuersas lit
teras intelleximus emanasse.
Sed nec per hoc mordacium predictoꝝ
cõtra regulaȝ ipsam ⁊ fratres quieuit in

sultus: nec per ipsas litteras statui fratruz prouidetur in multis: in quibus de nouo vel aliter necessario prouidendum esse multorumpostea casuum contingentium experientia indicauit. Nos itaqȝ ne litterarum huiusmodi ⁊ presentis cōstitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas in predictorū obseruatione fratrum animos perturbaret: ⁊ vt plenius clarius/⁊ certius eoꝝ statui ⁊ obseruantie p̄dicte regule consulatur in omnibus ⁊ singulis illis articulis quos constitutio ipsa continet. q̄cq̄ ipsi vel eorum aliqui contineantur in alijs litteris apostolicis supradictis. hanc nostram constitutionem/declarationem/seu ordinationez tantum a fratribus ipsis precisē/ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruandam. ¶ Cum igitur ex predictis ⁊ alijs per nos cum multa maturitate discussis: regula ipsa licita sancta/perfecta/⁊ obseruabilis nec vlli patens discrimini euidenter appareat: illa ⁊ omnia subscripta per nos statuta/ordinata:cōcessa:disposita:decreta: declarata etiā ⁊ suppleta:de aplice potestatis

plenitudine approbamus/ cōfirmamus
& volumus existere perpetue firmitatis
In virtute obedientie districte precipien
tes: q̄ hec constitutio sicut cetere consti=
tutiones vel decretales epistole legātur
in scholis. ¶ Et quia sub colore liciti non
nulli contra fratres ipsos & regulā in le
gēdo/exponendo/atq̄ glosando possent
dirū virus sue iniquitatis effundere: ac
ipsius constitutionis intellectum ipsum
in diuersas & aduersas sententias p̄du=
centes suis adinuentionibus deprauare
& opinionum diuersitas/ac distortio intel
lectus multorum pios animos posset in
uoluere: & a religionis ingressu multorū
corda subtrahere: talium detrahentium
vitanda peruersitas cogit nos per viam
ipsis ad predicta precludere: & certū pro
cedendi modum hanc constitutionem le
gentibus prefinire.
¶ Itaq̄ sub pena excommunicationis
et priuationis officij ac beneficij districti
precipimus: vt presens constitutio cum
ipsam legi contigerit: sicut prolata est sic
fideliter exponatur ad litteram. concor=
dantie contrarietates seu diuerse vel ad

uerse opiniones a lectoribus seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa cōstitutione glose non fiant[nisi forsan per quas verbum vel verbi sensus: seu constructio:vel ipa constructio quasi grammaticaliter ad litteram vel intelligibilius exponatur.] Ne cintellectus ipsius per legem depravetur in aliquo seu distorqueatur ad aliud q̄ littera ipsa sonat. Et ne secundum predicta contra detractores huiusmodi oporteat ulterius laborare: vniuersis ac singulis cu cuiscunque preeminentie/conditionis:aut status districte precipimus ne contra p̄dictam regulam et statum fratrum predictorum seu cōtra premissa per nos statuta: ordinata: concessa:disposita.decreta:declarata:suppleta:approbata/et etiam confirmata dogmatizent:scribāt: determinent:predicent:seu praue loquantur publice vel occulte.

¶ Sed si quid penes aliquem i his ambiguitatis emerserit: ad culmen predicte sedem apostolicam deducatur: vt ex auctoritate appostolica sua in hoc manifestetur intentio.

¶ Cui soli concessũ est in his statuta cõdere: & edita declarare. ¶ Glosantes vero in scriptis constitutionez ipam[!] aliter q̃ eo modo quem diximus doctores vero insuper & lectores dum docent in publico ex certa scia & deliberate intellectũ constitutionis huiusmodi deprauãtes: facientes quoq; commentũ: scripturas seu libellos ac ex certa scientia & deliberate determinantes in scholis seu predicantes cõtra predicta: vel aliqua seu aliquod predictorum [non obstantibus aliquibus priuilegijs vel indulgentijs / aut litteris apostolicis: quibuscunq; dignitatibus: personis ordinibus aut locis religiosis vel secularibus generaliter: vel singulariter sub quacunq; forma vel expressione verborum cõcessis: que nolumus aliquibus ĩ premissis quolibz suffragari] excommunicationis sententie: quã nũc in ipos pferimus se nouerint subiacere: a qua per neminẽ nisi per ro. põ. possint absolui. Insuper tam istos contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia: q̃ alios [si qui fuerint] contra premissa vel eorũ aliqđ

venientes: ad sedis memorate volumus deduci noticiā: vt quos ꝓuisus mod⁹ eq̄tatis non arcet a vetitis: cōpescat rigor aplice vltionis. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā nostre delarationis ordinationis: concessionis: ꝛ dispositionis suppletionis: approbationis: confirmationis: ꝛ constitutionis infringere: vel ei ausu temerario cōtrarie. Si quis autē hoc attentare presumpserit: indignationē omnipotentis dei ꝛ btōꝝ Petri ꝛ Pauli aplo℞ eius se nouerit incursurum. Datum Seriani. xviij. kal. septembris: pōtificatus nr̄i āno secūdo.

¶ Bonifacius. viij. Cap. iiij.

Priuilegiū monasterio tuo concessum vt monachi siue fratres i cellis ad monasterium ipsum spectātibus habitantes: ab alio q̄ꝫ a papa: vel ei⁹ legato excommunicari: aut suspendi: vel ip̄e celle interdicto supponi non possint non fratres in prioratibus ecclesijs seu capillis eiusdē monasterij cōmorantes: aut ip̄os prioratus ecclesias vel capellas ab ordinario℞ iurisditiōe in aliquo: sed residentes tm̄ icellis: ꝛ cellas ipsas [hoc

est loca secreta et solitaria que ab hoim separata conuictu sunt ad contemplandum et deo vacandum specialiter deputata]defendat. Idem. Cap.v.

SIcut nobis significare curasti:tibi graciose cocessimus: vt bnficia clericorum tuorum cedentium vel decedentium possis conferre.quod quidem ijdem clerici pbendarum suarum fructus percipiant:acsi insuis ecclesijs personaliter residerent.

¶ Uerum quia dubitas qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri:breui respondemus oraculo: quod illos in his et similibus casibus tuos volum9 intelligi clericos:qui per te non quesiti propterea vel recepti sine fraude et fictione qualibet vere tui clerici familiares existunt et in tuis expensis cotinue domestici commensales: etiam si quos ex in illis aliquando pro tuis gerendis negocijs abesse contingat.

¶ De regulis iuris quas Bonifacius.viij. edidit: et sunt in numere octo et octuagita. ¶ Bonifacius.viij.

BEneficiu ecclesiasticum no pot licite sine institutioe caonica obtineri

Possessor male fidei vllo tpe nō pscribit
Sine possessiōe pscriptio non procedit.
Pctm̄ nō dimittit: nisi restituat ablatum
Peccati venia non datur nisi correctio.
Nemo potest ad impossibile obligari.
Priuilegiū: personale personam sequi-
tur: extinguitur cum persona.
Semel malus sp psumitur esse malus.
Ratum quis habere non potest: quod
ipsius nominē non est gestum.
Rati habitionem retrotrahi: et mandato
non dubium comparari.
Cum sunt partium iura obscura: reo fa
uendum est potius q̄ꝫ actori.
In iudicijs nō ē acceptio psonaꝝ hn̄da
Ignorantia facti nō iuris excusat.
Cum quis in ius succedit alterius: iu-
stam ignorantie causam censetur hr̄e.
Odia restrīgi: et fauores ꝯuenit āpliari.
Decet ꝯcessū a pncipe bn̄ficiū eē māsuꝝ
Indultum a iure beneficiuꝫ non est ali-
cui auferendum.
Non firmatur tractu tēporis: quod de
iure ab initio non subsistit.
Non est sine caulpa qui rei que ad eum
non pertinent se immiscet.

Nullus pluribus vti defensionibus prohibetur.
Quod semel placuit: amplius displicere non potest.
¶ Non debet aliquis alterius odio pregrauari.
Sine culpa[nisi subsit causa]nō est aliquis puniendus.
Quod quis mandato facit iudicis dolo facere non videtur cum habeat parere necesse.
Mora sua cuilibet est nociua
Ea que fiunt a iudice si ad eius non spectant officium:viribus non subsistunt.
Scienti ꝛ consentienti non fit iniuria neqꝫ dolus.
Que a iure communi exorbitant: nequaqꝫ ad consequentiam sunt trahenda.
Quod omnes tangit:debet ab omnibus approbari.
In obscuris minimum est sequendum.
Cum qui certus, est certiorari vlterius non oportet.
¶ Non licet actori quod reo licitum non existit.
¶ Mutare consiliuꝫ quis non potest in

alterius detrimentum.
Generi per speciem derogatur.
Plus semper in se cõtinet quod est minus.
¶ Pro possessore habetur qui dolo desiit possidere.
Utile non debet inutile viciari.
Ex eo non debet quis fructum consequi quod nisus extitit impugnare.
Cum quid prohibetur: prohibent omnia que sequuntur ex illo.
Pluralis locutio duorum numero est contenta.
Imputari non debet ei per quem non stat: si non faciat quod per eum fuerat faciendum.
Accessorium naturã sequi congruit principalis.
Qui tacet consentire videtur.
¶ Is qui tacet non fatetur: sed nec vtiqȝ negare videtur.
Inspicimus in obscuris quod est verisimilibus vel quod plerũqȝ fieri cõsueuit
Is qui in ius succedit alterius eo iure quo ille vti debebit.
Presumitur ignorantia vbi scientia non

Quod ob gratiam alicuius conceditur non est in eius dispendium retorquendum.
Nullus ex consilio[dummodo fraudulentum non fuerit]obligatur.
Exceptionem obiciens non videtur de intentione aduersarij confiteri.
Que contra ius fiunt: debent vtique pro infectis haberi.
In pari delicto vel causa potior est conditio possidentis.
Cum non stat pec eum ad quem pertinet quominus conditio impleatur: haberi debet perinde acsi impleta fuisset.
Quod alicui suo non licet nomine: nec alieno licebit.
Potest quis per alium quod potest facere per seipsum.
In malis promissis fidem non expedit obseruari.
In alternatiuis debitoris est electio: et sufficit alterum adimpleri.
Qui ad agendum admittitur: est ad excipiendum multo magis admittendus.
Qui facit per alium: est perinde acsi faciat per seipsum.

ad id alia non debet admitti.
Contractus ex conuentione legem acci-
pere dinoscuntur.
Damnum quod quis sua culpa sentit: si
debet: non aliis imputare.
Infamibus porte non pateant dignita-
tum.
Certum est q eis committit inlegem: q̄
legis verba completens contra legis ni
titur voluntatem.
Data rome apud sanctum Petrum: qn
to nonas martii. pontifitaius nostri an
no quarto.

¶ Finis.

¶ Uitam bonifacii octa
ui/qui et auctor fuit
Sexti huius de
cretalium.

Uita.

BOnifacius octauꝰ natione hernicus: Patria Anagnimus. benedictus caietanus ãtte vocatus neapolim pontifex creatur in vigilia natalis dñi: Millesimo ducentessimo nonagesimo quarto: vir quidem doctrina et experientia rerum insignis. Diu enim in curia versatus fuerat: et per omnes dignitatis gradus ad pontificatum non sine tñ ambitionis crimine peruenerat. ¶ Nam dum esset sancti Martini in mõtibus presbiter cardinalis: adeo dignitatem pontificatus exoptauit vt nil ambitione et fraude pretermiserit: quod ad eam rem consequendã pertinere arbitraretur. Tante preterea arrogantie fuit: vt ⁊ omnes fere contemneret: ⁊ gratias a Nicolao quarto et celestino quinto factas reuocauerit Gibellinos quoq̃ mirifice persecutus est.

¶ Hinc oritur illa inter pontificem ⁊ colunnenses. Gibellinos contentio: qui etiam Anagnie contra pontificem factio

nis sue partes fouebant.

¶ Hos itaq; maxime vero cardiales duos. Petrum & Jacobum eiusdem familie viros insignes calumniari cepit: q thesauros ecclesie in morte pontificum diripuissent: quodq; libellos famosos contra se sparsissent.

¶ Scripserunt siquidem post illatam sibi iniuriaz ad reges/ ad principes: ad nationes de arrogantia Bonifacij & de ambitione: q contra ius fasq; pontificatus sedem occupasset reiecto fraudibus Celestino: eodemq; in carcerem: coniecto. Sunt enim qui scribant Bonifaciuz immisisse subornatores clanculum quosdã qui noctu dimissa quasi celit⁹ voce in cubiculum celestini hominis simplicis ei psuaderent vt pontificatum dimitteret si saluus fieri vellet.

Citati autem cardinales cum nusq; apparuissent Bonifacij pertinaciam veriti Nepesum enim secesserant vna cuz tota columnẽsium familia publico decreto scismatici habentur.

¶ Beneficijs: dignitatibus: fundis pa-

ternis: castellis: oppidis priuantur: quã priuationem Bonifacius postea in decreti formam retulit vt libro apparet quem sextum appellant. Sumptis deinde armis bonifacius: concitatisq; multis cruce signatis eos opprimere conatus preneste quo se cum sarra viro insigni eorũ patruo receperant obsidione cingit. Dilapsos inde capto ac direpto: preneste zegarolum & colũnam confugientes persequitur. vnde nõ ita multo post abire ob multitudinẽ hostiũ necesse fuit a quibus hec item castella diripiuntur: maxime vero colũne paternũ solũ. Cardinales aũt inde quoq; dilapsi reate petiuere Sarra vero apud antiũ multũ diuq; in nemoribus vixit seuiciam bonifacij veritus: sz in piratarum manus incidens remigio admotus multas calamitates ꝑpessus ẽst: q̃q; sic quidez equiore animo exiliũ pati malet q̃ seuiciam bonifacij experiri: qui Gibellinos omnes vno odio persequebatur. Notuz est illud certe quod procheto dixerit genuensi archiepiscopo ad pedes eius die cinerum prodeunti. Nam cum dici a sacerdote tũ soleat me=

mento homo quã cinis es ꝛ in cinerem reuerteris dixit mutatis quibusdã verbis: memento homo quia gibellinus es ꝛ cum gibellinis in cinerez reuerteris: ꝛ ei usqꝫ oculos cinerem coniecit: nõ in caput vt mos est eundemqꝫ ob nomen factionis archiepiscopatu priuauit: licet postea in integrum restituerit: cum intellexisset cardinales columnenses [quẽadmodum ipse suspicabatur] Genuam nõ petiisse. Pulsis hoc modo columnensibus Bonifacius duplicem celebritatem ꝛ apostolis: ꝛ euangelistis: ꝛ quattuor ecclesie doctoribus: gregorio: augustino: hieronymo: ambrosio statuit. Idem etiã dum in vrbeveteri esset beatum Ludouicum ex regia francorum stirpe ortum nepote ex carolo secundo ordinis sancti frãcisci professum [vt quidem volũt] in sanctos retulit. Idem quoqꝫ ecclesiam quatedralem sancte Cecilie albiensis ciuitatis canonicis secularibus pulsis inde regularibus commisit: instante bernardo castaneto albiensi episcopo. Edidit preterea sextum pontificii iuris codicem ꝛ suo iussu a tribus doctissimis viris com

pilatum: quibusdā decretis nouis a se ad ditis: Urbem quoq Eugubium que Sibellinorum auspiciis ab ecclesia defecerat breui recuperauit. Alberto duci austrie imperii confirmationem bis terq petenti negauit. Mortuo autem Jacobo aragonio cum Robertus cari filius calabrie dux in siciliam traiecisset. Cathina mox cepisset: tantum repente bellū exortum est: vt tota fere italia tumultuaret. Nam et siculi aragonensibus fauentes: comparata classe Philippum Roberti fratrem bello superant: et captū in carcerem coniiciunt: quare Robertus relicta cathina re infecta in italiam reuertitur.

¶ Federicus autem Arago ex hispāia cum exercitu in siciliam delatur: non solum siciliam totam verumetiam calabriam recupauerit. In hetruria vero adeo contra pisanos genuenses exarcerant vt et liburnum ceperit incendioq euerterint: et naues onerarias in fluminis ostio dimerserint: ne pisanis nauigare liceret. Fiebant hec in italia cum magno prouincie detrimento: pontifice nullibi

ad pacem conficiendam auctoritatez suam interponente.

¶ Et ne existimares tum deum cum hominibus pacem habuisse: tantus repente terre motus exortus est: quantus nũq̃ꝫ antea. quo quidem multis diebus ꝑ interualla durãte: plurima edificia passim corruere. Reate pontifex tum erat cum tota curia: qui certe veritusne ruina edificiorum opprimeretur: casulam quandam et tabulatis subtilibus in medio claustro fratrum predicatorum prato admodum lato edificari iussit: eoqꝫ in loco aliquamdiu resedit: licet horrida seuiret hyems.

¶ In celebritate namqꝫ sancti Andree hec ꝑturbatio exorta est. Apparuit tñ ꝙ qꝫ cometes magne alicuius future calamitatis indicium.

¶ Uerum Bonifacius post tantos ⁊ tã diuturnos terre motus ad se rediens: cardinales aliquot creauit: quorum de numero fuere archiepiscop⁹ tolletan⁹: Richardus senensis: Nicolaus taruisinus ordinis predicatorum: magister Iohannes murro ordinis minorum gene-

talis: Petrus hispanus: Jubileũ quoq3 idem retulit anno millesimo trecentesimo: quo plenam delictorum omnium remissionem hic prestabat qui limina apostolorum visitassent: ad exemplum testamenti veteris: licet primo quidem apud iudeos huius longe alia ratio habita sit Jubileum nãq3 quinquagesimo quoq3 anno repetebant: quo debitores a creditoribus laxabantur [vt ait Josephus] et serui libertatem vendicabant: vnde libertatis nomen pre se fert tam animi q̃3 corporis. Naz liberi vere hi dici possũt: quibus peccata remittuntur. Idem etiam cẽtesimo quoq3 anno obseruari mãdauit. Ob hanc rem eo anno tanta vndiq3 hominum multitudo Romam venit: vt vix incedere per vrbem amplam quidem et vastam liceret.
¶ Venerat et romam Carolus valesii comes: Philippi francorũ regis frater qui filiam Balduini vltimi constantinopolitani imperatoris in vxorez duxerat a Bonifacioq3 impetrauerat vt socero suo liceret imperium ipsum repetere: a quo depulsus fuerat. Fecerat id quidẽ

libenter bonifacius q̄ ei i animo erat hõ
rum principium auxilio exercitum in a=
siam transmittere: qui hierosolymã re=
cuperaret. Interim vero dum res ipse
componerentur: & karolum ipsum pa=
trimonio sancti petri cum omni potesta
te prefecit: & legatum in hetruriam mi=
sit: qui nouas seditiones compesceret.
Nam et gibillinis & guelphis ad albos
et nigros transierant. Uerum cum lega
tus nil proficeret: propositis etiam inter
dictis: karolus. Ualesius eo pontificis
mandato prefectus continere florenti=
nos non potuit: quominus albos nõ si=
ne magna cede ab vrbe sua pellerent.
Albi enim gibillini tum appellati sunt.
Sed pontifex hierosolymitanum expe=
ditionem iampridẽ meditatur: apame=
ensem episcopum ad Philippum re=
gem francorum mittit: qui hominem ad
eam rem cohortaretur. Is itaq̄ eo pro=
fectus: cum nil precibus impetraret: mi
nas quidem addidit. Hanc itaq̄ ob rem
iratus Philippus: hominem subito in
carcerem coniicit. quod vbi Bonifacius
rescivit: eo statim misit narbonensem ar

chidiaconum:viruz certe insignem:qui pontificis nomine philippo mandaret: vt missum faceret epm apameensem. Id si non impetraret diceret audictibus oibus regnum Francie ad ecclesiaz deuolui:ob contumaciam philippi: & violatuz ius gentium. Adderetq3 anathema: & omnes francos a iuramento regio ab solueret. Fecit omnia q3 diligentissime archidiaconus ac regem compulit episcopum apameensez dimittere. Rex autem aliqua exparte iniurias sibi a pontifice illatas vlturus: edictum proposuit:ne quisq3 e regno suo Romam proficisceretur:aut eo pecunias mitteret. Secundo vero post iubileum anno: Carolus Ualesius ad karolum secundum cõsobrinum suum se contulit: cuius aduẽtu motus Federicus Arago. pacez his conditionibus petiit & impetrauitvt red ditis que in talia ceperat:ei Siciliam q̃ ad viueret: retinere liceret.

¶ Uerum abeunte ex hetruria: karolo Ualesio: alibi Florentia pulsi: forum Liuii populariter commigrarunt: quoruz de numero habitus est Dantes al

degerius vir doctissimus: & sua vernacula lingua poeta insignis: qui postea redire in patriam persepe conatus est: sz frustra adiuuantibus etiam bononiensibus & Canegrandi veronenciaz domino: quocum postea familiariter aliquandiu dixit Sunt qui scribant Bonifacium hoc tempore Germanii cuiusdam corpus apud ferrarienses iam viginti annis pro sancto cultum exhumari mandasse ac cõburi: habita de eius heresi q̃z diligẽtissima inquisitione. Hunc ego e fatricellis fuisse crediderim: quorum sectatum maxime inualsceebat. Interim vero Philippus rex francie Bonifacii arrogantiam iniquo animo ferens. habito apud Parisios ecclesiasticorum & nobilium magno conuentu: cõmemoratis q; iniuriis a Bonifacio acceptis: eiusq; ambitione & malis artibus ad occupandum pontificatũ quem iniuste teneret ad sedem apostolicam tũ [vt ipse dicebat] vacantem futurum q; consilium appellauit. Quaquidem repercitus Bonifacius habito generali concilio: eiusq; regnum Alberto imperatori subiicit: quem in initio põtifi

basilicam lateranensem: quo execrationes in cena domini fiunt: eo quoque in loco et Philippum regem Francie: et columnenses anathemate notauit. Moritur autem hoc modo Bonifacius: qui imperatoribus: regibus: principibus: nationibus populis: terrorem potiusquam religionem iniicere conabatur: quique dare regna et auferre: pellere homines ac reducere pro arbitrio animi conabatur. Aurum vndique conquisitum plusquam dici potest sitiens. Discant itaque huius exemplo principes omnes tam religiosi quam seculares preesse clero et populis: non superbe et contumeliose: vt hic de quo loquimur: sed sancte et modeste: vt christus rex noster: eiusque discipuli ac veri imitatores: et malint a populis amari quam timeri: vnde tyrannorum pernicies oriri merito solet. Sunt qui scribant hunc quoque discordias inter italos aluisse: maxime vero inter genuenses et venetos: populos quidem nauali prelio satis potentes.

¶ Finis.

¶ Tabula rubricarum Sexti Libri decretalium: secundum ordinem litterarum Alphabeti a quibus inchoantur.

Sexti decretalium.

Sexti decretalium.

Finit Tabula rubricarum.

¶ Sextus decretalium liber hic suam capit periodum Parisius quidem per Uincentium quignon exaratus ꝑ Fran cisco regnault. Anno domini millesimo quingentesimo decimoseptimo. die ve ro penultima mensis Julii.

¶ Impius cum improfundum venerit peccatorum contemnit: sed sequitur euȝ ignominia ⁊ opprobrium.